

การสูญเสียล่าอันเนื่องมาจากความล้มเหลว
ทางการเรียนของนักศึกษาเรียนในชั้นประถมศึกษา

รายงานการวิจัยฉบับที่ ๑๗

ขอ

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการต้นตอว่าเรือบเต็ก

๑๗/๒๕๑๖

นค.

ร.๕

การสูญเสียเปล่าอันเนื่องมาจากความล้มเหลวทาง การเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นประถมศึกษา



โดย

นิยม คำนวนมาสก
วันเพ็ญ พิศาลพงศ์
เพ็ญแข ประจวบจันทน์
องอาจ จิยะจันทน์
ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์

รายงานการวิจัยฉบับที่ 17

ของ

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก

คำนำ

รายงานการวิจัยเรื่องการสูญเปล่าทางการศึกษา อันเนื่องมาจากความล้มเหลวทางการเรียน ซึ่งอาจเป็นการสอบไล่ตก ไม่มีสิทธิเข้าสอบไล่ หรือขาดสอบอย่างใดอย่างหนึ่งของนักเรียนในชั้นประถมศึกษา-ฉบับนี้ กล่าวได้ว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากการงานวิจัยหลักสูตรชั้นประถมศึกษาตอนต้น ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นงานร่วมมือระหว่างกรมสามัญศึกษาและสถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็กซึ่งได้ทำการวิจัยเสร็จสิ้นและได้จัดพิมพ์เผยแพร่ไปแล้ว เมื่อ พ.ศ. 2509 ส่วนงานวิจัยเรื่องนี้เป็นของสถาบันเองและได้เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2510 จนถึง พ.ศ. 2514 โดยจัดอยู่ในโครงการวิจัยระยะยาว ผู้รับผิดชอบในการวิจัยระยะแรกได้แก่ ดร. สมพร บัวทอง ต่อมาได้แก่ ดร. จรรยา สุวรรณทัต อาจารย์นิยม คำนวนมาสก อาจารย์วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ อาจารย์เพ็ญแข ประจวบปัจจนึก อาจารย์อ่องอาจ จิยะจันทร์ อาจารย์ดวงเดือน ศาสตราภรณ์ และ อาจารย์พรพัฒน์ พันธุ์สมบุญ งานจึงสำเร็จลุล่วงไปได้

รายงานการวิจัยประกอบด้วย บทที่ 1 ว่าด้วยที่มาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย บทที่ 2 วิธีดำเนินการค้นคว้า บทที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล บทที่ 4 การศึกษารายกรณี และบทที่ 5 เป็นบทสรุปและอภิปรายผล นอกจากนี้ยังมีบทคัดย่อของการวิจัย เป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งจะรวมพิมพ์ไว้ อีกเล่มหนึ่งต่างหากด้วย

งานวิจัยครั้งนี้ แม้จะได้จัดทำกับกลุ่มตัวอย่างเพียงจำนวนน้อย แต่ก็พอเป็นแนวทางสำหรับพิจารณาถึงสาเหตุสำคัญ ๆ ของความล้มเหลวทางการเรียนของเด็กในระดับประถมศึกษา อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพิจารณาหาทางแก้ไขเรื่องการสูญเปล่าทางการศึกษาให้น้อยลง การศึกษาเรื่องความล้มเหลวที่ก่อให้เกิดการสูญเปล่าทางการศึกษานี้ คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่าถ้าได้ขยายงานเช่นนี้ออกไปทั่วทุกภาคการศึกษาของประเทศแล้วอาจพบข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์เพิ่มเติมกว่านี้อีกก็ได้

สถาบันได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากอาจารย์ใหญ่ทุกโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง ในการตอบแบบสอบถามต่าง ๆ โดยเฉพาะอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านบางกะปิ (แสงศิลป์ราษฎร์นุกูล) ได้ให้ความอนุเคราะห์อย่างยิ่งเป็นพิเศษ จึงขอถือโอกาสขอบคุณทุก ๆ ท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

รองศาสตราจารย์ ดร. จรรยา สุวรรณทัต

ผู้อำนวยการ

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก

วันที่ 31 ตุลาคม 2516

สารบัญ

ปกที่

หน้า

1	ที่มาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย	...	1
2	วิธีการดำเนินการค้นคว้า	...	8
3	การวิเคราะห์ข้อมูล	...	13
4	การศึกษารายการกรณี	...	44
5	สรุปและอภิปรายผล	...	121
บรรณานุกรม		...	129
ภาคผนวก		...	131
1.	โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง	...	132
2.	แบบสอบถามต่าง ๆ	...	133
	แบบสอบถามฉบับที่ 1	...	133
	แบบสอบถามฉบับที่ 2	...	145
	แบบสอบถามฉบับที่ 3	...	155
	แบบสัมภาษณ์ฉบับที่ 4	...	160
	แบบสอบถามฉบับที่ 5	...	162
	แบบสอบถามฉบับที่ 6	...	169
	แบบสัมภาษณ์ฉบับที่ 7	...	178
	แบบสัมภาษณ์ฉบับที่ 8	...	179
	แบบสัมภาษณ์ฉบับที่ 9	...	193
	แบบสัมภาษณ์ฉบับที่ 10	...	199

บัญชีภาพประกอบ

ภาพที่		หน้า
1	กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กชาย ส.	49
2	กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กหญิง พ.	57
3	กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กชาย บ.	65
4	กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กหญิง ม.	73
5	กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กชาย น.	81
6	กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กชาย อ.	87
7	กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กชาย ช.	93
8	กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กหญิง ป.	99
9	กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กชาย พ.	105
10	กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กหญิง ช.	113
11	กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของกลุ่มสอบได้	119
12	กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของกลุ่มสอบตก	120

บัญชีตาราง

ตารางที่	หน้า
1 อาชีพของบิดามารดา 16	
2 จำนวนโรงเรียนที่มีนักเรียนในชั้นต่าง ๆ 20	
3 จำนวนนักเรียนทั้งหมด จำนวนนักเรียนที่เข้าสอบ และจำนวนนักเรียนที่สอบได้ 23	
4 รายละเอียดบริการต่าง ๆ และจำนวนโรงเรียน 24	

บทที่ 1

ที่มาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ก. ภูมิหลัง

เป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่ยากจนประเทศหนึ่ง เงินงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้น ต้องใช้ทั้งการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา และการป้องกันประเทศจากการรุกรานทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ

ในด้านการศึกษานั้น ถึงแม้ว่ารัฐบาลได้เพิ่มงบประมาณให้มากขึ้นเรื่อยมา แต่ก็ยังไม่พอเพียงกับความจำเป็น ยกตัวอย่างเช่น ในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับรัฐก็ยังไม่สามารถจัดโรงเรียนให้พอกับความต้องการของประชาชนได้ โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาตอนปลาย ในระดับมัธยมก็เช่นกัน มีเด็กนักเรียนอยู่ในโรงเรียนเพียงร้อยละ 12.23 ของประชากรในระดับอายุเดียวกัน ซึ่งก่อให้เกิดการขาดแคลนกำลังคนระดับกลางอยู่ในปัจจุบันและในอนาคตอันเป็นปัญหาหนึ่งที่ขัดขวางการพัฒนาประเทศอยู่ในขณะนี้¹

เป็นที่น่าสังเกตว่าในจำนวนนักเรียนซึ่งเรียนอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ เป็นจำนวนน้อยกว่าที่ควร ดังกล่าวมาแล้วนั้น แต่ละปียังมีเด็กตกชั้นอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น คือชั้นประถมปีที่ 1 - 4 ซึ่งมีนักเรียนสอบตกซ้ำชั้นจำนวนมากที่สุด ดังเช่นในปีการศึกษา 2509 มีนักเรียนระดับนี้สอบตกซ้ำชั้นถึง 733,660 คน² ในปีการศึกษา 2510 จำนวนนี้ยิ่งเพิ่มขึ้นเป็น 736,800 คน³ เมื่อพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 - 4 ที่

¹ รุ่ง แก้วแดง "จำนวนนักเรียนซ้ำชั้น" วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ 4 (7) : 45 กุมภาพันธ์ 2513

² สมชาย วัฒนปรีชา "สภาพการศึกษาปัจจุบันของประเทศไทย" วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ 3 (10) : 26

พฤษภาคม 2512

³ รุ่ง แก้วแดง ล.ด. หน้า 46.

รัฐบาลต้องเสีย เฉลี่ยประมาณปีละ 415 บาทต่อคนแล้ว ในแต่ละปีคิดเป็นจำนวนเงินที่สูญเปล่าถึง 320.9 ล้านบาท⁴ เงินจำนวนนี้ถ้าได้นำมาใช้ปรับปรุงการศึกษาในด้านอื่น ๆ ก็จะมีประโยชน์เป็นผลให้การศึกษาของไทยเจริญก้าวหน้าไปอีกมาก นอกจากนั้นการสอบตกของเด็กยังเป็นเหตุให้ผู้ปกครองต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายไปโดยไม่ได้รับประโยชน์ตอบแทนคุ้มค่าในวงเงินที่เป็นจำนวนปีละไม่น้อยเช่นกัน

การที่รัฐทุ่มเทเงินทองไปปีละมาก ๆ เพื่อการศึกษาซ้ำชั้นของเด็กเหล่านี้ก็ไม่แน่ว่าจะได้ผลคุ้มค่า เพราะเป็นที่ทราบกันดีจากการวิจัยในในต่างประเทศแล้วว่า การให้นักเรียนซ้ำชั้นเพราะสอบตกหรือขาดสอบนั้น นอกจากจะไม่ช่วยให้นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้นแล้ว ยังมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอีกด้วย⁵ นอกเหนือไปจากการสูญเสียเวลาซึ่งต้องเข้าไปในการเรียนซ้ำชั้นตามจำนวนปีที่สอบตก สำหรับในประเทศไทยซึ่งที่เรียนมีไม่พอกับจำนวนเด็กที่จะต้องเข้าเรียนด้วยแล้ว การสอบตกซ้ำชั้นยังก่อให้เกิดปัญหาด้านการจัดหาที่เรียนให้กับนักเรียนรุ่นใหม่อีกด้วย ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องน่าคิดว่ารัฐควรจะต้องจัดสรรงบประมาณไว้สำหรับการให้การศึกษาแก่เด็กซ้ำชั้นต่อไป หรือควรพิจารณาหาทางแก้ไขให้จำนวนนักเรียนดังกล่าวนี้ลดลง เพื่อรัฐจะได้ใช้เงินจำนวนนี้ไปปรับปรุงการศึกษาด้านอื่น ๆ ให้ดียิ่งขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหานี้เป็นอย่างดี จะเห็นได้จากการที่กรมสามัญศึกษาได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาปัญหาการเรียนประถมศึกษาซ้ำชั้นขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. 2509 เพื่อที่จะค้นหาสาเหตุและรวบรวมข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันจะเป็นสาระประโยชน์ในการลดจำนวนนักเรียนประถมศึกษาซ้ำชั้นให้น้อยลง และเพื่อจะได้เป็นหลักฐานสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป ผลของการสัมมนาครั้งนั้นปรากฏว่า มีผู้เสนอความคิดเห็นไว้อย่างกว้างขวาง ส่วนหนึ่งได้เน้นหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างเด็กตกซ้ำชั้นกับประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยให้ข้อคิดไว้หลายประการ เช่น เพื่อแก้ไขปัญหาเด็กตกซ้ำชั้น กรมสามัญศึกษาควรออกระเบียบการวัดผลใหม่ขึ้นเพื่อให้จำนวนนักเรียนตกซ้ำชั้นลดลง อย่างไรก็ตาม จำนวนนักเรียนตกซ้ำชั้นในชั้นประถมปีที่ 1 และชั้นประถมปีที่ 2 ยังคงสูงกว่าระดับอื่น ๆ มีผู้เสนอแนะเกี่ยวกับปัญหานี้ว่า น่าจะได้มีการพิจารณาหลักสูตรชั้นประถมปีที่ 1 เสียใหม่ว่ามีความเหมาะสมเพียงไร เช่น เนื้อหาในหลักสูตรอาจจะมากเกินไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาภาษาไทย ข้อหนึ่งคืออีกประการหนึ่งคือ แต่เดิมนั้น โรงเรียนประถมศึกษาของรัฐบาลมีระดับชั้นมูล ซึ่งเป็นการศึกษาก่อนระดับประถม 1 ปี เป็นการเตรียม

⁴ ด. หน้า 49.

⁵ John I Goodlad, "Some Effects of Promotion and Non-Promotion upon the Social and Personal Adjustment of Children," Journal of Experimental Education, 22: 301 - 28: 1954,

เด็กให้พร้อมเพื่อจะเข้าเรียนในชั้นประถมปีที่ 1 ต่อไป ครั้นต่อมาได้ยกเลิกชั้นมูลเสีย ทำให้นักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 ตกซ้ำชั้นกันมาก และเป็นสถิติที่สูงอย่างน่าวิตกมาจนกระทั่งทุกวันนี้ (ในปีการศึกษา 2514 มีเด็กระดับประถมศึกษา 1-4 สอบตกและซ้ำชั้นทั้งประเทศรวม 740,885 คน)⁶ ในที่ประชุมสัมมนาครั้งนั้น ได้เสนอความคิดว่า หลักสูตรชั้นประถมปีที่ 1 นั้น อาจจะไม่เหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักเรียน จึงน่าจะมีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเสียใหม่ เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น⁷

ปัญหาการสอบตกและซ้ำชั้น มิได้มีความสำคัญและได้รับความสนใจอยู่แต่ในประเทศไทยเท่านั้น แม้ในระดับนานาชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศภาคพื้นเอเชียต่างก็ประสบปัญหาการสอบตกซ้ำชั้นเช่นกันและก็ได้ให้ความสนใจที่จะหาวิธีการเพื่อแก้ปัญหานี้ จะเห็นได้จาก การที่องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติในภูมิภาคเอเชีย ได้จัดการสัมมนาเกี่ยวกับการสูญเสียค่าทางการศึกษาของประเทศในภูมิภาคนี้ขึ้นที่กรุงเทพฯ โดยร่วมมือกับรัฐบาลไทยจัดการสัมมนาขึ้นที่สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็กเมื่อวันที่ 5-12 พฤศจิกายน 2509 สถิติที่ได้จากการสัมมนาครั้งนั้นปรากฏว่าในหลายประเทศที่เข้าร่วมสัมมนา จำนวนเด็กทุก ๆ 100 คน ที่เข้าเรียนชั้นประถมปีที่ 1 จะจบชั้นประถมปีที่ 4 ในเวลาสี่ปีต่อมา น้อยกว่า 50 คน และจะจบการศึกษาระดับประถมปลายเพียงประมาณ 40 คน เมื่อคิดถึงควมสูญเสียทางด้านการเงินแล้ว จำนวนที่ต้องจ่ายเพื่อเด็กซ้ำชั้นและออกจากโรงเรียนกลางคัน สำหรับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตกประมาณปีละ 2000,000,000 บาทต่อปี ในแต่ละประเทศความสูญเสียนี้จะแตกต่างกันไปตั้งแต่ 2% ถึง 27% ของงบประมาณการศึกษาในประเทศของตน องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสูญเสียดังกล่าวในประเทศในเอเชียส่วนใหญ่ได้แก่สภาพทางเศรษฐกิจสังคม หรือทางการศึกษา ทางด้านเศรษฐกิจสังคมก็ได้แก่ความยากจน การมีสุขภาพไม่ดี การใช้แรงงานเด็กที่บ้าน ความจำเป็นในการครองชีพ ทักษะคติทางลบที่ผู้ปกครองมีต่อการศึกษา และลักษณะทางวัฒนธรรมอื่น ๆ อีกมากมาย องค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการสอบตกและการออกจากโรงเรียนกลางคันเป็นอย่างยิ่ง สำหรับทางด้านการศึกษา นั้น สาเหตุสำคัญ ๆ ได้แก่หลักสูตรที่ไม่เหมาะสม วิธีการสอนและการเรียนที่ไร้สัมรรถภาพ ระบบการวัดผลที่มีจุดอ่อน การให้บทเรียนและกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมของเด็ก การขาดแคลนตำราเรียน

⁶ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ รายงานประจำปี 2514 หน้า 134

⁷ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ รายงานการสัมมนานักเรียนประถมศึกษาซ้ำชั้น หน้า 52-72.

อุปสรรคการศึกษา และการบริหารที่ไม่ได้ผลดีพอ⁸

โดยทั่วไปแล้ว การสูญเปล่าทางการศึกษา อาจจำแนกออกได้เป็น 2 ด้านคือ

1. การสอบตกและเรียนซ้ำชั้น
2. การออกจากโรงเรียนกลางคันหรือก่อนกำหนด

ความล้มเหลวในการเรียนทั้ง 2 ลักษณะนี้ ถ้าปรากฏว่ามีอยู่มากในสังคมใด ย่อมแสดงว่า ระบบการศึกษาของสังคมนั้น มีประสิทธิภาพในการผลิตทรัพยากรคนต่ำ ซึ่งย่อมจะเป็นผลเสียต่อ ความเจริญก้าวหน้าของสังคมเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมที่กำลังอยู่ในระหว่างการเร่งรัด พัฒนาดังเช่นประเทศของเรา

ความล้มเหลวในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่เรากำลังประสบอยู่ในปัจจุบันนี้ เป็น ความล้มเหลวในลักษณะแรกเป็นส่วนใหญ่ ส่วนความล้มเหลวในลักษณะที่สองนั้นไม่สู้จะปรากฏ เด่นชัดนัก ทั้งนี้เพราะเรามีพระราชบัญญัติประถมศึกษาซึ่งบังคับให้เด็กเข้ารับการศึกษานในโรงเรียน ตั้งแต่มีอายุ 7 ขวบบริบูรณ์แล้ว เมื่อเข้าโรงเรียนแล้วเด็กจะออกไม่ได้ อย่างน้อยจนกว่าจะเรียน จบประโยคประถมศึกษาตอนต้นซึ่งมีหลักสูตร 4 ปี (ยกเว้นโรงเรียนในบางตำบลที่ขยายการศึกษา ภาคบังคับถึง 7 ปี คือเด็กต้องเรียนจบชั้นประถมปีที่ 7) หรือจนกว่าจะมีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ ซึ่งหมายความว่า ถ้าเด็กคนใดยังไม่จบหลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น ก็จะต้องยังมีชื่ออยู่ใน โรงเรียน จะออกจากโรงเรียนไม่ได้จนกว่าจะสอบไล่ได้ตามหลักสูตรประโยคประถม และใน กรณีที่เด็กสอบตกก็ต้องเรียนซ้ำชั้นเรื่อยไปจนกว่าจะสอบได้ หรือจนกว่าจะมีอายุครบ 15 ปี บริบูรณ์จึงจะออกจากโรงเรียนได้ ฉะนั้นเด็กที่จะออกจากโรงเรียนได้ก่อนจบหลักสูตรประโยค ประถมตอนต้น ก็จะเป็นเด็กที่มีอายุครบตามเกณฑ์ที่กฎหมายอนุญาตให้ออกได้เท่านั้น เมื่อพิจารณา ตามความหมาย และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับแล้ว ก็น่าจะไม่มีเด็กออกจาก โรงเรียนกลางคัน แต่ถ้าพิจารณาในแง่ของสัมฤทธิ์ผล เด็กที่ออกจากโรงเรียนเพราะอายุครบ 15 ปี โดยที่เรียนยังไม่ครบตามหลักสูตรนี้ นับได้ว่าเป็นเด็กที่ออกมาจากโรงเรียนกลางคันซึ่งน่า จะมีจำนวนน้อยมาก เพราะกว่าเด็กจะมีอายุครบ 15 ปี ย่อมจะมีเวลาถึง 8 ปี ในการที่จะเรียน ให้จบหลักสูตรเพียง 4 ปี ด้วยเหตุนี้จึงน่าจะกล่าวได้ว่า การสูญเปล่าในลักษณะที่สองจึงไม่สู้ จะเป็นปัญหาที่เด่นชัดนัก

⁸Technical Seminar on "Educational Wastage and School Dropouts," Bangkok 5-12 September 1966, Final Report, pp. 4-6.

โดยที่การออกจากโรงเรียนกลางคันไม่เป็นปัญหาที่เด่นชัดในประเทศไทยดังกล่าวมาแล้ว การเรียนซ้ำชั้นจึงกลายเป็นปัญหาที่หนักยิ่งกว่า เพราะนักเรียนจะสอบตกแต่ไม่สามารถจะออกจากโรงเรียนได้เนื่องจากยังมีอายุอยู่ในเกณฑ์ที่จะต้องเข้าโรงเรียนก็จำต้องเรียนซ้ำชั้นกันต่อไป ฉะนั้น การที่เราไม่มีนักเรียนออกจากโรงเรียนกลางคันก็เท่ากับเป็นการเพิ่มพูนจำนวนนักเรียนซ้ำชั้นนั่นเอง นักเรียนที่ซ้ำชั้นนี้ จำแนกตามสาเหตุออกได้เป็น 3 ประเภท คือ พวกที่สอบตกต้องเรียนซ้ำชั้น ประเภทหนึ่ง พวกที่ไม่มาสอบจึงต้องเรียนซ้ำชั้นอีกประเภทหนึ่ง และพวกที่เวลาเรียนไม่พอ คือ มีเวลาเรียนไม่ถึง 80 เปอร์เซ็นต์ของเวลาเรียนทั้งหมดอีกประเภทหนึ่ง การวิจัยเรื่องนี้มุ่งจะศึกษา เด็กที่สอบตกและต้องซ้ำชั้นไม่ว่าการสอบตกนั้นจะเนื่องมาจากสาเหตุอันหนึ่งอันใดก็ตาม

ข. ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับควมล้มเหลวทางการเรียน

โดยทั่วไป . เราอาจจำแนกปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จและความล้มเหลวในทางการเรียนของเด็กออกได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากตัวเด็กเอง เช่น สติปัญญาความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และทัศนคติต่อการเรียน สุขภาพทางกาย และทางจิต เป็นต้น
2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องพันกับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และสภาพครอบครัวของเด็ก อาทิเช่น ความเอาใจใส่ ความสนใจของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนทัศนคติของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษา เป็นต้น
3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนและครู เช่น สภาพของโรงเรียน ทำเลที่ตั้ง อุปกรณ์การเรียน การสอน บริการต่าง ๆ หลักสูตร วิธีสอน และวิธีการวัดผล เป็นต้น
4. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ลักษณะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษาของคนในชุมชน ชนิดของอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนนั้น องค์กรหรือบริการทางการศึกษาที่มีในชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์กับทัศนคติและความเจริญงอกงามของเด็กทั้งสิ้น

ปัจจัยทั้ง 4 ที่กล่าวมานี้ น่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จและความล้มเหลวทางการเรียนของเด็กทั้งสิ้น แต่ปัจจัยใดมีความสำคัญมากกว่ากันในสถานการณ์บ้านเมืองของเรา เป็นสิ่งที่ยังตอบไม่ได้ชัด ยิ่งกว่านั้น สิ่งที่เรายังไม่ทราบเลยก็คือ เหตุผลที่ทำให้ปัจจัยแต่ละชนิดมีความเกี่ยวข้องกับควมล้มเหลวของนักเรียน ในการที่จะพิจารณาหาทางลดปัญหาความสูญเปล่าทางการศึกษา นั้นเราจะต้องแต่เพียงว่าอะไรเป็นสาเหตุเท่านั้นไม่พอ การที่จะคิดค้นข้อเสนอแนะที่ดีได้ จำต้อง

ทราบระดับความสำคัญของปัจจัยที่เกี่ยวกับความล้มเหลว และเหตุผลที่ปัจจัยเหล่านี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จนั้นด้วย

ก. ความมุ่งหมายของการวิจัย

ก. 1 ความมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการเรียนของนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้น ผลของการวิเคราะห์ดังกล่าว จะเป็นแนวทางให้สามารถอนุมานเกี่ยวกับสาเหตุที่แท้จริงของความล้มเหลวในการเรียนของนักเรียนได้

2. เพื่อใช้ผลของการวิจัยเป็นพื้นฐานสำหรับการคิดค้น ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษา

การทราบสาเหตุต่าง ๆ ของการสูญเปล่าทางการศึกษานับว่าเป็นจุดมุ่งหมายอันหนึ่ง แต่วิธีการที่จะขจัดปัญหานี้ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง การวิจัยเรื่องนี้มิได้มุ่งหมายไปในเรื่องวิธีการที่จะขจัดปัญหาการสูญเปล่า แต่ได้ตั้งความหวังไว้ว่า ผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการทดลองเกี่ยวกับการขจัดปัญหาการสูญเปล่าทางการศึกษาต่อไป

ก. 2 ความมุ่งหมายเฉพาะ

1. ศึกษาคุณลักษณะของเด็กที่ประสบความสำเร็จในการเรียนทุกแง่ทุกมุมเท่าที่จะสามารถทำได้
2. ศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวของเด็กที่ประสบความสำเร็จในการเรียนให้ละเอียดที่สุดเท่าที่จะทำได้
3. ศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ทางการเรียนในโรงเรียนของเด็กเหล่านี้ให้ละเอียดที่สุดเท่าที่จะทำได้
4. ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติต่อโรงเรียน และต่อการศึกษาทั่วไปของบิดามารดาของเด็กที่ประสบความสำเร็จในการเรียน
5. ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุอื่น ๆ ที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการเรียน
6. พิจารณาเปรียบเทียบเด็กกลุ่มที่ประสบความสำเร็จกับเด็กกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการเรียน ในด้านปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วโดยละเอียด

7. ทำการศึกษาเด็กบางคนในกลุ่มที่ประสบความล้มเหลวและในกลุ่มที่ประสบความสำเร็จโดยทำการศึกษาเป็นรายกรณีไป

เนื่องจากปัญหาเรื่องการสูญเปล่าอันเนื่องมาจากความล้มเหลวทางการเรียนของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาเป็นเรื่องใหญ่ มีผลกระทบกระเทือนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการวางแผนการศึกษาของประเทศ และทางด้านจิตใจ ตลอดจนเศรษฐกิจของเด็กและผู้ปกครองตามลำดับ ดังได้กล่าวมาแล้ว สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็กจึงได้วางโครงการศึกษาเรื่องนี้เป็นระยะยาวถึง 5 ปี โดยได้เริ่มทำการศึกษาวิจัยในการศึกษา 2510 เป็นต้นมา จนกระทั่งแล้วเสร็จในปีการศึกษา 2514 นี้

๙ บทที่ 2

วิธีดำเนินการค้นคว้า

สำหรับวิธีดำเนินงานโดยทั่วไป คณะผู้วิจัยใช้วิธีศึกษาระยะยาว คือศึกษาและติดตามผลของเด็กกลุ่มเดียวกันเป็นระยะ ๆ ไป และในการเลือกมวลดประชากรเพื่อใช้เป็นตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้เลือกนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2510 ของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง รวม 15 โรงเรียน ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งขณะนั้นยังแยกเป็นจังหวัดพระนคร และธนบุรี วิธีดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

ก. กลุ่มตัวอย่าง

ในการพิจารณาเลือกโรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้เลือกแต่โรงเรียนเฉพาะในจังหวัดกรุงเทพมหานคร เท่านั้น ทั้งนี้เพราะได้คำนึงถึงความสะดวกในการไปมาติดต่อเป็นสำคัญ เนื่องจากคณะผู้วิจัยมีกำลังคนจำกัด ไม่สามารถที่จะเดินทางไปยังจังหวัดต่างไกลได้ ถึงแม้ว่าในจังหวัดนั้น ๆ จะมีจำนวนนักเรียนตกซ้ำชั้นเป็นจำนวนมากก็ตาม

โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับเลือกโดยวิธีสุ่มตัวอย่าง เป็นโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครและธนบุรีในขณะนั้น กับโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครกรุงเทพ และธนบุรี มีอยู่ 15 โรงเรียนด้วยกัน ดังนี้

สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนคร	3	โรง
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี	2	โรง
สังกัดเทศบาลนครกรุงเทพ ฯ	6	โรง
สังกัดเทศบาลนครธนบุรี	4	โรง

ในจำนวนโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 15 โรงเรียนนี้ ได้เลือกเอาเพียงหนึ่งโรงเรียนแถบชานเมืองเป็นโรงเรียนตัวอย่างในการศึกษาวิจัยอย่างละเอียด ทั้งนี้เนื่องจากทำเลที่ตั้งของโรงเรียนสะดวกในการไปมาติดต่อ ในโรงเรียนมีนักเรียนมากพอสมควร ครูใหญ่ตลอดจนครูในโรงเรียนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จึงเป็นการเหมาะสมที่จะเลือกโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนในการศึกษาวิจัยอย่างละเอียดเป็นระยะยาว

ข. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและรวบรวมข้อมูลในโครงการนี้ ได้ใช้แบบสอบถามต่าง ๆ คือ แบบสอบถามเพื่อหาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง ปีการศึกษา 2510 ของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง 15 โรงเรียน มีดังนี้

1. แบบสอบถามครูใหญ่เพื่อหาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโรงเรียนโดยทั่วไป ของโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
2. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียน
3. แบบสอบถามครูเพื่อหาข้อมูลค่านต่าง ๆ เกี่ยวกับครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งในปีการศึกษา 2510 ในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 15 โรงเรียน
4. แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพครอบครัวและทัศนคติที่ผู้ปกครองมีต่อโรงเรียน และต่อการศึกษาโดยทั่วไปของเด็กกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนชานเมืองที่เลือกไว้เพื่อทำการศึกษาวิจัยโดยละเอียด
5. แบบสอบถามครูเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว ประสบการณ์ และทัศนคติในการทำงานของครู
6. แบบสอบถามครูใหญ่ เรื่องลักษณะทำเลที่ตั้งของโรงเรียน อาชีพบิดามารดา อาคารเรียน และห้องเรียน ครู และการสอบเลื่อนชั้นของเด็ก การให้คะแนนสอบไล่ในชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง ผลการสอบ บริการเพื่อนักเรียน รายละเอียดเกี่ยวกับการรับเด็กเข้าเรียน
7. แบบสัมภาษณ์เด็กเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของเด็กที่มีต่อโรงเรียน ตลอดจนความสัมพันธ์ของเด็กที่มีต่อครูของเด็กกลุ่มตัวอย่าง
8. แบบสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับเด็กกลุ่มสอบได้และกลุ่มสอบตก
9. แบบสัมภาษณ์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวเด็กกับครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง หรือบิดามารดา และตอนที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์ตัวเด็กเอง
10. แบบสัมภาษณ์เด็กเพื่อหาทัศนคติของเด็กที่มีต่อโรงเรียนและครู และหาความสัมพันธ์ของเด็กที่มีต่อเพื่อนในชั้นเรียนและในโรงเรียน

(เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดูได้จากภาคผนวก)

ค. การรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ต้องการข้อมูลที่กว้างขวางและละเอียดทุกแง่ทุกมุม ดังนั้นการรวบรวมข้อมูลจึงต้องอาศัยวิธีการต่าง ๆ หลายวิธีการด้วยกัน คือการใช้แบบสอบถาม, การสัมภาษณ์ และการสังเกต รายละเอียดในการรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

1. การศึกษาทั่วไป

หลังจากที่สุ่มได้โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง 15 โรงเรียนแล้ว คณะผู้วิจัยก็เริ่มรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดเกี่ยวกับตัวเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แต่ละคนในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลที่รวบรวมได้นี้ เป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับตัวเด็ก และช่วยให้ทราบถึงรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก อาทิเช่น เพศ, อายุ, จำนวนปีที่เข้าโรงเรียน, วุฒิของครูประจำชั้น, อาชีพและรายได้ของบิดามารดา, การศึกษาของบิดามารดา, การมาเรียนและผลการเรียนของเด็ก ตลอดจนสุขภาพทางร่างกายโดยทั่วไป และปัญหาเกี่ยวกับตัวเด็ก เหล่านี้เป็นต้น ในการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวนี้ ได้ใช้การส่งแบบสอบถามไปยังครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2510 ของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

นอกจากนี้แล้วยังได้ศึกษาสภาพทั่วไปของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อจะดูสภาพและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรียนซึ่งอาจจะมีผลเกี่ยวพันกับสาเหตุในการเรียนซ้ำชั้นของเด็กด้วยอย่างละเอียด ในการศึกษาสภาพและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรียนดังกล่าวนี้ คณะผู้วิจัยมีความมุ่งหมายที่จะดูลักษณะทำเลที่ตั้งของโรงเรียน อาคารเรียน และห้องเรียน จำนวนนักเรียนในแต่ละชั้น, ระบบการเลื่อนชั้น และระบบบริการเพื่อนักเรียนในโรงเรียน การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพในโรงเรียนโดยทั่วไปนี้ได้ใช้วิธีส่งแบบสอบถามไปยังครูใหญ่ของโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 15 โรงเรียน

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า ครูเป็นตัวแทนอันสำคัญยิ่งในการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียน ถ้าครูมีความพอใจในตำแหน่งหน้าที่ของตน มีกำลังใจในการสอน หรือมีความตั้งใจที่จะทำการสอนให้ดีที่สุดแล้ว การเรียนของเด็กก็ย่อมจะบังเกิดผลดีและเป็นสิ่งที่น่าชื่นชมยินดีเป็นอย่างยิ่ง ในทางตรงกันข้าม ถ้าครูไม่มีความตั้งใจ หรือไม่มีกำลังใจในการสอนแล้ว ผลการเรียนของเด็กก็จะตกต่ำและเป็นสิ่งที่น่าเสียดายอย่างยิ่งเช่นกัน ถึงแม้ว่าสาเหตุแห่งความล้มเหลวทางการเรียนของนักเรียน อาจมีมูลเหตุจากหลายสิ่งหลายประการด้วยกันก็ตาม แต่เชื่อแน่ว่า ปัญหาเรื่องครูจะเป็นมูลเหตุอันหนึ่ง ด้วยเหตุนี้เองคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในปัญหาเกี่ยวกับตัวครู และได้เริ่มทำการค้นคว้าเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ ปริมาณงาน ปัญหาเกี่ยวกับงานด้านการสอน ปัญหาที่ครูมีเกี่ยวกับตัวเด็ก ทศนคติของครูที่มีต่อโรงเรียนและผู้บังคับบัญชา เหล่านี้เป็นต้น สำหรับวิธีการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวครูนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีส่งแบบสอบถามไปยังครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2510 ของทั้ง 15 โรงเรียน

2. การศึกษาวิจัยอย่างละเอียด

ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า คณะผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนชานเมืองหนึ่งโรงเรียนเป็นตัวอย่างในการศึกษาวิจัยอย่างละเอียด เหตุที่เลือกโรงเรียนนี้เพียงโรงเรียนเดียวก็เพราะว่าคณะ

ผู้วิจัยไม่มีกำลังคนพอที่จะไปทำการศึกษาวิจัยโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 15 โรงเรียนอย่างละเอียด จึงได้เลือกโรงเรียนหนึ่งในกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติอยู่ในเกณฑ์เลือก ทั้งนี้คือ สถานที่ตั้งของโรงเรียนอยู่ไม่ไกลจนเกินไป สะดวกในการคมนาคมติดต่อ เป็นโรงเรียนขนาดกลางมีจำนวนนักเรียนมากพอควร และมีนักเรียนสอบตกและเรียนซ้ำชั้นประมปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2511 เป็นจำนวนพอสมควร ครูใหญ่ตลอดจนครูในโรงเรียนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จากเกณฑ์ดังกล่าวนี้ คณะผู้วิจัยจึงเลือกได้โรงเรียนซานเมืองแห่งหนึ่งเป็นโรงเรียนตัวอย่างในการศึกษาวิจัยอย่างละเอียด เป็นระยะยาว

การศึกษาวิจัยอย่างละเอียดในที่นี้ หมายถึงการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะต่าง ๆ ของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งคณะผู้วิจัยจัดเป็นกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสอบได้และกลุ่มสอบตก มีจำนวนเด็กในแต่ละกลุ่มเท่า ๆ กัน การศึกษาเด็กทั้งสองกลุ่มนี้เป็นไปอย่างละเอียดที่สุดเท่าที่จะทำได้ รายละเอียดของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของเด็กกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวข้างต้นนี้ มีดังต่อไปนี้คือ

— ศึกษาสภาพครอบครัวของเด็กกลุ่มตัวอย่างโดยละเอียด รวมทั้งศึกษาทัศนคติที่เด็กมีต่อโรงเรียน และการศึกษาของบิดามารดาด้วย คณะผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมเยียนครอบครัวของเด็กและใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้ปกครองถึงสภาพภายในครอบครัว อาทิเช่น อาชีพและรายได้ของบิดามารดา จำนวนผู้ที่อยู่ในภาวะรับผิดชอบ รวมทั้งทัศนคติที่ผู้ปกครองมีต่อครู โรงเรียน และการศึกษาของเด็กในปกครองของตนด้วย การศึกษาทัศนคติของบิดามารดา หรือผู้ปกครองของเด็กดังกล่าวนี้ ใช้วิธีสัมภาษณ์และการสังเกตของผู้สัมภาษณ์เป็นสำคัญ

— สัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับสิ่งที่ครูรู้เกี่ยวกับตัวเด็กในกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน การรวบรวมข้อมูลด้านนี้มีความมุ่งหมาย 3 ประการคือ

1. ต้องการสังเกตครูทางด้านกิริยาท่าทาง การพูดจา สภาพร่างกายทั่วไป สภาพการแต่งกาย และการให้ความคุ้นเคยเป็นกันเองเหล่านี้เป็นต้น ว่ามีความเหมาะสมกับการเป็นครูหรือไม่
2. ต้องการสัมภาษณ์ความรู้ที่ครูมีเกี่ยวกับเด็กในต่าง ๆ เช่น การติดต่อกับผู้ปกครองของเด็ก ฐานะความเป็นอยู่ของเด็กแต่ละคน การมาเรียน และผลการเรียนของเด็ก เหล่านี้เป็นต้น
3. ศึกษาทัศนคติของครูที่มีต่อเด็กแต่ละคนในกลุ่มตัวอย่าง อาทิเช่น ต้องการทราบความรู้สึกของครูที่มีต่อเด็ก เช่น ชอบหรือไม่ชอบ ความเห็นของครูในเรื่องพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็ก ความประพฤติของเด็กขณะอยู่ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ปัญหาทางด้านการศึกษาของเด็ก ตลอดจนปัญหาทางบ้านอื่น ๆ ถ้ามี

ในการสัมภาษณ์ครูนี้ ได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นหลัก และเนื่องจากเด็กในกลุ่มตัวอย่างถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มสอบได้ และกลุ่มสอบตก ดังนั้นคำถามในตอนถัดมาของแบบสัมภาษณ์ครู จึงได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือสำหรับเด็กกลุ่มสอบได้ประเภทหนึ่ง และสำหรับเด็กกลุ่มสอบตกอีกประเภทหนึ่ง

— สัมภาษณ์เด็กเพื่อหาทัศนคติของเด็กที่มีต่อโรงเรียน และหาความสัมพันธ์ของเด็กที่มีต่อครู การรวบรวมข้อมูลด้านนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาสิ่งต่อไปนี้เป็นคือ

1. กิริยาท่าทาง, ลักษณะการพูดจา, สภาพทางร่างกาย, การแต่งกาย ตลอดจนการให้ความคุ้นเคยเป็นกันเอง เหล่านี้เป็นต้น

2. ทัศนคติที่เด็กแต่ละคนมีต่อครู และโรงเรียน เช่นชอบ—ไม่ชอบ เพราะเหตุใด และในสายตาของเด็ก ครูมีข้อบกพร่องอะไรบ้าง การสอนของครูดีหรือไม่ และถ้าไม่ดีเด็กต้องการให้ครูแก้ไขวิธีการสอนอย่างไรบ้าง

ในการศึกษาเด็กนี้ ได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นหลักร่วมกับวิธีสังเกตอย่างละเอียดด้วย.

บทที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

ก. ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและชุมชน

ข้อมูลต่าง ๆ นี้ได้จากแบบสอบถามที่ส่งไปยังครูใหญ่โรงเรียนต่าง ๆ รวม 15 แห่ง

โรงเรียนเหล่านี้ขึ้นอยู่กับ

เทศบาลนครกรุงเทพ ฯ 6 แห่ง

เทศบาลนครธนบุรี 4 แห่ง

องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนคร 3 แห่ง

องค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี 2 แห่ง

ก.1 ลักษณะและทำเลตั้งของโรงเรียน

1. โรงเรียนตั้งอยู่ในแหล่งหรือบริเวณที่จะมีผลดีหรือเสียต่อสุขภาพของเด็กอย่างไร

สำหรับคำถามข้อนี้ มีคำตอบดังนี้คือ

— โรงเรียนตั้งอยู่ในแหล่งที่มีอากาศดี 4 ราย

— ไม่มีผลเสียต่อสุขภาพของเด็ก 9 ราย

— มีผลเสียต่อสุขภาพของเด็ก เช่น มีเสียงรบกวน กลิ่นเหม็น 2 ราย จากคำตอบเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีพอสมควร

2. แหล่งที่โรงเรียนตั้งอยู่นั้นเป็นที่แออัดหรือไม่ เป็นที่ ๆ มีอันตรายเกิดจากไฟไหม้หรือ

การจราจรหรือไม่

คำตอบที่ได้รับคือ

— ไม่แออัด ไม่มีอันตรายใด ๆ 10 ราย

— แออัด 2 ราย

— มีอันตรายจากการจราจร 3 ราย

จะเห็นได้ว่าคำตอบข้อนี้เป็นการสนับสนุนคำตอบในข้อที่ 1 อยู่แล้วว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในทำเลดี ไม่มีอันตรายต่อเด็ก และถ้าจะมีอันตรายใด ๆ เกิดขึ้นก็มักจะเนื่องมาจากการจราจร

3. มีเสียงรบกวนจากบริเวณใกล้เคียงหรือไม่ ถ้ามีคืออะไร และทางโรงเรียนได้จัดการแก้ไขอย่างไร

ตอบว่าไม่มี 5 ราย

มี 10 ราย

ที่ว่ามีเสียงรบกวน 10 ราย อาจแยกได้ต่าง ๆ กันคือ

เสียงรบกวนจากเรือหางยาว 5 ราย

เสียงรบกวนจากรถยนต์ 3 ราย

อื่น ๆ 2 ราย

แสดงว่าโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างตั้งอยู่ริมคลองถึง 5 แห่ง ส่วนที่ตอบว่าไม่มีเสียงรบกวนหรือมีเสียงรบกวนจากรถยนต์และสิ่งอื่น ๆ อีกรวม 10 แห่งนั้นตั้งอยู่บนบก บางแห่งก็อยู่ไกลจากถนนหลวงและบางแห่งก็อยู่ใกล้ แต่ที่สำคัญก็คือในเรื่องที่เกี่ยวกับเสียงรบกวนซึ่งโรงเรียนแต่ละแห่งไม่สามารถจัดการแก้ไขอย่างใดได้เลย

4. โรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณที่นักเรียนจะไปมาได้สะดวกหรือไม่

ส่วนมากตอบว่าไปมาได้สะดวก มีไม่สะดวกเพียงแห่งเดียว

5. ใกล้บริเวณที่โรงเรียนตั้งอยู่ มีสถานเริงรมย์ต่าง ๆ อาทิเช่น โรงหนัง โรงละคร บาร์ ฯลฯ อยู่บ้างหรือไม่ และถ้าหากมี สถานที่ดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียต่อการเรียนของนักเรียนหรือไม่

ตอบว่าไม่มี 12 ราย

ตอบว่ามี 2 ราย

ไม่ตอบ 1 ราย

ที่ตอบว่ามีก็คือนักเรียนชอบไปเที่ยวเล่น เช่นหนีไปอยู่ในโรงหนังทำให้ขาดการเรียนหรือมานั่งหลับในห้องเรียน ที่ไม่ตอบ 1 รายนั้น ไม่อาจทราบได้ว่ามีหรือไม่มีผลเสียต่อการเรียนของนักเรียน

6. ขนาดของโรงเรียนมีความเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนหรือไม่

ตอบว่าเหมาะสม 7 ราย

ไม่เหมาะสม 8 ราย

ที่ตอบว่าไม่เหมาะสมทั้ง 8 รายนี้ก็มิเหตุผลที่พอจะสรุปได้ว่าห้องเรียนมีน้อยไม่พอกับจำนวนนักเรียน บางแห่งต้องเปิดเรียนถึง 2 ผลัด ที่ตอบว่าเหมาะสมรวม 7 รายนั้น เป็นโรงเรียนเทศบาลขนาดเล็ก

จากคำตอบเหล่านี้ทำให้มองเห็นได้ว่าในสภาพการณ์ปัจจุบัน โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างส่วนมากยังมีขนาดเล็กไม่พอกับจำนวนนักเรียน และยิ่งในอนาคตที่เราจะขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปถึงประมปีที่ 7 แล้ว ขนาดของโรงเรียนก็ยิ่งจำเป็นที่จะต้องขยายขึ้นด้วย

7. ในบริเวณโรงเรียน มีสนามเล่นกว้างขวางพอสำหรับให้นักเรียนเล่นหรือไม่

สำหรับคำถามข้อนี้ มี 5 โรงเรียนตอบว่ามีพอ และมีอยู่ 4 โรงเรียนที่ตอบว่ามีพอสำหรับเล่นได้ แต่ยังไม่ถึงขนาดเป็นสนามฟุตบอลล์ ส่วนอีก 6 โรงเรียนตอบต่าง ๆ กัน คือไม่มีสนามเลย 3 แห่ง และอีก 3 แห่งบอกว่าอาจทำเป็นสนามเล่นได้ หากจัดการปรับที่เสียใหม่ เช่นถมหลุมบ่อ ฯลฯ

8. ในโรงเรียนมีบริเวณกว้างขวางพอที่จะจัดกิจกรรมพิเศษทางการศึกษาต่าง ๆ ได้หรือไม่ มีอยู่ 11 โรงเรียนที่ตอบว่ามีพอ อีก 4 โรงเรียนตอบว่าไม่พอ ถ้าจะจัดก็ต้องจัดในห้องเรียน

9. ในบริเวณโรงเรียนมีการตกแต่งเพื่อความร่มรื่นและสบายตาอาทิเช่น มีการปลูกต้นไม้หรือสวนไม้ประดับ ฯลฯ หรือไม่ เพียงไร

ได้คำตอบว่ามี 10 โรงเรียน ส่วนอีก 3 โรงเรียนตอบว่าไม่มีเลย มีอยู่อีก 2 โรงเรียนตอบว่าได้พยายามจัดทำแล้ว แต่ถูกทำลายให้เสียหายอยู่เสมอ เพราะไม่มีรั้วเป็นเอกเทศ

10. มีอุปสรรคต่าง ๆ เกิดขึ้นในบริเวณโรงเรียนเช่นน้ำท่วมในฤดูฝน และอื่น ๆ หรือไม่ ตอบว่าไม่มี 10 โรงเรียน อีก 5 โรงเรียนตอบว่ามีน้ำท่วมในฤดูฝน แต่ก็ไม่มีอุปสรรคต่อการเรียนแต่อย่างไร

จากข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ในตอนที 1 นี้ พอจะสรุปได้ว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีพอสมควร. นักเรียนไปมาได้สะดวก แต่ก็ยังมีสิ่งต่าง ๆ ที่ยังจะต้องแก้ไขอีกหลายประการ เช่น โรงเรียนมีขนาดเล็กไม่พอกับจำนวนนักเรียน บริเวณโรงเรียนยังไม่กว้างขวางพอ มีเสียงรบกวนต่าง ๆ เป็นต้น

ก. 2 ตารางที่ 1 อาชีพของบิดามารดา แยกตามประเภทของอาชีพ

เลขที่	ประเภทของอาชีพ	บิดา	มารดา	หมายเหตุ
1	นักปกครองหรือผู้จัดการ	1	—	
2	วิชาชีพ (ทนายความ, แพทย์, ครู)	3	2	
3	ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า	5	9	
4	เสมียนพนักงาน (ราชการ, องค์กร, เอกชน)	8	6	
5	ทหาร, ตำรวจ	6	—	
6	การขนส่งและคมนาคม (ขับรถ, ระเบียบรถ)	10	3	
7	บริการต่าง ๆ (รับใช้, เสริฟอาหาร)	—	3	
8	ช่างต่าง ๆ และกรรมกร	12	8	
9	เกษตรกร	9	9	
10	พนักงานเสนอขาย	—	3	
11	อื่น ๆ (จัดเข้าประเภทไม่ได้หรือไม่แน่นอน) หรือไม่มีอาชีพ	7	9	

หมายเหตุ จำนวนผู้ประกอบอาชีพระหว่างหญิงกับชายไม่เท่ากัน ฝ่ายหญิงมีน้อยกว่าซึ่งอาจเป็น
ผู้ที่ไม่ประกอบอาชีพอย่างใดเลยก็ได้

จากรายการต่าง ๆ เหล่านี้พอจะสรุปได้ว่าอาชีพส่วนใหญ่ของบิดาก็คือช่างต่าง ๆ และ
กรรมกร รองลงไปคือการขนส่งและคมนาคม, เกษตรกร และเสมียนพนักงาน ส่วนมารดาได้
ทำงานเกี่ยวกับการค้า เกษตรกร, ช่างต่าง ๆ และกรรมกร ซึ่งก็มีส่วนคล้ายคลึงกันทั้งบิดาและ
มารดา อาชีพดังกล่าวนี้อาจเรียกได้ว่าช่างกึ่งชำนาญเท่านั้น จึงพูดได้ว่ารายได้ของครอบครัวจะ
อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

ก. 3 อาคารเรียนและห้องเรียน

1. จำนวนอาคารเรียน

ในจำนวนโรงเรียนทั้ง 15 แห่งนี้เป็นโรงเรียนที่มีอาคารเรียนเพียงหนึ่งหลังอยู่ 7
โรงเรียน สองหลัง 4 โรงเรียน สามหลัง 3 โรงเรียน และสี่หลัง 1 โรงเรียน

อายุการก่อสร้างของอาคารต่าง ๆ เหล่านี้มีต่าง ๆ กันตั้งแต่ 1 ปีจนถึง 72 ปี แต่ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 2 ปี ถึง 12 ปี มีอยู่ 3 หลังที่มีอายุ 28 ปี, 37 ปี และ 72 ปี ซึ่งทั้งสามหลังนี้ล้วนเป็นอาคารเรียนหลังที่หนึ่งทั้งสิ้น เฉพาะอาคารหลังที่มีอายุ 72 ปีนั้นทางโรงเรียนกำลังของบประมาณหรืออยู่แล้วเพราะชำรุดทรุดโทรมมาก

อาคารทั้งหมดที่มีอยู่รวม 28 หลังนี้ ส่วนมากสร้างด้วยไม้ ที่สร้างก่ออิฐโอบปูนและครึ่งคึกครึ่งไม้มีจำนวนลดหลั่นลงมาและส่วนมากเป็นอาคาร 2 ชั้น ที่เป็น 1 ชั้น มี 4 หลัง และที่เป็น 3 ชั้น ก็มีอยู่ 4 หลัง เช่นกัน

2. จำนวนห้องเรียนในอาคารหลังหนึ่ง ๆ

ในเรื่องจำนวนห้องนี้ได้แบ่งออกเป็นสองประเภทคือจำนวนห้องเรียน และจำนวนห้องอื่น ๆ

สำหรับจำนวนห้องเรียนในอาคารแต่ละหลังปรากฏว่ามีพิสัยตั้งแต่ 3 ห้องจนถึง 20 ห้อง แต่ส่วนใหญ่จะมีห้องเรียนประมาณ 8 ห้อง

ส่วนห้องอื่น ๆ ได้แก่ห้องครูใหญ่ ห้องพักรู ห้องสมุด ซึ่งย่อมมีอยู่ทุกโรงเรียน มีโรงเรียนอยู่ 3 แห่งที่มีห้องพยาบาล และอีกหนึ่งแห่งมีห้องเรียนทางโทรทัศน์ ซึ่งนับเป็นความก้าวหน้าทางการศึกษาเป็นอย่างมาก

3. ทั่วอาคารมีความสะดวกในการขึ้นลงพอที่จะให้ความปลอดภัยแก่นักเรียนหรือไม่

มีอยู่ 11 โรงเรียนที่ตอบว่ามีความสะดวกและปลอดภัยแก่นักเรียนพอเพียง ส่วนอีก

4 โรงเรียนตอบว่ายังไม่สะดวกและปลอดภัยพอ เป็นต้นว่า มีบันไดขึ้นลงทางเดียว ทางขึ้นลงแคบทั่วอาคารเก่าแก่และชำรุดเป็นต้น

4. ลักษณะถ่ายเทอากาศและแสงในอาคารเรียนเป็นไปอย่างเหมาะสมและเพียงพอกับความต้องการหรือไม่

ทุกแห่งตอบว่ามีความเหมาะสมและเพียงพอกับความต้องการ ยกเว้นอยู่แห่งเดียวที่ตอบว่ายังไม่เหมาะสม แต่ก็ไม่ได้แสดงเหตุผลใดๆ ให้ทราบ

5. ในอาคารเรียนมีน้ำดื่ม น้ำใช้ พอเพียงกับความต้องการหรือไม่

ที่ตอบว่าพอเพียงมีอยู่ 9 โรงเรียน อีก 6 โรงเรียนตอบว่าไม่พอเพียงโดยมีเหตุผลเช่น ไม่มีน้ำบนอาคารเรียน ถ้าน้ำประปาไหลตื้นก็พอและไม่พอในหน้าแล้งเป็นต้น

6. จำนวนห้องส้วมมีพอเหมาะกับความจำเป็นหรือไม่

มีอยู่ 9 โรงเรียนที่ตอบว่ามีอยู่พอเหมาะแล้ว อีก 5 โรงเรียนตอบว่ายังมีห้องส้วมน้อยไป ไม่พอกับจำนวนนักเรียน และที่ไม่ตอบคำถามข้อนี้มีอยู่ 1 โรงเรียน

7. รายละเอียดเกี่ยวกับห้องเรียน

ก. ชั้นเรียนหนึ่ง ๆ แบ่งออกเป็นกี่ห้องเรียน

มีคำตอบต่าง ๆ กันระหว่าง 1-10 ห้องเรียน แต่ส่วนใหญ่จะแบ่งชั้นเรียนหนึ่ง ๆ ออกเป็น 1-2 ห้องเรียน ระหว่าง 3-4 ห้องเรียน มีอยู่ 4 โรงเรียน 5-6 ห้องเรียนมีอยู่ 4 โรงเรียน และที่แบ่งออกระหว่าง 7-10 ห้องเรียนมีอยู่ 1 โรงเรียน ซึ่งนับว่าเป็นโรงเรียนที่ใหญ่มาก

สำหรับชั้นประถมปีที่หนึ่งโดยเฉพาะนั้น ส่วนใหญ่แบ่งออกเป็น 2 ห้องเรียน มีอยู่ 2 แห่งที่แบ่งออกเป็น 4 และ 6 ห้องเรียน ที่แบ่งออกเป็น 9, 10 และ 13 ห้องเรียนมีอยู่ละ 1 โรงเรียน

ข. จำนวนนักเรียนในห้องเรียนหนึ่ง ๆ

มีอยู่ 10 โรงเรียนที่มีนักเรียนระหว่าง 31-40 คนต่อหนึ่งห้อง ที่อยู่ระหว่าง 41-50 คนมีอยู่ 4 โรงเรียน และที่อยู่ระหว่าง 21-30 คนมี 1 โรงเรียน สำหรับชั้นประถมปีที่หนึ่ง ส่วนใหญ่จะมีนักเรียนระหว่าง 31-40 คน (11 โรงเรียน) ที่มีนักเรียนระหว่าง 41-50 คน มีอยู่ 2 โรงเรียน และอีก 2 โรงเรียนมีนักเรียน 51 คนขึ้นไป⁽¹⁾ ถ้าดูจำนวนนักเรียนเฉลี่ยในห้องเรียนหนึ่ง ๆ แล้วจะเห็นได้ว่ามีจำนวนมากทำให้เกิดการขัดเยียด และครูผู้สอนอาจไม่สามารถเอาใจใส่ดูแลได้ทั่วถึง

ค. แสงและระบบการถ่ายเทอากาศในห้องเรียน มีความเหมาะสมต่อสุขภาพของนักเรียนหรือไม่

(1) UNESCO Report, "Educational Investment Programming Mission" (Bangkok) 1963 รายงานว่า ห้องเรียนชั้นป. 1 ของไทยมีจำนวนนักเรียนดังนี้. 47.2% มี 40 คน 23.8% มี 50 คน 13.9% มี 60 คน และ 2.3% มี 90 คน

ส่วนมากตอบว่าเหมาะสม (11 โรงเรียน) ส่วนพวกที่ว่ายังไม่เหมาะสมก็มีเหตุผลต่าง ๆ กัน เช่น ต้องใช้ไฟฟ้าช่วยในบางห้อง มีหน้าต่างน้อย หรือถูกอาคารหลังอื่นบังเป็นต้น

ง. ในห้องเรียนมีวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการสอนของครู เช่น กระดานดำ แผ่นป้ายต่างๆ พอเพียงหรือไม่

ทุกโรงเรียนตอบว่าพอ มีอยู่แห่งเดียวที่ตอบว่ากระดานดำที่มีอยู่แล้วยังไม่เข้าเกณฑ์มาตรฐาน

จ. จำนวนโต๊ะม้านั่ง มีพอเพียงกับจำนวนนักเรียนหรือไม่

มีอยู่ 11 โรงเรียนที่ตอบว่าพอ ส่วนอีก 4 โรงเรียนตอบว่ายังไม่พอ

ฉ. การจัดแบ่งห้องเป็นสัดส่วนดีหรือไม่

ทุกแห่งตอบว่า ดี

ก. 4 ครูและการสอบเลื่อนชั้นของเด็ก (จำนวนนักเรียน)

1. จำนวนครูในแต่ละโรงเรียน

จำนวนครูในแต่ละโรงเรียนนี้มีความแตกต่างกันมากแล้วแต่ขนาดโรงเรียน แต่ส่วนใหญ่จะมีครูอยู่ระหว่าง 6—10 คน (6 โรงเรียน) มีอยู่ 2 โรงเรียนที่มีครูระหว่าง 21—25 คน และอีก 2 โรงเรียน 40—45 คน มีอยู่หนึ่งโรงเรียนที่มีครูมากที่สุดคือระหว่าง 56—60 คน

หน้าที่ของครูก็มีต่าง ๆ กัน คือนอกจากจะเป็นครูประจำชั้นทำการสอนในตำราวิชาการต่าง ๆ แล้ว ยังทำหน้าที่อื่น ๆ อีก เช่น เป็นครูเวรควบคุมนักเรียนประจำวัน, งานด้านลูกเสือ, อนุภาษา และช่วยงานธุรการอื่น ๆ ในบางคราว

มีอยู่ 4 โรงเรียนที่ครูแต่ละคนสอนหมดทุกวิชา (ครูประจำชั้น) และมีอยู่หนึ่งโรงเรียนที่มีครูไม่พอกับจำนวนห้องเรียน

2. การสอนในโรงเรียนเหล่านี้แบ่งเป็น

หนึ่งผลัด 9 โรงเรียน

สองผลัด 5 โรงเรียน

สองผลัดประถมต้นและหนึ่งผลัดประถมปลายมี 1 โรงเรียน

3. จำนวนนักเรียน

100—199 คน 2 โรงเรียน

200—299 คน 3 โรงเรียน

300—399 คน 2 โรงเรียน

500—599 คน	2 โรงเรียน
600—699 คน	1 โรงเรียน
800—899 คน	1 โรงเรียน
1051—1100 คน	1 โรงเรียน
1500—1599 คน	1 โรงเรียน
1600 คน	1 โรงเรียน
ไม่ตอบ	1 โรงเรียน

ตารางที่ 2 จำนวนโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่มีนักเรียนในชั้นต่าง ๆ

จำนวนนักเรียน	จำนวนโรงเรียนที่มีนักเรียนในชั้นต่าง ๆ							หมายเหตุ
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	ป.7	
1— 50	1	3	2	3	6	4	2	จำนวนโรงเรียนที่มีนักเรียนในชั้นต่าง ๆ อาจเหลื่อมล้ำกันเพราะบางโรงเรียนมีแค่ ป.4 หรือ ป.5 เท่านั้น
51—100	5	4	5	5	3	2	3	
101—150	2	3	1	1	—	1	—	
151—200	3	1	3	3	1	1	1	
201—250	—	1	1	—	—	—	—	
251—300	1	—	—	1	—	—	—	
301—350	1	1	2	2	—	—	—	
351—400	2	2	1	—	—	—	—	

จากตารางอันนี้จะเห็นได้ว่า ในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 15 โรงเรียนมีการสอนถึงชั้นป. 4 และในจำนวนนี้มี 10 โรงเรียนที่ขยายการสอนถึงชั้น ป.5 มี 8 โรงเรียนที่ขยายถึงชั้น ป.6 และมีอยู่ 6 โรงเรียนที่สอนถึงชั้น ป.7 ตามโครงการขยายการศึกษาภาคบังคับ

จำนวนนักเรียนในแต่ละชั้นนั้น จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะตกอยู่ในระหว่าง 51—100 คน ถัดไปคือระหว่าง 1—50 คน และมีบางโรงเรียนที่มีนักเรียนในชั้น ป.1, ป.2, ป.3 ระหว่าง 351—400 คน แต่หลังจาก ป.4 แล้ว เราจะเห็นได้ชัดเจนว่าจำนวนนักเรียนลดทอนลงไปอย่างมาก คือในชั้น ป.5—6—7 จะมีจำนวนนักเรียนส่วนมากระหว่าง 1—50 คน ที่มีนักเรียนระหว่าง 51—100 คน เพียง 8 โรงเรียน และที่มีนักเรียนระหว่าง 151—200 คน ก็เพียง 3

โรงเรียนเท่านั้น ถ้าพิจารณาคุณตามนี้จะเห็นว่าจำนวนนักเรียนตั้งแต่ชั้น ป. 1-4-7 จะเป็นรูป ปี่ระมิด

ก.5 รายละเอียดเกี่ยวกับการให้คะแนนสอบไล่ชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง

ก.5.1 คะแนนที่จะต้องได้รับก่อนที่จะได้เลื่อนชั้น

1. คะแนนเต็มทั้งปี

คะแนนเต็ม	คะแนนที่ต้องได้	จำนวนโรงเรียนที่ใช้ระบบนี้	หมายเหตุ
1000	500	11	
1000	545	1	
750	ไม่กำหนด	1	
100	50	2	

2. คะแนนจากการสอบไล่

คะแนนเต็ม	คะแนนที่ต้องได้	จำนวนโรงเรียนที่ใช้ระบบนี้	หมายเหตุ
1000	500	1	รวม 14 โรงเรียน อีก 1 โรงเรียน ไม่ตอบ
500	250	1	
250	160	1	
250	125	4	
250	ไม่กำหนด	7	

3. คะแนนจากการสอบซ่อม

คะแนนเต็ม	คะแนนที่ต้องได้	จำนวนโรงเรียนที่ใช้ระบบนี้	หมายเหตุ
750	ไม่กำหนด	1	รวม 9 โรงเรียน อีก 6 โรงเรียน ไม่ตอบ
650	325	4	
650	ไม่กำหนด	4	

4. คะแนนพิเศษระหว่างปี

คะแนนเต็ม	คะแนนที่ต้องได้	จำนวนโรงเรียนที่ใช้ระบบนี้	หมายเหตุ
750	375	1	รวม 10 โรงเรียน อีก 5 โรงเรียนไม่ตอบ
750	ไม่กำหนด	1	
100	60	1	
100	50	4	
100	ไม่กำหนด	3	

ก.5.2 หลักเกณฑ์การให้คะแนนพิเศษระหว่างปีมีอย่างไรบ้าง

คำถามข้อนี้ปรากฏว่าไม่มีผู้ตอบถึง 14 โรงเรียน และมีอยู่เพียงโรงเรียนเดียวที่ตอบว่าทางการศึกษา เป็นผู้กำหนด

ก.5.3 วิชาที่เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องสอบในเวลาสอบไล่ปลายปี

มีอยู่ 12 โรงเรียนที่ตอบว่าต้องสอบวิชาเลขคณิต (เลขคณิตในใจ เลขคณิตวิธี) บัญชี ภาษาไทย (เขียน, คัด, อ่านเอาเรื่อง, เรียงความ), สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์เบื้องต้น และมีอีกอย่างละหนึ่งโรงเรียนที่ตอบว่าต้องสอบสุขศึกษาและพลานามัยด้วย

ก.5.4 ผู้มีหน้าที่ในการจัดการสอบเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง

ส่วนมากตอบว่าเป็นหน้าที่ของครูใหญ่และครูประจำชั้น คนอื่นๆ ที่มีหน้าที่ในการจัดการสอบก็คือ ศึกษานิเทศก์ ประธานกลุ่มและหัวหน้าหมวดวิชาการ

ก.5.5 ผู้กำหนดระบบการให้คะแนนสอบ

ในเรื่องนี้ ส่วนใหญ่ตอบว่ากระทรวงศึกษาธิการคือ กรมสามัญศึกษาเป็นผู้กำหนด และมีโรงเรียนละ 1 รายที่ตอบว่าครูใหญ่, ครูประจำชั้น กรรมการผู้ตรวจเป็นผู้กำหนดระบบการให้คะแนน

ในคำถามข้อเดียวกันนี้ ได้ขอร้องให้ผู้ตอบชี้แจงเรื่องระบบการให้คะแนนสอบ ทุกๆ ครั้งรวมทั้งจำนวนครั้งของการสอบในปีการศึกษาหนึ่งๆ ซึ่งในคำถามนี้ได้รับคำตอบว่าส่วนใหญ่มีการสอบซ่อมตลอดปี 5 ครั้ง และสอบไล่ปลายปีอีก 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้นเป็น 6 ครั้ง ในการสอบทุกครั้งจะมีทั้งแบบอัตโนมัติและปรนัย ส่วนการให้คะแนนนั้นให้ตามหลักเกณฑ์ที่ทางการกำหนดให้ปฏิบัติ คะแนนทั้งหมดที่ได้นำมาถัวเฉลี่ยกันตลอดปี

ก.6 รายละเอียดเกี่ยวกับผลการสอบ

ในเรื่องนี้มีโรงเรียนที่ไม่ตอบ 1 โรงเรียน จึงได้โรงเรียนจากกลุ่มตัวอย่างเพียง 14 โรงเรียนเท่านั้น

ตารางที่ 3 จำนวนนักเรียนทั้งหมด จำนวนนักเรียนที่เข้าสอบ และจำนวนนักเรียนที่สอบได้

จำนวนนักเรียนที่มี (คน)	ยอดรวมนักเรียน คิดเป็นโรงเรียน	นักเรียนที่เข้าสอบ ไล่คิดเป็นโรงเรียน	นักเรียนที่สอบได้ ไล่คิดเป็นโรงเรียน
100—199	2	1	3
200—299	3	4	3
300—399	3	3	2
400—499	1	1	1
500—599	—	—	—
600—699	—	1	1
700—799	1	1	1
800—899	1	—	—
900—999	—	—	1
1000—1099	1	1	—
1100—1199	—	—	—
1200—1299	—	—	—
1300—1399	—	—	—
1400—1499	—	—	1
1500—1599	1	1	—
1600—1699	—	—	1
1700—1799	—	—	—
1800—1899	1	1	—

จากตารางข้างบนนี้จะเห็นได้ว่า โรงเรียนที่อยู่ในโครงการวิจัยนี้ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก คือมีจำนวนนักเรียนไม่ถึง 400 คน ถึง 8 โรงเรียน สำหรับจำนวนนักเรียนที่เข้าสอบได้ และสอบไล่ได้ ก็ขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนทั้งหมดที่มีอยู่เป็นสำคัญ คือ เมื่อมีนักเรียนมาก ก็ส่งเข้าสอบมาก และจำนวนที่สอบไล่ได้ก็มากตามไปด้วย

ส่วนจำนวนนักเรียนที่สอบตกนั้น มีดังต่อไปนี้

สอบตก	1—25 คน	7 โรงเรียน
	26—50 คน	3 โรงเรียน
	51—75 คน	1 โรงเรียน
	76—99 คน	2 โรงเรียน
	100—200 คน	1 โรงเรียน

จะเห็นได้ว่า จำนวนนักเรียนสอบตกมากที่สุดอยู่ในระหว่าง 1—25 คน มีถึง 7 โรงเรียน หรือครึ่งหนึ่งของจำนวนโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ส่วนที่สอบตกมากเกิน 100 คน ขึ้นไปมีเพียงโรงเรียนเดียว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ดังกล่าวมาแล้ว

ก.7 รายละเอียดเกี่ยวกับการบริการนักเรียน

ก.7.1 ตารางที่ 4 รายละเอียดบริการต่าง ๆ และจำนวนโรงเรียน

ประเภทของบริการ	มี	ไม่มี	ไม่ตอบ	หมายเหตุ
1. บริการอาหารกลางวัน	จัดให้เปล่า	3	5	7
	เสียเงินเอง	8	3	4
2. บริการในเรื่องแบบเรียน	9	2	4	
3. บริการรับส่งนักเรียน	2	9	4	
4. บริการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย	15	—	—	
5. บริการเสื้อผ้า—เครื่องนุ่งห่ม	12	2	1	
6. อื่น ๆ	—	6	9	

ในตารางข้างบนนี้ มีรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับบริการบางประการเช่น ในเรื่องอาหารมีการจำหน่ายอาหารกลางวันที่มีคุณภาพดี แต่ราคาถูกโดยโรงเรียนจัดจำหน่ายเอง นักเรียนที่ได้รับความช่วยเหลือในบริการประเภทนี้ได้รับประทานอาหารโดยไม่ต้องเสียเงิน เกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มนั้นส่วนมากได้รับจากมูลนิธิช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน นอกจากนี้ก็ให้ยืมแบบเรียนทุกชั้นแก่นักเรียนที่ขาดแคลน ซึ่งได้จากมูลนิธิเหมือนกัน ส่วนบริการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยนั้นมีอยู่ทุกโรงเรียน เช่น ครูช่วยดูแลความสะอาด มียารักษาโรคบางอย่าง ให้บริการพาไปหาหมอเมื่อเด็กเจ็บป่วยในโรงเรียน มีเตียงพยาบาล (1 โรงเรียน)

ก.7.2 ผู้มีหน้าที่จัดบริการเพื่อช่วยเหลือนักเรียน

ส่วนใหญ่ก็คือครูในโรงเรียนนั้น ๆ เอง ถัดไปก็คือมูลนิธิต่าง ๆ เช่น มูลนิธิช่วยเหลือเด็กขาดแคลนในพระบรมราชินูปถัมภ์ มูลนิธิช่วยการศึกษาของเทศบาล, สุขศาลา, ผู้ปกครอง และครูที่ทำหน้าที่สวัสดิการของโรงเรียน

ก.7.3 วิธีจัดบริการต่าง ๆ

ในเรื่องนี้ส่วนใหญ่จะเกิดจากครูซึ่งอาจเป็นครูใหญ่ ครูอื่น ๆ หรือครูเวรประจำวัน และครูเจ้าหน้าที่สวัสดิการของโรงเรียน เมื่อได้พบเห็นหรือสำรวจความขาดแคลน และ

ความต้องการของเด็ก เช่น ในเรื่องอาหาร, เสื้อผ้า, แบบเรียน และสุขภาพอนามัยแล้ว ก็จะทำรายงานเสนอขอความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานเหล่านั้นก็จะจัดบริการช่วยเหลือตามสมควรและตามความจำเป็น เช่น แผนกอนามัยโรงเรียนของเทศบาลจะจัดส่งเจ้าหน้าที่มาตรวจสุขภาพอนามัยของนักเรียนพร้อมทั้งจ่ายยาและเบี่ยงนมตามความจำเป็น มูลนิธิ, สมาคม ช่วยเหลือในเรื่องเสื้อผ้าและเครื่องเล่นเรียน นอกจากนี้ก็เป็นครูในโรงเรียนนั้นๆ รวมทั้งผู้ปกครองบางคนที่จะช่วยบริการต่างๆ ในเรื่องเหล่านี้ จะมีบัญชีการรับ-จ่าย ไว้เป็นหลักฐาน

ก.7.4 การจัดบริการดังกล่าวได้รับความช่วยเหลือจากใครบ้าง และได้รับเป็นประจำสม่ำเสมอหรือไม่

มีอยู่ 4 โรงเรียนที่ตอบว่า ได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิช่วยเหลือเด็กยากจนในพระบรมราชินูปถัมภ์ นอกนั้นมีอย่างละ 1 โรงเรียน หรือ 2 โรงเรียนที่ได้รับความช่วยเหลือจากที่ต่างๆ เช่น จากเจ้าอาวาส, ครูทุกคนในโรงเรียน, ผู้ปกครองนักเรียน, ผู้มีจิตศรัทธา กรมประชาสัมพันธ์ บริการของฝ่ายเทศบาล ฯลฯ

ผู้วิจัยไม่อาจทราบได้ว่า บริการและความช่วยเหลือต่างๆ เหล่านี้ เป็นการเพียงพอกับความจำเป็นและความต้องการของนักเรียนหรือไม่ และได้ผลมากน้อยเพียงไร เพราะการช่วยเหลือเหล่านี้ส่วนมากจะได้รับเป็นบางครั้งคราว มีอยู่เพียง 5 โรงเรียนที่ได้รับเป็นการสม่ำเสมอ

ก.7.5 ผู้ให้ความช่วยเหลือได้ใช้วิธีดำเนินการอย่างไรบ้าง?

การดำเนินการในขั้นแรกก็คือครูในแต่ละโรงเรียน จะตรวจดูสุขภาพของนักเรียนในชั้นของตนในด้านสุขภาพอนามัย, เครื่องนุ่งห่ม, เครื่องเขียนแบบเรียนตลอดจนเรื่องอาหารการรับประทาน ทำบัญชีจำนวนนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือส่งไปยังองค์การหรือสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องเหล่านี้

ผู้ให้ความช่วยเหลือ เช่น แผนกอนามัยโรงเรียนของเทศบาลก็จะจัดส่งแพทย์ และเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานต่างๆ เช่น ปลูกฝี ฉีดวัคซีน ถอนฟัน, รักษาเหา รวมทั้งให้เบี่ยงนมเด็กรับประทานด้วย ส่วนมูลนิธิต่างๆ ก็จะจัดเสื้อผ้ามาแจกแก่นักเรียนที่ขาดแคลนตามจำนวนที่โรงเรียนขอไป ซึ่งมักจะเป็นปีละครั้ง โรงเรียนบางแห่งก็ได้รับบริจาคสิ่งของ วัสดุ และเงิน เป็นครั้งคราว

ก.8 รายละเอียดเกี่ยวกับการรับเด็กเข้าเรียน

ก. หลักเกณฑ์ในการพิจารณารับเด็กเข้าเรียน

ทุกโรงเรียนจะรับเด็กที่อยู่ในเกณฑ์บังคับให้เข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา โดยที่เด็กมีอายุระหว่าง 7-15 ปี ตาม พ.ร.บ. ประถมศึกษา คือรับตามหมายเกณฑ์ที่ทางการศึกษา ของเทศบาล หรือตามคำสั่งของนายอำเภอที่จัดส่งมาให้ ถ้ามีจำนวนเกินกว่าที่จะรับได้ก็ใช้วิธีจับฉลาก มีบางแห่งที่ยอมรับเด็กก่อนเข้าเกณฑ์ 1 ปี เมื่อผู้ปกครองมาขอความช่วยเหลือก็อาจรับไว้เป็นรายๆ ไป

ส่วนโรงเรียนที่มีชั้นสูงกว่าประถมปีที่ 4 การที่จะรับนักเรียนเข้าเรียนต่อในชั้นประถมปีที่ 5 นั้น ใช้วิธีสอบคัดเลือก และพิจารณาดูความประพฤติ, ผลการเรียน และสุขภาพ บางโรงเรียนจะพิจารณาให้สิทธิแก่นักเรียนของตนก่อนเป็นจำนวนครึ่งหนึ่งของจำนวนที่จะรับได้

ข. ในปีการศึกษาหนึ่งๆ มีจำนวนเด็กที่ไม่อาจจะรับเข้าเรียนได้เป็นจำนวนมากน้อยเพียงไร

มีอยู่ 9 โรงเรียนที่ตอบว่าตลอดเวลาที่ผ่านมามีจนถึงปัจจุบันสามารถรับเด็กในเกณฑ์บังคับได้ทุกคน มีอยู่อย่างละหนึ่งโรงเรียนที่บอกว่ามีประมาณ 20-40 คน หรือมีจำนวนมากพอสมควร ส่วนสำหรับชั้นประถมปีที่ 5 นั้นมีอยู่ 2 โรงเรียนที่บอกว่ารับไม่ได้ประมาณปีละ 150-200 คน

ค. เหตุผลที่โรงเรียนไม่ยอมรับเด็กเข้าเรียน

ส่วนใหญ่ตอบว่าเพราะสถานที่เรียนไม่เพียงพอ อาคารเรียนมีจำกัด

ง. ความเห็นอื่นๆ ที่ครูต้องการเขียนเพิ่มเติม

ในเรื่องนี้มีความเห็นอยู่ 2 ประการ (อย่างละ 1 โรงเรียน)

1. ได้ยินประกาศของทางราชการบ่อยๆ ว่า จำนวนครูไม่พอกับความต้องการ ทางราชการจำเป็นต้องเพิ่มสถาบันฝึกหัดครูหรือรับนักเรียนฝึกหัดครูในระดับต่างๆ เพื่อผลิตครูเพิ่มขึ้น แต่ข้อเท็จจริงที่ทราบกันทั่วๆ ไปนั้น อัตราที่ทางจังหวัดได้น้อยกว่าจำนวนครูที่มาสักร้อยอย่างมากมายครูที่สอบคัดเลือกไม่ได้ก็มาก อัตราก็ไม่มีให้ ด้วยเหตุนี้โรงเรียนประชาบาลทั่วไปจึงขาดครูทุกโรงเรียนเป็นเหตุให้สงสัยว่า “คนเป็นครูไม่พอ หรือเงินที่จะจ้างครูไม่พอ” กันแน่

2. สำหรับเด็ก ป. 1 นั้น ถ้ามีการเตรียมสักหนึ่งปี โดยให้เด็กก่อนเข้าเกณฑ์ 1 ปี มาเรียนอยู่ในโรงเรียนก่อน โดยจัดเป็นชั้นเด็กเล็กขึ้น คิดว่าการเรียนการสอนคงจะได้ผลดีแน่ไม่มีปัญหาซึ่งเป็นการสะดวกแก่ครูผู้สอนมาก ทั้งนี้ครูผู้เขียนได้ข้อคิดจากประสบการณ์ที่เคยทำการสอนชั้น ป. 1 มาแล้ว

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับตอนนี้

จากข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมมาได้นี้ พอจะสรุปได้ว่าสิ่งที่เป็นปัญหาเกี่ยวข้องกับการสอบได้-ตก ของเด็ก ได้แก่

1. สถานที่เรียน จำนวนห้องไม่พอ หรือไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน ทำให้นักเรียนแออัดกันในห้องเรียนหนึ่งๆ
2. จำนวนครู น้อยเกินไปเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียนในโรงเรียน ทำให้นักเรียนขาดความช่วยเหลือได้ไม่ทั่วถึง
3. งานและภาระของครู มีมากเกินไป เป็นเหตุให้ครูต้องทำหน้าที่หนักเกินตัว ทำให้อสอนไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร
4. อาชีพของบิดามารดา ส่วนใหญ่มีอาชีพที่มีรายได้น้อย สภาพความเป็นอยู่ในบ้านจึงอาจเป็นเครื่องสกัดกั้นพัฒนาการในด้านต่างๆ ของเด็กได้
5. บริการช่วยเหลือนักเรียน มีน้อยไม่พอกับความต้องการ และส่วนมากเป็นบริการที่ให้เป็นการชั่วคราว ไม่สม่ำเสมอ

ข. ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับครูโดยทั่วไป และความเห็นในเรื่องสอบได้-ตก ของนักเรียน

ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ได้จากแบบสอบถามที่ส่งไปยังครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2510 จากโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างตามข้อ 3 ก. จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด 57 ชุด มีครูไม่ตอบ 2 ราย จึงมีข้อมูลที่นำมาจกรรวม 55 ราย หรือประมาณ 91.5% ของจำนวนทั้งหมด

ข. 1

1. เพศและอายุ

จากจำนวนคำตอบที่ได้รับ แยกตามเพศออกได้เป็น

ชาย 11 คน

หญิง 44 คน

และมีอายุดังนี้

20—25 ปี 6 คน

26—30 ปี 22 คน

31—35 ปี 8 คน

36—40 ปี 4 คน

41—45 ปี 8 คน

45—50 ปี 6 คน

56—60 ปี 1 คน

ตามรายการข้างบนนี้จะเห็นว่าจำนวนครูชายและหญิงที่ทำการสอนในชั้นประถมปีที่หนึ่งจะเป็นอัตราส่วน 1 : 4 คือมีครูหญิงมากกว่าถึง 3 เท่า ส่วนอายุนั้นส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 26—30 ปี และมีพิสัยระหว่าง 20—50 ปี ส่วนกลุ่มอายุระหว่าง 56—60 ปี ซึ่งมีอยู่ 1 ราย นั้นเข้าใจว่าเป็นกรณีพิเศษ

2. การสอนและเวลาที่สอน

เกือบทั้งหมด (49 คน) ตอบว่าสอนทุกวิชา และมีอยู่อย่างละ 1 ราย ที่ตอบว่าสอนประจำวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย, สังคมศึกษา, ขั้วร้องและดนตรี มีผู้ไม่ตอบรวม 2 ราย สำหรับชั่วโมงสอนในรอบสัปดาห์ แบ่งออกได้เป็น

16—20 ชั่วโมง	2 คน
21—25 ชั่วโมง	40 คน
26—30 ชั่วโมง	10 คน

รวม 52 คน ไม่มีผู้ตอบคำถามนี้รวม 3 คน

จะเห็นว่าครูส่วนใหญ่ต้องสอนทุกวิชา (ยกเว้น ขั้วร้อง และพลศึกษา) และส่วนใหญ่ต้องสอนถึงสัปดาห์ละ 21—25 ชั่วโมง มีอยู่ถึง 10 คนที่ต้องสอนถึง 26—30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งนับว่าเป็นภาระหน้าที่ที่หนักมาก

3. งานพิเศษอย่างอื่นนอกจากงานสอน

ในเรื่องงานพิเศษนอกจากการสอนนี้ อาจกล่าวได้ว่าครูในโรงเรียนประถมศึกษาไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดก็ตาม มักจะมีงานพิเศษมากมายหลายอย่างเป็นต้นว่า รักษาและตกแต่งบริเวณโรงเรียน, ทำอาหารกลางวัน, ทำหน้าที่ธุรการ, ทำหน้าที่ครูเวร, สืบสวนนักเรียนขาดแคลน สอนพิเศษนอกเวลาและอื่น ๆ ซึ่งถ้าจัดเข้าเป็นหมวดใหญ่ ๆ งานพิเศษส่วนใหญ่ที่ครูจะต้องปฏิบัติก็ได้แก่ กิจกรรมเกี่ยวกับอนุศาสนา, กิจกรรมเกี่ยวกับลูกเสือ การตกแต่งและรักษาบริเวณโรงเรียน, เป็นครูเวรและงานพิเศษอื่นๆ ที่ครูใหญ่มอบหมายให้ทำ

ส่วนจำนวนเวลาที่ใช้ในการทำงานพิเศษเหล่านี้มีแตกต่างกันตั้งแต่สัปดาห์ละ 1 หรือ 2 ชั่วโมง จนถึงสัปดาห์ละ 24 ชั่วโมง แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ระหว่าง 1—4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

4. ปริมาณงานที่ครูแต่ละคนรับผิดชอบอยู่ในขณะนี้ หนักเกินความสามารถที่จะรับไว้ได้หรือไม่

ส่วนมาก (46 ราย) ตอบว่าไม่หนักเกินความสามารถ เหตุผลที่ตอบเช่นนี้มีหลายประการ เช่น มีการแบ่งงานกันทำ หนักเฉพาะเทอมต้น แต่เฉลี่ยทั้งปีหนักพอประมาณ เป็นหน้าที่ที่จะต้องทำอยู่แล้ว เป็นความสุขส่วนตัวที่ใกล้ชิดกับเด็ก เป็นต้น

มีอยู่ 7 รายที่ตอบว่าหนักเกินความสามารถ โดยมีเหตุผลต่างๆ เช่น จำนวนนักเรียนในชั้นมีมากเกินไป ดูแลไม่ทั่วถึง และทำให้การสอนไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ผู้ปกครองไม่ประสานงาน ไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือเด็ก, ในชั้นมีเด็กมีปัญหาหลายคน เหล่านี้เป็นต้น

5. ประเภทของโรงเรียนที่ครูจะเลือกสอน ถ้ามีสิทธิ์จะเลือกได้

ครูส่วนมาก (41 คน) ตอบว่าจะเลือกสอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีอยู่ 8 รายที่จะเลือกสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาและที่จะเลือกสอนในโรงเรียนหญิงล้วน 4 ราย โรงเรียนสหศึกษา 1 ราย และโรงเรียนธรรมดากๆ ที่ไม่มีชื่อเสียง 1 ราย ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีครูถึง 75% ที่ชอบสอนในโรงเรียนประถมศึกษา

เหตุผลที่เลือกสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ก็มีหลายประการต่าง ๆ กัน เช่น เคยสอนในโรงเรียนประถมมาช้านานจนมีความคุ้นเคยกับนิสัยใจคอของเด็ก, เหมาะสมกับความรู้ที่ได้เล่าเรียนมา, รักเด็กชอบเด็ก, เด็กเล็กสอนและอบรมง่าย, ไม่มีปฏิกิริยาเกินเหตุต่อครู เป็นต้น

ส่วนผู้ที่เลือกโรงเรียนมัศึกษาก็ให้เหตุผลเช่น ทำให้ใช้ความสามารถได้เต็มตามวุฒิ, เด็กในชั้นมัธยมศึกษาทุกคนเข้าใจง่ายเพราะเคยผ่านวิชาต่างๆ มาแล้ว ทำให้ไม่หนักใจเหมือนเด็กชั้นประถมซึ่งต้องพูดซ้ำๆ ซากๆ การสอนในโรงเรียนมัธยมมีโอกาสเลือกสอนวิชาที่ตนถนัด และมีโอกาสค้นคว้าทำให้ความรู้เพิ่มขึ้น

ส่วนการเลือกโรงเรียนหญิงนั้นมีเหตุผลอยู่เพียงประการเดียวคือ สอนสะดวก, อบรมง่าย และเรียบร้อยกว่านักเรียนชาย สำหรับผู้ที่เลือกโรงเรียนสหศึกษาก็มีเหตุผลอยู่อย่างเดียวคือ สามารถเปรียบเทียบความสามารถของนักเรียนชายและหญิงได้ รวมทั้งความสนใจและอื่นๆ ที่ครูจะเรียนรู้ได้หลายอย่าง

ต่อคำถามที่ว่าเหตุใดจึงได้มาสอนที่โรงเรียนปัจจุบันนี้ ส่วนมากตอบว่าเพราะสอบคัดเลือกได้ และทางการส่งมาสอนที่โรงเรียนนั้น ๆ รองลงไปก็คือเพราะอยู่ใกล้บ้าน—การไปมาสะดวก ชอบโรงเรียนและขอมาสอน มีอยู่เพียงรายเดียวที่ให้เหตุผลว่าโดนย้ายมาและย้ายกลับไม่ได้

6. ชอบสอนวิชาอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

คำตอบในข้อนี้ เมื่อมาทำการแจกแจงหาความถี่แล้ว จะได้วิชาที่ครูชอบสอนเรียงตามลำดับดังนี้

ภาษาไทย	16	คน
คณิตศาสตร์	15	คน
สังคมศึกษา	15	คน

ชอบสอนทุกวิชา	15	คน
ขั้บร้อย, ศิลปะ (การฝีมือ)	7	คน
วิทยาศาสตร์	5	คน
วาดเขียน	3	คน
พลานามัย	3	คน

ซึ่งแสดงว่าครูส่วนมากชอบสอนแทบทุกวิชา และวิชาที่ชอบสอนกันมากที่สุดก็ได้แก่วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และสังคมศึกษา

ส่วนเหตุผลในการที่ชอบสอนวิชาต่างๆ เหล่านี้มีดังนี้

ส่วนใหญ่ตอบว่าเป็นวิชาที่ชอบที่สุด รองลงไปก็เพราะว่ามีความชำนาญเนื่องจากสอนมานาน เพราะเป็นครูประจำชั้น เพราะเป็นวิชาที่เด็กชอบ รู้เรื่อง เข้าใจง่าย เพราะสอนได้สนุก มีกิจกรรมให้เด็กร่วมมือกันทำ เรียงตามลำดับเหล่านี้เป็นต้น ซึ่งก็แสดงว่าการที่ครูชอบสอนวิชานั้นวิชานั้นก็เพราะมีใจรัก มีความชำนาญ และเป็นวิชาที่สอนได้สนุก ทำให้เด็กเข้าใจง่าย

7. ท่านชอบสอนเด็กประเภทใดมากที่สุด

ในคำถามนี้เราแบ่งเด็กออกเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทเด็กเล็กที่เรียนอยู่ในระหว่างประถม 1-3 และประเภทเด็กโตที่เรียนอยู่ในระหว่างประถม 4-7

คำตอบที่ได้รับคือชอบสอนเด็กเล็ก 39 ราย และชอบสอนเด็กโต 13 ราย ไม่ตอบ 3 ราย ผู้ที่ชอบสอนเด็กเล็กให้เหตุผลเรียงลำดับตามความสำคัญดังต่อไปนี้ เป็นเพราะไม่หนักใจ, สอนง่าย มีความสำคัญมากที่สุด รองลงไปคือ ชอบเด็กเล็กมากกว่าเด็กโต เพราะสอนเด็กเล็กมานาน เพราะเป็นชั้นสำคัญ เพราะสามารถเข้าใจตัวเด็กได้ถูกต้อง เรียงตามลำดับ

สำหรับผู้ที่ชอบสอนเด็กโตก็ให้เหตุผลว่า เพราะพวกมันรู้เรื่อง, ไม่ต้องพูดกันมาก เด็กรู้และเข้าใจง่าย สามารถปรับตัวให้ทันกับคำสั่ง, เพราะถนัดในการท่องวิชามากกว่าเด็กเล็ก, เพราะต้องการทดลองสอนเด็กโตบ้าง เพราะมีประสบการณ์ในการสอนเด็กโต เรียงความสำคัญมาตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่ของครูในกลุ่มตัวอย่างนี้ชอบสอนเด็กเล็กมากกว่าเด็กโต เหตุผลก็เพราะว่าเด็กยังเล็กอยู่ ทำให้สอนง่าย ไม่ต้องหนักใจ เหตุผลรองลงไปก็คือ เพราะมีใจรักเด็กเล็ก และเพราะเคยสอนเด็กเล็กมานาน เป็นต้น ส่วนกลุ่มที่ชอบสอนเด็กโตก็มีเหตุผลว่า เด็กโตพวกมันรู้เรื่องสามารถสอนให้รู้และเข้าใจได้ง่าย เป็นต้น เหตุผลของแต่ละกลุ่มนี้มีน้ำหนักไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน

ตอนที่สองของคำถามในข้อเดียวกันนี้ก็คือ ชอบสอนเฉพาะเด็กหญิงหรือเด็กชาย หรือทั้งสองเพศรวมกัน ได้รับคำตอบว่ามีอยู่ 11 ราย ที่ชอบสอนเฉพาะเด็กหญิง โดยให้เหตุผลว่า เด็กหญิงเรียบร้อยไม่ดื้อไม่ซนมาก และอยู่ในโอวาทเสมอ ส่วนผู้ที่ชอบสอนเฉพาะเด็กชายมีอยู่ 5 ราย อ้างว่าเด็กชายไม่ช่างฟ้อง ไม่ซี้แยะ และมีการแสดงออกมากกว่าเด็กหญิง แต่ส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างคือครู 39 คน บอกว่าชอบสอนเด็กทั้งชายและหญิงรวมกัน เพราะเด็กหญิงและชายไม่มีความแตกต่างอะไรกัน และอีกประการหนึ่งก็คือสามารถสร้างความสัมพันธ์ฉันพี่น้องให้แก่เด็กทั้งสองเพศได้ตั้งแต่ต้นมือ

เมื่อเอาคำตอบทั้งสองตอนมารวมกันเข้า น่าจะสันนิษฐานได้ว่าที่ครูส่วนใหญ่ชอบสอนเด็กเล็ก ชอบสอนประเภทสหศึกษา หรือมีจะนั้นก็มักเป็นเด็กหญิงล้วนๆ เนื่องจากในกลุ่มตัวอย่างนี้มีครูหญิงเสีย 4 ส่วน ต่อครูชายเพียงส่วนเดียว

ตอนที่สามเป็นคำถามที่ต้องการทราบเหตุผลจากครูว่าการที่เด็กเรียนเร็วหรือเรียนช้านั้นเป็นเพราะเหตุใดซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

เด็กเรียนช้า.—

1. เด็กบางคนมาจากครอบครัวที่ยากจน เครื่องเรียนไม่ครบ พ่อแม่ไม่มีเวลาเอาใจใส่ลูกเพราะวันหนึ่งๆ ไม่มีโอกาสอยู่กับลูก ครูจะสั่งการบ้านหรือสั่งให้ทำอะไรก็ไม่มีใครเอาใจใส่
2. บางคนมาจากครอบครัวที่มีปัญหา เช่น พ่อแม่เลิกกัน ถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการเอาใจใส่ทำให้เกิดปมด้อยไม่ยอมมาโรงเรียน
3. เด็กบางคนอาจยังไม่พร้อมที่จะเรียน เป็นเหตุให้ไม่สนใจในการเรียน
4. ผู้ปกครองตามใจให้หยุดโรงเรียนบ่อยๆ ครูเคี่ยวเข็ญก็หาว่าบังคับ
5. มีความพิการทางตา หู และร่างกาย หรือมีโรคประจำตัว

เด็กเรียนเร็ว.—

1. เพราะมีความจำแม่น เข้าใจง่าย
2. เด็กที่สนใจมากย่อมเรียนได้เร็วกว่าเด็กที่ไม่สู้สนใจ
3. เด็กอยู่ในที่ที่เจริญแล้วย่อมเรียนได้เร็วกว่าเด็กที่อยู่ในชนบทเพราะมีประสบการณ์มากกว่า
4. ถ้าครูมีวิธีสอนดี ทำให้เด็กสนใจและเข้าใจในบทเรียนก็จะทำให้เด็กเรียนได้เร็ว

การที่เด็กจะเรียนเร็ว หรือเรียนช้า นั้น ครูมีความเห็นว่าขึ้นอยู่กับ

1. สติปัญญาของเด็กเอง
 2. สิ่งแวดล้อมทางบ้าน เช่น ผู้ปกครองเอาใจใส่หรือไม่เอาใจใส่
 3. สถานที่เรียนซึ่งอยู่ในสิ่งแวดล้อมดีหรือไม่ดี
 4. เวลาเรียน
 5. วิธีการสอนของครู
8. อุปสรรคสำคัญที่ทำให้การทำงานหรือการสอนไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร และการหาทางแก้ไขของครูสำหรับอุปสรรคต่างๆ นั้นครูได้แสดงความกึกเห็นเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้
1. ผู้ปกครองไม่เอาใจใส่ต่อเด็ก และไม่ให้ความร่วมมือกับโรงเรียน (17 คน)
 2. ขาดอุปกรณ์การสอน (13 คน)
 3. นักเรียนในชั้นเรียนหนึ่ง ๆ มากเกินไป จำนวนนักเรียนกับจำนวนห้องเรียนไม่ได้ส่วนกัน (12 คน)
 4. ห้องเรียนมีเสียงรบกวนจากห้องเรียนข้างเคียง (11 คน)
 5. เด็กขาดเรียนครั้งละนาน ๆ หรือเด็กขาดเรียนบ่อย ๆ (10 คน)
 6. เด็กขาดเครื่องใช้ในการเรียน (8 คน)
 7. บริเวณโรงเรียนคับแคบ มีเสียงดังจอบรบกวน (8 คน)
 8. สติปัญญาของเด็กไม่เท่ากันในชั้นเรียนหนึ่ง ๆ (4 คน)
 9. โรงเรียนมีสองผลัดทำให้เด็กได้รับการอบรมน้อย (3 คน)

อุปสรรคอื่นๆ ก็มี เช่น ห้องพักครูไม่มี ต้องทำการสอนแทนครูอื่นๆ บ่อยๆ ต้องย้ายห้องเรียนบ่อยๆ (อย่างละ 1 คน)

สำหรับการหาทางแก้ไขอุปสรรคต่างๆ ข้างต้น ปรากฏว่าไม่มีคำตอบ

บ. 2

1. การเจ็บป่วย และความช่วยเหลือต่างๆ ในเรื่องนี้

จากกลุ่มตัวอย่าง 55 คน ตอบว่า

ไม่เคยเจ็บป่วยเลย	11 คน	หรือ	20%
เคย	44 คน	หรือ	80%

ในเรื่องการเจ็บป่วยนี้ ส่วนใหญ่ (25 ราย) เป็นโรคเล็กๆ น้อยๆ เช่น หวัด, ปวดศีรษะ และปวดหัวตัวร้อนธรรมดา มีอยู่ 19 ราย ที่บอกว่าเป็นโรคบิด โรคอื่น ๆ ไม่ปรากฏ และไม่มีรายใดที่ต้องเข้านอนในโรงพยาบาล

สำหรับความช่วยเหลือเมื่อเกิดการเจ็บป่วย ส่วนมากไปรับการรักษาจากโรงพยาบาลของเทศบาลหรือหน่วยงานที่สังกัดอยู่ และสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ มีอยู่บางรายที่บอกว่าเบิกได้ช้าเสียเวลามาก (6 ราย) และมีอยู่ 6 รายที่บอกว่าไม่เคยได้รับการช่วยเหลือใดๆ เลย ซึ่งอาจเป็นเพราะไม่ได้ขอความช่วยเหลือ เพราะเห็นว่าเป็นการเจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ ก็ได้

2. การประสบอุบัติเหตุและความช่วยเหลือ

ไม่เคย	34	ราย
เคยแต่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากโรงเรียน	3	ราย
เคยและได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือโรงเรียน	3	ราย
ไม่ตอบ	6	ราย

เป็นที่น่าเสียดายว่าในคำถามข้อนี้ไม่อาจทราบได้ว่าเป็นอุบัติเหตุชนิดใด และได้รับความช่วยเหลืออย่างไรบ้าง

3. การลาหยุดงาน สาเหตุและระยะเวลาของการลาหยุด

ส่วนใหญ่ (43 ราย) บอกว่าเคยลาหยุดเป็นระยะเวลาสั้นๆ (ไม่เกิน 10 วัน) ด้วยสาเหตุต่างๆ กัน เช่น ปวดศีรษะ, ปวดท้อง ป่วยเล็กๆ น้อยๆ หรือมีกิจธุระจำเป็นบางอย่าง เช่น บุตร-ภรรยา ป่วย เป็นต้น

ส่วนที่หยุดเป็นระยะเวลานาน มีอยู่ 7 รายด้วยสาเหตุ เช่น คลอดบุตร ได้รับอุบัติเหตุ กิจธุระจำเป็นทางครอบครัว เช่น ลูกป่วย

ผู้ที่ไม่เคยลาหยุดเลยมี 5 ราย หรือประมาณ 9%

4. ผู้บริหารโรงเรียน, ครูผู้ร่วมงานและผู้ปกครองให้ความสนับสนุนและเห็นคุณค่าในการทำงานของท่านหรือไม่ อย่างไร

มีอยู่ 8 รายที่ตอบว่า ไม่มีการแสดงออกอย่างไรทั้งสิ้นจากบุคคลเหล่านั้น มีอยู่ 37 รายที่ตอบว่าได้รับความร่วมมือ สนับสนุนจากผู้บริหารการศึกษา ได้รับคำชมเชยจากเพื่อนครูด้วยกันและจากผู้ปกครอง

มีอยู่ 6 รายที่ตอบก้ำกึ่งกัน เช่นผู้บริหารสนับสนุนดี แต่ครูและผู้ปกครองไม่ค่อยให้ความร่วมมือ หรือตอบว่ามีผู้ให้ความร่วมมือบ้างเหมือนกัน เช่น ผู้ปกครอง แต่ก็เป็นส่วนน้อย มีอยู่ 4 รายที่ไม่ตอบ

จากข้อมูลดังกล่าวอาจให้คำอธิบายได้เป็น 2 นัย นัยหนึ่งก็คือคำถามนี้กว้างเกินไป ยากแก่การที่จะตอบให้ตรงเป้าหมายได้ อีกนัยหนึ่งก็คืออาจเป็นลักษณะของคนไทยที่ไม่ชอบบอกว่าคำชมเชยหรือติเตียนกันต่อหน้า

5. ผู้บริหารโรงเรียน, ครู, ผู้ร่วมงาน และผู้ปกครอง ทำให้ท่านหมดกำลังใจในการทำงานหรือไม่อย่างไร

มีผู้ตอบว่าบุคคลเหล่านั้นไม่เคยทำให้หมดกำลังใจเลย 26 ราย มีอยู่ 10 รายที่ตอบว่าเคยรู้สึกหมดกำลังใจในการทำงานเป็นต้นว่า ถูกผู้บริหารโรงเรียนตำหนิติเตียนในการทำงานทั้งๆ ที่ได้ทำอย่างเต็มที่แล้ว น่าจะได้เลื่อนเงินเดือน 2 ชั้น แต่ก็ได้ไม่ได้ ถูกต่อว่าจากผู้ปกครองบางราย ผู้ร่วมงานไม่มีความสามัคคีกัน และมีอยู่ 12 รายที่ตอบว่ารู้สึกหมดกำลังใจบ้างเป็นบางครั้ง แต่ไม่ได้ให้เหตุผล

6. ในการปฏิบัติงาน ท่านเคยมีความเห็นขัดแย้งกับข้อตกลงของคนส่วนรวมบ้างหรือไม่ ถ้ามีท่านมีวิธีแก้ไขอย่างไร

ข้อนี้ส่วนมากตอบว่าไม่มี ส่วนอีกประมาณ 44% ตอบว่ามี และใช้วิธีแก้ไขข้อขัดแย้งต่างๆ กัน เช่น ใช้วิธีออกเสียงข้างมาก เสนอความคิดเห็นส่วนตัวต่อที่ประชุม ดูเหตุผลของแต่ละคนเป็นสำคัญ ทำตามความเห็นของคนข้างมาก เหล่านี้เป็นต้น

7. ถ้าท่านไม่เห็นด้วยกับระเบียบ คำสั่งต่างๆ ของครูใหญ่ ท่านปฏิบัติอย่างไรบ้าง

คำตอบก็มีต่างๆ กัน ซึ่งอาจเรียงลำดับตามความถี่ ได้ดังนี้.—

- ปฏิบัติตามโดยไม่ขัดแย้งในฐานะเป็นผู้ย่อย
- เสนอให้มีการลงมติในที่ประชุม
- ประึกษากับครูใหญ่เป็นส่วนตัว แล้วตกลงกันใหม่
- ขอให้ครูใหญ่อธิบายเหตุผลให้เข้าใจ
- ประึกษากับผู้ร่วมงานแล้วเสนอครูใหญ่อีกครั้งหนึ่ง

8. ท่านได้รับความพอใจอะไรบ้างจากการสอนของท่าน กรุณาให้เหตุผล

คำถามข้อนี้ ครูในกลุ่มตัวอย่างได้ให้เหตุผลเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้

- มีความภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่อบรมเด็กให้เป็นพลเมืองดีของชาติ นับว่าเป็นการช่วยชาติทางหนึ่ง
- ถ้าเด็กเรียนได้ผล เช่น ผลการสอบดีในปลายปี ก็พอใจ
- สามารถทำให้เด็กมีความรู้ มีมารยาท และช่วยตัวเองได้
- พอใจที่เด็กเรียนได้เร็ว เรียนได้ดี
- พอใจทุกอย่างเพราะเป็นผลงานของตน

9. บางครั้งครูอาจเกิดความเบื่อหน่ายในการสอน ท่านคิดว่าเกิดจากสาเหตุอะไรบ้าง

ซึ่งอาจเรียงคำตอบสาเหตุแห่งการเบื่อหน่ายได้ดังนี้

- ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน ผู้ปกครองไม่เอาใจใส่เด็ก มีอคติต่อครู
- เด็กมีเครื่องเรียนไม่ครบ
- เด็กขาดเรียนมากหรือบ่อยๆ
- ตนเองสุขภาพไม่ดี ต้องสอนจำเจอยู่ชั้นเดียว
- เด็กไม่อยู่ในระเบียบวินัย เด็กไม่สนใจในการเรียน เด็กยังไม่พร้อมที่จะเรียน
- เด็กมากเกินไป มีเสียงรบกวนต่างๆ
- มีเวลาอยู่กับเด็กน้อยเกินไป
- มีความซุกซนที่บ้านเป็นบางครั้ง
- อุปกรณ์การสอนไม่พอ
- เด็กแต่งกายสกปรก
- ขาดการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา
- มีครูไม่พอ ครูต้องทำงานหนัก
- เงินเดือนไม่พอใช้

10. การลาออก ขอย้าย ถ้ามีกรุณาให้เหตุผล

คำถามข้อนี้ปรากฏว่า ความคิดในเรื่องขอลาออก ไม่มีเลย ส่วนความคิดที่จะขอย้ายไปสอนที่โรงเรียนอื่น ก็มีเหตุผลต่างๆ กันตามลำดับ คือ

- การเดินทางไม่สะดวก บ้านอยู่ไกล
- ครอบครัวต้องแยกกันอยู่
- อยากจะสอนในโรงเรียนที่มีครูพอเพียง, อุปกรณ์การสอนครบและดี
- เมื่อการจำเจ อยากเปลี่ยนสถานที่บ้าง

นอกจากนี้ก็มีอีกหลายรายที่บอกว่าไม่มีเหตุผลอะไรที่จะขอลาออกหรือขอย้าย เพราะโรงเรียนเดิมก็เหมาะสมคืออยู่แล้ว

11. ปัญหาอื่น ๆ ที่ควรจะต้องแก้ไขในโรงเรียนของท่าน และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ได้เรียงลำดับตามความสำคัญมากน้อยคือ

- ก. เกี่ยวกับสถานที่ เช่น ห้องเรียนไม่พอกับจำนวนนักเรียน ขาดโรงอาหาร, ขาดที่นั่งพักผ่อนของนักเรียน อยู่ในสิ่งแวดล้อมไม่ดี ฯลฯ
- ข. อุปกรณ์ต่าง ๆ ทั้งในด้านการสอนการเรียน ควรมิให้ครบ
- ค. จำนวนครู ยังไม่พอกับจำนวนชั้นเรียน
- ง. การปกครองเด็ก การอบรมทางด้านความประพฤติ, มารยาท และความสะอาด
- จ. ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนยังมีน้อยมาก

ในด้านการแก้ปัญหาต่าง ๆ ข้างต้นไม่ปรากฏว่ามีข้อเสนอแนะเลย

12. การแก้ไขปัญหาให้นักเรียนช้าขึ้นเพื่อให้มีน้อยลงหรือไม่มีเลยนั้น

ได้รับคำตอบต่าง ๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้. —

- ก. สอนเด็กที่เรียนอ่อนนอกเวลาเรียน สนใจเด็กเรียนอ่อนเป็นพิเศษ
- ข. ขอร้องให้ผู้ปกครองทางบ้านช่วยดูแลกดขันในการเรียน ตลอดจนช่วยหาอุปกรณ์การเรียนให้ครบ
- ค. เอาใจใส่ติดตามผลการสอนและการเรียนเป็นพิเศษ พยายามพูดให้เด็กเกิดกำลังใจและตั้งใจเรียนอย่างสม่ำเสมอ
- ง. เปลี่ยนวิธีการสอนใหม่ให้ดีขึ้นเท่าที่จะทำได้
- จ. สอนให้ช้าลง
- ฉ. หาเพื่อนที่ถูกใจให้ช่วยแนะนำอย่างใกล้ชิด
- ช. จัดเด็กสอบตกให้อยู่ชั้นเดียวกัน เพื่อครูจะได้มีโอกาสกดขันได้เต็มที่
- ญ. พยายามหาอุปกรณ์การสอนที่กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น

13. เด็กในชั้นเรียนทุกคนย่อมมีทั้งสิ่งที่ดีควรส่งเสริมและสิ่งที่ควรแก้ไข ท่านมีวิธีการอย่างไรในการส่งเสริมและแก้ไขเพื่อประโยชน์ในการเรียนของเด็กเอง

คำตอบคำถามข้อนี้ ส่วนใหญ่มักจะตอบในประเด็นที่เด็กเรียนอ่อน โดยใช้วิธีการแก้ไขต่าง ๆ เช่น

- ก. กวดขันในวิชาที่อ่อนให้มากขึ้น เช่น ให้ทำแบบฝึกหัดมาก ๆ
 - ข. กระตุ้นเด็กในวิชาที่อ่อน เช่น หาอุปกรณ์มาแสดงให้เด็กดู เอาใจใส่เด็กที่อยู่เสมอ เพื่อให้เด็กรักวิชานั้นยิ่งขึ้น
 - ค. หาเวลาสอนวิชาที่อ่อนนอกเวลาเรียน
 - ง. จัดแบ่งเด็กออกเป็นหมู่ตามความสามารถแต่ละหมวดวิชา แกะไขเด็กที่อยู่ในหมู่อ่อนให้ดีขึ้น
 - จ. ให้ความสนใจในวิชาที่เด็กไม่ชอบให้มากขึ้น
- ส่วนดำเนินการส่งเสริมนั้น คำตอบทั่ว ๆ ไปของครูก็คือ การชมเชย และสอนเพิ่มเติมให้กว้างออกไป

14. การพบกับผู้ปกครองนักเรียน

ส่วนมากตอบว่า ได้มีโอกาสพบผู้ปกครองเป็นบางครั้งไม่บ่อยนัก เวลาที่ผู้ปกครองมาติดต่อ เช่น ลาสิก ลาป่วย, หรือเปิดภาคเรียนต้น ในบางกรณี เช่น เด็กมีปัญหาทางความประพฤติ ทางการเรียน; ขาดเรียนบ่อย ๆ, ขาดอุปกรณ์การเรียน ก็อาจมีหนังสือเชิญผู้ปกครองมาพบหรือไปหาผู้ปกครองที่บ้าน

15. วิธีการที่จะให้โรงเรียน, ครู และผู้ปกครอง ร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาการสอบได้-ตก ของนักเรียน

คำถามข้อนี้อาจแยกได้เป็น 2 ตอน คือตอนแรกเกี่ยวกับความคิดเห็นว่า ถ้าโรงเรียน, ครู และผู้ปกครองร่วมมือกันแล้วจะสามารถแก้ปัญหาการสอบได้ตกของนักเรียนได้หรือไม่ ซึ่งสำหรับคำถามตอนนี้มีคำตอบแยกได้เป็น 3 อย่าง คือ

- ก. สามารถแก้ปัญหาได้
- ข. อาจแก้ได้เป็นบางคน
- ค. ไม่สามารถตอบได้และไม่ตอบ

เหตุผลสำหรับคำตอบข้างบนนี้ได้แก่ ถ้าทุก ๆ ฝ่ายร่วมมือกันโดยทางบ้านช่วยกวดขันการเรียน ช่วยทบทวนบทเรียน สอบถามเรื่องที่บ้าน ช่วยเหลือในข้อที่สงสัย จัดหาอุปกรณ์การเรียน ก็จะสามารถแก้ปัญหาในเรื่องการสอบตกได้ ส่วนในข้อ ข. นั้น ให้เหตุผลว่า ถ้าเด็กยังไม่พร้อมหรือสมองทึบ ถึงทุกฝ่ายจะร่วมมือกันอย่างไรก็อาจแก้ได้เป็นบางคนเท่านั้น และในข้อ ค. ที่ว่าไม่สามารถตอบได้นั้นอ้างว่า ไม่ค่อยมีโอกาสพบปะผู้ปกครองหรือผู้ปกครองไม่ร่วมมือเพราะมีความเห็นและเจตนาคติที่ต่างกัน

เมื่อกล่าวถึงวิธีการที่จะให้ทุก ๆ ฝ่าย ได้ร่วมมือกันก็ได้รับแนวความคิดเห็นต่าง ๆ เช่น

- จัดงานประจำปีให้มีผู้ปกครองมาร่วมด้วย
- จัดกิจกรรมแสดงผลงานของเด็ก
- มีการสังสรรค์ระหว่าง ร.ร. กับผู้ปกครองเป็นครั้งคราว
- ครูไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง

คำถามข้อนี้ค่อนข้างจะกินความกว้างและคลุมเครือไปบ้าง การที่จะตอบให้ตรงเป้าหมายที่ผู้ทดสอบต้องการจึงออกจะลำบาก

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับตอนนี้ สิ่งซึ่งอาจเป็นปัญหาและอาจมีผลเกี่ยวเนื่องไปสู่การสอบได้—ตก ของนักเรียน น่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดแบ่งชั้นเรียน การจัดจำนวนเด็กในชั้นเรียนหนึ่ง ๆ อุปกรณ์การสอนและวิธีสอนของครู จำนวนครูซึ่งมีน้อยไม่สมดุลงกับจำนวนนักเรียน ทำเลที่ตั้งของโรงเรียน ห้องเรียนที่มีเสียงรบกวนทำให้ครูสอนไม่ได้เต็มที่ จำนวนชั่วโมงที่ครูต้องสอนในสัปดาห์หนึ่ง ๆ มีมากเกินไป การสอนสองผลัดในโรงเรียนทำให้ครูมีเวลาสอนน้อย เพราะต้องรีบสอนให้ทันตามกำหนด สิ่งเหล่านี้อาจเป็นผลเสียต่อการเรียนของเด็กได้

การจัดครูให้สอนจำเจเฉพาะชั้นเดิมทุก ๆ ปีนั้นอาจทำให้ครูเบื่อหน่ายได้ ถ้าหากมีการจัดผลัดเปลี่ยนไปสอนชั้นอื่น ๆ บ้าง อาจเกิดความกระตือรือร้นขึ้น ทำให้การสอนได้ผลดีขึ้น

ทางด้านตัวนักเรียนเอง มีเด็กจำนวนไม่น้อยที่มีอุปกรณ์การเรียนไม่ครบ หรือขาดเรียนบ่อย ๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสอนของครู และต่อการเรียนของเด็กเอง หรือระดับความรู้ของเด็กเองไม่เท่ากัน (เช่นบางคนเคยเรียนชั้นอนุบาลมาแล้ว บางคนไม่เคย) ก็จะเป็นปัญหาในการสอนของครูเช่นกัน

ทางด้านผู้ปกครองพบว่าครูและผู้ปกครองไม่ค่อยได้มีโอกาสพบปะกันเลย ถ้าหากผู้ปกครองได้มีโอกาสพบปะครูและผู้ปกครองช่วยกวาดขันในการเรียนของเด็กบ้าง ไม่ปล่อยให้เป็นหน้าที่ของครูแต่ฝ่ายเดียว ปัญหาเรื่องการสอบตกก็อาจจะลดน้อยลงไปได้

ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของครู น่าจะได้รับการพิจารณาดูบ้าง เชื่อว่าอาจเป็นประโยชน์ไม่น้อยทีเดียว

ก. ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอบได้— สอบตกของนักเรียน

ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้จากการศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วนในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างเพียงแห่งเดียว โดยใช้แบบสอบถามสามแบบ (ดูภาคผนวก) คือ ใช้กับครูผู้สอนชุดหนึ่ง กับผู้ปกครองชุดหนึ่ง และกับเด็กอีกชุดหนึ่งมีจำนวนนักเรียนที่ทำการ

ศึกษารวม 37 ราย แบ่งเป็นกลุ่มสอบได้ 19 ราย และกลุ่มสอบตก 18 ราย อาจพิจารณาแลเห็นว่านักเรียนที่ทำการศึกษามีจำนวนน้อยและศึกษาจากโรงเรียนเพียงแห่งเดียว แต่ผู้ค้นคว้ามีความเห็นว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้มานี้อาจเรียกได้ว่าเป็นข้อมูลขั้นมูลฐานที่แสดงแนวโน้มให้เห็นเหตุของการสอบได้-ตก ของนักเรียนโดยทั่ว ๆ ไป ได้เป็นอย่างดีพอใช้

ก. 1 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครู (เลือกเฉพาะข้อที่เห็นว่าเกี่ยวกับการสอบได้ตกของนักเรียน)

ก. 1. 1. นักเรียนต้องทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ช่วยผู้ปกครองหรือไม่

	กลุ่มสอบได้	กลุ่มสอบตก
ไม่ต้องทำ	68.42	55.55
ต้องทำ	—	16.67
ไม่ทราบ	31.58	27.87

จากคำตอบข้อนี้ จะเห็นได้ว่าเด็กที่สอบได้ไม่จำเป็นต้องทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ช่วยผู้ปกครอง ส่วนกลุ่มที่สอบตกต้องช่วยหารายได้ 16.67% (3 ราย) สำหรับคำตอบที่ครูว่าไม่ทราบนั้น ไม่แน่ว่าเด็กกลุ่มไหนต้องทำงานนอกบ้านบ้าง.

ก. 1. 2. นักเรียนมีภาระทางบ้านต้องช่วยงานผู้ปกครองหรือไม่

	กลุ่มสอบได้	กลุ่มสอบตก
ช่วยเล็กน้อย	36.84 %	33.33 %
ช่วยงานเบ็ดเตล็ด	26.32 %	27.78 %
ไม่มี	21.05 %	27.78 %
ไม่ทราบ	15.79 %	11.11 %

จากข้อมูลอันนี้จะเห็นได้ว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มต้องทำงานทางบ้านเช่นเล็กน้อย และงานเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ มีจำนวนไล่เรียงกัน ส่วนพวกที่ไม่ต้องช่วยงานทางบ้านเลยในกลุ่มสอบตกที่มีเปอร์เซ็นต์สูงกว่ากลุ่มที่สอบได้นั้นปรากฏว่าเป็นพวกที่มีร่างกายอ่อนแอเช่นเป็นหืดเป็นต้น

ก. 1. 3. ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว (จากการที่ครูประจำชั้นได้ไปพบเห็นมาด้วยตนเอง)

	กลุ่มสอบได้	กลุ่มสอบตก
ดี, ก่อนข้างดี	42.11 %	22.22 %
ปานกลาง	21.05 %	22.22 %
ค่อนข้างขาดแคลน	31.58 %	50.00 %
ยากจนมาก	5.26 %	—
ไม่ทราบ	—	5.55 %

ซึ่งเราจะเห็นว่าในกลุ่มที่สอบตกนี้ ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวก่อนข้างจะขาดแคลน มีอยู่ถึงครึ่งหนึ่ง ฐานะปานกลางมีทัดเทียมกันทั้งสองกลุ่ม นอกจากนี้เราจะเห็นได้อีกว่าในกลุ่มที่สอบได้ มีครอบครัวที่อยู่ในฐานะค่อนข้างดีมากกว่ากลุ่มที่สอบตกเกือบถึงเท่าตัว ดังนั้นจึงอาจเป็นข้อสันนิษฐานได้ว่าฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวจะเป็นสาเหตุหนึ่งของการสอบได้และสอบตกของนักเรียน

ก. 1. 4. ในรอบปีการศึกษา 2510 การมาเรียนของเด็กทั้งสองกลุ่มพอสรุปได้ดังนี้

	กลุ่มสอบได้	กลุ่มสอบตก
สม่ำเสมอ	36.84 %	27.78%
หยุดเป็นบางครั้ง	26.32 %	—
หยุดบ่อยๆ	36.84 %	72.22%

จะเห็นได้ว่ากลุ่มที่สอบตกจะหยุดเรียนบ่อย ๆ เป็นสองเท่าของกลุ่มที่สอบได้ การหยุดเรียนเป็นบางครั้งในกลุ่มที่สอบตกไม่มีเลย และการมาเรียนสม่ำเสมอก็มีเปอร์เซ็นต์น้อยกว่ากลุ่มสอบได้ พอจะสรุปได้ว่ากลุ่มที่สอบตกมักจะหยุดเรียนมากและบ่อยที่สุด

ก. 1. 5. การหยุดเรียนของนักเรียนมีสาเหตุจากอะไร

ในกลุ่มที่สอบได้สาเหตุส่วนใหญ่ของการหยุดเรียนก็คือ ป่วย ที่หยุดเพื่อช่วยพ่อแม่เลี้ยงน้องมีอยู่ 2 ราย ที่หนีโรงเรียนและไม่ยอมมาโรงเรียนก็มีอยู่บ้างเหมือนกัน ส่วนในกลุ่มที่สอบตกนั้นหยุดเรียนเพราะป่วยมีจำนวนเท่า ๆ กับที่หยุดเรียนเพราะต้องช่วยเลี้ยงน้อง และที่หนีโรงเรียนและไม่ยอมมาโรงเรียนมีจำนวนเท่า ๆ กับกลุ่มที่สอบได้ น่าจะเป็นไปได้ว่าสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้กลุ่มที่สอบตกต้องขาดเรียนบ่อย ๆ ก็คือการที่ต้องช่วยพ่อแม่เลี้ยงน้องและทำงานบ้าน

ก. 1. 6. ผลการเรียนตลอดปี และผลการสอบไล่

สำหรับผลการเรียนตลอดปีนั้น ปรากฏว่าในกลุ่มที่สอบได้มีผลการเรียนดีและพอใช้จำนวนไล่เรียงกัน แต่ที่เรียนอ่อนและไม่ค่อยดีนั้นมีจำนวนมากที่สุด ส่วนผลการสอบไล่ที่นับว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมีเพียง 26.32% ที่เหลือเป็นแต่เพียงพอสอบได้เท่านั้น กลุ่มที่สอบตก ผลการเรียนปรากฏว่าอ่อนทุกหมวดวิชา

หนึ่ง ปรากฏว่าในกลุ่มสอบตกนี้ ไม่ได้เข้าสอบไล่เสีย 5 ราย (ตกจริง 13 ราย) โดยมีเหตุผลเช่นเวลาเรียนไม่พอ, ครูเห็นว่าอ่อนมาก ถึงเข้าสอบก็คงไม่ได้

ก.1. 7. โดยทั่ว ๆ ไป ครูมีความรู้สึกต่อนักเรียนเหล่านี้อย่างไร

	กลุ่มสอบได้	กลุ่มสอบตก
ชอบ	52.13 %	11.11 %
เฉย ๆ	15.79 %	11.11 %
ไม่ค่อยชอบ	15.79 %	22.22 %
หนักใจ	15.79 %	—
สงสาร	—	55.56 %

คำตอบข้อนี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ากลุ่มเด็กที่สอบได้ มักเป็นที่รักใคร่ชอบพของครู ตรงกันข้ามกับเด็กที่สอบตก ซึ่งครูมักไม่ค่อยชอบ แต่มีความสงสารเป็นส่วนใหญ่ สาเหตุที่ครูไม่ค่อยชอบเด็กทั้งสองกลุ่มก็คือ คือ เกเร ไม่พุดจา ทำให้ครูหมดปัญญาที่จะคิดต่อสังสรรค์ด้วย การที่ครูหนักใจในกลุ่มสอบได้นั้นก็เนื่องจากเด็กบางคนในกลุ่มนี้ผลการเรียนก้ำกึ่งกันเกรงว่าจะเรียนในชั้นต่อไปไม่ได้

ก.1. 8. ความประพฤติของเด็กในห้องเรียน

เด็กในกลุ่มที่สอบได้ ส่วนใหญ่มีความประพฤติเรียบร้อย ที่เกเรหรือรังแกเพื่อน มีน้อยมาก แต่เด็กในกลุ่มสอบตกมักจะเป็นคนเฉย ๆ เป็นส่วนมาก นอกจากนี้ก็มีอาการเคร้าซึม ไม่มองกระดาน ชน เกเร และแก๊งเพื่อนก็มีบ้างเหมือนกัน

ก.1. 9. ความประพฤติของเด็กกับเพื่อน ๆ

เด็กส่วนใหญ่ในกลุ่มที่สอบได้จะเล่นกับเพื่อน ด้วยความเรียบร้อยและไม่รังแกเพื่อน แต่ที่เกเรและแก๊งเพื่อนก็มีบ้างเหมือนกัน ส่วนเด็กในกลุ่มสอบตกส่วนมากจะเฉย ๆ ไม่ค่อยชอบสังคัมกับเพื่อน หรือถ้าจะเล่นก็ชอบรังแกและแก๊งเพื่อน

ก.1. 10. สาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กสอบได้—ตก

ครูมีความเห็นว่า สาเหตุสำคัญที่สุดก็คือสติปัญญาและความตั้งใจเรียนของเด็ก รองลงไปก็คือการดูแลเวลาสอบ การเอาใจใส่กวดขันของพ่อแม่ การมีอุปกรณ์การเรียน และการเจ็บป่วยตามลำดับ.

ก.1. 11. สุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิตของเด็กเป็นอย่างไร

เด็กในกลุ่มที่สอบได้ส่วนมากจะดีพร้อมทั้งทางกายและทางใจ มีส่วนน้อยที่ร่างกายไม่แข็งแรงแต่สุขภาพจิตดี หรือร่างกายดีแต่ซึม ๆ เฉย ๆ ไม่ร่าเริง ส่วนเด็กที่สอบตก ครูมีความ

เห็นว่าส่วนใหญ่สุขภาพจิตไม่สมบูรณ์ เช่น ชอบแยกตัวจากเพื่อนไปอยู่คนเดียว มีปมด้อย ทางกาย ไม่สมบูรณ์มีเป็นส่วนน้อย

ก.1. 12. เด็กมีความบกพร่องในด้านประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทางใดบ้าง จากการสังเกตของครูประจำชั้น พบว่าเด็กที่สอบได้จะตีพร้อมทุกๆ ทาง มีอยู่อย่างละรายที่ตาไม่ค่อยดี และหูตั้งเล็กน้อยส่วนเด็กที่สอบตก มีปกติทุกๆ ทางอยู่เพียงครึ่งเดียว อีกครึ่งหนึ่งหูและตาไม่สู้ดี

ก.1. 13. ทางบ้านให้ความดูแลวดขันพอเพียงหรือไม่

เด็กทั้งสองกลุ่ม ครูมีความเห็นว่าส่วนใหญ่ทางบ้านยังดูแลเอาใจใส่ไม่พอเพียงหรือไม่เอาใจใส่เลย ที่เอาใจใส่พอสมควรนั้นมีจำนวนน้อย เด็กบางคนต้องช่วยทำงานบ้านอย่างมากจนแทบไม่มีเวลาทำการบ้านหรือดูหนังสือ

สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับตอนนี้ เราจะเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน บางประการระหว่างเด็กสองกลุ่ม คือ

1. ภาระทางบ้าน สำหรับกลุ่มสอบได้ต้องช่วยแบ่งเบาภาระทางบ้านเหมือนกัน เช่น ดูแลน้อง หุงข้าว งานเบ็ดเตล็ด แต่ทำพอสมควรแก่กำลัง เช่น หลังจากโรงเรียนเลิก เป็นต้น แต่กลุ่มสอบตก ส่วนใหญ่ต้องแบ่งเบาภาระทางบ้านเป็นอย่างมาก บางที่ต้องตามบิดามารดาไปทำงานด้วยหรือต้องหยุดโรงเรียนบ่อยๆ เพื่อดูแลน้อง ทำให้เรียนตามเพื่อนไม่ทัน บางรายถึงกับเวลามาเรียนมีไม่พอที่จะเข้าสอบได้

2. การมาเรียน กลุ่มสอบได้มาสม่ำเสมอ มีหยุดบ้างเป็นบางครั้งเพราะป่วย ส่วนกลุ่มสอบตกขาดเรียนบ่อยๆ ทั้งด้วยเหตุเจ็บป่วยและต้องช่วยงานทางบ้าน

3. ความประพฤติเวลาอยู่กับเพื่อน กลุ่มสอบได้เล่นกับเพื่อนด้วยความเรียบร้อย และเข้ากับเพื่อนได้ดี ส่วนกลุ่มสอบตกเพื่อนไม่ชอบเล่นด้วย เพราะชอบรังแกเพื่อนหรือไม่ก็ชอบเล่นสกปรก และบางคนเฉยๆ ไม่ชอบสังคม แยกตัวหนีจากเพื่อน

การเรียนซ้ำชั้นแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. เวลาที่มาเรียนไม่พอ จึงไม่มีสิทธิเข้าสอบ
2. เข้าสอบ แต่สอบตก

จากการศึกษาในกลุ่มสอบตก เราพอจะสรุปสาเหตุของการสอบตกบางประการได้ดังนี้

1. การขาดเรียนบ่อยๆ เห็นได้ชัดว่าเด็กในกลุ่มสอบตก ส่วนใหญ่ขาดเรียนบ่อยๆ เพื่อ

ช่วยงานทางบ้านบ้าง บัวยบ้าง หนีบ้าง พ่อแม่ก็ไม่รู้ไม่เห็นหรือไม่เอาใจใส่ เพราะต้องทำงานนอกบ้านทั้งสองคน และบางครั้งพ่อแม่เองก็ให้เด็กหยุดโรงเรียนเพื่อเลี้ยงน้อง การหยุดโรงเรียนบ่อย ๆ ทำให้เรียนไม่ทันเพื่อน เรียนไม่รู้เรื่องในที่สุดก็สอบตก ครูเองก็ไม่มีเวลาเอาใจใส่กวตชนเพราะเด็กในชั้นมีมากด้วยกัน

การขาดเรียนบ่อยๆ นี้ น่าจะเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้เด็กสอบตก ถ้าสามารถแก้ปัญหานี้ได้โดยให้เด็กได้มาเรียนสม่ำเสมอแล้ว เรื่องการเรียนซ้ำชั้นอาจจะน้อยลง

2. การเจ็บป่วยและสติปัญญาทึบ ในกลุ่มที่สอบตกปรากฏว่าต้องหยุดเรียนเพราะป่วยมีจำนวนเท่าๆ กับต้องหยุดเรียนเพราะต้องช่วยภาระทางบ้าน บางคนก็มีโรคประจำตัว ถ้าจัดปัญหาเหล่านี้ได้ อาจทำให้การเรียนซ้ำชั้นลดลง ส่วนเรื่องสติปัญญาทึบนั้นอาจแก้ไขได้โดยจัดชั้นเรียนพิเศษหรือแยกกลุ่มพิเศษขึ้น อย่างไรก็ตามก็ดีเรื่องนี้ได้มาจากการสังเกตของครู สติปัญญาของเด็กที่ครูคิดว่าทึบนั้นอาจเนื่องมาจากสาเหตุอื่น ๆ ก็เป็นไปได้

3. ความบกพร่องในด้านประสาทสัมผัสต่าง ๆ ปรากฏว่าเด็กในกลุ่มสอบตกมีความบกพร่องในเรื่องตาและหูอยู่ถึงครึ่งหนึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก ที่จะต้องแก้ไขแต่เนิ่นๆ การบอกให้ผู้ปกครองทราบและแนะนำให้ไปรับการรักษาพยาบาลเสีย จะช่วยในการเรียนของเด็กได้อย่างมาก

4. สุขภาพทางจิต เด็กที่สอบตกส่วนใหญ่มีสุขภาพทางจิตไม่สมบูรณ์ เช่นชอบแยกตัว มีปมด้อย, ก้าวร้าว ซึ่งอาจเกิดจากขาดความรัก การดูแลเอาใจใส่และอบรมสั่งสอนจากทางบ้าน เช่น ถูกใช้งานหนักเกินกำลัง, บิดาเมาสุราเป็นประจำหรือมารดาเล่นไฟเป็นเนืองนิจ เป็นต้น เมื่อมีสุขภาพจิตไม่ดี การเรียนก็จะติไปไม่ได้ การแก้ปัญหารื่องนี้ให้หมดไปได้ จะทำให้การเรียนของเด็กดีขึ้น

5. ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว ปรากฏว่าในกลุ่มเด็กสอบตก มีฐานะทางครอบครัวที่ค่อนข้างขาดแคลนถึงร้อยละ 50 เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เกี่ยวข้องไปถึงเรื่องอุปกรณ์การเรียน เสื้อผ้า และอาหารที่ต้องพลอยขาดแคลนไปด้วย ทำให้เด็กไม่ทัดเทียมเพื่อนฝูง เกิดปมด้อย ไม่อยากไปโรงเรียน หรือเรียนอย่างแค้นๆ หมกความตั้งใจที่จะเรียน

6. การดูแลกวตชนจากทางบ้าน เด็กทั้งสองกลุ่มยังไม่ได้รับการกวตชนดูแลเอาใจใส่จากทางบ้านอย่างพอเพียง และเด็กที่สอบได้ก็ไม่ปรากฏว่าพ่อแม่กวตชนเอาใจใส่มากไปกว่าเด็กที่สอบตกจึงน่าจะไม่ใช่สาเหตุสำคัญ แต่การที่พ่อแม่กวตชนเอาใจใส่ในการเรียนของบุตรนั้นเป็นของดีแน่

๔ บทที่ 4

การศึกษารายกรณี

เพื่อที่จะศึกษาตัวเด็ก สิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้านและทางโรงเรียนโดยละเอียด ผู้วิจัยได้เลือกเด็กในกลุ่มสอบได้ และกลุ่มสอบตกอย่างละ 5 คน มาศึกษาโดยละเอียดแบบรายกรณี เพื่อหาความสัมพันธ์ของเด็กที่มีต่อครอบครัว โรงเรียน ครู ตลอดจนกับเพื่อนในชั้นเรียนและในโรงเรียน เพื่อพิจารณาหาสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมเหล่านั้น ว่าจะมีอิทธิพลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวทางการเรียนของเด็กอย่างไรบ้าง

สำหรับหลักเกณฑ์ที่ใช้เลือกเด็กแต่ละกลุ่ม มาศึกษาแบบรายกรณีนี้ ได้เลือกเด็กที่ผู้วิจัยมีข้อมูลจากการศึกษาอย่างสมบูรณ์ที่สุดประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งเด็กเหล่านี้ยังมีปัจจัยทางบ้าน ทางโรงเรียน และทางส่วนตัวที่น่าสนใจควรแก่การศึกษาอย่างละเอียดด้วย

4.1 กลุ่มสอบได้

รายที่ 1 เด็กชาย “ส” (นามสมมุติ) อายุ 9 ขวบ กำลังเรียนชั้น ป.2

เด็กกับครอบครัว

บิดารับราชการชั้นต่ำ คือ เป็นภารโรง มารดาขายขนม มีรายได้รวมกันประมาณเดือนละสองพันบาทเศษ ซึ่งนับว่ามีรายได้ดีพอสมควร และจากการสัมภาษณ์มารดาปรากฏว่าพอมีรายได้เหลือบ้างทั้งบิดาและมารดาได้รับการศึกษาเท่ากัน คือจบชั้น ป.4 ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ

ส. เป็นบุตรคนที่ 2 ในจำนวน 5 คนซึ่งเป็นชาย 2 หญิง 3 รู้สึกว่าพ่อแม่รักใคร่และเอาใจใส่พอสมควร

ในระยะก่อนเข้าโรงเรียน มารดาเป็นผู้เลี้ยงดูและเลี้ยงดู้วยน้ำนมของมารดา ส. เป็นเด็กเลี้ยงง่าย มีการเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย เช่น เป็นหวัด และไม่เคยได้รับอุบัติเหตุอะไรเลย มารดาไม่คิดอะไรมากในการมีบุตรคนนี้ อ้างว่ามีบุตรหญิงก็ดีมีบุตรชายก็ดี และตั้งแต่มีบุตรคนนี้แล้วฐานะก็ยังคงเหมือนเดิมเพราะบิดารับราชการเงินเดือนขึ้นตามปกติ

การที่ ส. เริ่มเข้าโรงเรียนเนื่องมาจากอายุครบตามเกณฑ์ และเพราะเห็นเพื่อน ๆ เขาไปกันวันแรกบิดาเป็นผู้ไปส่ง และในระยะแรก ๆ ต้องไปส่งทุกวัน การไปโรงเรียนนี้ไม่มีปัญหาต่าง ๆ เช่น ร้องไห้หรือไม่ยอมไป เกิดขึ้นเลย เพราะชอบไปและเห็นเป็นเรื่องสนุก ส่วนการจะเข้ากับเพื่อนและครูได้ดีหรือไม่เพียงไรนั้นมารดาไม่ทราบเพราะไม่เคยพูดถึงและไม่เคยเอาเรื่องทางโรงเรียนมาฟ้องบิดาและมารดาเลย คำแนะนำเรียนนั้น มารดารู้สึกว่าอยู่ในเกณฑ์ดี เพราะสอบได้ดีเมื่อเทียบผลการเรียนกับเด็กอื่น ๆ ทางโรงเรียนและครอบครัวมารยาทและความประพฤติได้ดีพอสมควร เด็กไม่เคยขาดเรียนเลย ขณะที่อยู่บ้านได้มีโอกาสรับความรู้เพิ่มเติมจากโทรทัศน์และหนังสือการ์ตูน ส่วนความช่วยเหลือจากบิดามารดาและคนในครอบครัวในด้านการเรียนนั้น ไม่มีเลย เพราะบิดามารดาเรียนไม่สูงนัก ต้องให้ลูกทำงานเอง เพียงแต่คอยเตือนและแนะนำให้ทำการบ้านกับคอยชมเชยเมื่อทำงานสำเร็จ บิดามารดาเคยพาไปเที่ยวบ้าง ปีละ 1-2 ครั้ง เพราะไม่มีเวลา ลูกนำอาหารจากบ้านไปรับประทานที่โรงเรียนและได้ค่าขนมวันละ 1-2 บาท

ความคิดเห็นของมารดาในเรื่องสิ่งที่ดึงดูดใจเด็กที่โรงเรียนนั้นบอกว่าไม่ทราบ แต่คิดว่าคงเป็นวิชาที่เรียนมากกว่า ส่วนเรื่องที่โรงเรียนควรจัดเพิ่มเติมก็มีเช่นกวดขัน ในบางวิชาที่เด็กยังอ่อน เช่น คณิตศาสตร์ เมื่อจบชั้นสูงสุดอยากจะให้เรียนต่อวิชาอะไรนั้น มารดาบอกว่าตามแต่เด็ก ถ้าเรียนต่อได้ก็จะให้เรียน แต่จะเรียนอะไรก็ตามใจ

มารดามีความเห็นว่าการศึกษาคือเรื่องจำเป็น อยากให้ลูกได้รับการศึกษาอย่างดีที่สุดจะได้สบายไม่ต้องลำบากอย่างแม่ ส่วนจะเรียนสูงได้แค่ไหนนั้นก็แล้วแต่ความสามารถของเด็กและฐานะการเงินของครอบครัว ตัวมารดาเองอยากให้ ส. เรียนอยู่ในโรงเรียนนี้เรื่อยไป เพราะรู้สึกว่าการเรียนราษฎร์ก็ไม่ดีไปกว่าโรงเรียนรัฐบาล (ลูกคนหนึ่งอยู่โรงเรียนราษฎร์ ตกบันไดลงมาแขนเดาะ ครูก็ไม่รู้เรื่อง มารดาคิดว่า เพราะพ่อแม่ยากจน ครูเลยไม่เอาใจใส่) มารดามีความเห็นว่าการเรียนนี้ค่อนข้างดีหน่อย การบ้านมีบ่อยแต่ไม่มากจนเกินไป ส่วนการสอบได้-ตกนั้นขึ้นอยู่กับปัญหาและความสามารถของตัวเอง ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับผู้ปกครอง การที่ลูกสอบได้นั้นรู้สึกเฉย ๆ เพราะคิดว่าจะได้อยู่แล้วโดยสอบข้อได้ที่ 3-4 เสมอ ไม่ได้กวดขันการเรียนของลูกเพราะไม่มีเวลาและความรู้อะไร หน้าที่กวดขันควรจะเป็นของทางโรงเรียนมากกว่า

เด็กกับครูประจำชั้น

ครูประจำชั้นของ ส. ให้คำบอกเล่าว่า เคยพบปะกับมารดาของ ส. บ่อยๆ ที่ร้านหม้อ พุดคุยถึงเรื่องการเรียนของลูกบ้างและการค้าขายของแม่บ้าง ปรกติ ส. เดินมาโรงเรียนกับพี่สาว ไม่ต้องช่วยงานทางบ้านแต่อย่างไร เพราะสุขภาพไม่ดี เป็นเด็กอมโรคแต่เรียนดี ส. มาเรียนสม่ำเสมอมีขาดน้อยเพราะป่วย ผลการเรียนตลอดปีและการสอบไล่นับว่าอยู่ในเกณฑ์ดี (ที่ 1-2) อ่านเก่ง เขียนเก่ง แต่ไม่ค่อยพูด ความประพฤติโดยทั่วไป เป็นคนเรียบร้อย สอนง่าย ครูมีความรักเด็กคนนั้นและคิดว่าเด็กก็คงจะรักครูด้วย ส. เป็นคนเรียบร้อยทั้งต่อผู้ใหญ่ ครู และเพื่อนๆ ครูยังมีความคิดต่อไปว่า การที่ ส. สอบได้นั้นก็เพราะเป็นคนพึ่งตนเองและเชื่อมั่นในตนเอง เคยบอกมารดาของ ส. ให้สนับสนุนให้เรียนต่อไป ข้อบกพร่องของ ส. ก็คือ เรื่องร่างกายอ่อนแอ ชีโรค ซึมๆ ไม่ค่อยร่าเริง ทำงานช้าและสายตาไม่สู้จะปรกติ ครูรู้สึกวาท่างบ้านเอาใจใส่ดีและมารดารักลูกคนนั้นมาก

ความคิดเห็นของเด็กต่อครอบครัว

ส. ให้คำบอกเล่าเกี่ยวกับครอบครัวของตนว่า ตนมีความรู้สึกวาทักมารดารัก—ชอบลูกทุกคนเท่าๆ กัน ตอนเล็กๆ นอกจากพ่อแม่แล้วก็เคยอยู่กับย่า แต่ไม่ค่อยชอบอยู่กับบ้านนัก ขณะนี้มีความรักบิดา—มารดา เท่าๆ กัน แต่ถ้าจะให้เลือกได้ก็อยากเป็นเหมือนแม่มากที่สุด แต่ไม่สามารถให้เหตุผลในเรื่องนี้ได้ เวลาว่างที่บ้านก็ช่วยทำงานบ้านและช่วยทำขนมซึ่งไม่ค่อยชอบทำนัก ชอบเล่นมากกว่า พี่น้องคนอื่น ๆ ก็ต้องช่วยทำงานบ้านและช่วยทำขนมด้วย สำหรับการรับประทานอาหารกลางวันโรงเรียนนั้น เอาข้าวห่อไปและบางทีก็เอาขนมไปด้วย เงินค่าขนมบางวันก็ได้บางวันก็ไม่ได้ เคยได้รับการชมเชยจากพ่อแม่เพราะการเรียนอยู่ในระดับดี แต่ก็เคยถูกพ่อแม่ลงโทษ ตู คำ เขียนดีบ้างเหมือนกัน และคิดว่าเป็นการเหมาะสมแล้วเพราะทำผิดจริง ๆ อยากให้ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวในขณะนี้ดีขึ้นกว่าเก่าคือ ขอให้รวยขึ้น รู้สึกชอบนิสัยของพ่อแม่ อยากรู้ว่าเป็นอยู่ในขณะนี้

ความคิดเห็นของเด็กต่อครูและโรงเรียน

เมื่อถาม ส. เองเกี่ยวกับเรื่องนี้ ส. ตอบว่าชอบโรงเรียนไม่ชอบหยุดเพราะอยู่โรงเรียนสนุกกว่าอยู่บ้าน ผู้สัมภาษณ์ให้วาดรูปครูประจำชั้นเก่า ตอนแรกคิดเอื้อนไม่ยอมวาด เมื่อขยั้นขยอมมาก ๆ เข้าจึงยอม แต่บอกว่าไม่เหมือนครู เหมือนใครก็ไม่ทราบ แต่ก็แสดงความสนใจในการ

วาด เมื่อวาดรูปเสร็จได้ลองถามว่าเรียนกับครูคนไหนสนุกหรือเปล่า ได้รับคำตอบว่าไม่ค่อยสนุก ลู้
ครูประจำชั้นใหม่ไม่ได้ ไม่เคยวิ่งหรือหลับในห้องเรียน แต่เคยแกล้งเพื่อนและเพื่อนก็เคยแกล้ง
ตน คนไหนเป็นฝ่ายรังแกครูก็ตีคนนั้น ถ้าผิดด้วยกันทั้งคู่ครูก็ตีทั้งสองคน ส. คิดว่าครูรักหัวหน้า
ห้องมากที่สุดแต่ไม่ทราบว่าคุณรักกันหรือไม่ เคยไม่มาโรงเรียนเพราะป่วย เคยทำผิดในห้องเรียน
และถูกครูทำโทษโดยใช้ไม้ตีมือ ส. เจ็บและร้องไห้ และกลัวครูประจำชั้นเดิมมาก เพราะตีเก่ง ไม่
อยากกลับไปเรียนด้วยอีก อยากให้ครูใจดีกว่านี้และตีน้อยลง เวลาครูถามอยากตอบ แต่ตอบถูกหรือ
ผิดครูก็เฉยๆ ตอนอยู่ ป. 1 สอบได้ที่ 4 อยากได้ที่ 1 อยู่ ป. 2 เรียนเก่งขึ้นเคยสอบซ่อมได้ที่ 2 ยัง
อยากได้ที่ 1 อยู่เหมือนกัน ที่เรียนเก่งขึ้นเพราะครูสอนเก่ง

เมื่อถามความเห็นของ ส. เกี่ยวกับโรงเรียนและครูในขณะที่กำลังเรียนชั้นป. 5 นี้ ส. บอก
ว่า ชอบมาโรงเรียนทุกวัน และไม่ตั้งใจถ้าหากโรงเรียนมีวันหยุดบ่อยๆ เพราะจะทำให้เรียนไม่รู้
เรื่อง ที่หยุดร.ก็เพราะเหตุเดียวคือป่วย ซึ่งนานๆ จึงจะป่วยสักทีหนึ่ง สิ่งที่ ส. ชอบในโรงเรียน
ก็คือการแข่งขันกีฬา ส. จะชอบเรียนวิชาง่ายๆ เช่น วิชาเขียนแบบ และพลศึกษา เหล่านี้เป็นต้น
โดยให้เหตุผลว่าง่ายดี สำหรับในปีนี้ ส. บอกว่าเรียนหนังสือไม่สนุก อาจเป็นเพราะต้องเรียน
วิชาที่ไม่ชอบ ทั้งๆที่ ส. ถูกจัดอยู่ในกลุ่มเด็กเรียนดี เพราะคะแนนสอบไล่ของ ส. ตั้งแต่ชั้นประถม
ปีที่ 1 มา ไม่เคยต่ำกว่า 70% เลย ส. ชอบเรียนกับครูประจำชั้นในปีนี้เป็นพิเศษ โดยให้เหตุผลว่าครูใจดี ไม่ดุ
เคยนอนหลับในห้องเรียนบ้างเวลาไม่สบาย ตัวเองเคยโดนครูดุบ้างเพราะคุยกับเพื่อนเวลาครูสอน
ส. เคยทะเลาะกับเพื่อนบ้างเรื่องการเล่นฟุตบอล แต่ก็ไม่ได้นำไปฟ้องครู สำหรับการลงโทษนั้น
ครูใช้วิธีตีคะแนนความประพฤติทั้งคู่ โดยฝ่ายผิดจะถูกหักมากกว่าฝ่ายถูก ในเวลาเรียนมีบาง
ครั้งเหมือนกันที่ไม่ตั้งใจฟังครู เช่น ชอบเล่นในห้องและโดนครูทำโทษโดยให้ลุกไปยืน แต่โทษ
อื่นๆ ที่หนักกว่านี้ไม่มี ส. ชอบตอบคำถามของครูในห้องเรียนบ่อยๆ อันนี้อาจจะเป็นเหตุหนึ่งทีกระ
ตุ้น ส. ให้ชวนช่วยอ่านหนังสือก็ได้ ขณะนี้ ส. ชอบเรียนกับครูสอนวิชาเขียนแบบมากที่สุด
เพราะใจชอบวิชานี้อยู่แล้ว ครูคนอื่นๆ ในโรงเรียนที่ชอบเรียนด้วยในขณะนี้ นอกจากครูคนนั้นแล้ว
ไม่มีอีก ส. อยากจะให้ครูไม่ดุจนเกินไปและสอนให้ดีกว่านี้

ความสัมพันธ์ระหว่าง ส. กับเพื่อนในโรงเรียน

ส. มาโรงเรียนกับพี่และน้อง ส. ชอบมาโรงเรียนแต่เช้าเพื่อทำการบ้านที่ค้างอยู่ แต่ตาม
ปกติแล้วไม่ค่อยได้มาโรงเรียนแต่เช้าเพราะต้องช่วยทำงานบ้าน ส. มีเพื่อนในชั้นเรียนและเพื่อนที่
เรียนอยู่ในชั้นอื่น ๆ หลายคน ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย ส. ชอบเล่นฟุตบอลกับเพื่อนๆ เวลาหยุดพัก

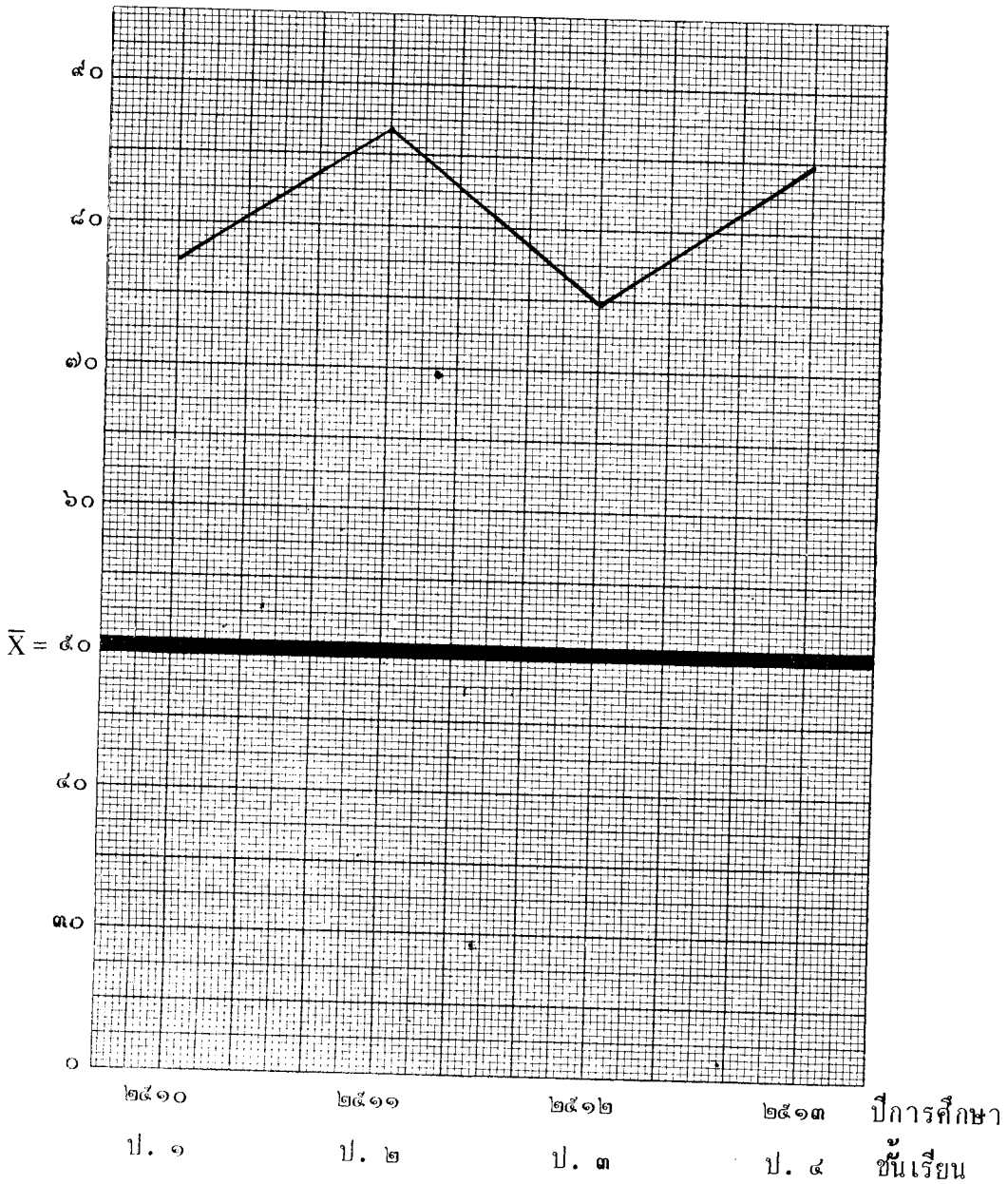
ส. ทะเลาะกับเพื่อนบ้างเหมือนกันแต่ไม่บ่อยนัก โดยมากเป็นเรื่องเข้าเหย้ากันเล่นมากกว่า ส. ไม่มีทั้งเพื่อนที่รักมากและเพื่อนที่ไม่ชอบ แต่ส. คิดว่ามีเพื่อนมาก ๆ ดีกว่าเพราะจะได้แบ่งขนมกันทาน ไม่เคยมีเพื่อนคนไหนชวน ส. หนีโรงเรียน และ ส. ไม่เคยทำทั้งการไปดูหนังสือที่บ้านเพื่อนหรือการอยู่โรงเรียนตอนเย็นเพื่ออยู่ดูหนังสือกับเพื่อน

ความมุ่งหวังทางการเรียนของ ส. ในปัจจุบัน

ส. ทราบว่าตนเองต้องมาโรงเรียนเพื่อมาหาความรู้ การมาโรงเรียนมีประโยชน์คือได้รับความรู้ เมื่อโตขึ้น ส. อยากเป็นช่างฟิต (ช่างแก้เครื่องยนต์) เพราะเห็นว่าสนุกและน่าสนใจ ส. สนใจในเรื่องการมาโรงเรียนเองเพราะพ่อแม่ไม่เคยเคี่ยวเข็ญให้ตั้งใจเรียนหนังสือ หรือให้มาโรงเรียนเลย พ่อแม่เคยบอกเหมือนกันว่าโตขึ้นจะให้เรียนอะไร แต่ล้มไปแล้วจำไม่ได้ เพราะจำได้ว่าไม่ชอบ เมื่อจบจากโรงเรียนนี้แล้ว ส. อยากเรียนต่อไปอีกจะเป็นโรงเรียนใดก็ได้ ในเรื่องเกี่ยวกับอนาคตของตนเองนี้ ส. ยังไม่เคยมีความคิด และยังไม่ทราบว่าตนเองจะเรียนได้ถึงชั้นไหน

ภาพที่ ๑ กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กชาย ส.

คะแนนสอบไล่คิดเป็นเปอร์เซ็นต์



กลุ่มสอบได้

รายที่ 2 เด็กหญิง “พ” อายุ 9 ขวบ กำลังเรียนชั้น ป. 2

เด็กกับครอบครัว

บิดาและมารดาเป็นช่างทำทอง (อยู่กับบ้าน) ทั้งคู่ แต่เป็นงานรับจ้าง มีรายได้ประมาณ วันละ 40-60 บาท ซึ่งมารดาบอกว่าพอกินพอใช้ บิดาไม่ได้เรียนหนังสือไทยแต่เรียนหนังสือจีน อยู่ 3 ปี ส่วนมารดานั้นไม่ทราบว่าได้รับการศึกษาหรือไม่

พ. เป็นบุตรคนที่ 4 ในจำนวน 6 คน ซึ่งกำลังเรียนหนังสืออยู่ 4 คน และยังไม่ได้เข้าเรียนอีก 2 คน

ในระยะก่อนเข้าเรียน มารดาเป็นผู้เลี้ยงดูและใช้นมกระป๋องอย่างเดียว เพราะมารดาป่วย หลังจากคลอดแล้ว จึงมีนมไม่พอ พ. เป็นเด็กที่เลี้ยงค่อนข้างยากเพราะเจ็บป่วยบ่อย ๆ คือมักเป็นไข้และมีอาการไอ ถ้าเล่นหรือทำงานเหนื่อยก็มักจะหอบและหายใจขัดเหมือนจะขาดใจ แต่เมื่อหายใจออกมาได้ก็ไม่มีมีอาการอื่น การรักษาบางครั้งก็พาไปหาหมอ บางครั้งก็ซื้อยาจากร้านมารับประทานเอง ส่วนอุบัติเหตุต่างๆ ไม่เคยมีเลย มารดาบอกว่ารู้สึกไม่อยากมีบุตรคนนี้เลยในขณะนั้น เพราะการครองชีพลำบากมาก แต่เมื่อต้องมีก็อยากได้เป็นผู้ชายเพราะพี่ชายที่เกิดมาก่อนไม่สมประกอบจึงอยากได้บุตรชายที่แข็งแรงไว้สืบตระกูล แต่เมื่อเป็นผู้หญิงก็รัก ส่วนฐานะทางครอบครัวนั้นก่อน พ. เกิดกำลังลำบากมาก และเมื่อ พ. เกิดแล้ว ฐานะก็ยังตกต่ำมากขึ้น เพราะมีการะเพิ่มขึ้นแต่รายได้กลับต่ำลง

การที่ให้ พ. ไปโรงเรียนนั้นก็เพราะอายุเข้าเกณฑ์ที่จะต้องเข้าโรงเรียน และครั้งแรก มารดาเป็นผู้พาไป ตอนแรกๆ พ. ก็อยากไปโรงเรียนเพราะมีพี่เรียนอยู่ก่อน แต่ต่อมาก็ความเบื่อหน่ายบ้างเป็นบางครั้ง การไปโรงเรียนไม่มีปัญหาอะไร เพราะไม่เหงาเนื่องจากไปกับพี่ๆ มารดาบอกต่อไปว่า พ. ชอบไปโรงเรียน แม้ป่วยไข้เล็กน้อย แม่ขอร้องให้หยุดเรียนก็ไม่ยอมหยุดเรียนง่ายๆ เพราะที่โรงเรียนมีเพื่อนเล่น และที่เล่นกว้างขวาง สำหรับเพื่อน ๆ นั้นส่วนมาก เข้ากับเพื่อนได้ มีบ้างบางคนที่ชอบแกล้งและไม่ทราบเหตุผล ส่วนกับครูมารดาไม่ทราบว่าเข้ากับครูได้เพียงไร เพราะไม่เคยถามและลูกไม่เคยคุยเรื่องของครูให้ฟัง แต่มักจะคุยถึงครูของพวกเขาพี่ๆ ว่า สวยหรือใจดี และไม่เคยเอาเรื่องทางโรงเรียนมาฟ้องบิดามารดาเลย ในด้านการเรียนอยู่ในเกณฑ์พอใช้ได้ แต่มารดา รู้สึกว่าดูท่าทาง พ. น่าจะเก่งกว่านี้ แต่อาจจะเป็นเพราะไม่ค่อยเอาใจใส่ต่อการเรียน พอช่วยงานบ้านเสร็จแล้วก็มัวเล่นสนุก ส่วนความรู้สึกต่อโรงเรียนและครูใน

ทำนุให้การศึกษาต่อ พ. นั้น มารดาบอกว่าไม่เคยคิดเพราะลูกก็ไปโรงเรียนตามปกติสม่ำเสมอ และตนเองก็มีภาระวุ่นวายกับลูก ๆ และอาชีพตลอดเวลา นอกจากนั้นบิดาของ พ. ก็เจ็บป่วยมาเป็นเวลาหลายเดือน ทำให้รายได้ตกต่ำมาก ตนเองจึงไม่มีความสุข ไม่มีเวลาคิดเรื่องทางโรงเรียนเลย ทางด้านการอบรมมารยาท และความประพฤติก็ไม่มีความเห็นและลูก ๆ ก็ไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องความประพฤติ ในเรื่องการเรียนนั้น “พ” เอาใจใส่เป็นปกติ ไม่เคยขาดเรียนบ่อย ๆ และครูก็ไม่เคยมาเยี่ยมเยียนหรือเล่าเรื่องเกี่ยวกับลูกให้ฟัง ขณะที่อยู่บ้าน “พ” มีโอกาสได้รับความรู้เพิ่มเติมจากวิทยุบ้าง เพราะที่บ้านมีวิทยุอย่างเดียว สงสารลูกอยากให้มีโทรทัศน์ดูเหมือนกับคนอื่น ๆ เขา แต่เศรษฐกิจไม่อำนวยเลย ห้องสมุดของอำเภอที่อยู่ใกล้ แต่ลูกไม่กล้าเข้าไปเกรงจะถูกดู ตำหนิความช่วยเหลือในด้านการเรียนทางครอบครัวไม่สามารถให้อะไรได้ เพราะต้องวุ่นอยู่กับการอาชีพ ยิ่งบิดากำลังป่วย มารดาต้องรับผิดชอบชีวิตคนทั้งครอบครัว ไม่มีเวลาจะเอาใจใส่ลูกในเรื่องนี้ ญาติพี่น้องอื่น ๆ ที่จะช่วยเหลือ “พ” ก็ไม่มี การพาไปเที่ยวตามที่ต่าง ๆ ก็ไม่เคย เพราะถ้าไปก็ต้องพาไปทั้งหมด และเศรษฐกิจไม่ดีจึงไม่ได้พาไปไหน การรับประทานอาหารที่โรงเรียนนั้นไม่ได้นำไปจากบ้านเพราะเป็นภาระยุ่งยากและเห็นว่าเพียงมือเดียวจึงให้ส่งตังค์ไปวันละ 1 บาท สิ่งที่โรงเรียนดึงดูดใจเด็กก็คือ มีเพื่อนรุ่นเดียวกัน มีบริเวณที่เล่นกว้างขวางกว่าอยู่บ้าน มารดาไม่มีความเห็นใด ๆ เกี่ยวกับเรื่องกิจกรรมของโรงเรียน รวมทั้งสิ่งที่โรงเรียนยังขาดอยู่ ส่วนเรื่องการเรียนของ พ. นั้น อยากให้เรียนจนจบ ป. 7 แล้วออกมาช่วยทางบ้านทำงานหาเงินเช่นทำทองและขายของเล่นเด็ก ๆ เล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อให้รายได้ของครอบครัวดีขึ้น เพราะตอนนั้นแม่เป็นผู้หาเงินเพียงคนเดียว

มารดาของ พ. ยังมีความเห็นอีกว่า การที่ส่งลูกไปเรียนหนังสือก็เพราะเหตุว่า การไม่รู้หนังสือก็เหมือนคนตาบอด อย่างน้อยก็ควรได้เรียนรู้พออ่านออกเขียนได้ อยากให้ลูกเรียนสูง ๆ แต่ไม่ทราบว่าจะทำได้หรือไม่เพราะพ่อแม่ไม่ร่ำรวย อีกอย่างหนึ่งก็ต้องดูว่าเขาชอบทางไหน ถ้าชอบค้าขายก็ให้ออกมาทำมาหากิน การที่ส่งลูกไปเรียนที่โรงเรียนนี้ก็เพราะใกล้บ้าน ไม่ต้องเสียเงินและพี่ ๆ น้อง ๆ ก็เรียนที่นี้ทุกคน การที่จะย้ายไปเรียนที่โรงเรียนอื่นหรือไม่นั้นตอบไม่ได้ เพราะไม่ทราบว่าจะโรงเรียนอื่นต่างกันอย่างไรร ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอบได้ตกนั้น มารดาของ “พ” บอกว่าถ้าเด็กสอบตกต้องเรียนซ้ำชั้นก็ควรให้ซ้ำ ซ้ำหลายปีเข้าก็ต้องรู้จนได้ แต่ถ้าซ้ำนาน ๆ ก็ปล่อยให้ไปทำอาชีพดีกว่า เด็กบางคนอาจไม่ชอบเรียนแต่ชอบทำงาน ฉะนั้นจะต้องดูว่าเขาชอบทางไหน การที่ลูกคนนั้นสอบได้ก็เพราะพ่อคอยกวาดขันทุกคืน และเด็กเองก็สนใจชอบซักถาม แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมี การติดโทรทัศน์อยู่บ้าง ต้องคอยดูและกวาดขันให้เรียน มิฉะนั้นก็จะไม่รู้อะไรเลย การสอบได้สอบตกเป็นที่ตัวของเด็กเองเป็นสำคัญ เด็กสมัยนี้สอบตกกันมาก เพราะไม่เอาใจใส่เรียนหนังสือ ติดโทรทัศน์และชอบเล่น

เด็กกับครูประจำชั้น

ครูประจำชั้นของ “พ” ให้คำบอกเล่าเกี่ยวกับ พ. ว่า ในการติดต่อกับผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของโรงเรียน ก็มีการส่งสมุดรายงานเกี่ยวกับผลการเรียน เวลามาเรียน ความประพฤติที่โรงเรียน สุขภาพ ความเจริญทางร่างกายให้ผู้ปกครองทราบปีละ 3 ครั้ง ส่วนการพบปะระหว่างครูประจำชั้นกับผู้ปกครองเป็นส่วนตัวนั้นไม่มี จะมีก็เกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนเช่น เชิญผู้ปกครองมาในงานประจำปี สำหรับรายนี้จำไม่ได้ว่ามาหรือเปล่า แต่ได้ให้เงินมาบำรุงโรงเรียนบ้าง บ้านของ พ. อยู่ห่างจากโรงเรียนประมาณถ้าเดินทางลัดก็ใช้เวลาราว ๑๕ นาที ถ้ามารถเมล์ราวๆ 3 นาที พ. มาโรงเรียนบางที่ก็เดินบางที่ก็มารถเมล์พร้อมกับพี่ๆ พ. ไม่ต้องทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ช่วยผู้ปกครอง เพราะผู้ปกครองฐานะดี ซึ่งครูสังเกตจากอาหารการกิน การแต่งกาย แม้ว่าจะไม่เคยเห็นบ้านและไม่ทราบอาชีพของผู้ปกครองก็ตาม

ในรอบปีการศึกษานี้ พ. มาเรียนสม่ำเสมอ จะมีหยุดเรียนบ้างก็เนื่องจากป่วย การลาป่วยไม่บ่อยและครั้งละวันเดียว แต่จำไม่ได้ว่าป่วยเป็นอะไร และรักษาพยาบาลที่ไหน นอกนั้นก็ลาในเหตุพิเศษ เช่นตรุษจีน ซึ่งลาหยุดถึง 3 วัน ประกอบกับ พ. เรียกบิดาว่า “เตี้ย” จึงทราบว่าเป็นบิดาเป็นจีน

การสอบไล่ประจำปีของ พ. นับว่าได้ดี คือ เลขตัวเดียว แต่จำที่แน่นอนไม่ได้ ผลการเรียนตลอดปีก็ไม่อ่อน เรียนพอไปได้ทุกหมวดวิชา ครูยังมีเจตนาคติต่อ พ. ว่าเป็นเด็กดีมาก ร่าเริง ชอบเล่นชอบคุย เป็นเด็กที่ไม่มีปัญหาและไม่หนักใจใน พ. เลย นอกจากนี้ พ. ยังแสดงพฤติกรรมต่อครูว่า ไม่กลัวครู เวลาเรียนก็เข้ามาหา แม้จะย้ายขึ้นไปอยู่ ป. 2 แล้วก็เคยวิ่งไปรับครูหน้าประตูโรงเรียน ความประพฤติขณะอยู่ในห้องเรียนก็เรียบร้อยและการแสดงต่อเพื่อนก็เข้ากันได้ดี ชอบเล่นกับเพื่อนผู้หญิงและไม่เคยทะเลาะกับเพื่อนเลย ความประพฤติกับผู้ใหญ่อื่นๆ ทั่วๆ ไป รู้สึกว่าเกรงกลัวไม่กล้าเข้าไปหา แต่สำหรับครูเรียบร้อย

ความคิดเห็นอื่น ๆ ของครูเกี่ยวกับ พ. ก็คือ การที่ พ. สอบได้ก็เพราะเข้าใจในการสอนของครู เช่น ครูถามว่าใครชอบเรียนเลขบ้าง ก็ยกมือ สำหรับสิ่งที่ควรส่งเสริมให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ก็คือการรับผิดชอบในงานที่ครูมอบให้ ส่งเสริมเรื่องลายมือ ซึ่งสวยอยู่แล้ว ส่วนสิ่งที่ควรแก้ไขปรับปรุงคือ เรื่องซื่อๆ ไม่ยอมมาพูดหน้าชั้นตอนเช้าๆ สุขภาพทางกายที่ไม่ดีคือฟันเสีย สุขภาพทางจิตดี ประสาทสัมผัสต่างๆ ไม่มีบกพร่อง ทางบ้านให้ความดูแลเอาใจใส่และกวดขันพอเพียง

ความคิดเห็นของเด็กต่อครอบครัว

เกี่ยวกับเรื่องครอบครัวนี้ พ. มีความรู้สึกต่อบุคคลในครอบครัวต่าง ๆ กัน เช่น พ. บอกว่าแม่เป็นผู้บอกให้เด็ก ๆ ทราบว่า แม่รักพี่คนโตซึ่งเป็นหญิงมากกว่าคนอื่น ๆ เพราะช่วยทำงานได้มากกว่า ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งปัจจุบันแม่เพียงคนเดียวที่เลี้ยงดูมาโดยตลอด และ พ. ชอบการเลี้ยงดูของแม่ แต่เมื่อถามว่าขณะนี้ พ. รักใคร่มากที่สุด พ. กลับตอบว่ารักครูประจำชั้น เพราะใจดี และถ้าสมมุติว่าเลือกได้ พ. ก็ตอบว่าอยากจะเป็นเหมือนครูประจำชั้นมากที่สุด เพราะมีความรู้และเป็นคนสวย สำหรับเวลาว่างที่บ้าน พ. ชอบใช้ไปในการอ่านหนังสือเรียนและหนังสือพิมพ์ พ. ช่วยพ่อแม่ในการหุงข้าว ทำกับข้าว ซักผ้าให้คนทั้งบ้านและชอบซักผ้ามากกว่าหุงข้าวแต่ไม่ทราบเหตุผล สิ่งที่ยากทำมากกว่าข้างต้นก็คือ อยากช่วยทำทองแต่แม่ไม่ให้ทำ (ที่บ้านเป็นร้านทำทอง) ส่วนพี่น้องคนอื่น ๆ ก็มีพี่ช่วยทำกับข้าว ช่วยทำทอง น้อง ๆ กวาดและเช็ดบ้าน เพราะไม่มีคนอื่นช่วยทำ อาหารกลางวันที่โรงเรียนใช้ซื้อรับประทานโดยได้เงินค่าขนมวันละ 1 บาทพอซื้อแต่ข้าวไม่ได้ซื้อขนม อยากได้เป็น 2 บาท เพื่อซื้อขนม พ. บอกว่าไม่เคยได้รับการยกย่องชมเชยจากทางบ้านเลย ส่วนการลงโทษนั้นเคยถูก เช่น ถูกดุทั้งจากพ่อ และแม่ แม่ตีด้วย พ. คิดว่าที่พ่อแม่ทำเช่นนั้นเป็นการเหมาะสมเพราะตัวเองผิดจริง ความรู้สึกต่อฐานะของพ่อแม่คืออยากให้ดีขึ้น ชายได้มากขึ้นและอยากให้ขายเครื่องสำอางเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง พ. ชอบนิสัยใจคอของพ่อแม่ที่เป็นอยู่ในขณะนี้และไม่อยากให้เปลี่ยน

ความรู้สึกของเด็กต่อโรงเรียนและครู

พ. ให้คำบอกเล่าเกี่ยวกับโรงเรียนและครูว่า ชอบไปโรงเรียน ไม่ชอบให้โรงเรียนหยุด เพราะอยากเรียน ในวัยเด็กชอบวิชาวิทยาศาสตร์ แต่พอโตขึ้นกลับชอบวิชาภาษาไทย ผู้สัมภาษณ์ให้ พ. วาดรูปครูประจำชั้นคนเก่า ครั้งแรกก็อึดเอื่อนว่าวาดไม่ได้ วาดไม่เป็น แต่เมื่อชะยั้งชะยอหนักเข้าจึงยอมวาด รูปที่วาดอยู่ในเกณฑ์ดี และวาดได้อย่างรวดเร็ว เดียวเดียวก็เสร็จ พ. บอกว่าชอบครูประจำชั้นคนเก่าเพราะคุยสนุกและสอนดี สำหรับเรื่องหลับในห้องเรียนนั้นเมื่อเล็ก ๆ ไม่เคยปรากฏเพราะชอบเรียนหนังสือ แต่เมื่อโตขึ้นกลับเคยนอนหลับ ทั้งนี้เนื่องมาจากนอนดึก และวิชาไม่สนุก เช่นวิชาภาษาอังกฤษ มีเพื่อนบางคนถูกครูดุเสมอเพราะชอบเล่นในห้อง ในวัยเด็ก พ. เองเคยทะเลาะกับเพื่อนเหมือนกันเพราะถูกเพื่อนรังแก ถูกครูตีทั้งคู่ และคิดว่าครูทำถูกแล้ว แต่เมื่อโตขึ้นไม่เคยทะเลาะกับเพื่อนเลย ไม่ทราบว่าครูรักตนเองมากกว่าเพื่อนคนอื่น ๆ หรือว่าครูรักเพื่อนมากกว่า เพราะไม่เคยคิดถึงเรื่องนี้ ส่วนเรื่องเคยทำอะไรผิดบ้างนั้นตอนเด็ก ๆ เคย

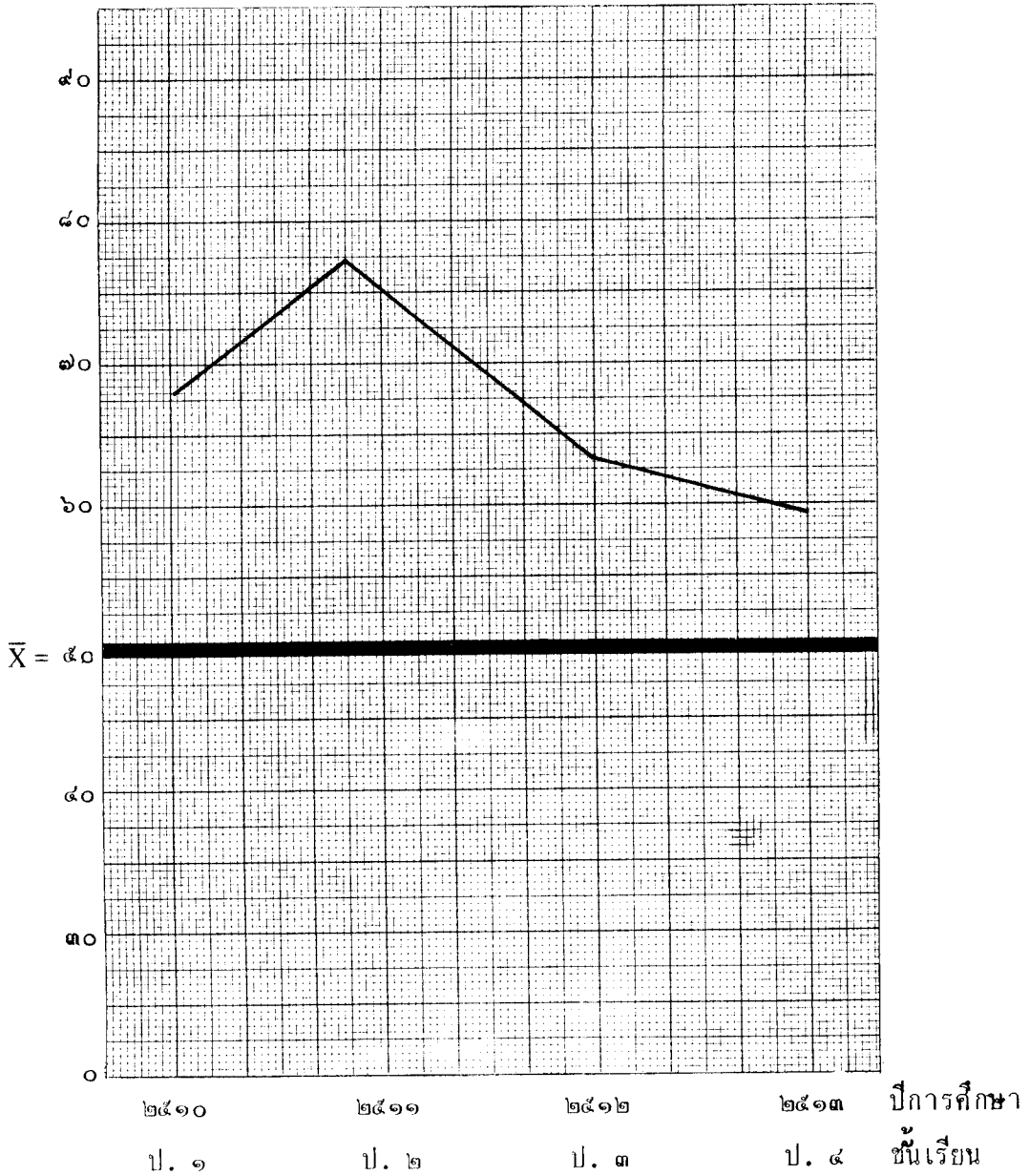
ทำผิด เช่น ทำการบ้านผิด ก็ถูกครูตีหรือดู รู้สึกว่าครูเป็นคนดี แต่ก็ยังกลัวครูอยู่ แต่เมื่อโตขึ้นไม่เคยทำผิดเลย ตั้งใจเรียน บางคราวเคยทราบคำตอบคำถามที่ครูถาม แต่ไม่อยากตอบและไม่ทราบว่าเพราะอะไรจึงเป็นอย่างนั้น พ. มีความรู้สึกว่ายากให้ครูใจดีกว่านี้ สำหรับเรื่องการเรียนนั้นรู้สึกว่ายากกว่าปัจจุบันเรียนไม่เก่งเหมือนก่อนเพราะไม่อ่านหนังสือ เมื่อถามว่าชอบครูคนไหนมากที่สุด พ. ตอบว่า ชอบครู.....เพราะสอนภาษาไทย พ. เล่าต่อไปว่าเดิม พ. ชอบครู..... มาก่อน แล้วจึงโยงมารักวิชานี้ทีหลัง นอกจากนั้นก็ยังไม่ชอบวิชาวิทยาศาสตร์ ส่วนคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษไม่ชอบ เพราะไม่สนุก ถ้าเลือกครูสอนได้ พ. ขอเลือกครูที่สอนให้เข้าใจมากกว่าจะเลือกอย่างอื่น

เนื่องจาก พ. เป็นลูกคนกลาง ดังนั้นจึงต้องมาโรงเรียนกับพี่และน้อง พ. ชอบมาโรงเรียนแต่เช้า เพราะจะได้มานั่งอ่านหนังสือ แต่ปกติมาโรงเรียนสายอยู่เสมอ เพราะต้องหุงข้าวทำงานบ้าน พ. มีเพื่อนมาก แต่มักคบเพื่อนผู้หญิงมากกว่าเพื่อนผู้ชาย สาเหตุที่ไม่ชอบเพื่อนผู้ชายเพราะเพื่อนผู้ชายชอบแกล้ง เพื่อนที่ พ. รักมากมี 1 คน ชื่อ..... เพื่อนที่ พ. ไม่ชอบมี 2 คนชื่อ.....พ. ให้ข้อคิดเห็นในเรื่องเพื่อนว่า มีเพื่อนมาก ๆ ดีกว่าเพื่อนน้อย ๆ เพราะได้เล่นสนุก เคยทะเลาะกับเพื่อนเพียงครั้งเดียวเพราะแย่งหนังสือกัน ไม่เคยแกล้งเพื่อน เคยแต่ถูกเพื่อนแกล้ง โดยถูกตึงผม พ. ได้ตีกลับไป ในเวลาพักเที่ยง พ. ชอบเล่นกับเพื่อน ทำงานที่ยังไม่เสร็จ บางครั้งก็ทำการบ้าน ไม่เคยมีเพื่อนคนใดชวนให้หนีโรงเรียน เมื่อโรงเรียนเลิกแล้ว พ. เคยอยู่ที่โรงเรียนกับเพื่อน ๆ

พ. ให้ข้อคิดว่า การมาโรงเรียนจะทำให้ได้ความรู้และฉลาดขึ้น คิดว่าเมื่อเรียนจบแล้วจะประกอบอาชีพทางค้าขาย เพราะเห็นว่าสนุกดี บิดามารดาไม่เคยให้ความเห็นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในภายภาคหน้าเลย เคยแต่บอกให้มาโรงเรียน ซึ่ง พ. เองก็เชื่อฟัง และคิดว่าเมื่อเรียนจบ ชั้น ป. 7 แล้วต้องการไปเรียนต่อที่โรงเรียนบางกะปิ (เป็นโรงเรียนมัธยมของรัฐบาล) แต่เมื่อผู้สัมภาษณ์ถามว่า คิดว่าจะเรียนได้สูงสุดถึงชั้นใด พ. ตอบว่า ชั้น ป. 7 เพราะโรงเรียนมีแค่ ป. 7 ผู้สัมภาษณ์จึงได้ถามต่อว่า แล้วทำไมจึงคิดว่าจะไปต่อโรงเรียนบางกะปิ พ. ตอบว่าไม่ทราบ.

ภาพที่ ๒ กราฟแสดงผลการเรียนของเดวิด จี. บี.

คะแนนสอบไล่คิดเป็นเปอร์เซ็นต์



กลุ่มสอบได้

รายที่ 3 ค.ช. “บ” อายุ 7 ขวบ

เด็กกับครอบครัว

บิดาและมารดามีอาชีพค้าขาย โดยตั้งแผงขายหมูอยู่ในตลาด มีรายได้ประมาณเดือนละ 2000—3000 บาท ซึ่งเป็นรายได้ประจำที่แน่นอน ภาวะการครองชีพโดยทั่วไปจัดอยู่ในชั้นพอมีพอใช้ทั้ง ๆ ที่ต้องอุปการะคนในครอบครัวถึง 10 คน คือ บุตรชาย 4 คน บุตรหญิง 3 คน และญาติพี่น้องอีก 3 คน บ. เป็นบุตรคนที่ 4 ในจำนวน 7 คน เมื่อเล็ก ๆ มารดาเลี้ยง บ. มาด้วยนมมารดาแต่อย่างเดียว มีบางครั้งย้ายมาช่วยเลี้ยงบ้างเล็กน้อย บ. เป็นเด็กเลี้ยงไม่ยากและไม่มีปัญหาแต่ประการใด การเจ็บป่วยมีบ้างเล็กน้อยตามปกติ การรักษาส่วนมากซื้อยามาให้รับประทานเองไม่ต้องไปหาหมอ เมื่ออายุประมาณ 6—7 ปี เคยได้รับอุบัติเหตุแขนหัก เพราะเล่นกับน้องแล้วหกล้มการรักษาได้พาไปหาหมออิสลาม ซึ่งเป็นหมอกกลางบ้าน รักษาจนหายเป็นปกติ แต่แขนโก่งไปเล็กน้อย ไม่ได้พาไปหาหมอแผนปัจจุบัน เมื่อถามมารดาถึงความรู้สึกตอนมีบุตรคนนี้ ก็ได้รับคำตอบว่า กำลังต้องการบุตรชาย เพราะเพิ่งมีบุตรชายเพียงคนเดียว ภาวะความเป็นอยู่ทางบ้านตั้งแต่ บ. เกิดนับว่าดีขึ้นเรื่อย ๆ แต่คงจะเป็นเพราะการค่าดีขึ้นมากกว่า ไม่ใช่เพราะ บ. เป็นสาเหตุ

เนื่องจากอายุครบเกณฑ์เข้าโรงเรียน จึงต้องส่ง บ. มาเรียน ในวันแรกที่ไปโรงเรียน มารดาเป็นผู้ไปส่ง บ. ก็อยากไปโรงเรียนเพราะมีพี่เรียนอยู่ก่อนแล้ว จึงไม่มีปัญหาอะไรเกี่ยวกับการไปโรงเรียน บ. ชอบโรงเรียน เพราะมีพี่ ๆ ไปด้วย และมีเพื่อนรุ่นเดียวกัน ซึ่งเข้ากันได้ดี เพราะไม่เคยมีเรื่องมาฟ้องทางบ้าน แต่ บ. เป็นคนไม่ช่างพูด เกี่ยวกับครูนั้นมารดาคิดว่าก็คงจะเข้ากับครูได้ เพราะไม่เคยมาแล้วเรื่องไม่สบายใจเกี่ยวกับการเรียนให้ฟัง และคิดว่าลูกเป็นคนเรียนไม่เลวนัก บ. ไม่เคยมีเรื่องอะไรจากทางโรงเรียนมาฟ้องบิดามารดาเลย เมื่อถามถึงความรู้สึกด้านการเรียนของ บ. มารดาตอบด้วยความภาคภูมิใจว่า บ. เรียนดีกว่าพี่น้องคนอื่น ป้า (บิดา) พอใจ เพราะไม่ต้องคอยคุงว่าให้ดูหนังสือ บ. จะทำการบ้านและดูหนังสือเอง มารดาไม่ทราบว่าจะโรงเรียนจะกวัดขั้นเอาใจใส่หรือปล่อยปละละเลยอย่างไร เพราะลูกไม่เคยขาดเรียนและเป็นคนสนใจการเรียนอยู่แล้ว ไม่มีปัญหาเรื่องความประพฤติให้เดือดร้อน ดังนั้นจึงไม่ทราบว่าจะทางโรงเรียนเอาใจใส่มากน้อยเพียงไร สำหรับด้านการอบรมมารยาท และความประพฤติ คิดว่าทางโรงเรียนก็ทำไปตามปกติ และลูกก็ไม่เคยมีความเสียหายในเรื่องนี้ ไม่เคยมีเรื่อง หรือความประพฤติ

บทพร่องจนครูแจ้งให้ทราบ ในขณะที่ บ. อยู่ที่บ้าน มีโอกาสได้รับความรู้เพิ่มเติมจากโทรทัศน์ และห้องสมุดของอำเภอซึ่งอยู่ใกล้บ้าน แต่ไม่มีใครในครอบครัวที่จะสนทนาให้ข้อคิดเห็นหรือชี้แจงเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ให้แก่ บ. ได้ เพราะบิดามารดาเองก็อ่านหนังสือไทยไม่ได้ เนื่องจากไม่ได้รับการศึกษามาก่อน สำหรับในด้านทัศนศึกษา บิดามารดาก็ไม่เคยพา บ. ไปไหนเลย เพราะต้องค้าขายทุกวัน วันเสาร์ อาทิตย์ ก็ดูโทรทัศน์ และบางทีก็ไปดูภาพยนตร์ในตลาด ส่วนวันตรุษจีนก็ให้ไปเที่ยวกันเอง บ. ได้ค่าอาหารกลางวันไปโรงเรียนวันละ 2 บาท โดยไปหาซื้อรับประทานเอง มารดา รู้สึกว่าการที่โรงเรียนมีสนามกว้างนี้เป็นสิ่งดึงดูดใจ บ. เพราะที่บ้านเป็นห้องแถว ไม่มีที่เล่นและเพื่อนเล่นรุ่นเดียวกัน และไม่มีความเห็นอะไรเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของโรงเรียนและการปรับปรุงอาคารสถานที่ ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ

เมื่อถามว่าทำไมจึงส่ง บ. ไปเรียนหนังสือ มารดาตอบว่าอยากให้ลูกรู้หนังสือบ้างจะได้ไม่ลำบาก เพราะพ่อแม่ไม่ได้เรียนจึงลำบาก และการที่ส่ง บ. ไปเรียนโรงเรียนนี้ก็เพราะอยู่ใกล้บ้าน พี่ๆ และหลานเรียนอยู่จึงเรียนตาม ไม่คิดว่าจะย้ายโรงเรียนนอกจากว่า บ. จะได้เรียนจบแล้วจึงจะส่งต่อไปเรียนที่อื่นต่อไป เมื่อถามถึงความรู้สึกของมารดาเมื่อทราบว่า บ. สอบผ่าน ป. 1 ไปได้ มารดาตอบว่ารู้สึกดีใจมาก และชมลูกต่อไปว่าเด็กคนนี้เรียนหนังสือดี เรียนเก่ง ตั้งใจเรียน และครูก็สอนดี เนื่องจาก บ. ไม่แข็งแรงเหมือนพี่น้อง มารดาคิดว่าอยากให้ บ. ได้ดีทางการเรียน ดังนั้นเมื่อจบ ป. 7 แล้วก็จะให้เรียนต่อ ลูกอยากเรียนวิชาใดก็ตามใจ แต่มารดาอยากให้เรียนแพทย์ เพราะหากินคล่อง ไม่ต้องทำงานหนักแบกหามอย่างพ่อแม่ เมื่อลองให้มารดาออกความเห็นในข้อความที่ว่า “เด็กเรียนหนังสืออ่อนเพราะทางบ้านไม่กวดขัน” ปรากฏว่ามารดาของ บ. ไม่สามารถจะออกความคิดเห็นได้เพราะไม่เข้าใจ

เด็กกับครูประจำชั้น

ผู้สัมภาษณ์สังเกตเห็นว่า ครูประจำชั้นของ บ. มีกิริยา สภาพทางร่างกายต่างๆ ไปและการแต่งกายค่อนข้างดี และให้ความมั่นเคยเป็นกันเองดีมาก ครูประจำชั้นเล่าให้ฟังว่าเคยติดต่อกับผู้ปกครองทางบ้านเป็นครั้งคราว เช่น เวลาโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือจากผู้ปกครอง โดยเฉพาะด้านการเงิน โดยเรียไรเงินผู้ปกครองเพื่อซื้อวัสดุที่จำเป็นสำหรับห้องเรียน ครูใหญ่จะออกหนังสือเวียนไปตามบ้านของเด็กแต่ละคน โดยให้เด็กถือไป ผู้ปกครองบางคนจะมาที่โรงเรียนเอง และบางคนก็จะฝากเงินมากับเด็กของตน โรงเรียนไม่เคยจัดกิจกรรมพบปะระหว่างครูและผู้ปกครอง เพราะฉะนั้นโอกาสที่ครูประจำชั้นจะได้พบกับผู้ปกครองเด็กจึงมีน้อยมาก ที่เคยพบๆ กันนั้นก็เป็นโดยเหตุบังเอิญเสียมากกว่า เป็นต้นว่า ผู้ปกครองมารับเด็กและบังเอิญได้พบกับครูประจำชั้นเข้า แต่ส่วน

มากก็มักจะไม่ได้พูดคุยไรกันมากนัก ไม่เคยพบกับผู้ปกครองของ บ. เป็นพิเศษเลย ตามปกติ บ. จะเดินมาโรงเรียน แต่บางทีก็ขึ้นรถประจำทาง ครูคิดว่า บ. คงมากับพี่ ไม่ทราบเวลาที่ใช้ในการเดินทาง แต่คิดว่าบ้านของ บ. คงอยู่ใกล้ตลาด เพราะบิดามารดาของ บ. ขายหมูอยู่ที่ตลาด และตลาดอยู่ห่างจากโรงเรียนประมาณ 2 กม. เมื่อ บ. กลับจากโรงเรียนไม่ต้องทำงานเพื่อหารายได้มาช่วยผู้ปกครอง นอกจากช่วยทำงานบ้านบ้างเล็กน้อย ครูประจำชั้นไม่ทราบว่าครอบครัวของ บ. ย้ายมาอยู่ในละแวกนี้ตั้งแต่เมื่อไร แต่คิดว่าคงมีฐานะอยู่ในระดับปานกลาง เพราะบิดามารดามีอาชีพขายหมูอยู่ในตลาด ครูคิดว่ารายได้ของครอบครัว บ. คงประมาณเดือนละพันกว่าบาท ในรอบปีการศึกษา 2510 บ. มาโรงเรียนสม่ำเสมอ จะหยุดไปก็เป็นเพราะป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ บ. อาศัยอยู่กับบิดามารดาแต่ไม่ทราบว่าครอบครัวของ บ. มีใครบ้าง ด้านการศึกษาของบิดามารดา ครูคิดว่าอ่านหนังสือไทยไม่ออก เพราะเป็นคนจีน เมื่อสิ้นปี บ. เข้าสอบผลการสอบปรากฏว่า สอบได้คะแนนปานกลางค่อนข้างดี โดยเฉพาะหมวดคำนวณทำได้คะแนนดีกว่าหมวดอื่น ๆ ครูคิดว่าการที่เด็กสอบได้ เป็นเพราะสติปัญญาของเด็กเอง สมองของ บ. อยู่ในเกณฑ์ดี ดังนั้นจึงเรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้ดี สิ่งที่ บ. ควรจะปรับปรุงแก้ไขก็คือนิสัยเกียจคร้านของ บ. ซึ่งไม่ชอบทำการบ้านซึ่งเกียจท่องหนังสือ ถ้าสามารถเลิกนิสัยอันนี้เสียได้ก็จะทำให้เรียนหนังสือได้ดีขึ้นกว่านี้มาก สุขภาพทางร่างกายและสุขภาพจิตของ บ. เป็นปกติดี ทางด้านประสาทสัมผัสต่าง ๆ ก็ไม่มีส่วนใดบกพร่อง ครูคิดว่าทางบ้านไม่ได้โอ้อาใจใส่ บ. เพราะ บ. มักเกียจคร้านไม่ได้ทำการบ้านมาบ่อย ๆ ซึ่งเป็นข้อชี้ให้เห็นว่าทางบ้านไม่ค่อยกดดัน สำหรับครุมีความรู้สึกเฉย ๆ ต่อ บ. เพราะ บ. ไม่มีอะไรทำให้ครูหนักใจ และคิดว่า บ. เองก็ไม่ได้เกลียดครู เมื่ออยู่ในห้องเรียน บ. ตั้งใจเรียนดี ชนบ้างตามวิสัยของเด็กผู้ชาย เวลาเล่นกับเพื่อน ๆ ก็สนุกสนานว่าเรริงดี มีการรังแกเพื่อนบ้าง เมื่อออกไปนอกโรงเรียนก็ว่าเรริงดี กับครูหรือผู้ใหญ่ทั่วไปแล้ว บ. ไม่เกรงกลัว ชนกับเพื่อน ๆ มักชอบเล่น แย่แหย่เพื่อนบ้าง

ความรู้สึกของเด็กต่อครอบครัว

มารดาเป็นผู้เลี้ยง บ. มาโดยตลอด จำไม่ได้ว่า ยายช่วยเลี้ยงตนมาด้วยหรือไม่ เพราะยายอยู่ด้วย บ. ชอบการเลี้ยงดูแบบนั้นแต่ไม่ทราบว่าเพราะเหตุใด และรู้สึกรักแม่มากที่สุด เพราะแม่เป็นผู้ให้กำเนิด แต่ บ. รู้สึกว่าพ่อแม่ไม่ค่อยรักตนนัก รักน้องคนเล็กมากกว่า ซึ่ง บ. เองก็ไม่ทราบสาเหตุ เมื่อถามว่าถ้าเลือกได้ บ. อยากเป็นเหมือนใครมากที่สุด ก็ได้รับคำตอบว่าอยากเป็นเหมือนแม่ ซึ่งตัวเองก็ไม่ทราบเหตุผล และไม่ยอมพูดหรือตอบสิ่งใดเลย ตามปกติ บ. มักใช้เวลาว่างที่บ้านให้หมดไปกับการวิ่งเล่นและดูโทรทัศน์ บางครั้งก็ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าง เช่น ช่วย

ติดเตาไว้ให้คนใช้หุงข้าว ช่วยทำกับข้าวบ้าง บางทีก็ต้องช่วยขายน้ำมันหมู ในเมื่อไม่มีคนอื่นช่วย พี่ ๆ คนอื่นก็ต้องช่วยทำงานด้วย แต่น้องยังไม่ต้องช่วย เพราะพี่โตพอช่วยได้แล้ว แต่น้องยังเล็ก อยู่จึงไม่ต้องช่วย แม่เคยชมเรื่องการเรียนของ บ. เพราะมีผลการเรียนดีกว่าคนอื่น ๆ บางครั้งก็ เคยคุด่าและเขียนตี บ. เห็นด้วยกับการลงโทษของท่าน เพราะตนมีความผิดจริง สำหรับอาหาร กลางวัน ยายให้เงินมาซื้ออาหารที่โรงเรียนกินเอง ได้เงินวันละ 2 บาท ซึ่งพอใช้และบางวันก็ยังมี เงินเหลือเก็บไว้ได้บ้าง แต่ก็อยากได้เพิ่มเป็นวันละ 3 บาท สำหรับฐานะความเป็นอยู่ของพ่อแม่ ทุกวันนี้ก็ดีแล้วอยากให้เป็นอย่างนี้ต่อไป ชอบนิสัยใจคอของพ่อแม่เท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้แล้ว ไม่อยากให้เปลี่ยนแปลง

ความรู้สึกรักของเด็กต่อโรงเรียน ครู และเพื่อนๆ

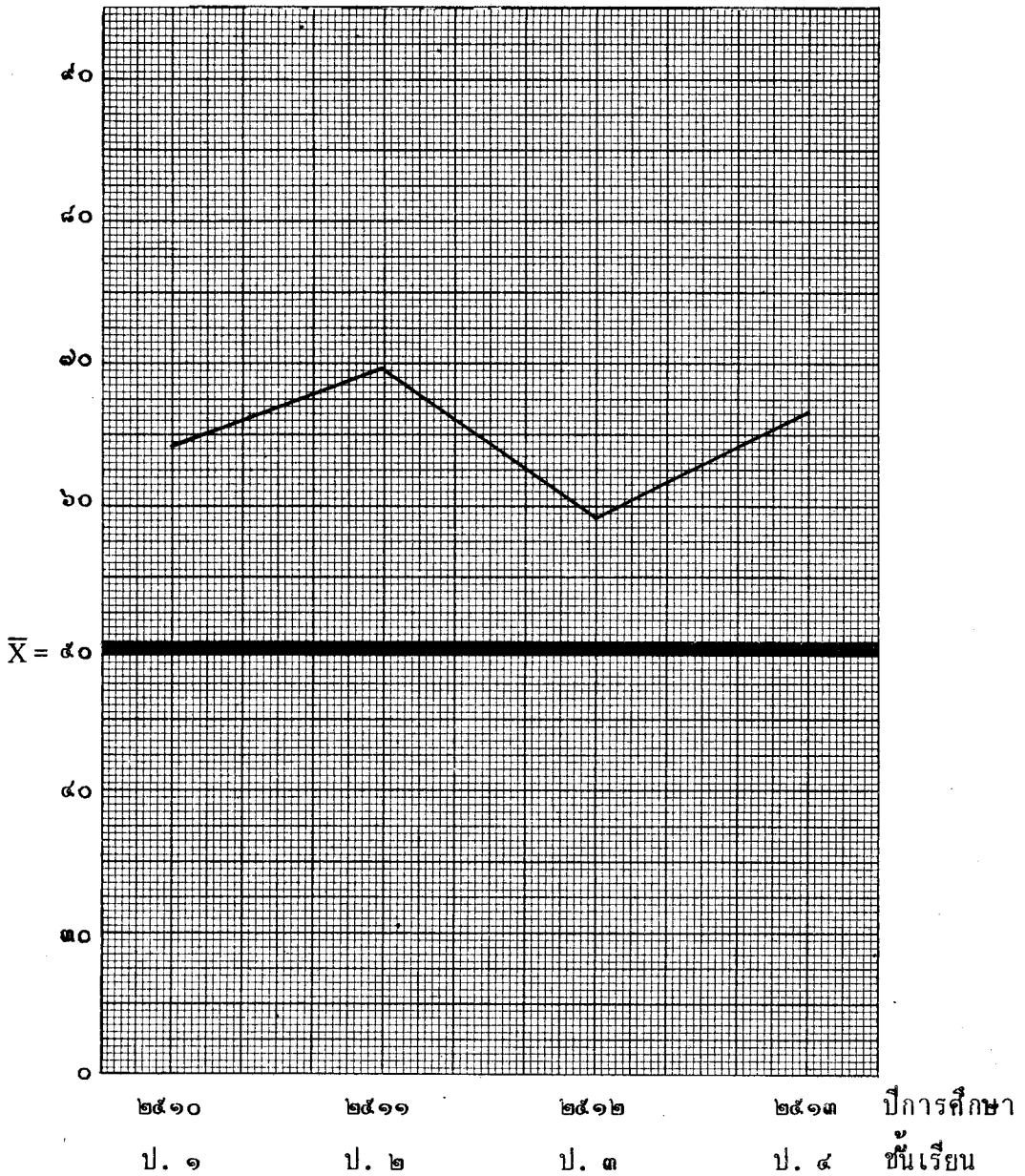
ในวัยเด็ก บ. ชอบอยู่บ้านมากกว่าโรงเรียน โดยให้เหตุผลว่า อยู่บ้านสนุกกว่า บ้านเป็น ร้านขายของ แต่ บ. ไม่ต้องช่วยขายเพราะยังเล็กอยู่ แต่เมื่อโตขึ้น บ. กลับชอบมาโรงเรียน จะ หยุดก็ต่อเมื่อไม่สบาย และไม่คอยชอบเมื่อโรงเรียนต้องหยุดบ่อย ๆ บ. เล่าให้ฟังว่า เมื่อเรียนชั้น ป. 1 สอบได้ที่ 6 แต่ปีนี้ (ป.2) สอบไม่ค่อยดีเท่าปีก่อน อาจจะเป็นเพราะว่าปีนี้ที่นั่งเรียนอยู่ไกล มองกระดานดำไม่ชัด และได้ยินครูพูดไม่ถนัด ครูที่สอน ในชั้น ป. 1 ใจดีกว่า ป. 2 และ บ. เองก็รักครู ป. 1 แต่ไม่ค่อยรักครู ป. 2 และไม่ค่อยมีความสุขนัก เมื่อผู้สัมภาษณ์ให้ บ. ลอง วาดรูปครูประจำชั้นให้ดู ตอนแรกปฏิเสธไม่ยอมวาดรูปครูผู้หญิง บอกว่าชอบวาดรูปวิวและรูปผู้ชาย แต่ในที่สุดก็ยอม แม้ว่าตอนที่ บ. เรียนอยู่ชั้น ป. 2 นั้น บ. ไม่ค่อยชอบโรงเรียนมากนัก แต่ก็ ชอบอาจารย์ใหญ่ เพราะอาจารย์ใหญ่ใจดี เมื่อเล็ก (ป. 2) บ. ชอบเพื่อนน้อยมาก ในห้องชอบ เพื่อนผู้ชายเพียงคนเดียว แต่เมื่อโตขึ้น (ป. 5) กลับชอบมีเพื่อนหลายๆ เพราะได้เล่นสนุก ส่วน วิชาเรียนก็เปลี่ยนไป คือตอนเด็กชอบ คณิตศาสตร์ และมักจะทำคะแนนได้ดีเป็นเยี่ยม แต่เมื่อโต ขึ้นกลับชอบขบข้อง และพละ ส่วนวิชาหลักๆ กลับเรียนไม่ค่อยสนุก เพราะบางทีก็ยากไปเช่น วิชาภาษาอังกฤษ เคยหลับในเวลาเรียนบ้าง เพราะง่วง ครูไม่ค่อยชอบเด็กที่คุยในชั้นเรียน มักจะคุ บ. เองก็เคยถูกคุ เพราะเอาขาขึ้นบนโต๊ะ คุยกันและเล่นกัน บ. เคยทะเลาะกับเพื่อนในเวลาเรียน เพราะเพื่อนมาว่าถึงพ่อแม่ แต่ครูกลับตักตสันลงโทษ บ. โดยหักคะแนน ซึ่ง บ. คิดว่าครูทำไม่ถูก ที่ถูกแล้วควรจะได้ลงโทษทั้งคู่ นอกจากนั้นก็มักทะเลาะกันเพราะ บ. ชอบไปยุ่งในเรื่องของเพื่อนๆ บางทีเพื่อนก็แกล้ง บ. แต่บางครั้ง บ. ก็แกล้งเพื่อน เพื่อนที่สนิทมี 2-3 คน คือ..... ส่วน เพื่อนที่ไม่ชอบมี 7-8 คน คือ บ. คิดว่าครูคงไม่รักตน เพราะไม่เคยแสดงความสนใจ ในชั่วโมงภาษาอังกฤษ บางครั้งเคยเอางานอื่นขึ้นมาทำ เพราะไม่ชอบ ยาก แต่ครูไม่เห็น

บ. ชอบตอบคำถามของครู ถ้าครูถาม แต่ครูไม่ค่อยถาม ถ้าสามารถเลือกครูได้ บ. ชอบครูที่สอนเข้าใจ สอนดี ไม่ค่อยดุ ปกติ บ. มาโรงเรียนคนเดียว แต่บางครั้งก็มากับน้อง ไม่ค่อยชอบมาโรงเรียนแต่เช้า บอกไม่ได้ว่าทำไมจึงไม่ชอบมาแต่เช้า แต่ปกติมาโรงเรียนแต่เช้า แล้วมาเล่นกับเพื่อนเพื่อนมีมาก แต่มีเฉพาะผู้ชาย ชอบเล่นฟุตบอลในเวลาพักเที่ยงกับเพื่อนๆ ไม่เคยมีเพื่อนคนใดชวนหนีโรงเรียนเลย บ้านเพื่อนก็ไม่เคยไปเที่ยว และเมื่อโรงเรียนเลิกแล้วก็รีบกลับบ้าน ไม่เคยอยู่เย็น

บ. คิดว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ให้ความรู้ อบรมสั่งสอนให้มีระเบียบเรียบร้อย บิฑามารทาเคยบอกให้มาโรงเรียน ซึ่ง บ. ก็เชื่อฟัง เมื่อจบแล้วคิดว่าอยากเป็นนายทหาร โดยเฉพาะทหารบก แต่ไม่สามารถจะบอกเหตุผลได้ สำหรับบิฑามารทาไม่เคยบอกว่าอยากจะเป็นอะไร เมื่อจบจากโรงเรียนนี้แล้วอยากจะเรียนต่อ แต่ต้องแล้วแต่คุณพ่อ และคุณแม่ สำหรับความสามารถของตนเองนั้นคิดว่าคงเรียนได้จนจบ ม. 6.

ภาพที่ ๓ กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กชาย บ.

คะแนนสอบไล่คิดเป็นเปอร์เซ็นต์



กลุ่มสอบได้

รายที่ 4 ค.ญ. "ม" อายุ 9 ขวบ กำลังเรียนชั้น ป. 2

เด็กกับครอบครัว

บิดามารดามีอาชีพทำสวนพืชล้มลุก (สวนอ้อย) มีรายได้ประมาณเดือนละพันบาทเศษ ภาวะการครองชีพโดยทั่ว ๆ ไปนับว่าไม่เดือดร้อน บิดาได้รับการศึกษา ชั้น ป. 6 มารดา ป. 4 ม. เป็นบุตรคนที่ 5 ในจำนวนบุตรทั้งหมด 7 คน และเป็นบุตรสาวคนโต พี่น้องเข้าโรงเรียนแล้ว 5 คน ยังไม่ได้เข้าเรียน 2 คน

บิดาเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ว่า ในระยะก่อนเข้าเรียนบิดาและมารดาเป็นผู้เลี้ยงดู ใช้นมมารดา แต่อย่างเดียว ปัญหาในการเลี้ยงดูไม่มีเพราะเป็นเด็กเลี้ยงง่าย การเจ็บป่วยก็ไม่ค่อยมี แต่ถ้าเกิดไม่สบายขึ้นก็รักษาพยาบาลกันเอง อุบัติเหตุที่รุนแรงไม่เคยมี จะมีก็แต่เรื่องหกล้มบ้าง เมื่อตอนที่มิ ม. นั้น มีความรู้สึกอยากจะมีลูกมาก เพราะลูกที่มีมาแล้วทั้ง 4 คนเป็นผู้ชายหมด อยากจะมีลูกผู้หญิง และพร้อมที่จะมีลูก ตั้งแต่ มิ. เกิดมา ฐานะที่เคยอยู่ในชั้นปานกลาง พอมีพอใช้ก็ดีขึ้นเป็นลำดับ

ในการที่ส่งลูกไปโรงเรียนนั้น ไม่ได้มีใครชักจูง แต่เป็นเพราะแลเห็นความสำคัญเอง วันแรกไปโรงเรียนมารดาเป็นผู้ไปส่ง ตอนแรกรู้สึกว่าจะไม่ค่อยอยากไปนัก อยากอยู่เล่นที่บ้านมากกว่า ปัญหาเกี่ยวกับการไปโรงเรียนก็คือว่าตอนแรก ๆ ร้องไห้ไม่ยอมไป ต่อมาจึงมีความสนใจขึ้น และอยากจะไปแม้จะมีอาการไม่สบายอยู่บ้าง ในระยะต่อมากลับรู้สึกเฉย ๆ อีก การแก้ปัญหาในเรื่องนี้ก็คือนั่งบังคับกันและมีการเขียนตักกันบ้างในบางโอกาส บิดามีความรู้สึกว่า มิ. เข้ากับเพื่อน ๆ ได้ดี และเข้ากับครูได้ดีเกือบทุกคน มีครูอยู่คนเดียวที่ มิ. เคยเอามาบ่นให้ฟังว่าไม่ค่อยสอนมัวแต่ไปเมาสุราอยู่ ส่วนระดับการเรียนของ มิ. นั้นอยู่ในชั้นพอใช้ได้ แต่ยังไม่กระตือรือร้นเท่าที่ควร ต้องกวดขันอยู่บ่อย ๆ และรู้สึกว่าทางโรงเรียนกวดขันคืออยู่เสมอ รวมทั้งการอบรมมารยาท ความประพฤติ ทางโรงเรียนก็ทำได้ดีอยู่แล้ว มิ. เอาใจใส่ในการเรียนพอสมควร การขาดเรียนไม่ค่อยมี ถ้ามี ผู้ปกครองจะเป็นผู้เขียนจดหมายส่งครู เพราะบ้านอยู่ติดกับโรงเรียน โอกาสที่ มิ. จะได้รับความรู้เพิ่มเติมก็ได้จากโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์บ้างนาน ๆ ครั้ง โดยเฉพาะชอบดูโทรทัศน์ ผู้ที่จะให้ข้อคิดเห็นหรือชี้แจงเรื่องราวที่เป็นประโยชน์ก็ได้แก่บิดามารดา และบางครั้งก็พี่ ๆ เรื่องการพาไปเที่ยวนอกบ้านนั้น ก็เคยพาไปบางแสน ฉะเชิงเทราในโอกาสวันสำคัญทางศาสนาเป็นต้น มิ. กลับมาทานอาหารกลางวันที่บ้านและได้

ค่าขนมวันละ 2 บาท สิ่งที่ตั้งใจดูใจในโรงเรียนนี้รู้สึกว่ามันไม่ค่อยมีอะไร สิ่งที่โรงเรียนควรจัดเพิ่มเติมจากที่มีอยู่แล้วก็ได้แก่ จัดสอนพิเศษให้แก่เด็กที่มีความสนใจหรือจัดสอนในวันหยุดอีกสักครั้งวันเด็กจะได้ไม่ใช้เวลาว่างให้เสียไป นอกจากนี้ก็คืออยากให้เด็กได้เริ่มเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ว่าจะต้องเก็บเงินบ้างก็ยังดี บิดามีความปรารถนาที่จะให้จบ ม.ศ. 3 เสียก่อน แล้วให้เรียนตัดเย็บเสื้อผ้าเพื่อออกมารับจ้าง เพราะเห็นว่าอาชีพนี้ค่อนข้างจะหาเงินง่าย การเงินคล่องตัวดี แต่ก็แล้วแต่ตัวเด็กจะชอบหรือไม่

บิดาของ ม. มีความเห็นว่า ควรจะให้ลูก ๆ เรียนจนถึงที่สุด แล้วแต่ว่าใครจะชอบเรียนอะไร แต่จะต้องดูไปจนกว่าจะจบชั้น ป. 7 ก่อนว่าจะมีความสามารถเรียนต่อไปได้หรือไม่ ถ้าไม่ได้ก็จะให้ออกแล้วไปเรียนวิชาชีพแทน มีความคิดอยากจะให้ลูกเรียนอย่างสูงแค่ ม.ศ. 3 ต่อจากนั้นก็ให้ไปฝึกฝนวิชาชีพต่าง ๆ เช่น เครื่องยนต์หรือวิชาเย็บปักถักร้อย การที่ส่งลูกไปเรียนที่โรงเรียนนี้ก็เพราะใกล้บ้านที่สุด ไปมาสะดวก และยังมีความคุ้นเคยกับครูในโรงเรียนด้วย และไม่คิดที่จะย้ายไปเรียนที่อื่นเพราะเป็นโรงเรียนที่ดี ครูเอาใจใส่นักเรียนดี

ต่อคำถามที่ว่ารู้สึกอย่างไรถ้าลูกต้องเรียนซ้ำชั้น ป. 1 หรือได้เลื่อนขึ้นไปเรียนชั้น ป. 2 ก็ได้รับคำตอบว่า รู้สึกเฉย ๆ ถึงแม้ว่าลูกจะได้คะแนนไม่ค่อยดีก็ไม่เป็นไร เพราะยังดีกว่าสอบตก คิดว่าจะพยายามกวัดขັນให้เรียนดีขึ้นกว่าเดิม ลูก ๆ ยังเป็นเด็กไม่ค่อยเอาใจใส่ในการเรียน เอาแต่เล่น อาจเป็นเพราะยังมีอายุน้อยเกินไปกว่าที่จะบังเกิดความรู้สึกผิดชอบได้ ทางบ้านมีลูกชายคนโตคนหนึ่ง เดียวนี้เรียนหนังสือดีมาก แต่เมื่อตอนเป็นเด็กก็เกียจคร้านเหมือนกัน สำหรับคำถามที่ว่า คิดว่าเป็นเพราะเหตุใด เด็กบางคนจึงสอบได้แต่บางคนสอบตก ได้รับคำตอบว่า คิดว่าเป็นความสามารถของโรงเรียนและครู แต่ทางบ้านก็มีส่วนร่วมด้วย คือ ต้องกวัดขັນอยู่เสมอสำหรับ ม. นั้นได้กะเวลาให้ช่วยทำงานบ้านบ้าง ต่อจากนั้นก็ให้เล่นแล้วทำการบ้าน พยายามคุมไม่ให้นอนดึก วันเสาร์อาทิตย์ยอมให้พักผ่อนได้ตลอดวัน นอกจากนี้ก็มีการให้กำลังใจลูกอยู่เสมอ เช่นสัญญาว่าจะให้รางวัลถ้าเรียนดี เมื่อเรียนดีแล้วก็ทำตามสัญญา ลูก ๆ ก็แข่งขันกันในด้านการศึกษา แต่อย่างไรก็ตามลูก ๆ ก็ยังเรียนขนาดพอใช้ได้เท่านั้น เชื่อว่าเป็นเพราะอายุยังน้อย และไม่ได้พยายามเรียนอย่างจริงจัง การที่เด็กเรียนหนังสืออ่อนเพราะทางบ้านไม่กวัดขັນนั้นเห็นด้วยอย่างมาก เพราะทางโรงเรียนกับผู้ปกครองควรจะมีมือร่วมกัน จะปล่อยให้ป็นหน้าที่ของครูอย่างเดียวมันไม่ได้ การร่วมมือก็คือ กำหนดเวลาทำการบ้านและดูหนังสือ ลูกโต ๆ ที่พ่อแม่ไม่มีความสามารถสอนได้ก็บังคับแค่ให้ดูหนังสือ และทำการบ้านเท่านั้น ส่วนลูกเล็กพ่อแม่เป็นคนสอนเอง

เด็กกับครูประจำชั้น

ครูประจำชั้นของ ม. ให้คำบอกเล่าว่า ได้มีโอกาสพบปะ และคุยกับบิดามารดาของ ม. แทบทุกวัน เพราะอยู่บ้านข้างเคียงกัน รู้สึกว่าบิดามารดาของ ม. เป็นคนใจกว้าง สนใจในกิจการของโรงเรียนเป็นอย่างดี ทางโรงเรียนเคยจัดให้ครูประจำชั้นพบปะกับบิดามารดาเกี่ยวกับการเรียนของ ม. บิดามารดาบอกว่าให้ครู "ตี" ม. ให้มากหน่อย เพราะเด็กหัวดี แต่ไม่ค่อยสนใจในการเรียน บ้านของ ม. อยู่ติดกับโรงเรียนและ ม. มาโรงเรียนโดยวิธีมุกุรวัวเข้ามา เมื่อถึงตอนกลางวันก็มุกุรวัวกลับไปรับประทานอาหารที่บ้าน การมาโรงเรียนก็มากับพี่ ๆ ซึ่งอยู่ชั้น ป. 6 และ ป. 7 ม. ไม่ต้องทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้ช่วยผู้ปกครอง จะมีก็ช่วยงานผู้ปกครองบางอย่างที่บ้าน เช่น ช่วยขายอ้อยขวัน ช่วยขนขวดน้ำอ้อย และช่วยงานบ้านอื่น ๆ บ้าง ม. อยู่ประจำในละแวกนี้ไม่ได้อพยพมาจากที่อื่น เพราะบิดามีสวนอ้อยอยู่ก่อนแล้ว รายได้ของผู้ปกครองประมาณเดือนละ 2,000—3000 บาท ฐานะความเป็นอยู่จึงอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี

ในรอบปีการศึกษา 2510 การมาเรียนของ ม. ไม่ค่อยสม่ำเสมอ มีขาดบ้างเพราะไม่สบายหรือบางทีนอนกับแม่ก็ไม่มาโรงเรียนเสียเฉย ๆ การเรียนของ ม. อยู่ในชั้นปานกลาง แต่ถ้ากวัดกันมากยิ่งขึ้นก็อาจดีกว่าปัจจุบัน

ความรู้สึกรักของเด็กต่อครอบครัว

เมื่อถามความรู้สึกของ ม. ที่มีต่อบิดามารดา ก็ได้รับคำตอบว่า บิดามารดารักบุตรไม่เท่ากัน คือรักพี่ ๆ ที่ออกไปช่วยทำงานทำสวนนอกบ้าน และรักน้อง ๆ มากกว่า ส่วนตนเองไม่ค่อยได้ช่วยทำอะไร และพ่อแม่ว่าชน เท่าที่ทำได้นอกจากพ่อแม่แล้วก็ไม่มีพี่ ๆ เป็นคนช่วยเหลือแต่ไม่ชอบให้พี่ ๆ เลี้ยงเพราะชอบดูและยั่วเย้า เวลาที่รู้สึกว่ารักน้องมากที่สุด เพราะน้องไม่ชนและอยากเป็นเหมือนน้องมากที่สุดเพราะทุกคนรักน้อง งานที่ต้องช่วยก็คือเลี้ยงน้องและกวาดบ้านบ้าง หรือช่วยแม่ทำงานอื่น ๆ เช่น ไปขายของ (ขายอ้อย) เป็นครั้งคราว และล้างชาม และชอบล้างชามมากกว่าอย่างอื่นเพราะมีน้องไปช่วยบ้าง และอยู่ใกล้บ่อน้ำ คนอื่น ๆ ที่ต้องช่วยคือพี่ ๆ ทำงานในสวน ส่วนน้องไม่ต้องช่วยเพราะยังเล็ก เวลาว่างชอบดูโทรทัศน์มากที่สุด อาหารกลางวันกลับมารับประทานที่บ้านแล้วไปซื้อขนมที่โรงเรียน ได้ค่าขนมวันละ 2 บาท ซึ่งรู้สึกว่าไม่ค่อยพอใช้ อยากได้เพิ่มอีกบ้าง

ม. อ้างว่าไม่เคยได้รับการยกย่องชมเชยทั้งที่ช่วยทำงานบ้าง เพราะพ่อแม่ไม่รักตน เคยถูกดูและลงโทษเช่น ฝืนน แต่คิดว่าที่พ่อแม่ทำเช่นนั้นนั้นถูกแล้ว เพราะตนเองทำผิดจริง ฐานะความ

เป็นอยู่ของพ่อแม่ในขณะนั้นพอสมควรแต่อยากให้มีความดีเท่านั้น นิสัยใจคอของพ่อแม่ที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ม. ชอบเหมือนกัน แต่รู้สึกมาก่อนข้างจะคุณ อยากให้พ่อแม่ใจดีขึ้นเท่านั้น

ความรู้สึกต่อครู และโรงเรียน

ม. ให้คำบอกเล่าเกี่ยวกับโรงเรียนและครูว่า ถ้าโรงเรียนหยุดบ่อย ๆ รู้สึกดีใจ ความรู้สึกนี้มีมาตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนจนถึงปัจจุบันนี้ ที่ดีใจก็เพราะได้สนุกสนานกับพี่ ๆ น้อง ๆ ที่บ้าน แต่ในปีนี้ (2514) ไม่เคยหยุดเลยสักวันเดียว ไม่เคยป่วย หรือมีธุระต้องหยุดโรงเรียนเลย ในวัยเด็กชอบวิชาสังคม เลข และคัตไทย แต่เมื่อโตขึ้นกลับชอบภาษาไทยมาก และชอบครูที่สอนมากด้วย เพราะครูคนนั้นสอนวิชาภาษาไทยได้เข้าใจดี ผู้สัมภาษณ์ให้ ม. วาดรูปครูประจำชั้นให้ดู ก็ตอบว่าวาดไม่เป็น แต่ก็ยอมวาดและใช้ความพยายามอย่างมาก ใช้เวลาวาดนานกว่าคนอื่น ๆ เฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่เป็นมือและเท้า ม. สนุกต่อการเรียนมาทุก ๆ ปี โดยเฉพาะในปีนี้ (ป. 5) (2514) เรียนสนุกกว่าปีก่อน ๆ เพราะครูสอนดี สวยและใจดี ม. ไม่เคย่วงหรือหลับในห้องเรียนเลย เคยออกไปล้างหน้าเพราะร้อนไม่ใช่เพราะ่วง เมื่อถามว่ามีเพื่อนคนไหนในชั้นบ้างที่ครูชอบดู ก็ตอบว่ามีผู้ชายราว 5-6 คน สำหรับตัวเองนั้นเคยถูกครูดุเหมือนกันเป็นบางครั้ง เพราะเพื่อนมาชวนคุย บางที ม. ก็ชวนเพื่อนคุย แต่ ม. ไม่เคยแหย่เพื่อนในเวลาเรียน ในวัยเด็ก ม. เคยทะเลาะกับเพื่อนเพราะเพื่อนทะเลาะกันก่อนแล้วชวนให้ไปทะเลาะด้วย ครูตัดสินให้ผิดทั้งหมด และคิดว่าครูทำถูกแล้ว แต่เมื่อโตขึ้น ม. ไม่เคยทะเลาะกับเพื่อน เคยมีแต่เพื่อนมาแหย่ให้โกรธ ม. ก็หนีเขา บางครั้งก็ไปฟ้องครู ครูก็ทำโทษเพื่อน บางทีใช้วิธีตี บางทีก็ให้ทำเวร ไม่มีวิธีอื่น รู้สึกว่าครูทำถูก เหมาะสมดีแล้ว เมื่อเด็ก ๆ ม. คิดว่าครูรักตน แต่ไม่ทราบเหตุผล และถ้าเพื่อนไม่คุย ครูก็รักเพื่อนเหมือนกัน เมื่อโตขึ้น ม. ก็ยังคิดว่าครูรักตนเหมือนกันแต่รักน้อย ครูรัก.....มากที่สุด เพราะเขาเรียนดี ได้ที่ 1-2 ส่วนคนที่ครูไม่รักเลยมี 2 คน เป็นผู้ชายทั้งคู่ เพราะเขาเกเร ม. คิดว่าถ้าจะให้ครูรักมากกว่านี้ก็ต้องพยายามเรียนให้ดีขึ้น ในห้องเรียน ม. เคยทำผิดบ้าง เช่น ทำเลขผิด หรือเพื่อนชวนเล่น ครูก็ทำโทษด้วยการตีหรือคว่ำ ม. มีความเห็นว่าครูเป็นคนดี แต่นั่นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในวัยเด็ก เมื่อ ม. โตขึ้น ไม่เคยถูกครูทำโทษเลย เพราะ ม. ตั้งใจฟังครูอย่างเดียว ไม่เคยทำอย่างอื่น นาน ๆ อาจมองไปนอกห้องเรียนบ้าง แต่ไม่บ่อย เคยลืมทำการบ้านบ้าง แต่ไม่ค่อยบ่อย ครูก็ให้ทำความสะอาด แต่ไม่เคยตี เวลาครูถามบางอย่างบางทีก็รู้คำตอบแต่ไม่ได้ตอบ เพราะครูให้คนอื่นตอบ ถ้าตอบได้ก็จะยกมือให้ครูเรียกตอบ เคยตบผัด แต่ครูไม่ว่าอะไร ถ้าตอบถูกครูให้นั่ง ตบผัดให้ยืนแต่ไม่ว่าตอบถูกบางครั้งครูก็ชมว่าดี เรื่องการเรียนนั้น ม. บอกว่า เรียนไม่เก่ง แต่อยากเรียนเก่ง ผู้

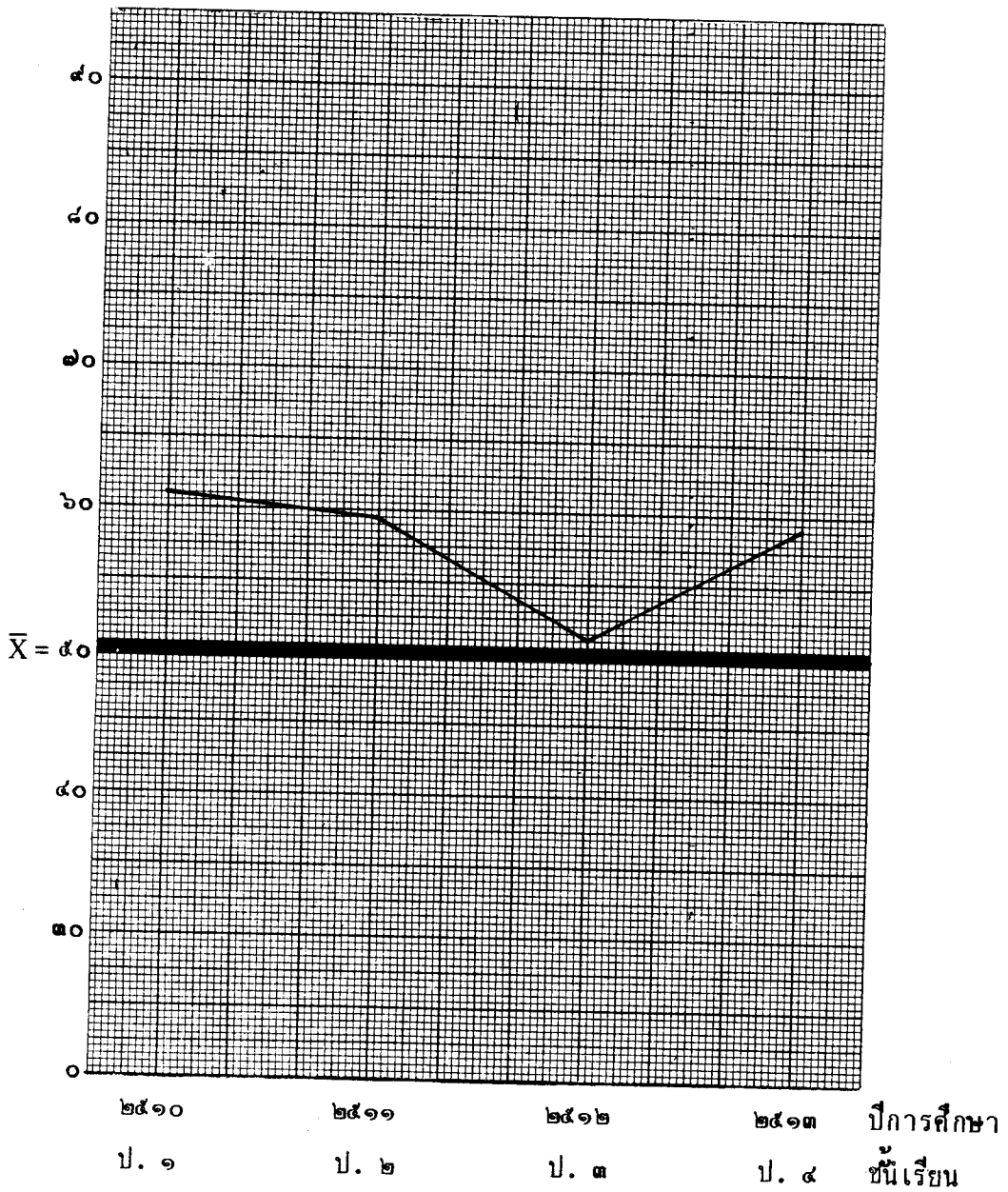
สัมภาษณ์ถามว่าเป็นเพราะหัวไม้ตีหรือซีเกียจหูหนังสือ ก็ตอบว่าไม่ใช่ทั้งสองอย่าง เมื่อถามถึงครูที่ ม. ชอบเรียนด้วยมากที่สุด ม. ตอบว่าชอบครู.....เป็นครูผู้ชาย สอนสังคม เป็นครูประจำป. 7 มาสอนแทนชั้นของ ม. เป็นบางครั้งในเวลาที่ครูประจำไม่มา ที่ชอบเพราะสอนดี อธิบายดีมาก ฟังไม่เบื่อ เข้าใจดี สำหรับครูประจำชั้น ถ้าเลือกได้ อยากให้ครูสาวและสวยกว่านี้ ไม่นึกอยากให้ครูรักมากกว่านี้ แต่อยากให้อาใจใส่มากกว่านี้

เนื่องจาก ม. มีภาระต้องคอยดูแลน้อง ๆ ดังนั้นจึงมาโรงเรียนเข้าไม่ได้ ส่วนมากมักจะมาพอดีโรงเรียนเข้า โดยเดินมากับน้องผู้ชายซึ่งเรียนอยู่ในชั้น ป. 1/2 เนื่องจากบ้านอยู่ใกล้โรงเรียน ตอนกลางวันจึงรับน้องกลับไปรับประทานอาหารที่บ้านทุกวัน และถ้ากลับมาทันทีมาเล่นห่วยยางกับเพื่อน ๆ ม. มีเพื่อนมาก ประมาณ 20 คน นอกจากนั้นก็ยังมีเพื่อนในชั้นอื่น ๆ อีก แต่ไม่ค่อยมากประมาณ 10 คน มีทั้งโตกว่าและเล็กกว่า ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย เพื่อนที่ชอบมีประมาณ 5-6 คน มี.....เป็นผู้หญิงหมด เพื่อนที่ไม่ชอบก็มี 5-6 คน เหมือนกันคือ.....เป็นผู้ชายหมด ม. มีความเห็นว่า มีเพื่อนน้อยดีกว่าเพราะเล่นไม่รังแกกัน ม. เคยถูกเพื่อนแกล้งและได้ไปฟ้องครูให้ครูทำโทษ ส่วน ม. เองไม่เคยแกล้งเพื่อนก่อน เคยทะเลาะกับเพื่อนเหมือนกันแต่ไม่ค่อยบ่อยที่ทะเลาะก็เพราะเขามาแกล้งตีก่อน ไม่เคยมีเพื่อนคนใดชวนหนีโรงเรียนเลย ม. เคยไปบ้าน.....แต่ไม่ค่อยบ่อย เพียง 2-3 ครั้ง ไปดูหนังสือด้วยกันบ้านอยู่ใกล้ชิดติดไปถึง.....เองก็เคยมาเที่ยวเล่นที่บ้าน ม. เมื่อโรงเรียนเลิกรีบกลับบ้านเลย ไม่เคยอยู่เย็นที่โรงเรียน

เมื่อถามการมาโรงเรียนของ ม. ก็ได้คำตอบว่า เพราะคุณพ่อคุณแม่ให้มา และ ม. เองก็อยากมาด้วย เพราะม....คิดว่า การมาโรงเรียนทำให้ได้ความรู้เอาไปตัดเสื้อผ้าได้ และทำงานได้ คนเรียนหนังสือจะดีที่สุดในวันหน้า ม. อยากเป็นช่างตัดเสื้อ เพราะจะได้มีเสื้อผ้าใส่มาก ๆ บิดามารดาของ ม. ก็อยากให้เป็นช่างตัดเสื้อ ดังนั้นจึงไม่มีปัญหาอย่างใด บิดามารดาเคยบอกให้ม. มาโรงเรียนบ่อย ๆ ซึ่ง ม. เองก็ชอบฟัง เมื่อจบ ป. 7 ที่โรงเรียนนี้แล้วตั้งใจว่าจะเรียนต่อที่โรงเรียนบางกะปิจนจบ ม.ศ. 3 หลังจากนั้นไม่นึกอยากเรียนต่อ แต่จะไปเรียนตัดเสื้อต่อไป และมั่นใจว่าจะเรียนได้สำเร็จตามที่คิด เมื่อสำเร็จแล้วจะเป็นช่างเสื้อ เปิดร้านใหญ่ ๆ ในตลาด.

ภาพที่ ๕ กราฟแสดงผลการเรียนของเด็กหญิง ม.

คะแนนสอบไล่คิดเป็นเปอร์เซ็นต์



กลุ่มสอบได้

รายที่ 5 ค.ช. "น" อายุ 7 ขวบ

เด็กและครอบครัว

บิดามีอาชีพขับรถแท็กซี่ มารดาทำงานโรงทอผ้า บิดามารดาแยกกันอยู่ตั้งแต่คลอดออกมา แมกก็ไม่ได้อาศัย เพราะต้องทำงาน พ่อไม่เคยมาส่งเสียเลย ยายจึงได้เลี้ยง น. มาตั้งแต่อายุได้ 7 วัน โดยเลี้ยงด้วยนมกระป๋อง น. เป็นเด็กเลี้ยงง่ายกินแล้วก็นอน ไม่เคยได้รับอุบัติเหตุ แต่เป็นหืด ได้พาไปรักษาหมอที่อนามัยอำเภอ ยายอยู่บ้านเฉย ๆ และเลี้ยงเป็ดไก่เป็นงานอดิเรก พอใช้ไปวันหนึ่ง ๆ น. เป็นบุตรคนที่ 2 ในจำนวน 3 คน ในตอนที่ น. เกิด มารดาอยากได้ลูกผู้หญิง เพราะคนพี่เป็นชาย ตั้งแต่ น. เกิดมารฐานะความเป็นอยู่คงเดิม น. ไม่มีส่วนเป็นสาเหตุให้ฐานะเปลี่ยนแปลงแต่อย่างไรเลย

เนื่องจาก น. มีอายุครบเกณฑ์ต้องเข้าเรียน น้องสาวของยายจึงเป็นผู้ไปส่งให้ น. ไปโรงเรียน ในวันแรกที่ไปโรงเรียน น. ไม่อยากไปหลบหนีออกจากบ้าน เพราะกลัวจะต้องไปโรงเรียน การที่ยายอยากให้ น. ไปโรงเรียนเพราะต้องการให้ น. มีความรู้ จะได้มีเงินเดือนใช้ งานหาทำยาก ถ้าไม่มีความรู้ก็จะลำบากแก่เด็ก ถ้ามีเงินส่งก็จะให้เรียนเรื่อย ๆ ไป ถึงได้บังคับให้เรียน ไม่รู้หนังสือลำบาก การที่ส่ง น. ไปโรงเรียนนี้สะดวกและมีญาติ ผู้ใหญ่อยู่ใกล้ๆ โรงเรียน โรงเรียนดีพอใช้ ในการสัมภาษณ์ครั้งแรกยายบอกว่า ถ้ามีทางเลือกโรงเรียนได้ก็จะไม่คิดย้ายโรงเรียน น. ไม่ชอบไปโรงเรียน และมักมีปัญหาอยู่เสมอคือไม่ยอมไปโรงเรียน น. เคยหนีโรงเรียนประมาณ 15 วัน ต้องบังคับกัน น. ไม่เคยมีเรื่องอะไรจากโรงเรียนมาฟ้องยายเลย เมื่อสอบปลายปี ป.1 นั้น น. เกือบสอบตก ยายดีใจที่ น. สอบได้ คิดว่าถ้าต้องเรียนซ้ำชั้นคงเสียใจเพราะต้องเสียเวลา และให้ความเห็นต่อไปว่า การเรียนซ้ำชั้นไม่ดีแน่ เสียเวลา อยากให้เรียนเร็ว ๆ น. คบเพื่อนไม่ดี คบแล้วทำให้เสียคน ยายไม่อยากให้คบ มักจะบังคับไม่ให้คบเพื่อน ยายคิดว่าปีหน้าจะย้ายโรงเรียนให้ไปอยู่ที่ ๆ เป็นชนบทดีกว่า กลัวว่าอยู่ใกล้โรงเรียนแล้วจะเสียคน โดยเฉพาะโรงเรียนอยู่ไม่ไกลจากโรงภาพยนตร์มากนัก เมื่อ น. เรียนถึงชั้น ป. 3 การเรียนอยู่ในเกณฑ์ไม่ค่อยดี สอบตกในชั้นนี้เพราะไม่เอาใจใส่ต่อการเรียน ชอบหนีไปเที่ยวเสมอ ๆ ครูลงโทษรุนแรง ใช้ไม้ตี ปลายนิ้วจนเล็บฉีก ยายมีความรู้สึกที่ว่าครูไม่ค่อยมาสอน ปล่อยชั้นเด็กไว้ไม่มีคนสอนแทน ทางด้านการอบรมมารยาทความประพฤติ ยายไม่ทราบว่าทางโรงเรียนและครูทำได้ดีมากน้อยเพียงไร ขณะที่

น. อยู่ที่บ้าน ไม่มีโอกาสได้รับความรู้เพิ่มเติมเลยนอกจากจะสนทนากับยาย ญาติ ๆ เคยพาไปเขาดิน ไปวัดบ้างบางโอกาส เช่นเข้าพรรษาเพื่อไปทำบุญ น. ได้ค่าขนมวันละ 2 บาท ไม่ได้นำอาหารจากบ้านไปรับประทาน เมื่อถามยายของ น. ว่า มีอะไรดึงดูดใจ น. ที่โรงเรียน ก็ได้รับคำตอบว่า ไม่เคยไป เคยผ่านไปครั้งหนึ่ง แต่ไม่ได้สนใจโรงเรียนจึงไม่ทราบว่า มีสิ่งใดดึงดูดใจบ้างเลยไม่สามารถให้ความคิดได้ว่าโรงเรียนควรจัดกิจกรรมอะไรเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ หรือควรจะได้ปรับปรุงสิ่งใด และยังไม่ทราบว่าเมื่อเรียนจบแล้วจะให้เรียนต่ออะไร ทั้งนี้แล้วแต่ว่าสมองจะไปถึงแค่ไหน อยากให้เรียนแล้วมีอาชีพ

เด็กกับครูประจำชั้น

ครูประจำชั้นเล่าให้ฟังว่า น. เป็นเด็กเกมาก บิดามารดาของ น. ไม่เคยมาโรงเรียนเลย คุณยาย (ครูประจำชั้นคงเข้าใจผิด คิดว่าน้องยายคือยายของ น. เพราะยายของ น. บอกว่าไม่เคยมาโรงเรียนเลย ผู้ที่มาติดต่อกับโรงเรียนคือน้องของยาย) เคยมาเสมอ ด้วยเรื่อง น. ไม่มาโรงเรียน หรือมาแต่มาไม่ถึงโรงเรียน ไปซ่อนอยู่ใต้ถุนบ้าง ใต้ต้นไม้บ้าง ทางโรงเรียนเคยจัดให้มีการพบปะระหว่างครูประจำชั้นและผู้ปกครอง ปรากฏว่าผู้ปกครองสนใจมากตอนมาใหม่ ๆ ตอนหลังเฉยๆ ไป คุณยายมาเรื่อยนอกจากนั้นแล้ว คุณครูประจำชั้นมักพบกับคุณยายในเรื่องไม่มาโรงเรียน เอากระเป๋าไปทิ้งที่อื่น บ้านของ น. อยู่ข้างอำเภอ ตามปกติแล้ว น. จะมาโรงเรียนกับลูกพี่ลูกน้อง โดยเดินมาหรือบางทีก็ขึ้นรถเมล์ ครูเล่าต่อไปว่าเมื่อ น. อยู่บ้านไม่ค่อยช่วยเหลือทำอะไร เป็นเด็กขี้เกียจ โดยมากมักวิ่งเล่น ครอบครัวยของ น. ย้ายมาอยู่ในละแวกนี้นานเท่าไร ไม่ทราบแน่นอนแต่ น. เป็นญาติกับนางอนามัย ฐานะความเป็นอยู่ค่อนข้างขาดแคลน ในปีการศึกษา 2510 นี้ น. มาไม่สม่ำเสมอ งานการไม่ส่ง ขาดบ่อย โดยป่วยบ้าง มีอาการหน้าซีด หนีโรงเรียนบ้าง อยู่บ้านวิ่งเล่นบ้าง ขณะที่ป่วย น. ไม่เคยไปรับการรักษาพยาบาลที่ไหนเลย ทั้ง ๆ ที่ร่างกายไม่แข็งแรงจิตใจไม่ร่าเริง มีอาการซึม ๆ ประสาทสัมผัสไม่ว่องไว น. เรียนได้ดีพอใช้ อ่านได้บ้าง เขียนผิดเป็นส่วนใหญ่มื่อเข้าสอบปลายปี ป. 1 ก็สอบได้คะแนนพอใช้ได้

ครูผู้สังเกต น. บทเรียนไหนที่ น. ไม่เข้าใจ เมื่อครูสอนให้ก็ตั้งใจ น. เป็นเด็กที่ไวใจได้มีความกตัญญู ไม่เคยโกหก รู้คุณของครูเวลาที่ครูบอกเหตุผลเวลาไม่มาโรงเรียน เมื่ออยู่ในชั้นเรียน บางทีก็เรียนบ้าง บางทีก็เก น. มีความประพฤติเรียบร้อยเมื่ออยู่นอกโรงเรียน แต่ในโรงเรียนชอบวิ่งบนอาคาร หยอกเล่นกับเพื่อนดีบ้าง ไม่ดีบ้าง แต่เมื่ออยู่กับครูเรียบร้อยดี

เมื่อถามความเห็นของครูว่า อะไรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ น. สอบเลื่อนจากชั้น ป.1 ไปถึง ป. 2 ได้ ครูตอบว่า เป็นเพราะ น. คู่เพื่อนในเวลาสอบ และลอกจากเพื่อน ข้อควรแก้ไขก็คือครูควรให้ความเอาใจใส่ ถ้าจัดห้หน้อยงานเดิน เผลอไม่ได้ไม่ส่งงาน ทางบ้านไม่เอาใจใส่กวตชน น. เลย

ความรู้สึกรักของเด็กต่อครอบครัว

เนื่องจากบิดามารดาของ น. แยกกันอยู่ ดังนั้น น. จึงไม่ทราบว่าบิดามารดาที่มีความรักตนเองแก่ไหน น. มีพี่ชายคนหนึ่งอยู่กับป้าที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และมีน้องสาวอีกคนหนึ่งอยู่กับปู่ (น้องเขยของยาย) ที่สถานีอนามัยอำเภอบางกะปิ ส่วนตัว น. นั้นย้ายเป็นผู้เลี้ยงดูมาตั้งแต่เกิดมา น. จำได้ว่า นอกจากยายเลี้ยงตนมาแล้ว ก็มีป้าที่เคยเลี้ยงตนมา น. ก็ชอบการเลี้ยงแบบนั้น เมื่อถามว่า น. รักใคร่มากที่สุดก็ได้รับคำตอบว่า “ไม่รู้อู” คำถามนี้เคยถาม น. แล้วในขณะที่ยายร่วมให้สัมภาษณ์อยู่ด้วย ในคราวนั้น น. ตอบว่า “รักยาย” และถ้าเลือกจะเป็นได้ก็จะเป็นเหมือนครู โดยให้เหตุผลว่า เพราะอยากติดคน จะดีให้สนุก อยู่บ้าน น. ไม่ได้ทำอะไร กลับจากโรงเรียนแล้วจะไปเล่นบ้านเพื่อน (บ้านลูกพี่ลูกน้อง) ไม่ต้องช่วยยายทำงานเลย จะมีบ้างก็เมื่อยายใช้ให้ไปซื้อของ ไม่มีสิ่งใดที่ชอบและไม่อยากทำอะไร น. ได้เงินไปรับประทานอาหารกลางวันวันละ 3 บาท โดยไปซื้ออาหารกลางวันกินที่โรงเรียนเอง และไม่ต้องการเพิ่มอีก เนื่องจาก น. ไม่เคยทำอะไรให้ยายเลย จึงไม่เคยได้รับคำยกย่องชมเชย เคยแต่ถูกดุ ถูกตีบางครั้งก็บ่น น. คิดว่าที่ท่านทำเช่นนั้นไม่เหมาะสมเพราะในบางที่ไม่น่าตีเลย เมื่อพูดถึงฐานะความเป็นอยู่ น. ก็ว่าเป็นอยู่อย่างนี้ก็ดีแล้ว ตัวเองไม่ชอบนิสัยใจคอของยาย ไม่อยากให้ยายตี

ความรู้สึกรักของเด็กต่อโรงเรียน ครู และเพื่อน ๆ

เมื่อทราบว่าต้องเข้าโรงเรียน น. กลัวมาก ไม่อยากมาโรงเรียน มักสร้างปัญหาอยู่เสมอเมื่อต้องมาโรงเรียน แต่เมื่อเรียนไปได้ 1 ปี (2510) น. กลับชอบมาโรงเรียนแต่ถ้า ร.ร. หยุดก็ชอบ เมื่อถามว่าชอบอะไรมากกว่า น. ก็บอกว่าชอบมา ร.ร. มากกว่า ในชั้น ป. 3 ปี 2512 น. สอบตกเนื่องจากหนีโรงเรียน คบเพื่อนไม่ดี แล้วทำผิดร่วมกับเพื่อนโดยชะโมยเป็ปชีถูกตำรวจจับ และถูกส่งไปบ้านเมตตา 10 วัน ต้องประกันตัวออกมา น. ต้องไปศาล 6 เดือนต่อครั้งและได้ไปมาหลายครั้งแล้ว ตั้งแต่ ป.3 การไปศาลก็เพื่อติดตามผลเพื่อดูว่า น. เลิกการชะโมยเด็ดขาดแล้วหรือยัง ถ้ายังไม่เด็ดหรือทำอีกจะให้ไปอยู่บ้านเมตตา และปรับเงิน 500 บาทด้วย น. เล่าว่า น. ไม่อยากไปอยู่

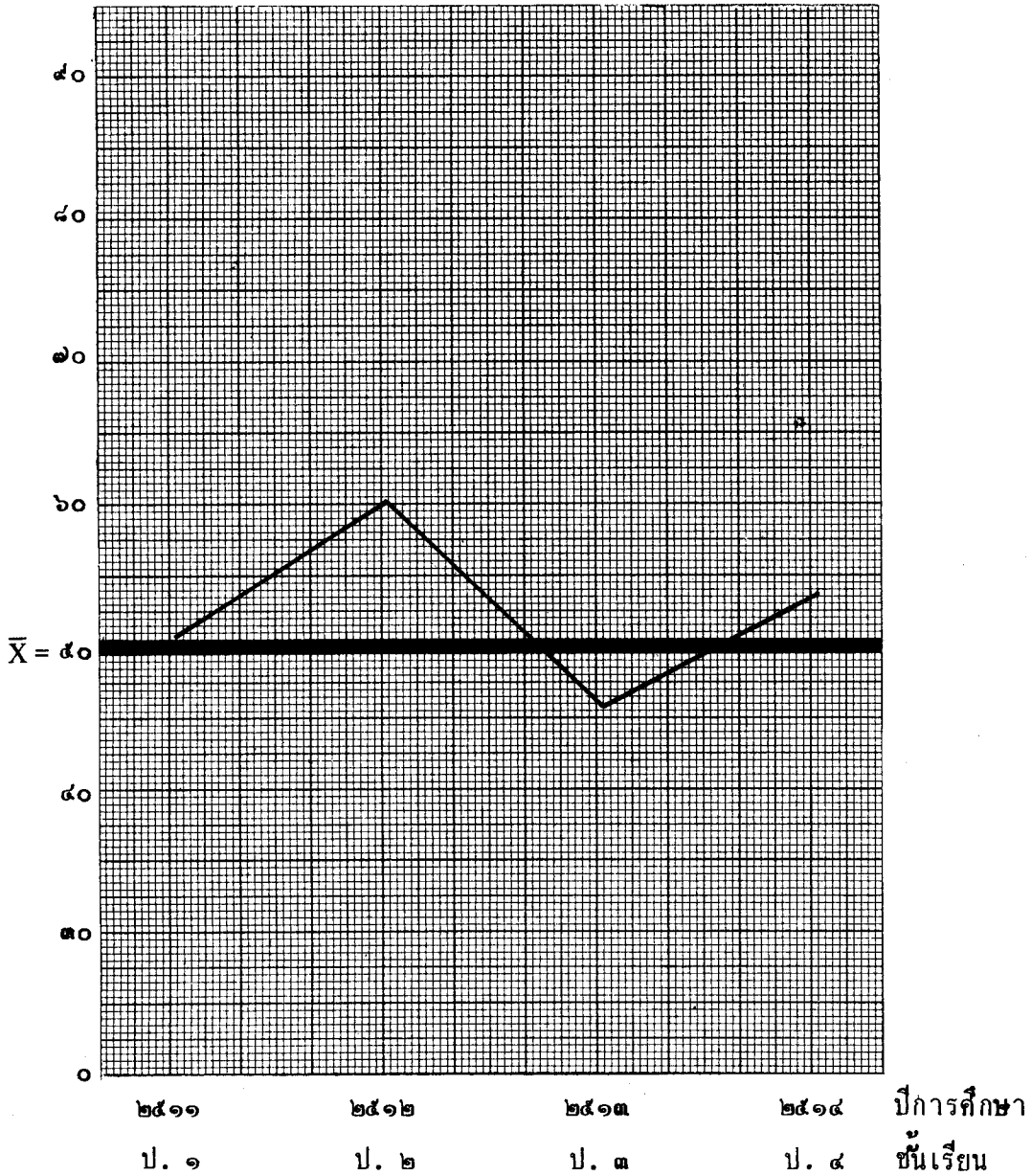
บ้านเมตตา เพราะไม่น่าอยู่เลย ในปีนี้ (หมายถึง ปี 2514 น. อยู่ชั้น ป.4) น. บอกว่าชอบมาโรงเรียน ปีนี้เคยขาดเรียน 1 วันเท่านั้น เพราะไปงานศพกับยาย น. ยังบอกต่อไปว่า ไม่ชอบให้โรงเรียนหยุดบ่อย ๆ เพราะกลัวความรู้ไม่มี โรงเรียนหยุดอยู่บ้านไม่สนุกอยู่โรงเรียนสนุกกว่าได้เล่นกับเพื่อน ๆ วิ่งเล่นกลางสนาม

วิชาที่ น. ชอบเรียนในชั้น ป. 1 คือ วิชาคัดไทย เพราะได้คะแนนดี แต่ในปีนี้ก็กลับชอบวิชาเลขมากที่สุด เพราะเอาไว้คิดเลข พละชอบน้อยที่สุดเพราะไม่ชอบตากแดด น. ชอบครูประจำชั้นมากที่สุด ครูคนอื่น ๆ ก็ชอบเท่ากัน เมื่อให้ลองเขียนภาพครูประจำชั้น น. ค่อย ๆ เขียนทีละน้อย ๆ และลบบ่อย ๆ บางทีก็พิมพ์ไปคั่วย จากการสังเกตของผู้สัมภาษณ์ในขณะที่ น. เขียนรูปครูประจำชั้น พบว่า น. เป็นเด็กหน้าตาดี ท่าทางเป็นคนใจเย็น และอารมณ์ดี แต่เป็นเด็กซื่อๆ มาก เช่นตอนวาดภาพ จะเอามือซ้ายปิดภาพที่วาดตลอดเวลา น. มีรูปร่างเล็ก ก่อนข้างผม ผิวค่อนข้างซีด ผมบาง สุขภาพไม่ค่อยสมบูรณ์นัก การแต่งกายไม่ค่อยเรียบร้อย กางเกงหลวม ไม่สวมรองเท้า เสื้อผ้าสะอาด และยังไม่เป็นกันเองกับผู้สัมภาษณ์นัก การพูดก็ระมัดระวัง มักจะใช้เวลาคิดครุ่นหนึ่งก่อนตอบแต่จะคำถาม เมื่อถามว่าปีนี้เรียนเป็นอย่างไร ก็ได้รับคำตอบว่า สนุก ปีนี้สนุกที่สุด (ปี 2514 น. อยู่ชั้น ป.4) เพราะมีเพื่อนเยอะ สำหรับครู เมื่อ น. เรียนอยู่ชั้น ป.2 เขามีความคิดว่าครูรักนักเรียนไม่เท่ากัน ไม่เคยคิดและไม่รู้ว่าครูรักตนเองหรือไม่ แต่ครูรักเด็กผู้หญิงหัวหน้าห้อง ครูรักแต่เด็กผู้หญิง ครูใจดีเป็นบางวัน ส่วนมากดู น่ากลัวและอยากให้ครูคนน้อยกว่านี้ เมื่อ น. อยู่ชั้น ป. 4 น. กลับชอบครูที่ดูมากกว่าครูไม่ดู น. ไม่เคยง่วง ไม่เคยหลับในห้องเรียน เคยแต่เหม่อบ่อย ๆ มองไปนอกหน้าต่างเห็นนก ครูก็จะดูเอา ใครทำให้ครูอารมณ์เสีย ครูก็ดู เมื่ออยู่ชั้น ป.2 น. เคยทะเลาะกับเพื่อน และถูกตีทั้งสองคน “แต่ครูตีผมมากกว่า” น. คิดว่าครูควรตีเท่า ๆ กัน แต่เมื่อ น. อยู่ชั้น ป. 4 ไม่เคยทะเลาะกับเพื่อน เพื่อนมาแหย่ก็ไม่โกรธ กลับชอบเพราะสนุก แต่ไม่เคยแหย่เพื่อน เคยตีกับเพื่อนเพราะเขามาแกล้งก่อน โดยเอาไม้บรรทัดมาตี น. ก็เลยเอาไม้บรรทัดตีเข้าให้มัน แต่ครูไม่เห็น ในปีนี้ครูรักเท่า ๆ กันทุกคน คนสอบได้ที่ 1 ครูก็ไม่รักมากกว่า คนได้ที่สุดท้ายครูก็รักเท่า ๆ กับคนอื่น สำหรับ น. ครูก็รักเท่ากับเพื่อน น. เคยหันไปคุยกับเพื่อนบ้าง แต่ไม่บ่อย และครูไม่เห็น ถ้าเห็นคงจะถูกเีต บางทีก็ตี ในเวลาเรียนเคยตอบคำถามครูแต่ไม่บ่อย ถ้ารู้ก็อยากตอบ ถ้าตอบถูกครูไม่ชม ถ้าผิดครูก็ไม่ตี น. ชอบให้ครูเป็นอย่างเก่า แต่ชอบให้สวยกว่านี้ อยากให้เข้มงวดกว่าเดี๋ยวนี้อ อยากให้ดูกว่านี้ด้วย อยากให้สอนเข้าใจกว่านี้ อยากให้ครูสนใจทุกคนมากกว่านี้

โดยปกติแล้ว น. มากับรถ เสียค่ารถเดือนละ 20 บาท ชอบมาโรงเรียนเช้ามาก ๆ เพราะไม่อยากให้โรงเรียนเข้าเร็ว มาถึงแล้วก็วิ่งเล่น ทำเวรอาทิตย์ละวัน เคยมาสายเหมือนกัน แต่ไม่ค่อยบ่อย น. มีเพื่อนราว ๆ 10 คน แต่ที่สนิทมีคนเดียวชื่อ.....รักกันมาก เพราะกลับบ้านด้วยกัน โดย น. ไปเที่ยวบ้านเขา แล้วเลยกลับบ้านตนเองต่อไป แต่เขาไม่เคยมาบ้าน น. ส่วนเพื่อนที่ไม่ชอบไม่มี น. คบแต่เพื่อนผู้ชาย ไม่มีเพื่อนผู้หญิง ตอนเที่ยงเมื่อทานอาหารเสร็จก็ไปเล่นไล่จับกัน ส่วนในเวลาเรียน น. ไม่เคยแกล้งเพื่อน เมื่อเพื่อนทัก น. ก็จะไม่เคยฟ้องครู หรือทำอย่างอื่น การทะเลาะกับเพื่อนก็มีบ้าง แต่ไม่บ่อย น. ให้ทัศนคติว่า การมีเพื่อนน้อยดีกว่าเพราะกลัวเพื่อนพาหนีโรงเรียน กลัวเพื่อนชักพาไปซะโมย ในปีก่อนหมายถึงปีที่ น. เรียนชั้น ป. 3 เคยถูกเพื่อนชวนหนีไปแอบครูที่จรเข้บัว ครูรู้ก็ทำโทษให้ยืนขาเดียวและกางแขน และเพื่อนอยู่ชั้นเดียวกันชวนไปหยิบของผู้อื่น น. กับเพื่อนซะโมยแป๊ะชีจนถูกจับ ตัว น. เองถูกคาดโทษ ต้องทำทัณฑ์บน เพื่อนก็ลาออกจากโรงเรียนไปแล้ว เมื่อโรงเรียนเลิกแล้ว น. เคยอยู่เย็นกับเพื่อนชื่อ.....เมื่อพูดถึงเรื่องการมาโรงเรียน น. บอกว่ามาโรงเรียนเพราะอยากได้ความรู้ การมาโรงเรียนทำให้การศึกษาดีขึ้น ทำให้อนาศตเจริญรุ่งเรือง ยายเคยบอกบ่อย ๆ ให้ไปโรงเรียน ตัว น. เองก็เชื่อยายด้วย เมื่อถามถึงอนาคตว่า น. อยากเป็นอะไร น. ตอบว่าไม่เคยคิดและยายเองก็ไม่เคยพูดว่าจะให้เป็นอะไร จบแล้วก็ไม่ทราบว่าจะเรียนต่อที่ไหน และจะเรียนได้ถึงชั้นใด

ภาพที่ ๕ กราฟแสดงผลการเรียนของเด็กชาย น.

คะแนนสอบไล่คิดเป็นเปอร์เซ็นต์



กลุ่มสอบตก

รายที่ 1 ค.ช. “อ” อายุ 9 ขวบ เรียนซ้ำชั้น ป. 1

เด็กกับครอบครัว

บิดารับราชการกรมประมงสงเคราะห์ (คนงานเก็บกวาดอาคารสงเคราะห์คลองจั่น) มารดาอยู่บ้านเฉย ๆ อ. เป็นบุตรคนที่ 3 ในจำนวนบุตรทั้งหมด 6 คน บิดาและมารดาช่วยกันเลี้ยงดูมาตั้งแต่เล็ก และรับประทานนมมารดาอย่างเดียว มารดาบอกว่าเมื่อเล็ก ๆ เลี้ยงง่ายมีไข้โรคบ้างพอควร แต่โตขึ้นจนมากได้รับบาดเจ็บบ่อย ๆ มีอุบัติเหตุครั้งหนึ่งคือ กระเบื้องบาดเท้า ทำให้เท้าข้างนั้นลีบไปเพราะแผลใหญ่มากต้องเย็บหลายเข็ม เมื่อตอนที่มิ อ. นั้น มารดามีความรู้สึกว่าไม่ยอมมีลูกเลยเพราะฐานะไม่ค่อยดีนักครั้งแรกไม่ทราบถึงวิธีการคุมกำเนิด จนมีถึงคนที่ 6 แล้วจึงไปทำหมัน ตั้งแต่ อ. เกิดมาแล้ว ภาวะความเป็นอยู่ทางบ้านยังคงเดิม พอมีพอกินแต่ค่อนข้างจน

การที่มิ อ. ไปโรงเรียนนั้น ไม่ได้มีใครชักจูง วันแรกบิดาเป็นคนไปส่ง และในระยะแรกมีปัญหาเกือบทุกวันคือร้องไห้ไม่ยอมไป ต้องบังคับและทำโทษกันบ้าง หรือมิฉะนั้นมารดาก็ไปนั่งเฝ้าที่โรงเรียนเลยทีเดียว การที่ไม่ชอบไปโรงเรียนก็เพราะกลัวครูมาก กลัวอยู่จนกระทั่งเดี๋ยวนี้

อ. เข้ากับเพื่อนได้ดีพอสมควรเพราะชอบเล่น แต่กับครูจะเข้ากันได้ดีหรือไม่ไม่ทราบ เพราะไม่เคยไปที่โรงเรียน แต่ก็คงจะเข้ากันได้เพราะไม่เคยมีเรื่องอะไรมาบ่นให้ฟัง ครูสั่งอย่างไรก็ทำตามทุกอย่าง เรื่องอื่น ๆ ทางโรงเรียนที่เอามาฟ้องบิดามารดาไม่เคยมี เพราะเป็นคนพุดน้อย เพื่อน ๆ เสียอีกเป็นผู้เล่าให้ฟังว่า อ. ถูกครูทำโทษ ส่วนด้านการเรียนนั้นรู้สึกว่าอ่อนมาก อ่านหนังสือยังไม่ค่อยออก เป็นคนทำอะไรล่าช้า และยังไม่ดีเท่าที่ควร มารดามีความรู้สึกว่าโรงเรียนและครูเอาใจใส่และกวดขันในเรื่องการศึกษาดีพอควร แต่ก็ไม่เคยติดตามมายังบ้านเลย ทางด้านอบรมมารยาทความประพฤติ ทางโรงเรียนก็ทำได้ดีและเอาใจใส่ในการมาเรียนพอควร แต่ อ. ขาดโรงเรียนไม่บ่อยนัก นอกจากป่วย อยู่ที่บ้านก็มีโอกาสได้รับความรู้เพิ่มเติมจากโทรทัศน์ วิทยุ ไปเล่นกับเพื่อนที่ศูนย์เยาวชน ในครอบครัวก็มีแต่บิดามารดาเท่านั้นที่จะสนทนาชี้แจงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ อ. ส่วนการพาไปเที่ยวที่อื่น ๆ นั้นไม่เคยพาไปเลย อ. ไม่ได้นำอาหารไปรับประทานที่โรงเรียน แต่ได้ค่าขนมวันละ 2 บาท โรงเรียนมีสิ่งดึงดูดใจเด็กก็คือสนามเด็กเล่น และมีความเห็นว่าที่โรงเรียนควรจะมีเพิ่มเติมก็คือการจัดสอนพิเศษ จัดอุปกรณ์การเรียนและจัดอาหารกลางวัน

มารดามีความเห็นว่ามี อ. จบชั้นสูงสุดในโรงเรียนนี้แล้วก็อยากให้เรียนสูง ๆ ขึ้นไปจะได้มีเงินเดือน

เด็กกับครูประจำชั้น

ผู้สัมภาษณ์สังเกตว่าครูประจำชั้นของ อ. มีกิริยาท่าทางดีปานกลาง ส่วนสภาพร่างกาย ทั่ว ๆ ไปไม่ค่อยดี การแต่งกายและความคุ้นเคยเป็นกันเองอยู่ในขั้นพอใช้ ครูประจำชั้นให้สัมภาษณ์ว่าเคยติดต่อกับผู้ปกครองของ อ. บ้างในเรื่องไม่ค่อยมีสมุดคืนสอ และบอกให้ผู้ปกครองจัดซื้อให้ และเรื่องการมาเรียนของ อ. ที่ไม่ค่อยติดต่อกัน ส่วนเรื่องที่ทางโรงเรียนจัดให้ครูประจำชั้นพบปะกับผู้ปกครองของ อ. เพื่อปรึกษาหารือ หรือจัดกิจกรรมเสริมสร้างความเจริญต่าง ๆ นั้นไม่เคยจัด ครูประจำชั้นไปพบผู้ปกครองเป็นส่วนตัวเองเพราะบ้านอยู่ใกล้กัน ปกติ อ. เดินมาโรงเรียนคนเดียว เพราะบ้านอยู่ใกล้โรงเรียน อ. ไม่ต้องทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ช่วยเหลือผู้ปกครองและไม่มีภาระทางบ้านที่จะต้องช่วยงานผู้ปกครองด้วย นอกจากวิ่งเล่นหลังจากโรงเรียนเลิกแล้ว ฐานะความเป็นอยู่ทางครอบครัวของ อ. อยู่ในชั้นปานกลางค่อนข้างจน แต่ก่อนบิดามารดาเคยทำนา ต่อมาบิดาได้งานปັດกวาดในบริเวณอาคารสงเคราะห์คลองจั่นของกรมประชาสงเคราะห์มีรายได้ประมาณเดือนละ 500 บาท แต่มารดาชอบเล่นการพนัน ในรอบปีการศึกษาที่แล้ว (2510) อ. หยุดเรียนบ่อย เพราะป่วยซึ่งครูเข้าใจว่าเนื่องจากความสะอาดและสิ่งแวดล้อมทางบ้านไม่ดี ก็อยู่ห้องแถวของกรมประชาสงเคราะห์ที่ปลูกให้คนงานอยู่อาศัย อ. มักป่วยเป็นหวัด ไอ, มีไข้ และใช้รักษาด้วยแพทย์แผนโบราณ อ. เข้าสอบไล่ปลายปี แต่สอบตก เพราะการเรียนอ่อนตลอดปี คณะเน้นจึงตกทุกหมวด ครูมีความรู้สึกสงสารและชอบ อ. เพราะสนใจต่อการเรียนอยู่เสมอ แต่รู้สึกกลัว อ. นั้นไม่ชอบครูเพราะถามอะไรไปแล้วไม่ยอมตอบ ไม่ค่อยยกล่ำพุดกับครู นั่งซิม ถ้าเพื่อนชวนพุดก็พุดด้วยเพียงบางคำ เวลาเล่นก็เข้ากับเพื่อนได้ดีแต่เลือกคนที่จะเล่นด้วยซึ่งส่วนมากก็เป็นเด็กใกล้ ๆ บ้าน อ. มีความประพฤติเรียบร้อยต่อครูและผู้ใหญ่ทั่ว ๆ ไป

ครูมีความเห็นว่ากรณีที่ อ. สอบตกก็เพราะมีปัญหาทางบ้าน เช่น ไม่มีอุปกรณ์การเรียน ส่วนมากครูต้องหาให้ก่อนเสมอ การบ้านไม่ค่อยทำ วิธีที่จะช่วยให้ อ. เรียนดีขึ้นก็ต้องสอนให้เป็นพิเศษและช่วยทวนวิชาให้ ครูมีความเห็นว่า อ. มีสุขภาพทางกายไม่สมบูรณ์คือ ไม่แข็งแรง ว่องไวเหมือนเด็กอื่น ๆ ส่วนสุขภาพทางจิตก็ไม่สู้ปรกตินักเพราะพ่อแม่ทะเลาะกันบ่อย อ. มาโรงเรียนไม่ยิ้มเลย แต่ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ปกติ ครูมีความรู้สึกทางบ้านดูแลเอาใจใส่ อ. ไม่เพียงพอ ส่วนมากแม่ไม่อยู่บ้าน ชอบเล่นการพนัน บางคราวก็ไปค้างที่อื่นครั้งละ 2-3 คืน เด็กได้กินบ้างไม่ได้กินบ้าง ไม่เป็นเวลา

ความรู้สึกของเด็กต่อครอบครัว

ในการสัมภาษณ์ อ. ถึงเรื่องต่างๆ ได้รับคำตอบว่า อ. มีความรู้สึกที่พ่อแม่รักตนน้อยกว่าพี่น้องคนอื่น ๆ เพราะตนคือ ชน ชอบหนีออกไปเที่ยวเล่นนอกบ้านและชอบไปค้างบ้านเพื่อน ๆ นอกจากพ่อแม่เป็นคนเลี้ยง อ. แล้ว ก็เคยไปอาศัยบ้านลุงบ้านเพื่อนแห่งละ 2-3 วัน และชอบการกระทำแบบนี้ เมื่อถามว่าในขณะที่รักใคร่มากที่สุด อ. ตอบว่า รักน้องเพราะน้องตัวเล็ก และทุกคนรักน้องมาก และอยากเป็นน้อง เพราะทุกคนรักหรือถ้าเป็นไปได้ก็อยากเป็นนกเพราะบินได้สูงดี และจะไปไหน ๆ ก็ไต่ เวลาว่างที่บ้านชอบออกไปเที่ยวเล่น อ่านหนังสือบ้าง เลี้ยงน้องบ้าง งานที่ต้องช่วยพ่อแม่ทำก็คือเลี้ยงน้อง กวาดบ้าน ถูบ้าน แต่อยากเล่นกับเพื่อน ๆ มากกว่า งานบ้านต่างๆ นั้นบางทีน้องก็ช่วยทำบ้างเพราะเขาสงสาร อาหารกลางวันที่โรงเรียนหาซื้อกินเองโดยไต่เงินค่าขนมวันละ 2 บาท และไม่ยอมไต่เพิ่มอีก อ. บอกว่าพ่อแม่เคยชมเชยบ้างเหมือนกัน เพราะช่วยทำงานบ้านแต่มีน้อยมาก ส่วนการลงโทษนั้นเคยถูกพ่อแม่ดุคำ ตีและงดเงินค่าอาหารกลางวันและค่าขนม อ. คิดว่าที่พ่อแม่ทำเช่นนั้นไม่ถูก เพราะเพียงแต่ไปเล่นกับเพื่อน ๆ เท่านั้น อ. มีความรู้สึกว่าฐานะความเป็นอยู่ของพ่อแม่ในขณะนี้ค่อนข้างจน พ่อและแม่ต้องไปรับจ้างขุดดินรวมทั้งพี่ด้วย อยากให้ฐานะเปลี่ยนไปให้ดีขึ้น สำหรับนิสัยใจคอของพ่อแม่ที่เป็นอยู่ในขณะนี้ อ. บอกว่าไม่ชอบอยากให้เปลี่ยนคือให้คุน้อยลงบ้าง

ความรู้สึกของเด็กต่อครูและโรงเรียน

ผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามความรู้สึกของเด็กเกี่ยวกับครูและโรงเรียนเช่นถามว่าชอบมาโรงเรียนหรือไม่ ก็ได้รับคำตอบว่าไม่ชอบมาโรงเรียนเลย แต่ต้องจำใจมาเพราะแม่บังคับ ไต่เคยหนีโรงเรียนบ่อย ๆ โดยไปอยู่ที่บ้านยาย วิชาที่ชอบเรียนมากที่สุดคือวิชาเลขคณิต เมื่อให้วาดรูปครูประจำชั้นคุนเด็กก็วาดและบอกว่าชื่อครู..... และบอกว่าเกลียดครูมาก เพราะครูคุนไม่ชอบมาโรงเรียนเพราะไม่อยากจะเรียนกับคุนคนนี้ ครูไม่ยุติธรรม เวลาทะเลาะกับเพื่อนครูมักตีทั้งคู่ ทั้งที่ตนไม่ผิด นอกจากนั้นคุนยังเป็นคนจู้จี้ผิดนิดผิดหน้อยคุนก็ลงโทษ อยากให้คุนใจดีกว่านี้ คุนน้อยกว่านี้ อ. มีความรู้สึกที่ตัวเองเรียนไม่ดี เพราะเคยถูกครูคุนว่าบ่อย ๆ และตัวเองก็เห็นจริงด้วย อยากจะเรียนให้ดีกว่านี้และสัญญาว่าจะไม่หนีโรงเรียนอีก เมื่อพูดถึงเรื่องการทำผิดในห้องเรียน อ. บอกว่าเคยเอาของเล่นมาเล่นในห้องเรียน เพื่อนเห็นเข้าก็แย่ง ครูเลยตีทั้งสองคน เวลาเรียนในห้อง ชอบตอบคำถามเมื่อครูถาม แม้ว่าจะตอบผิดแต่ก็ชอบ อ. รู้สึกตัวว่าไม่มีเพื่อน ผู้สัมภาษณ์สังเกตว่า อ. กิริยาท่าทางไม่ดี มีความหวงกลัว และไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

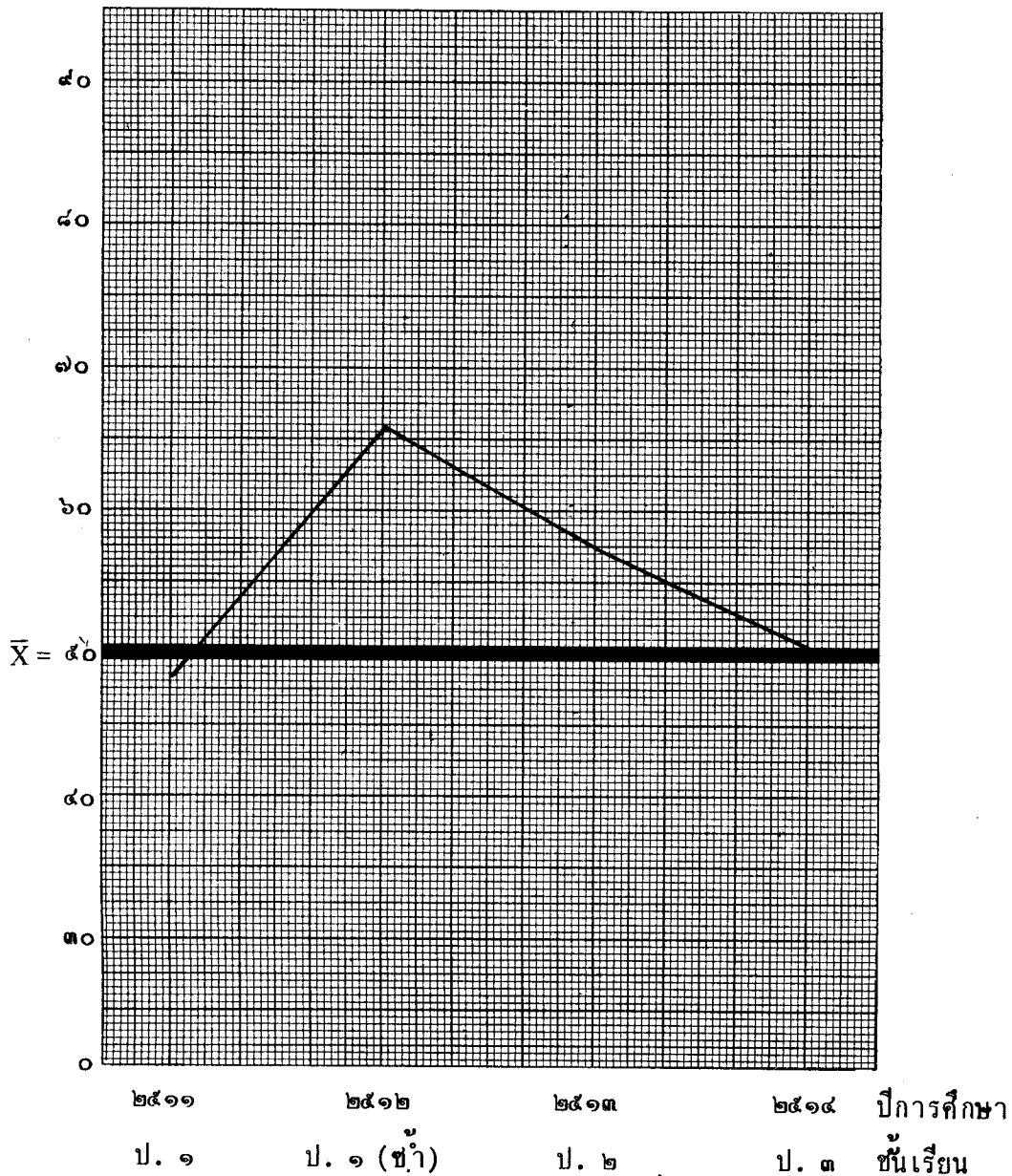
ในการสัมภาษณ์เด็กอีกครั้งหนึ่งใน 4 ปี ต่อมา เกี่ยวกับเรื่องเพื่อนและโรงเรียน ก็ได้รับคำตอบแตกต่างกันออกไป คือ อ. บอกว่าชอบมาโรงเรียนทุกวัน ถ้าโรงเรียนหยุดบ่อยไม่ดีใจ ถ้าต้องหยุดเรียนก็เพราะไม่สบาย เมื่อถามว่าชอบอะไรมากที่สุดโรงเรียนก็ตอบว่าชอบครูมากที่สุดวิชาที่ชอบเรียนมากที่สุดก็กลายเป็นชอบวาดเขียนเพราะชอบครูผู้สอน แต่เมื่อถามว่าเวลานี้เรียนหนังสือสนุกหรือไม่ เพราะอะไร อ. ตอบว่าไม่ค่อยสนุกเพราะเรียนไม่รู้เรื่อง ปัญญาไม่ดี และบอกว่าครูประจำชั้นชื่อ..... ซึ่ง อ. ไม่ชอบเรียนหนังสือกับครูคนนี้เพราะครูดุ เพื่อนที่ครูชอบชื่อ..... ตัวอ. เองก็เคยถูกคุบ่อย ๆ อ. เคยทะเลาะกับเพื่อนและครูตัดสินใจให้ อ. ผิด ซึ่ง อ. คิดว่าครูทำถูกแล้ว เวลาเรียนไม่ค่อยตั้งใจฟัง แต่ชอบวาดการ์ตูนเล่นเลยถูกครูตี และสั่งสอน อ. ชอบเรียนกับครู..... เพียงคนเดียวเพราะไม่ค่อยดี

เกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่าง อ. กับเพื่อนในชั้นเรียนและในโรงเรียนนั้น อ. บอกว่ามาโรงเรียนกับน้อง และไม่ชอบมาโรงเรียนแต่เช้าเพราะไม่ชอบมาพร้อมน้อง ไม่ชอบเรียนเพราะไม่รู้เรื่อง ในชั้นเรียนมีเพื่อนไม่มาก ชั้นอื่นก็มีบ้าง และชอบเพื่อนชาย เวลาหยุดพักก็กินข้าวเล่นกับเพื่อน ทำความสะอาดห้องเรียน เคยทะเลาะกับเพื่อนบ้างในเรื่องแกล้งกันล้อเล่นกัน และเคยต้อยเพื่อนเมื่อถูกแกล้ง อ. มีเพื่อนที่รักมาก 2 คน และที่ไม่ชอบ 1 คน อ. คิดว่ามีเพื่อนน้อยคนดีกว่ามากคนเพราะจะได้ไม่ถูกแกล้ง อ. บอกว่าไม่เคยถูกเพื่อนชวนหนีโรงเรียน แต่เคยไปบ้านเพื่อนเพื่อดูหนังสือด้วยกันและเคยอยู่เล่นกับเพื่อนหลังโรงเรียนเลิกแล้ว

สำหรับความมุ่งหวังทางการเรียนนั้น อ. บอกว่าต้องมาโรงเรียนเพราะแม่ให้มา จะได้มีวิชาความรู้ อ. อยากเรียนเป็นครูเพราะอยากสอนและอบรมเด็กอื่น ๆ พ่อแม่เคยบอกให้ตั้งใจเรียน แต่ไม่เคยบอกให้เรียนเป็นอะไร อ. อยากเรียนต่อถึง ม.ศ. 3 ที่โรงเรียนบางกะปิ ถ้าสูงกว่านั้นก็ไม่มีทุนเรียน

ภาพที่ ๖ กราฟแสดงผลการเรียนของเด็กชาย อ.

คะแนนสอบไล่คิดเป็นเปอร์เซ็นต์



กลุ่มสอบตก

รายที่ 2 เด็กชาย “ช” อายุ 8 ขวบ เรียนซ้ำชั้น ป. 1

เด็กกับครอบครัว

บิดามารดามีอาชีพทำนา (ต่อมาบิดาไปมีอาชีพขับรถ และมารดาอยู่บ้านเลี้ยงลูกเฉย ๆ 2514) ช. เป็นบุตรคนที่ 3 ในจำนวนบุตร ชาย 2 หญิง 3 ทั้งบิดาและมารดาได้รับการศึกษาเพียงชั้น ป. 4 มีรายได้ไม่แน่นอนแต่ก็ไม่เดือดร้อน มารดาและยายช่วยกันเลี้ยงดู ช. มาตั้งแต่เล็กและใช้เลี้ยงตัวนมกระป๋อง เพราะคลอดแล้วมารดาไม่สบาย มารดาบอกว่า ช. เป็นเด็กเลี้ยงง่าย เคยเป็นโรคคอตีบครั้งหนึ่งเมื่ออายุประมาณ 2 ขวบ ได้ไปรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช และหลังจากนั้นแล้วก็ไม่เคยเป็นอะไรอีก เมื่อ ช. เกิด บิดามารดามีความรู้สึกเฉย ๆ แต่ในภายหลังฐานะดีขึ้นโดยยายของ ช. ให้ที่และปลูกบ้านให้และบิดาเปลี่ยนอาชีพไปขับรถ

เมื่อถามว่าใครเป็นผู้ชักจูงให้ส่งลูกไปโรงเรียน ก็ได้รับคำตอบว่าส่งไปเองเพราะเด็กอยากเรียน และในตำบลคลองจั่นก็มีการบังคับให้เรียนถึง ป. 7 แต่ถึงไม่บังคับก็อยากให้เรียนจนจบเพื่อได้วิชา เพราะอยู่บ้านไม่มีอะไรทำ ในการที่ส่งไปเรียนในโรงเรียนนี้ก็เพราะมีถึง ป. 7 มีวิชาดีและไม่เสียเงิน โรงเรียนอื่นอยู่ไกลกว่า แต่มีแค่ ป. 4 ไม่อยากย้ายไปย้ายมาเมื่อจบ ป. 4 แล้ว การไปโรงเรียนของ ช. ไม่มีปัญหาแต่อย่างใด เพราะชอบไปโรงเรียนไม่เคยขาดนอกจากไม่สบาย มารดาบอกว่า ช. เข้ากับเพื่อนได้ดี ถ้าเพื่อนทำดีไม่เกล้งก็จะมีเรื่องมาเล่าให้ที่บ้านฟัง แต่ถ้าถูกเกล้งก็จะไม่เล่า พี่น้องคนอื่น ๆ จะเล่าแทน ช. เข้ากับครูได้ดี นอกจากครูบางคนที่ดุมาก แต่ไม่เคยเล่าเรื่องหรือมีเรื่องทางโรงเรียนมาฟ้องบิดามารดาเลย มารดาของ ช. มีความรู้สึกว่าการเรียนของ ช. อยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนเอาใจใส่ในการศึกษาและอบรมกิริยามารยาทและความประพฤติของเด็กดีพอสมควร ช. ขาดเรียนไม่บ่อย และครูไม่เคยติดต่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ ขณะที่อยู่บ้าน ช. มีโอกาสได้รับความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือการ์ตูนที่ขอยืมจากเพื่อนข้างบ้านและขอยืมหนังสือจากโรงเรียนบ้าง โดยพี่สาวเป็นผู้ขอยืมให้ นอกจากนั้นก็ได้รับความรู้เรื่องราวต่าง ๆ จากพี่สาว, ย่า, ยาย เป็นต้น บิดามารดาไม่เคยพา ช. ไปเที่ยวในที่ต่าง ๆ เลย ช. บางครั้งก็นำอาหารจากบ้านไปรับประทานที่โรงเรียน แต่บางครั้งก็ให้สตาฟไปซื้อรับประทานวันละ ๒ บาท มารดาของ ช. มีความเห็นว่าโรงเรียนควรจัดบางอย่างเพิ่มเติม เช่นสอนพิเศษในตอนเย็น หากอุปกรณ์การเรียนให้มากขึ้นโรงเรียนมีการเรียไรเงินบ้าง ซึ่งเข้าใจว่าคงไปซื้ออุปกรณ์เพิ่มเติม เมื่อจบชั้นสูงสุดแล้วมารดาอยากให้ ช. เป็นทหารเพราะเจ้าตัวก็อยากเป็นอยู่แล้ว

ผู้ปกครองของ ช. บอกว่า การที่ ช. จะต้องเรียนซ้ำชั้น ป. 1 นั้น รู้สึกเฉย ๆ เพราะได้เขียนจดหมายไปถึงครูขอให้ซ้ำชั้น จะได้เก่งขึ้น ที่ให้ซ้ำเพราะลองให้อ่านหนังสือก็อ่านไม่ออก

เลยเขียนจดหมายไปถึงโรงเรียน มิฉะนั้นก็คงได้ชั้นชั้นเพราะสติปัญญาที่พอๆ กับเด็กใกล้ๆ บ้าน ซึ่งล้วนแต่สอบไล่ได้ทั้งสิ้น ตั้งแต่เข้าชั้นแล้วเอาใจใส่การเรียนดีขึ้นมา นอกจากนั้นก็เพราะ ช. เรียนอ่อน ครูมีรายงานมาบอกว่าห่วงคุยกับเพื่อน ไม่ตั้งใจเรียน ทางบ้านจึงอยากให้เรียนซ้ำเพื่อวิชาจะไต่เก่งขึ้น ผู้ปกครองยังมีความเห็นต่อไปว่า การที่เด็กเรียนหนังสืออ่อนนั้น ทางบ้านจะต้องช่วย กวดขันบ้าง แต่ไม่พว้าพว้อ เพราะทางบ้านก็มีภาระมากอยู่แล้ว ทางโรงเรียนมีนักเรียนมาก จะให้ทางโรงเรียนกวดขันอย่างเดียวไม่ได้ ทางบ้านต้องช่วยด้วย และต้องให้เด็กไปโรงเรียนเสมอ นอกจากป่วย การที่เด็กสอบตกนั้นคิดว่าความไม่เอาใจใส่ในการเรียนของเด็กเองเป็นสิ่งสำคัญกว่าสิ่งอื่น

เด็กกับครูประจำชั้น

ครูประจำชั้นให้คำบอกเล่าว่า มารดาของ ช. เคยมาที่โรงเรียนครั้งหนึ่งเกี่ยวกับเรื่อง ช. ไม่ชอบมาโรงเรียน บิดาก็เคยมาตามเกี่ยวกับเรื่องลูก แต่ไม่พบกับตัวครู บ้านของ ช. อยู่ไม่ไกลโรงเรียนนัก และ ช. เดินมาโรงเรียนกับเพื่อนๆ ครูไม่ทราบว่ ช. มีภาระทางบ้านต้องช่วยงานผู้ปกครองหรือไม่ เพราะไม่เคยสืบถาม แต่ทราบว่าฐานะทางบ้านค่อนข้างขาดแคลนเพราะทำนาจำนวนน้อยมาก ปีหนึ่งไม่ถึงไร่ ช. หยุดโรงเรียนบ่อย โดยเกบ้าง บ่วยบ้าง ผลการเรียนตลอดปีไม่ดีเพราะไม่ค่อยมาโรงเรียน สอบไล่ตกเพราะขาดเรียนบ่อย ถ้าไม่ขาดอาจสอบได้ ครูมีความรู้สึกรัก ช. เพราะเป็นเด็กว่าง่ายไม่ค่อยเถียง ความประพฤติในห้องเรียนก็มีบ้างที่หยอกเพื่อน ดีเพื่อน ความประพฤติในที่อื่น ๆ เรียบร้อย กลัวครู และเป็นธรรมดากับเพื่อนๆ ครูมีความเห็นว่าการที่ช. สอบตกก็เพราะความเกียจคร้านไม่ค่อยมาโรงเรียน การที่จะช่วยให้ ช. เรียนได้ดีขึ้นก็ต้องอาศัยทางบ้านช่วยกวดขัน และไม่ให้ขาดเรียนบ่อยๆ และคิดว่าทางบ้านดูแลเอาใจใส่กวดขัน ช. ไม่เพียงพอ ช. มี หู ตา ปกติแต่ตัวเล็ก ซึมๆ มีโอกาสน้อยที่จะร่าเริง ครูประจำชั้นยอมรับว่าทางผู้ปกครองมีเจตนาขอมให้ลูกเข้าชั้นจริง แต่เด็กก็สอบตกอยู่แล้ว

ความรู้สึกของเด็กต่อครอบครัว

เมื่อถามถึงความรู้สึกบางอย่างของ ช. ที่มีต่อครอบครัวก็ได้รับคำตอบว่า ช. มีความรู้สึก ว่าพ่อแม่รักลูกไม่เท่ากัน คือรักน้องคนสุดท้องมากที่สุด เพราะมักจะได้อะไรมากกว่าคนอื่น ๆ ช. จำได้ว่าตั้งแต่เล็ก ๆ มา ยายกับแม่เป็นคนเลี้ยงดูตน แต่ชอบให้แม่เลี้ยงเองมากกว่า ช. มีความรักแม่มากที่สุดกว่าคนอื่น ๆ แต่ไม่สามารถจะให้เหตุผลได้ และถ้าเลือกได้ก็อยากจะเป็นเหมือนพ่อมากที่สุด เพราะไม่ทราบว่าเหมือนใครที่ตีเท่านี้ จึงขอเหมือนพ่อ แม้ว่าพ่อจะดุก็ตาม เวลาว่างที่บ้าน ช. ใช้ อ่านหนังสือ กระโดดน้ำเล่น และต้องช่วยพ่อแม่เลี้ยงน้อง ช. ชอบเลี้ยงน้อง แต่ไม่ให้เหตุผล ช. ไม่อยากทำอย่างอื่นมากกว่าเลี้ยงน้อง พี่น้องคนอื่น ๆ ก็ช่วยกันทำเหมือนกันเช่น พี่หญิงสาว และ

เลี้ยงน้อง ช. กินอาหารกลางวันที่โรงเรียนโดยซื้อทานเอง ได้ค่าอาหารวันละ 2 บาทและไม่อยากได้เพิ่มเพราะกลัวแม่ไม่มีเงินให้ ค่าอาหารที่ได้นั้นบางทีก็มีเหลือบ้างและเก็บไว้ เคยได้รับการยกย่องชมเชยจากพ่อแม่มานาน ๆ ครั้ง เช่นแม่ชมเรื่องเลี้ยงน้อง แต่ก็เคยถูกพ่อแม่ทำโทษบ้างเหมือนกันโดยเขียนตี และ ช. มีความเห็นว่าที่พ่อแม่ทำโทษเช่นนั้นเหมาะสมแล้วเพราะทำผิดจริง และถ้าผิดน้อยก็ลงโทษน้อย ผิดมากก็ลงโทษมาก พูดถึงฐานะความเป็นอยู่ของพ่อแม่ในปัจจุบัน ช. พอใจอยู่แล้ว ไม่อยากให้เปลี่ยนแปลง แต่ถ้าเปลี่ยนได้ก็อยากให้พ่อแม่เป็นตำรวจมากกว่าคนขับรถ ช. ไม่ค่อยชอบนิสัยพ่อที่ดูมากเท่านั้น อยากให้พ่อแม่มีความใจดีกว่าเดิมเล็กน้อยโดยเฉพาะพ่อ

ความรู้สึกของเด็กต่อครู และโรงเรียน

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ช. ให้คำตอบว่าชอบมาโรงเรียน แต่ถ้าโรงเรียนหยุดบ่อย ๆ ก็ดีใจเพราะอยู่บ้านสบาย วิชาที่ชอบเรียนที่สุดคือสังคมศึกษา เพราะได้คะแนนเยอะ เมื่อให้ลองวาดรูปครูประจำชั้นคนเก่าให้ดู ก็อึดใจไม่น้อยเลย ยอมวาด ต้องคอยยื่นกระดาษบ่อย ๆ เข้าจึงยอมวาด และบอกว่าชื่อครู..... เมื่อถามว่าเรียนหนังสือกับครูคนไหนสนุกหรือไม่ ช. ตอบว่าไม่สนุก และยอมรับว่าเคยหลับในห้องเรียน นอนฟุบกับโต๊ะ ครูต้องปลุก มักจะหลับในตอนบ่ายตอนครูสอนหนังสือเพราะไม่สนุก ช. มีความเห็นว่าครูชอบดูเป็นคน ๆ ทั่ว ช. เองก็เคยถูกดูเหมือนกันแต่ยังน้อยกว่าเพื่อนบางคน ช. เคยทะเลาะกับเพื่อนแต่จำไม่ได้ว่าเรื่องอะไร และคิดว่าครูไม่รักนักเรียนเลยสักคน มีบางคนทีครูไม่ชอบ ช. เองครูก็ไม่ชอบเหมือนกัน ช. เคยทำผิดในห้องเรียน เช่น รังแกเพื่อน ทำเลขผิด ทำสังคม และภาษาไทยผิด ขัดคำสังครู ครูก็ทำโทษโดยใช้ตี ช. มีความรู้สึกที่ครูเป็นคนดี บางวันก็ใจดี แต่ส่วนใหญ่ไม่รัก ช. กลัวครูมากเวลาครูถามอะไร แม้จะทราบคำตอบก็ไม่อยากตอบ เพราะตอบถูกครูก็เฉย ๆ แต่ถ้าตอบผิด ครูเีตหรือตี ช. มีความเห็นว่าอยากให้ครูสวยกว่านี้ เพราะขณะนี้ครูไม่สวย และอยากให้ครูใจดีกว่านี้ ไม่อยากให้ครูตีเลย ส่วนเรื่องการเรียนนั้น ช. บอกว่า ปีกลายเรียนเก่งสอบได้ที่ 8 ปีนี้รู้สึกที่สู้ปีกลายไม่ได้ ได้ที่ 23 ที่ต้องเรียนซ้ำชั้นเพราะพ่อแม่ใจหายมาถึงครูขอให้ซ้ำ ช. เองอยากขึ้นไปเรียน ป. 2 มากกว่าซ้ำ ป. 1

เมื่อไปสัมภาษณ์ครั้งหลัง ใน พ.ศ. 2514 เกี่ยวกับทัศนคติที่ ช. มีต่อครูและโรงเรียน ช. ตอบว่าชอบมาโรงเรียนทุกวัน และไม่ตั้งใจถ้าโรงเรียนหยุดบ่อย ๆ เพราะเวลาอยู่บ้านแม่มักจะค่า (เพราะชอบออกไปเล่นนอกบ้าน) ช. ชอบครูมากที่สุด และชอบครูทุกคน วิชาที่ชอบเรียนคือวิชาสังคมศึกษาเพราะอ่านแล้วสนุกดี (เช่นเรื่องพระนเรศวรชนช้าง) การเรียนหนังสือเดี๋ยวนี้ก็สนุกเพราะอ่านได้รู้เรื่อง ครูประจำชั้นชื่อ..... ชอบเรียนด้วยเพราะสอนดี ช. บอกว่าปัจจุบันไม่เคยหลับในห้องเรียน แต่เมื่อก่อนเคยเพราะเหนื่อย ช. เคยถูกครูดูเรื่องทำเลขไม่ได้ คนอื่น ๆ ก็เคย

ถูกดูในวิชาเดียวกัน ช. เคยทะเลาะกับเพื่อนแต่ไม่มีใครตัดสิน และไม่เคียดคิดว่าครูรักตนมากกว่าคนอื่น เวลาเรียนตั้งใจฟัง แต่เคยเอาหนังสืออื่นขึ้นมาอ่าน (หนังสือสังคม, การ์ตูน) เลยโดนดู แต่ครูไม่ตี เวลาครูถามก็ชอบตอบ โดยเฉพาะวิชาภาษาไทยชอบตอบมากที่สุด ช. ชอบเรียนกับครู..... มากที่สุดเพราะใจดีกว่าเพื่อน นอกจากนี้ก็มีครู..... ที่มาสอนเลขแทน ช. อยากให้ครูใจดีกว่านี้ สอนสนุกกว่านี้

เกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง ช. กับเพื่อนในชั้นเรียน ในโรงเรียนนั้น ช. ตอบว่ามาโรงเรียนโดยพ่อมาส่ง และชอบมาโรงเรียนแต่เช้าในวันทำเวรเพราะทำเสร็จแล้วได้อ่านหนังสือ แต่เวลาปรกติมาโรงเรียนสาย เมื่อถามว่ามีเพื่อนในชั้นเรียนมากไหม ช. ตอบว่ามีมากและชอบเพื่อนผู้ชาย เวลาหยุดพักไม่ชอบเล่นกับเพื่อน ชอบนั่งเฉยๆ แต่ชอบเล่นกับเพื่อนในตอนเย็น ช. เคยทะเลาะกับเพื่อนบ่อยๆ เพราะเพื่อนแกล้ง ในเวลาเรียนไม่เคยแกล้งเพื่อน แต่กลับถูกเพื่อนแกล้ง เช่นแกล้งเขย่าโต๊ะ พอบอกว่าจะฟ้องครูเพื่อนก็เลยเลิก มีเพื่อนที่รักมากอยู่ 2 คน ชื่อ..... ที่ไม่ชอบก็มีหลายคนแต่ไม่ถึง 10 คน ช. คิดว่ามีเพื่อนน้อยดีกว่า เพราะเพื่อนมากชอบแกล้ง ช. บอกว่าไม่เคยมีเพื่อนชวนหนีโรงเรียน ไม่เคยไปบ้านเพื่อนและไม่เคยอยู่โรงเรียนตอนเย็นหลังโรงเรียนเลิกเพื่อคุยหนังสือกับเพื่อน

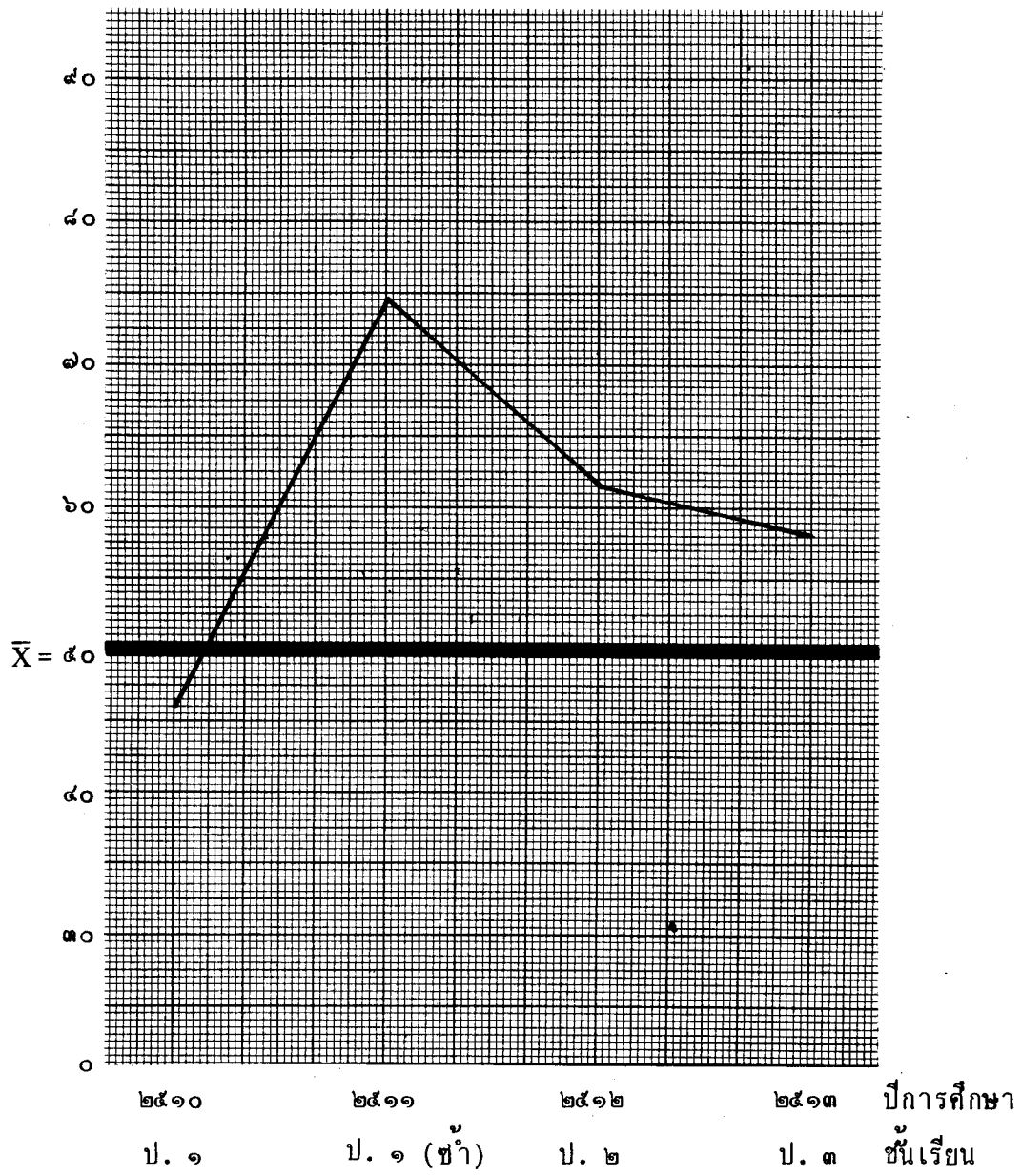
สำหรับความมุ่งหวังทางด้านการเรียนนั้น ช. บอกว่าที่ต้องมาโรงเรียนก็เพราะโรงเรียนมีประโยชน์ คือได้เล่าเรียน และอ่านหนังสือออก ช. อยากเรียนเป็นทหาร เพราะเงินเดือนเยอะ และได้แต่งเครื่องแบบ และได้ไปรบ (น้ำเป็นทหาร) คุณพ่อคุณแม่เคยบอกให้ตั้งใจเรียนและมาโรงเรียนทุกวัน และเชื่อ พ่อเคยบอกว่าโตขึ้นจะให้เป็นทหาร ช. บอกว่าเมื่อจบจากโรงเรียนนี้แล้วอยากไปเรียนต่อที่โรงเรียนบางกะปิจนถึง ม.ศ. 5 แต่คิดว่าไม่สามารถเรียนได้ถึง อาจเรียนได้เพียง ป. 7 เพราะแม่จะให้ออกไปทำงาน แล้วบวช แล้วเป็นทหาร

ข้อสังเกตของผู้สัมภาษณ์

ช. แต่งกายสะอาด กิริยาเรียบร้อย ค่อนข้างขี้อายไม่ช่างพูดและประเมินค่าตนเองค่อนข้างต่ำ คิดว่าตัวเองเรียนได้แค่ ป. 7 สิ่งที่ยากทำก็คือเรียนให้จบ (ป. 7 หรือชั้นอะไรก็ได้) แล้วก็บวชแล้วเป็นทหาร ไม่ทราบเหตุผลว่าทำไมต้องเรียนสูงๆ ไม่เคยมีใครบอก แต่คิดว่าเรียนถึง ชั้น ม.ศ. 5 ดีกว่าอย่างอื่น ชอบมาโรงเรียนแต่เช้าเพื่อมาทำเวร ทำเวรเสร็จก็อ่านหนังสือ ตอนพักกลางวันไม่ทานข้าว แต่ชอบเก็บเงินค่าอาหารกลางวันเอาไปฝากออมสิน (แม่รู้แต่ไม่ว่าอะไร)

ภาพที่ ๑ กราฟแสดงผลการเรียนของเด็กชาย ช.

คะแนนสอบไล่คิดเป็นเปอร์เซ็นต์



กลุ่มสอบตก

รายที่ 3 ค.ญ. "ป" อายุ 8 ขวบ เรียนซ้ำชั้น ป. 1

เด็กกำพร้า

บิดามีอาชีพขับรถขนส่ง มารดาทำหน้าที่แม่บ้าน ป. เป็นบุตรคนที่ 5 ในจำนวนบุตรทั้งหมด 8 คน พี่ 2 คนเรียนจบม.ศ. 3 แล้ว คนหนึ่งทำงานพอเลี้ยงตัวเองได้ ส่วนอีกคนหนึ่งยังไม่ทำงาน 4 คน กำลังเรียนหนังสือ ส่วนอีก 2 คนยังไม่ได้เข้าเรียน บิดาและมารดาได้รับการศึกษาจบชั้น ป. 4 มีรายได้ประมาณเดือนละ 1200 บาท มารดาและพี่สาวช่วยกันเลี้ยงดู ป. มาตั้งแต่เล็กมารดาบอกว่าตั้งแต่เกิด ป. ไม่ยอมรับประทานนมมารดาเลย ป. จึงถูกเลี้ยงมาด้วยนมกระป๋องอย่างเดียวจนอายุได้ 3 ขวบจึงได้อัดนม เมื่ออดนมแล้วไม่ยอมรับประทานอะไรเลยนอกจากข้าวกับปลาอย่างเดียว เมื่อเล็ก ๆ เลี้ยงยากมาก ซ้ออัน ใครจะอุ้มก็ไม่ยอม ต้องปล่อยให้ยู่ตามลำพัง ป. เป็นเด็กที่มีความพิการทางร่างกาย การทำงานของอวัยวะไม่สัมพันธ์กัน มือป้อม นิ้วสั้น ตาเหล่ มองภาพไม่ชัด หูค่อนข้างตึง เพดานปากโหว่ พูดไม่ชัด มารดามีความเชื่อถือว่าการที่บุตรพิการเช่นนี้อาจเนื่องมาจากในระหว่างตั้งครรภ์ เธอได้ไปปลุกบ้าน และมักเป็นลมอยู่เสมอ เพราะร่างกายไม่แข็งแรง เมื่อ ป. เกิดมาแล้ว ภาวะความเป็นอยู่ทางบ้านยังคงเดิม

ป. ไปเรียนหนังสือตามพี่ ๆ ในวันแรกพี่สาวไปส่ง ป. ไม่เคยแสดงอาการขดขิ้นหรือบ่นไม่ยอมไปโรงเรียนเลย แต่กลับชอบไปโรงเรียน เพราะชอบวิ่งเล่นกับเพื่อนมากกว่าเรียน และเข้ากับเพื่อนและครูได้ดี ดังนั้นจึงไม่เคยมีเรื่องอะไรมาฟ้องที่บ้าน มารดามีความรู้สึกกลัวใจและเป็นห่วง ป. มากเมื่อ ป. ต้องเรียนซ้ำชั้น ทั้ง ๆ ที่ทราบดีว่าบุตรของตนเป็นเด็กพิการ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังต้องการให้บุตรได้เรียนต่อไปตามกำลังความสามารถของเด็ก เพื่อจะได้มีความรู้เมื่อโตขึ้นจะได้ทำงานเบา ๆ สบาย ๆ อีกประการหนึ่งฐานะทางบ้านยากจนบุตรก็มาก ไม่อาจแบ่งปันทรัพย์สินสมบัติอื่นใดให้ได้นอกจากให้การศึกษา เพื่อจะได้ใช้เป็นเครื่องมือเลี้ยงตนเองไปในวันหน้า เมื่อถามถึงความรู้สึกที่มารดาติดต่อโรงเรียนและครู ก็ได้รับคำตอบว่า คืออยู่แล้ว ทั้งด้านให้การศึกษา การอบรมมารยาท ตลอดจนความประพฤติ ในการจัดสอนเพิ่มเติมในตอนเย็น มารดาของ ป. เห็นว่าไม่ควรจัด โรงเรียนมีทุกอย่างดีพร้อมแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับตัวเด็กเอง เพราะ ป. ไม่สมประกอบ ร่างกายไม่ปกติ ขณะที่ ป. อยู่บ้านได้มีโอกาสรับความรู้เพิ่มเติมจากโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือการ์ตูน แต่ส่วนมากมุ่งในด้านความบันเทิง ในวันหยุดบิดามารดาเคยพาป. ไปเที่ยวสวนสัตว์ ไปทำบุญที่วัดบ้าง ป. นำอาหารจากบ้านไปรับประทานเพราะรับประทานอาหารยาก และได้เงินค่าขนมวันละ 1 บาท สิ่งที่ดึงดูดใจ ป. ให้ไปโรงเรียนก็คือเพื่อนเล่น

มารดาของ ป. มีความประสงค์ให้ ป. เรียนเป็นครูถ้าเขาสามารถจะเรียนได้ และคิดว่าอาชีพนี้ดีกว่าอาชีพอื่น ๆ โดยปกติแล้ว ป. จะเข้ากับเพื่อนและครูได้ดีเพราะทุกคนสงสาร แต่เมื่ออยู่ที่บ้านมักจะไม่โอ้อวดและตื่นนอนอยู่เสมอ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ป. พุดไม่ซัด ฟังแล้วไม่ค่อยรู้เรื่อง นอนฟังแล้วไม่เข้าใจ จึงทำไม่ได้ตั้งใจ ป. ดังนั้นจึงทำให้เกิดอารมณ์ขุ่นเคืองและมีความเครียดอยู่เสมอ

เด็กกับครูประจำชั้น

ครูประจำชั้นรักและสงสาร ป. มาก ในทำนองเดียวกัน ป. ก็รักครู และมักจะชอบมาคุยกับครูทั้ง ๆ ที่แกพุดไม่ซัด และฟังไม่รู้เรื่อง เพราะเพดานปากโหว่ และหูไม่ค่อยดี ความประพฤติของ ป. เรียบร้อย เข้ากับเพื่อน ๆ ได้ เพราะทุกคนสงสาร รัก และมาเล่น กับ ป. ด้วยความเรียบร้อยไม่รังเกียจ เมื่ออยู่กับผู้ใหญ่และครู ป. มีความประพฤติเรียบร้อย ทางโรงเรียนไม่เคยจัดกิจกรรมพบปะกันระหว่างครูประจำชั้นและผู้ปกครองของ ป. เลย ครูประจำชั้น เคยเขียนจดหมายติดต่องานการตรวจร่างกาย ฉีดวัคซีน เคยติดต่อกับพี่ชาย ป. ด้วยเรื่องความพิการของร่างกาย และแนะนำให้ไปโรงพยาบาล แต่หมอรักษาไม่ได้ บ้านของ ป. อยู่ไกลจากโรงเรียนประมาณ 1 กิโลเมตร โดยปกติแล้ว ป. มักมาโรงเรียนกับพี่โดยรถเมล์ประจำทางใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 5 นาที ครูประจำชั้นเล่าให้ฟังว่า ป. ไม่ต้องทำงานนอกบ้านเพื่อหาเงินมาช่วยครอบครัว และไม่มีภาระทางบ้านที่จะต้องช่วยบิดามารดา ครอบครัวของ ป. ย้ายมาอยู่ในละแวกนี้ได้ประมาณ 5-6 ปี ฐานะความเป็นอยู่จัดอยู่ในพวกพอมือพอกิน ป. มาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอจะหยุดโรงเรียนบ้างเมื่อป่วย ในปีนี้ (หมายถึงปี 2510) ไม่ป่วยเลย เมื่อสิ้นปี ป. ได้เข้าสอบไล่ แต่สอบตก คะแนนตกมากใช้ไม่ได้ทุกวิชา เมื่อผู้สัมภาษณ์ถามครูประจำชั้นของ ป. ถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้ ป. สอบตกก็ได้รับคำตอบว่า เป็นเพราะร่างกายของ ป. พิกัด เกี่ยวกับสมองประสาทสัมผัสต่าง ๆ ไม่สัมพันธ์กัน แม้แต่การหยิบจับดินสอ ตลอดจนตัวเด็กเองมีปมค้อย ครูคิดว่าไม่มีทางที่จะช่วยให้ ป. เรียนได้ดีขึ้น แต่ก็เคยแนะนำผู้ปกครองให้พา ป. ไปให้หมอตตรวจสุขภาพกาย และสุขภาพจิต แต่ก็ไม่ได้ผล ทั้ง ๆ ที่ไม่ดีทั้งสองอย่าง เพราะผู้ปกครองฐานะไม่ดี และต้องทำมาหากินจึงละเลย และเนื่องจาก ตาและหูของ ป. ไม่ดี เวลาครูจะพุดหรือสั่งอะไรก็ไม่รู้เรื่องครูจึงแก้ไขโดยให้ ป. มานั่งใกล้ ๆ และสอนให้โดยเฉพาะตัวและว่าทางบ้านว่าไม่เอาใจใส่ต่อการเรียนของ ป. เลย เพราะถือว่าพิการ

ความรู้สึกรักของเด็กต่อครอบครัว

ป. รู้สึกว่าตนเองเป็นที่รักของบิดามารดามากกว่าคนอื่น ๆ โดยให้เหตุผลว่า เพราะ ป. ทำงานมากกว่าคนอื่น ๆ บิดามารดาของ ป. จะไม่เรียกมาใช้งานเลยถ้าไม่ชอบ นอกจากมารดาเลี้ยง ป. มาแล้ว ยังมีพี่สาวที่ช่วยเลี้ยงค้าย ป. ชอบให้มารดาเลี้ยงตนเองมากกว่าพี่เลี้ยง และรู้สึกรักมารดา มาก เพราะท่านใจดี เมื่อถูกถามว่าหนูอยากเป็นเหมือนใครมากที่สุด ป. ตอบว่าอยากเป็นเหมือนครู เพราะสอนนักเรียน เมื่ออยู่ที่บ้านป. มักใช้เวลาว่าง กวาดตูลบ้าน พับผ้า ล้างชาม และเล่นกับพี่ ๆ น้อง ๆ ป. ชอบทำงานบ้านบอกว่าจะทำให้บ้านสะอาดเรียบร้อย พี่ ๆ น้อง ๆ ก็ช่วยกันทำงานบ้านด้วย ป. ไม่เคยได้รับคำชมเชยจากบิดามารดาเลย บางครั้งก็เคยถูกตี เป็นการลงโทษ ป. คิดว่าการกระทำ เช่นนั้นเป็นการไม่เหมาะสม เพราะลงโทษรุนแรงเกินไป แต่ ป. ก็ชอบนิสัยใจคอของบิดามารดาที่เป็นอยู่ในขณะนี้และไม่อยากให้ท่านเปลี่ยนนิสัย สำหรับอาหารกลางวัน ป. เอาข้าวใส่กล่องมารับประทานพร้อมกับได้รับเงินค่าขนมอีก 1 บาทซึ่งพอใช้แล้ว ไม่ต้องการได้เงินเพิ่ม ป. ไม่พอใจ ในฐานะความเป็นอยู่ของบิดามารดาในขณะนี้ อยากให้เป็นอย่างอื่นที่ดีกว่า เหมาะสมกว่าที่เป็นอยู่ และอยากให้มีรถใช้

ความรู้สึกรักของเด็กต่อโรงเรียน ครู และเพื่อน ๆ

ป. ชอบมาโรงเรียน หยุคน้อยมาก นอกจากเจ็บป่วย ในปีแรกที่ ป. มาเข้าโรงเรียน ป. บอกว่าอายุ 6 ขวบ และไม่รู้ว่ามีอะไร (แต่ตามความจริง ป. อายุ 8 ขวบ) เมื่อให้บอกชื่อครู ประจำชั้น ป. บอกว่าชื่อ..... แต่ปีก่อนจำไม่ได้ เมื่อผู้สัมภาษณ์บอกให้วาดรูปครูประจำชั้น ป. ก็ ยิ้มแย้มแจ่มใส วาดเป็นอย่างดี และยังเล่าต่อไปว่า ปีก่อน (หมายถึงปีที่แรกที่เข้าเรียนในชั้น ป. 1) ครูไม่ดู ใจดี ที่จริงครูสอนดี แต่ไม่เข้าใจ ทำเลขผิด ป. คิดว่าครูรักตน และตนเองก็ รักครู ชอบครูผู้ชายมากกว่าครูผู้หญิง ไม่เคยทะเลาะกับเพื่อน เคยโดนครูตี และยืนหน้าชั้น แต่ไม่ค่อยบ่อยนัก แม้ว่าตัวเองจะไม่ค่อยโดนตี แต่เพื่อน ๆ โดนตีบ่อย เลยอยากให้ครูใจดีกว่านี้ เวลาครูดุมาก ๆ เข้าก็เป็นลม สำหรับเพื่อน ๆ คิดว่า ครูรักเท่ากันทุกคน ครูเคยบอกว่า ถึงตี

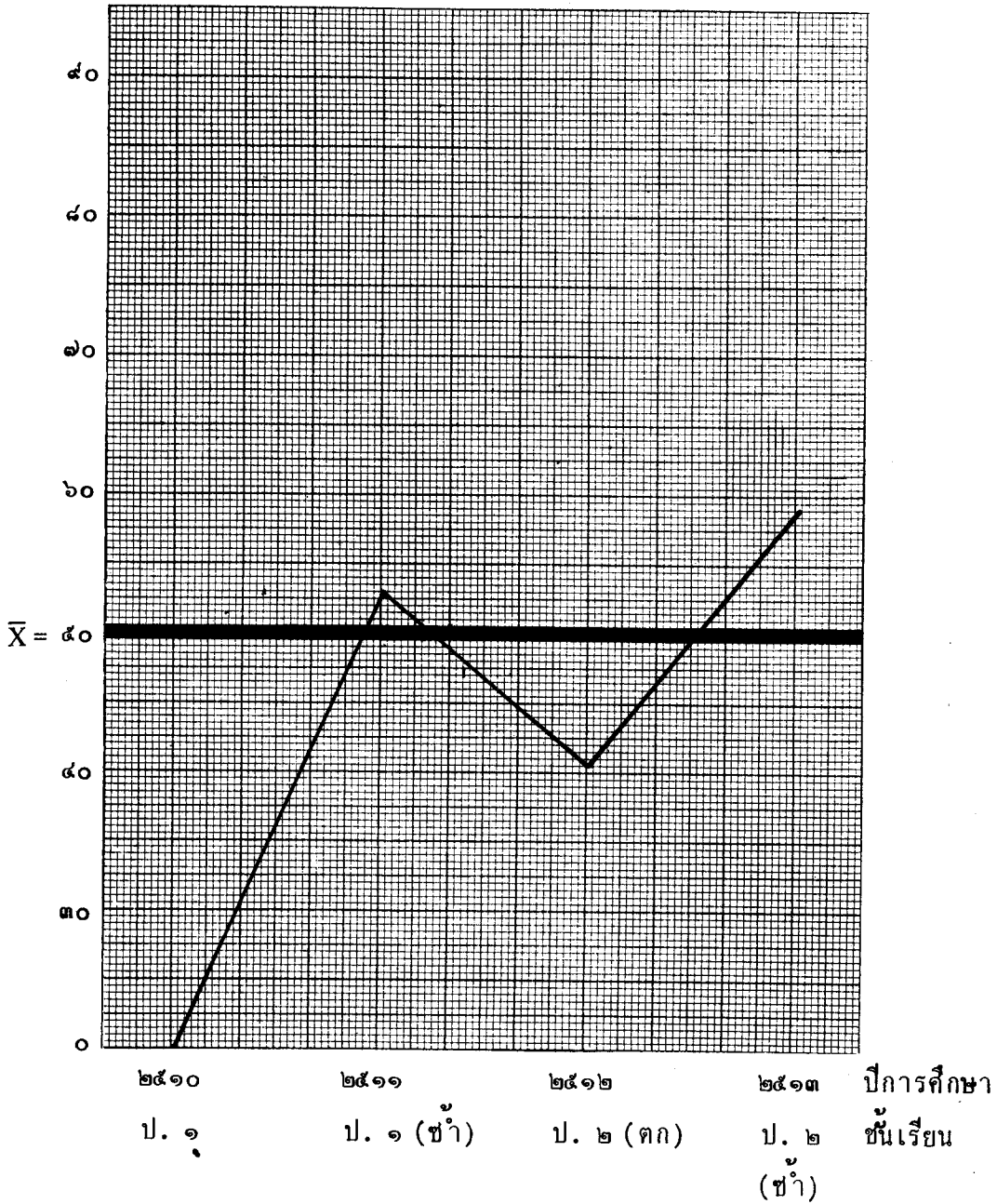
หรือไม่ก็รักเท่าๆ กัน ป. เล่าต่อไปว่าตัวเองเคยสอบได้ที่ 1, และที่ 4 คิดว่าตัวเองเรียนเก่งเหมือนกัน มีเพื่อนรักคนหนึ่งชื่อ.....เรียนไม่ค่อยเก่ง เพื่อน ๆ กลัวครูประจำชั้น แต่ตนเองไม่ค่อยกลัว

ป. เรียน ป. 1 สองปี และป. 2 อีก 2 ปี ในปีที่ 5 ป. อยู่ชั้น ป. 3 ในขณะที่เพื่อน ๆ เรียนอยู่ชั้น ป. 5 แล้ว ผู้สัมภาษณ์ได้ติดตามศึกษาการเรียน ความเป็นอยู่ทางโรงเรียนและทางบ้านของ ป. มาโดยตลอด พบว่า ป. ยังชอบมาโรงเรียนและไม่ค่อยขาดเรียนเหมือนเดิม แต่เท่าที่สังเกต ป. ชอบมาโรงเรียนจริง แต่ไม่ใช่เพื่อเรียนโดยตรง แต่ชอบเล่นกับเพื่อนมากกว่า และสิ่งนี้ก็เป็นที่ดึงดูดใจการมาโรงเรียนของ ป. ป. ยังพูดไม่ค่อยชัดเหมือนเดิม วิชาที่ชอบก็คือวิทยาศาสตร์ ที่ชอบก็เพราะครูเล่านิทานให้ฟัง เมื่อถามว่าตอนนี้หนูเรียนหนังสือสนุกไหม ป. ตอบว่า สนุก เมื่อถามต่อไปว่าเพราะเหตุไร ป. ก็ตอบว่า เพราะอยากสนุกกับเพื่อน ไม่เคยหลับในชั้นเรียน ป. เล่าต่อไปว่า ตนเองไม่เคยถูกรุ้เลย แต่เพื่อน ๆ โดน ป. เคยทะเลาะกับเพื่อน ๆ เหมือนกัน แต่ปัญหาของตนเองไม่เคยไปหาครูเลย ไม่เคยคิดว่าครูจะรักตนเองมาก ตัวเองไม่เคยแกล้งเพื่อน แต่เคยถูกเพื่อนแกล้ง และ ป. ก็จะตอบโต้กลับไปตามลักษณะที่เพื่อนแกล้งมา เพื่อนรักของ ป. มี 5 คน ชื่อ..... เพื่อนที่ไม่ชอบมี 3 คน ชื่อ..... ป. ให้ทัศนะว่าการมีเพื่อนน้อยดีกว่าการมีเพื่อนมาก เพราะตนเองอยากจะได้เล่นกับเพื่อนทั้ง 5 คนนั้นเท่านั้น ไม่เคยมีเพื่อนคนใดชวน ป. หนีโรงเรียน และ ป. ก็ไม่เคยไปบ้านเพื่อนด้วย ตั้งใจฟังในบางครั้ง แต่บางครั้งก็ไม่ตั้งใจฟัง เคยถูกรุ้ในห้องเรียน เพราะคุยกับเพื่อน ครูจะลงโทษโดยเรียกออกไปหน้าห้องแล้วให้ยืนกางแขน กางขาด้วย (สังเกตคำตอบของเด็กไม่ค่อยตรงกัน เช่นตอนแรก บอกว่าตนเองไม่เคยถูกรุ้ แต่ครั้งหลังบอกว่า เคยถูกรุ้ในห้องเรียนแล้วยังถูกทำโทษ) ป. ชอบตอบคำถามครู แต่ครูไม่เคยถาม ป. เลย เมื่อถามว่าชอบครูคนไหน เด็กตอบว่า ชอบครู..... สอนให้ตลกขบขัน ที่ชอบก็เพราะครูให้วิ่ง นอกนั้นไม่ค่อยชอบ ป. ชอบครูที่มีลักษณะเป็นคนดี ใจดี และไม่ดุ ตามปกติ ป. มาโรงเรียนกับพี่ ๆ น้อง ๆ และชอบมาแต่เช้า เพื่อมาเล่นกับเพื่อน เพื่อน ๆ ของ ป. มีมาก ในชั้นเรียนก็มีชั้นอื่นก็มี ชอบเพื่อนผู้หญิง มากกว่าผู้ชาย ในเวลาพักเที่ยง ป. จะเล่นกับเพื่อน ๆ ทุกวัน

เมื่อถามว่าทราบไหมว่า ทำไมถึงต้องมาโรงเรียน ป. ตอบว่า อยากเล่าเรียน เพื่อจะได้มีความรู้ คือจะได้มาเล่นกับเพื่อน ๆ และเมื่อถามต่อไปว่า ในอนาคตหนูอยากเรียนอะไร ป. ตอบว่า อยากนั่งเรียนเพื่อจะได้เล่นกับเพื่อน นอกจากนั้น ป. ยังไม่ทราบ บิดามารดาของ ป. ไม่เคยบอกให้ ป. ไปโรงเรียน และไม่เคยบอกเลยว่าอยากให้ ป. เรียนเป็นอะไร แต่ ป. เองอยากเรียนต่อ แต่ก็ยังไม่ทราบ และคิดว่าจะเรียนได้สูงสุด แค่ ป. 7

ภาพที่ ๘ กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กหญิง ป.

คะแนนสอบไล่คิดเป็นเปอร์เซ็นต์



กลุ่มสอบตก

รายที่ 4 ค.ช. “พ” อายุ 9 ขวบ เรียนซ้ำชั้น ป. 1

เด็กกับครอบครัว

เดิมบิดาขายเรือขายหอยแมลงภู่ ต่อมาเปลี่ยนมาขายไอศกรีมแทน มารดาทำงานบ้านและดูแลลูก ๆ พ. เป็นบุตรคนที่ 2 ในจำนวนบุตร 6 คน บุตรคนโตจบ ป. 4 แล้วออกมาเย็บผ้าในบ้าน กำลังเรียนอยู่ 2 คน และอีก 3 คนยังไม่ได้เข้าเรียนหนังสือ บิดาและมารดาได้รับการศึกษาจบชั้น ป. 4 มีรายได้ไม่แน่นอนพอมีพอกินไปวันหนึ่ง ๆ พ. ได้รับการเลี้ยงดูจากมารดาและรับประทานนมมารดาแต่อย่างเดียว การเจ็บป่วยมีน้อยมาก ถ้าเป็นก็รักษากันเองโดยซื้อยามาร้าน ไม่เคยได้รับอุบัติเหตุแต่อย่างใด ในขณะที่ พ. เกิด มารดามีความรู้สึกลอยลางมีลูกและตั้งแต่ พ. เกิดมาแล้วฐานะดีขึ้น เพราะมีงานทำ และคิดว่า พ. มีส่วนช่วยให้ฐานะดีขึ้นด้วยเพราะมักถูกลอตเตอรี่บ่อย ๆ

พ. อยากไปโรงเรียนเองไม่มีใครชักจูง ในวันแรกที่ไปโรงเรียนบิดาของ พ. เป็นผู้ไปส่ง และไม่มีปัญหาอะไรเกี่ยวกับการไปโรงเรียนของ พ. การเรียนของ พ. ไม่ค่อยดีทั้ง ๆ ที่อยากจะเรียนหนังสือ ทั้งนี้มารดาของ พ. บอกว่า สติปัญญาของ พ. ไม่ดี เมื่ออยู่ที่โรงเรียน พ. เข้ากับเพื่อนได้ดี แต่ไม่ทราบเพราะเหตุใด สำหรับทางด้านครูนั้น มารดาบอกว่าไม่ทราบ แต่ก็ไม่เคยมีเรื่องอะไรและไม่เคยนำเรื่องใดจากโรงเรียนมาฟ้องเลย มารดาของ พ. มีความรู้สึกเสียใจ ที่ พ. สอบตกในชั้น ป. 1 แต่ก็คิดว่าเด็กไม่เก่งก็ควรให้เรียนซ้ำ และว่าความจำของ พ. ไม่ดี เช่นถ้าจะใช้ให้ไปซื้อของเพียง 3 อย่างก็ต้องจดไปให้ เวลาเรียนก็ไม่กล้าจะซักถามครู ซ้ำฉลาด ซักแล้ว (กลัวคนแปลกหน้า) มีความเอาใจใส่ต่อการเรียนน้อยไป บิดามารดาพยายามกวัดขັນให้เหมือนกัน แต่ก็ไม่ได้ทำจริงจัง เพราะเด็กไม่ค่อยกลัว กลัวครูมากกว่า จึงคิดว่าทางโรงเรียนควรจะกวัดขັນให้จะดีกว่า แต่ครูก็ไม่ค่อยเอาใจใส่ สังเกตจากการที่ พ. ไม่ค่อยมีการบ้านทำ ด้านการอบรมมารยาทและความประพฤติ ครูก็ไม่ค่อยสนใจนัก พ. ไม่ค่อยขาดเรียนบ่อยนัก นอกจากไม่สบายซึ่งก็ขาดเพียงวันสองวันเท่านั้น ดังนั้นจึงไม่ค่อยได้รับการติดต่อแจ้งการขาดเรียนจากครู เมื่ออยู่บ้าน พ. หากความรู้เพิ่มเติมจากการอ่านหนังสือพิมพ์บ้าง บิดามารดาและพี่สาวก็มักจะสนทนาให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ พ. แต่ไม่เคยพา พ. ไปเที่ยวที่ไหนเลย สำหรับอาหารกลางวัน พ. ไม่ได้นำอาหารจากบ้านไปรับประทาน แต่ซื้อรับประทานที่โรงเรียน โดยได้ค่าขนมวันละ 2 บาท เมื่อถาม

ว่าทางโรงเรียนมีอะไรดึงดูดใจ พ. ถึงชอบไปโรงเรียน มารดาของ พ. ตอบว่าไม่ทราบ และไม่
สามารถจะให้ความเห็นได้ว่าโรงเรียนควรจัดกิจกรรมอะไรเพิ่มเติม แต่คิดว่าควรจะปรับปรุงโต๊ะ
และเก้าอี้ โดยที่ไม่ได้บอกเหตุผล เมื่อ พ. จบชั้นสูงสุดโรงเรียนนี้แล้วมารดาอยากให้ออกไป
ประกอบอาชีพเพราะไม่มีเงินส่ง

เด็กกับครูประจำชั้น

จากคำบอกเล่าของครูประจำชั้นเกี่ยวกับสมาชิกภายในบ้านของ พ. กับคำบอกเล่าของมารดา
พ. ไม่ค่อยตรงกันนัก เช่น ครูประจำชั้นบอกว่า ครอบครัวของ พ. มีด้วยกันรวม 3 คน คือ พ่อ
แม่ ลูก ซึ่งแท้จริงบิดามารดาของ พ. มีลูกถึง 6 คน ครูประจำชั้นเล่าให้ฟังว่า เคยไปที่บ้านของ
พ. ในเรื่องการเรียนของเด็ก บางครั้งก็ไปพบในเรื่องของหาย นอกจากนั้นก็ยังพบกับผู้ปกครอง
ของ พ. ที่โรงเรียนด้วย บ้านของ พ. อยู่ห่างจากโรงเรียนประมาณ 2 กิโลเมตร ตามปกติ พ.
จะนั่งเรือและเดินต่อมาจนถึงโรงเรียน ใช้เวลาในการเดินทาง 30 นาที โดยปกติแล้ว พ. มักจะมา
โรงเรียนกับเพื่อน พ. ไม่ต้องทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ช่วยเหลือผู้ปกครอง แต่ต้องทำงานใน
บ้าน เช่นหุงอาหารในตอนเลิกเรียน ครอบครัวของ พ. ย้ายมาอยู่ในละแวกนี้นาน 20 ปี ฐานะค่อนข้าง
ยากจน ครูประจำชั้นของ พ. ประมาณรายได้ไว้ประมาณเดือนละ 400-500 บาท มีบ้าน
เป็นของตนเอง สำหรับตำนการมาเรียนของ พ. นั้นมักมาโดยสมัครใจ ถ้าจะขาดก็เนื่องมาจากไม่
ได้รับประทานข้าว ไม่มีเงินมาโรงเรียน พ. ไม่ค่อยป่วยบ่อยนัก ปีนี้ (หมายถึงปีการศึกษา 2510)
ป่วย 1 ครั้ง เนื่องจากเป็นไข้หยุดไป 10 วัน การรักษาใช้หมอนแผนโบราณ พ. เข้าสอบไล่
ปลายปีแต่สอบตก เพราะเขียนหนังสือไม่ค่อยได้ เขียนหัวกลับด้วยมือซ้าย อ่านพอได้ ครูมีความ
รู้สึกที่ พ. เป็นเด็กอยากเรียนกับครูมาก ชอบมาถามอะไรต่างๆ อยู่เสมอ เมื่อบอกให้ทำอะไร ก็ทำ
แต่ต้องใช้เวลาน้อย เมื่ออยู่ในห้องเรียน พ. มีความประพฤติไม่ค่อยดีนัก ชอบรังแกคนอื่น แล้ว
มาฟ้องครูว่าเพื่อนทำ บางครั้งชอบแกล้งเพื่อน รับประทานอาหารมูมมาม แต่เมื่ออยู่นอกโรงเรียน
เรียบร้อยดี เมื่อเข้าหาผู้ใหญ่ ความประพฤติยังไม่ค่อยเรียบร้อยเท่าไรนัก แต่กับครูเรียบร้อยดี

ครูให้ความเห็นว่ากรณีที่ พ. สอบตก เป็นเพราะสมองไม่ค่อยสมบูรณ์ บางครั้งชอบทำอะไร
แปลกไปจากคนธรรมดาหลายอย่าง และคิดว่าการเรียนของ พ. จะดีขึ้นถ้าครูพยายามให้ความสนใจ
สนใจ แก่ พ. มากเป็นพิเศษ ก็คงจะพอช่วยได้ สุขภาพของ พ. ไม่ค่อยแข็งแรงเท่าไร ร่างกาย

ผ่อม ทางด้านจิตใจเป็นเด็กที่วาม ไม่โง่ง่าย พุดไม่ลงรอยกับใคร ครูต้องให้นั่งเรียนคนเดียว ไม่ให้เพื่อนนั่งใกล้ ประสาทสัมผัสปกติ นอกจากนั้นแล้ว พ. ยังมีปัญหาทางบ้านเพราะบิดาเมาสุรา กับ ทั้งต้องช่วยทำงานบ้าน เช่น ล้างชาม หุงข้าว จึงไม่ค่อยมีเวลาทำการบ้าน

ความรู้สึกของเด็กต่อครอบครัว

ในความรู้สึกของ พ. คิดว่าบิดารักตนมากกว่าพี่น้องคนอื่น ๆ แต่ก็ไม่ทราบว่าเป็นเพราะเหตุใด จึงรักมากกว่าคนอื่น ส่วนมารดาไม่ค่อยรัก พ. รักน้องมากกว่า เพราะแม่ว่า พ. เป็นคนดี นอกจากบิดามารดาแล้วก็มีพี่สาวที่เลี้ยง พ. มาตั้งแต่เล็ก และ พ. เองก็ชอบการเลี้ยงดูแบบนี้ พ. รักพ่อมากที่สุด และอยากเป็นเหมือนพ่อ พ่อเองก็รัก พ. มาก เมื่ออยู่บ้าน พ. ชอบเล่นฟุตบอล โดยเฉพาะการอ่านหนังสือ พ. ชอบมาก ส่วนงานต้องเลี้ยงน้อง ล้างจาน ถูบ้าน พี่น้องคนอื่น ๆ ก็ต้องช่วยทำด้วย แต่แม่ชอบใช้ พ. มากกว่าลูกคนอื่น ๆ และเคยได้รับการชมเชยจากการช่วยทำงาน ซึ่งทำได้ดี บางครั้งก็เคยถูกดู และเยาะเย้ย พ. คิดว่าการลงโทษของพ่อแม่บางโอกาสก็เหมาะสม เพราะการลงโทษทำให้ตนเองจำได้ว่าไม่ควรทำอย่างนั้น แต่บางครั้งก็ไม่เหมาะสม และไม่ค่อยดีนักที่ ทำเช่นนั้น พ. ไม่ค่อยชอบนิสัยใจคอของพ่อแม่ที่เป็นอยู่ในขณะนี้ และถ้าเป็นไปได้ก็อยากให้พ่อแม่ใจดีกว่านี้ โดยเฉพาะแม่ซึ่งชอบตี พ. เมื่อถูกถามถึงอาหารกลางวันโรงเรียน พ. ตอบว่าหาซื้อกินเองโดยได้รับเงินวันละ 1.25 บาท ถึง 2 บาท ซึ่งพอใช้แต่ก็อยากได้เพิ่มขึ้นอีก เป็นวันละ 3 บาท และพอใจในฐานะความเป็นอยู่ของพ่อแม่แล้ว

ความรู้สึกของเด็กต่อโรงเรียน ครู และเพื่อน ๆ

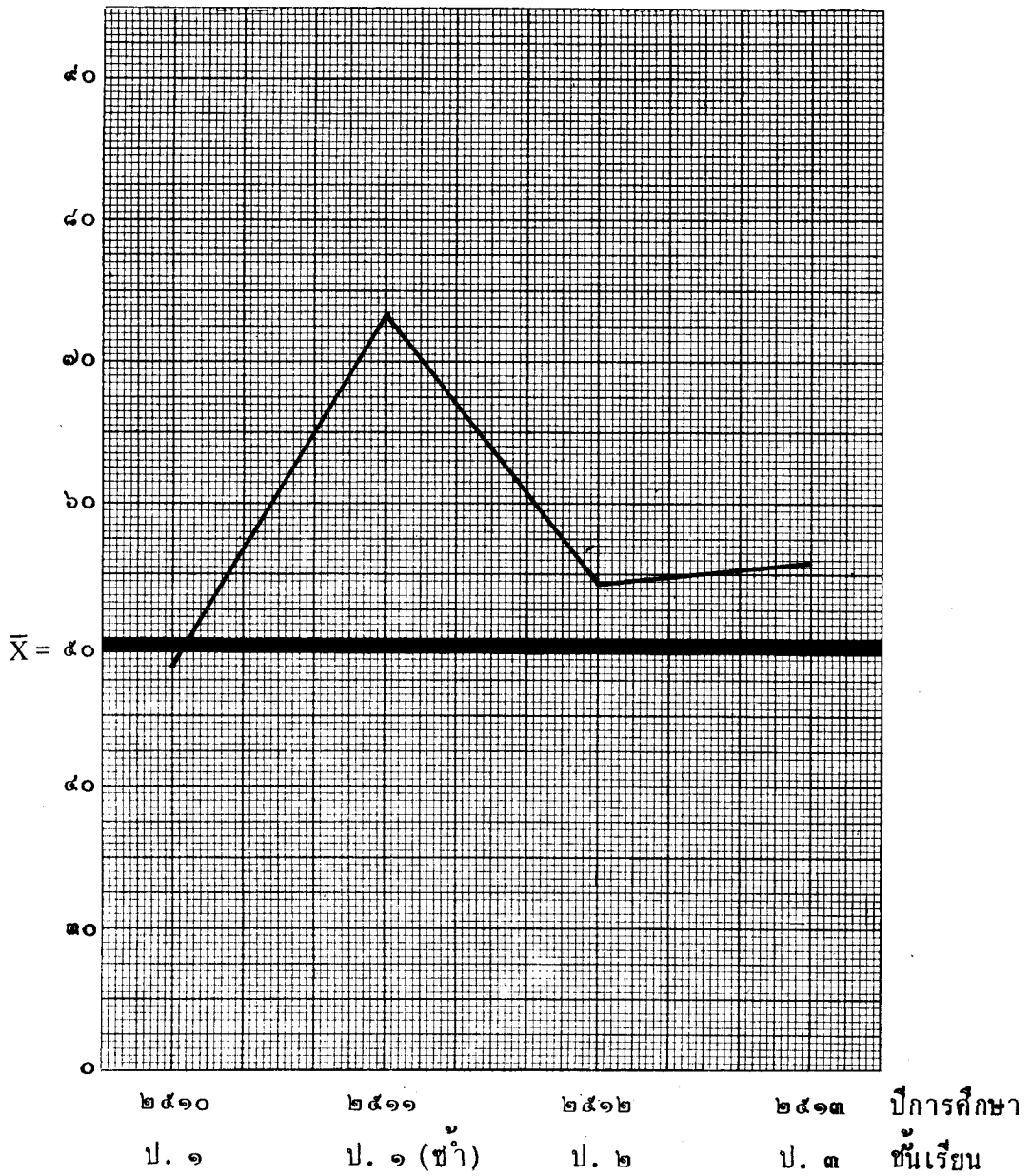
เมื่อเริ่มเข้าโรงเรียนนั้น พ. มีความรู้สึกอยากมาโรงเรียนและชอบโรงเรียน แต่เมื่อ พ. เรียนไปได้ 1 ปี (เรียนในชั้น ป. 1) ปรากฏว่า พ. สอบทก ความรู้สึกของ พ. ต่อโรงเรียนก็เปลี่ยนไปคือ อยากให้โรงเรียนหยุดบ่อย ๆ ไม่ชอบโรงเรียน แต่ พ. ก็ต้องมาโรงเรียน ในปีต่อ ๆ มา พ. เรียนผ่านไปได้ทุกชั้น โดยไม่สอบทกอีกเลย อีก 4 ปี ต่อมา พ. เรียนในชั้น ป. 4 ผู้สัมภาษณ์ก็ได้ไปสอบถามความรู้สึกของ พ. ใหม่อีกครั้งหนึ่ง ผลปรากฏว่า พ. ชอบโรงเรียนขึ้น และไม่รู้สึกดีใจเมื่อโรงเรียนจะต้องหยุดบ่อย ๆ วิชาที่ชอบ คือ อ่านไทย เพราะชอบอ่านหนังสือ เมื่อให้ลองวาดรูปครูประจำชั้นที่สอนในปีแรกที่เข้าโรงเรียนให้ดู พ. ก็วาดให้ดูและบอกว่าครู....

ตัวจริงเขาหล่อ แต่รูปที่วาดไม่หล่อ เวลาครู...สอน พ. ง่วง ไม่รู้เรื่อง สอนไม่ดี เวลาที่อ่านหนังสือไม่ได้ก็ตี เวลาทำเลขผิดครู... จุ เคยตีด้วยสายไฟ มีหลายครั้งที่ พ. ไม่อยากไปโรงเรียน เพราะคิดว่าตัวเองเรียนไม่ดี อายเพื่อน ๆ แต่ถ้าหยุดโรงเรียนก็กลัวสอบตก อยู่ที่บ้านไม่มีคนสอนหนังสือ ต้องช่วยทำงานบ้าน เช่น ล้างจาน เลี้ยงน้องจนกระทั่งถึงเย็น พี่เคยมาช่วยแบ่งทำการบ้าน เพื่อให้ทันไปเลี้ยงน้องแทน แต่แล้วครูก็ตี แล้วบอกว่าตีไปฝากพี่ ถ้าเป็นไปได้ พ. ประารถนาจะได้ครูสอนที่ใจดี และสวย แต่เมื่อ พ. อยู่ชั้น ป. 4 เขาปรารถนาจะได้ครูที่ใจดีแต่ประการเดียว พ. ชอบครูประจำชั้น ป. 4 เพราะครูสอนดี เข้าใจง่าย สิ่งที่ไม่รู้จักก็ช่วยสอนให้ ในชั้นนี้เรียนสนุก ไม่เคยหลับในชั้นเรียนเลย เคยถูกครูดุ แต่เพื่อนชื่อ..... ครูชอบดู เคยทะเลาะกับเพื่อน แล้วครูตัดสินให้ตัวเองผิด บางทีก็อีกฝ่ายผิด คิดว่าครูตัดสินถูกแล้ว การลงโทษของครู บางครั้งใช้การสั่งสอน บางครั้งตีด้วยไม้เรียว หรือตีด้วยไม้ที่ทำฝาห้องเรียนแต่เบา ๆ พ. ไม่คิดว่าครูรักตัวเองมากกว่าคนอื่น ๆ เวลาเรียนชอบตอบคำถามครู เมื่อถูกถามว่าปัจจุบันนี้มาโรงเรียนกับใคร พ. ตอบว่ามากับน้อง ๆ ชอบมาแต่เช้า เพราะกลัวมาไม่ทัน บางครั้งก็เคยมาสายเหมือนกัน พ. มีเพื่อนมาก นอกจากเพื่อนในชั้นเรียนแล้ว เพื่อนในชั้นอื่น ๆ ก็มี พ. ชอบเพื่อนผู้ชายในเวลาพักเที่ยง พ. ชอบเล่นกับเพื่อน ๆ บางครั้งก็ต้องทำควมสะอาดห้อง หลังจากรับประทานอาหารแล้ว เมื่ออยู่ในห้องเรียน ก็เคยทะเลาะกับเพื่อนโดยการแกล้งกัน กระทบกระถังกัน เมื่อโกรธกันก็เถียงกัน บางครั้ง พ. ก็เคยแกล้งเพื่อนเพราะอยากสนุก บางครั้งเพื่อนก็แกล้ง พ. ถ้าแกล้งนิดหน่อยก็ไม่เอาเรื่องแต่ถ้าแกล้งมาก ๆ ก็จะฟ้องครู เพื่อนที่ พ. รักมากมี 3 คน คือ..... เพื่อนที่ไม่ชอบมี 2 คน คือ..... พ. ให้ความเห็นว่ามิเพื่อนน้อยดีกว่ามีเพื่อนมาก เพราะเพื่อนน้อยก็ไม่ยุ่งยาก มีมากก็เกเร ไม่เคยมีเพื่อนคนใดเคยชวนให้ พ. หนีโรงเรียน พ. ไม่เคยไปบ้านเพื่อนคนใด เคยอยู่เย็นที่โรงเรียนเพื่อเล่นกับเพื่อน ๆ

พ. เข้าใจว่าเมื่ออายุสมควรแล้วเด็กทุกคนจะต้องเข้าโรงเรียน การที่เขามาโรงเรียนก็เพื่อให้มีความรู้เพื่อไปประกอบอาชีพ บิดามารดาเคยบอกให้มาโรงเรียนและ พ. ก็เชื่อฟัง พ. ไม่อยากเรียนต่อ เพราะพ่อบอกว่าไม่มีเงินให้เรียน เรียนแค่ ป. 4 แล้วก็ให้ออกไปช่วยขายของ ส่วนแม่บอกว่า ถ้าปัญญาดีจะให้เรียนเป็นครู ถ้าปัญญาไม่ดีให้เรียนแค่ ป. 4 ตัว พ. เองชอบทั้ง 2 อย่าง แต่ก็รู้ว่าถ้าปัญญาดีบ จึงไม่อยากเรียนต่อ และคิดว่าจะเรียนได้แค่ ป. 4 เท่านั้น

ภาพที่ ๙ กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กชาย พ.

คะแนนสอบไล่คิดเป็นเปอร์เซ็นต์



กลุ่มสอบตก

รายที่ 5 ค.ญ. “ซ” อายุ 8 ปี เรียนชั้น ป. 1

เด็กกับครอบครัว

บิดาเป็นข้าราชการทำงานโรงไฟฟ้าคลองเตย โดยทำหน้าที่ใส่หลอดไฟ ส่วนมารดาเป็นลูกจ้างทำงานโรงทำกระป๋อง มีรายได้รวมกันประมาณ 700 บาทต่อเดือน นับถือศาสนาอิสลาม ซ. เป็นบุตรคนที่ 2 ในจำนวน 7 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 4 คน กำลังเรียนหนังสืออยู่ 2 คน บิดาจบการศึกษาชั้น ป. 4 ส่วนมารดาจบการศึกษาชั้น ป. 3 ภาวะการครองชีพโดยทั่วไปแล้วเป็นไปเดือนต่อเดือน ถ้ามีรายจ่ายพิเศษก็ต้องผัดผ่อนไป มารดาเป็นผู้เลี้ยง ซ. มาด้วยนมของตนเองและนมกระป๋อง การเลี้ยงดูไม่สู้ยากนัก มีการเจ็บป่วยบ้าง เช่น ปวดศีรษะ ปวดท้องเล็ก ๆ น้อยๆ การรักษาใช้วิธีซื้อยามาให้กินเองบ้าง ไปหาหมอบ้าง ไม่เคยได้รับอุบัติเหตุใดๆเลย ในขณะที่ ซ. เกิด มารดามีความรู้สึกเฉย ๆ ไม่ได้คิดอยากมีลูกชายหรือลูกหญิงเป็นพิเศษ และเมื่อ ซ. เกิดมาแล้ว ความเป็นอยู่ทางบ้านก็เป็นปกติไม่มีอะไรดีขึ้นหรือเลวลง

บิดามีความรู้สึกว่า การไม่รู้หนังสือจะต้องทำงานหนัก ดังนั้นจึงได้เป็นผู้ส่ง ซ. ไปเข้าโรงเรียน เพราะอยากให้ ซ. รู้หนังสือ ถ้าอยู่บ้านเฉย ๆ ก็วิ่งเล่น และอีกประการหนึ่งก็คือ ยังใช้งานไม่ได้ อยู่ในโรงเรียนจะได้รู้ระเบียบอีกด้วย ในวันแรกมารดาเป็นผู้ไปส่ง ซ. ไปโรงเรียน ส่วน ซ. เองก็อยากไปโรงเรียนเป็นทุนอยู่แล้ว ดังนั้นจึงไม่มีปัญหาอะไรเลย ซ. เข้ากับเพื่อนและครูได้ดี และไม่เคยมีเรื่องอะไรจากทางโรงเรียนมาฟ้อง และคิดว่าทางโรงเรียนกวาดขันดี สำหรับบิดามารดาเอง ไม่มีเวลาให้เด็กมากเพราะต้องออกทำงานแต่เช้าแล้วกลับค่ำ เมื่อถามถึงการอบรมมารยาทความประพฤติของทางโรงเรียนก็ได้คำตอบว่า ตอบไม่ได้ เพราะไม่มีทางทราบ แต่คิดว่าคงจะดี เพราะไม่มีความเสียหายอะไรที่บ้าน ซ. ไปโรงเรียนสม่ำเสมอ ถ้าจะหยุดก็เพราะป่วย เช่น ปวดศีรษะ ปวดท้อง ครูไม่เคยแจ้งผู้ปกครองเพราะส่งไปลาทุกครั้ง เมื่ออยู่บ้าน ซ. ชอบอ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะเพิ่มเติมความรู้ให้กับ ซ. ได้ และเมื่อมีข้อคิดเห็นต้องการสนทนาชี้แจงเรื่องราวต่าง ๆ ก็มักจะมาพูดคุยกับบิดามารดาแต่ท่านก็มักไม่มีเวลาให้ และไม่เคยพา ซ. ไปไหนเลย เนื่องจากมีภาระต้องทำงานตลอดวันนั่นเอง ในวันเด็กก็ได้ให้ ซ. ไปเที่ยวกับหลาน ๆ ตัวบิดาเองแต่งงานมาแล้ว 20 ปี ไม่เคยไปคูหังเลย ไม่เคยไปเที่ยวที่อื่นด้วย ซ. ได้คำขนมไปโรงเรียนวันละ 1-2 บาท บางทีก็ .50 บาท อาหารบางครั้งก็เอาไป บางครั้งก็ไม่เอาไป

เมื่อถามว่าเหตุใดจึงส่ง ซ. เข้าเรียนที่โรงเรียนนี้ ก็ได้รับคำตอบว่า เพราะสะดวกกว่าใกล้บ้าน และวิชาเก่ง ไม่คิดจะย้ายโรงเรียน ที่จริงจะให้ ซ. เข้าโรงเรียนสุเหร่าก็ได้ แต่วิชาไม่แข็ง

โรงเรียนนี้มีครูครบ และเอาใจใส่ดี โดยเฉพาะมีสนามเล่น ซึ่งเป็นแหล่งดึงดูดใจ ช. สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนควรจัดเพิ่มขึ้น ทางบิดาทอบไม่ได้เพราะไม่รู้เรื่องทางโรงเรียน และคิดว่าลูกได้ไปโรงเรียนและกลับมาถึงบ้านก็พอใจแล้ว ไม่เคยคิดเลยว่าจะให้ลูกเรียนอะไร เพราะยังเด็กอยู่และอีกหลายปีจึงไม่แน่ คูอย่างคนที่ต้องออกจากโรงเรียนเมื่อจบ ป. 6 เพื่อมาพยาบาลยายซึ่งเป็นอัมพาต

การที่ ช. ต้องเรียนซ้ำชั้น ป. 1 นั้น บิดารู้สึกเสียใจ อยาเพื่อน ๆ อยาให้ลูกได้เลื่อนชั้นเหมือนคนอื่น การซ้ำชั้นเปลืองเวลา เปลืองค่าใช้จ่าย และคิดว่าการที่ ช. สอบตกเป็นเพราะ ช. ไม่ค่อยสนใจ พี่สาว (อายุ 13 ปี) เรียน ป. 6 แล้ว ยังเอาใจใส่ดีกว่า พอมีเวลาว่างก็ดูหนังสือเมื่อปีที่แล้วพี่สาวก็ช่วยสอน แต่ไม่ค่อยได้ผล เพราะพี่กับน้องไม่กลัวกัน บางวันก็ไม่ได้ไปโรงเรียน เพราะไม่มีเงินให้ ส่วนมากเป็นตอนปลายเดือนฐานะยอบแยบ ไม่อาจจะให้เรียนในโรงเรียนที่ดี ๆ ได้ สำหรับคำพูดที่ว่า เด็กเรียนหนังสืออ่อนเพราะทางบ้านไม่กวดขันนั้น ในกรณีของ ช. บิดากล่าวว่า ทางบ้านกวดขันแล้วแต่เด็กก็ไม่ค่อยตั้งใจ ห่วงเล่น ไม่เอาใจใส่ และทางโรงเรียนก็ไม่ค่อยตรวจการบ้าน แต่อย่างไรก็ตามบิดามีความรู้สึกว่าหลังจาก ช. สอบตกในชั้น ป. 1 แล้วก็ตั้งใจเรียนดีขึ้น และผลการเรียนก็เป็นทีพอใจของบิดามารดา เด็กมีการบ้านทำอย่างสม่ำเสมอ ขยันดูหนังสือ ไม่ค่อยหงุดหงิดเหมือนแต่ก่อน

เด็กกับครูประจำชั้น

ผู้สัมภาษณ์สังเกตเห็นว่าครูของ ช. มีกิริยาท่าทาง สภาพทางร่างกายทั่ว ๆ ไป และการแต่งกายค่อนข้างดี นอกจากนั้นยังให้ความคุ้นเคยเป็นกันเองดียิ่ง การติดต่อกับผู้ปกครองของ ช. เพื่อแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของโรงเรียน กฎข้อบังคับต่าง ๆ และเรื่องที่ควรรู้อื่น ๆ ตลอดจนความเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ภายในโรงเรียน ติดต่อกันโดยใช้สมุดรายงานแต่เพียงอย่างเดียว ทางโรงเรียนเคยจัดงานโรงเรียนและเชิญผู้ปกครองเด็กมาร่วม ครูประจำชั้นไม่ทราบว่ามีผู้ปกครองมาหรือไม่ ครูประจำชั้นไม่เคยพบ ถึงแม้ว่า ช. จะขาดบ่อยแต่ก็ไม่ได้ส่งจดหมายเพราะเด็กบอกว่าแม่ให้หยุดเลี้ยงน้อง และทราบจาก ช. ว่า บิดาของเขาอ่านหนังสือไม่ออก แต่ก็มีพี่สาวอยู่ ป. 6 คงช่วยอ่านสมุดรายงานให้พ่อแม่ฟังได้ แต่พ่อแม่ได้เซ็นในสมุดรายงาน ตามปกติ ช. มาโรงเรียนกับพี่สาวซึ่งเรียนอยู่ในชั้น ป. 6 โดยวิธีเดินมาใช้เวลาประมาณ 15 นาที บางทีก็ขึ้นรถมาใช้เวลาประมาณ 3 นาที บ้านอยู่ที่สุเหร่า ห่างจากโรงเรียนประมาณ 1 กิโลเมตร เมื่อโรงเรียนเลิกแล้ว ช. ต้องช่วยมารดาเลี้ยงน้อง ไม่ทราบว่าครอบครัวของ ช. ย้ายมาอยู่ในละแวกเมื่อไร และครูคิดว่าฐานะของ ช. คงจัดอยู่ในชั้นปานกลาง เพราะครูดูจากการแต่งกายไม่ทราบว่าบิดามารดาของ ช. มีอาชีพ

อะไร รายได้เท่าไร สำหรับในรอบปีการศึกษา 2510 ช. ขาดโรงเรียนบ่อย และไม่มีใบลา เมื่อถามถึงสาเหตุที่หยุดเรียนก็ได้รับคำตอบว่า แม่ให้หยุดเพราะต้องเลี้ยงน้อง ครูไม่ทราบว่าการครอบครัวยังมีคนอยู่กันกี่คน และมีใครบ้างที่บิดามารดาต้องอุปการะ แต่ทราบว่า ช. อยู่บ้านของตนเองกับบิดามารดา ในปีการศึกษา 2510 ช. หยุดเรียนบ่อย แต่ไม่ทราบว่าป่วยหรือไม่ และถ้าป่วยก็ไม่ทราบว่าไปรักษาที่ไหน อย่างไร และในปีนี้ ช. เข้าสอบแต่สอบตกซ้ำชั้น ผลการเรียนปรากฏว่าอ่อนทุกหมวด ครูคิดว่าอาจเนื่องมาจากเด็กขาดความพร้อม และทางบ้านไม่ส่งเสริม ไม่กดดัน การที่ทราบว่าเด็กไม่พร้อมก็เพราะเมื่อเอามาสอนตัวต่อตัว ก็ยังไม่ดีขึ้น แต่พอปี 2511 เด็กเรียนดีขึ้นคงจะมีความพร้อมแล้ว สำหรับสุขภาพทางกายไม่ค่อยดีนัก มักเป็นหวัดบ่อยๆ ไม่ทราบว่าเพราะอะไร มีแต่เพื่อน ๆ รังเกียจ ตัวเด็กเองจะเป็นอย่างไรหรือเปล่าไม่ทราบ ส่วนประสาทสัมผัสก็ไม่ดีนัก คือตาเอียงหรือสั้น สืบเนื่องจากท่าที่ที่ ช. มองกระดานดำ เอียงไป ครูมีความรู้สึกที่ว่า ช. เป็นเด็กเฉยๆ ไม่ค่อยชอบทำงาน เพื่อนๆ ไม่ชอบ ไม่ทราบเป็นเพราะเหตุใด อาจจะเพราะเป็นหวัดเรื่อย ๆ ครูเองรู้สึกสงสาร ช. ไม่กล้าเข้าหาครูคงจะเป็นเพราะถูกครูดุมาก เคยโดนตีส่วนมากทำสมุดการบ้านหาย โจทย์เลขหาย ก็เลยถูกครูตีหรือทำโทษ เมื่ออยู่ในห้องเรียน ช. เฉยๆ บางทีก็สนใจ บางทีก็ไม่สนใจ อยู่ในคำสั่งของครู แต่ทำงานช้า เมื่ออยู่นอกห้องเรียน เพื่อน ๆ ไม่ค่อยให้ ช. เล่นด้วย แต่ ช. แสดงว่าอยากเล่นกับเพื่อน ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากช. แต่งกายไม่สะอาด เนื้อตัวค่อมแหมมทำให้ไม่น่าดู ปกติช. มักเอาข้าวมารับประทาน เวลาเล่นก็ไม่รังเกียจเพื่อน กับผู้ใหญ่ทั่วๆ ไป ช. เฉยๆ ไม่กล้าเข้าหาผู้ใหญ่ กับครูเข้าหาเป็นบางครั้ง แต่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยเข้าหากับเพื่อน ๆ มักถูกกีดกันจากเพื่อน ๆ เพื่อน ๆ ไม่ชอบเล่นด้วย

ความรู้สึกของเด็กต่อครอบครัว

ช. รู้สึกว่าพ่อรักตนมากที่สุด ส่วนแม่รักพี่สาวมากที่สุด ที่ทราบเช่นนี้ก็เพราะเวลาแม่จะตีบางทีพ่อก็ยอมถูกตีแทน ช. จำได้ว่านอกจากแม่เป็นคนเลี้ยงแล้วยังมีย่าเป็นคนช่วยเลี้ยงอีกด้วย ช. ชอบให้ย่าเลี้ยงเพราะย่าไม่คอยตี ใจดี แต่ช. ก็รักพ่อและแม่มากที่สุด เพราะเป็นผู้เลี้ยงดูตนมา และถ้าจะให้เลือกเป็นได้ ช. ก็อยากเหมือนแม่มากที่สุด แต่ไม่สามารถจะให้เหตุผลได้ว่าทำไมจึงอยากเหมือนแม่ ในเวลาว่าง ช. ชอบอ่านหนังสือ บางครั้งก็พาน้องเที่ยวเล่นใกล้ๆ บ้าน งานที่ต้องช่วยทำที่บ้านก็ได้แก่ ล้างจาน เลี้ยงน้อง บรรจุน้ำมันก๊าดใส่ขวด ช. ชอบเลี้ยงน้องมากที่สุด และไม่อยากจะทำงานมากกว่านี้ สำหรับอาหารกลางวันไม่รับประทาน นอกจากขนมแต่เพียงอย่างเดียว โดยได้เงินวันละ ๑ บาท บางวันก็ได้เพียง .50 บาท ไม่อยากได้เพิ่ม แต่ถ้าเพิ่มได้ก็อยากให้เป็น 1.50 บาท ช.

ไม่เคยได้รับการยกย่องชมเชยจากพ่อแม่เลย บางครั้งยังถูกลงโทษเสียอีก โดยวิธีตี พ่อตีหนัก แต่แม่ตีน้อย การที่ลงโทษเช่นนี้คิดว่าเหมาะสมดีแล้ว เพราะตนคือชน จึงถูกตี ขอบนิสัยใจคอของพ่อแม่ที่เป็นอยู่เช่นนี้ และอยากให้พ่อแม่เดี่ยวเชิญตนให้เป็นคนดี ไม่คือ ไม่ชน ส่วนฐานะความเป็นอยู่คิดว่าพอใช้ อยากให้เป็นอยู่เช่นนี้

ความรู้สึกรักของเด็กต่อโรงเรียน ครู และเพื่อนๆ

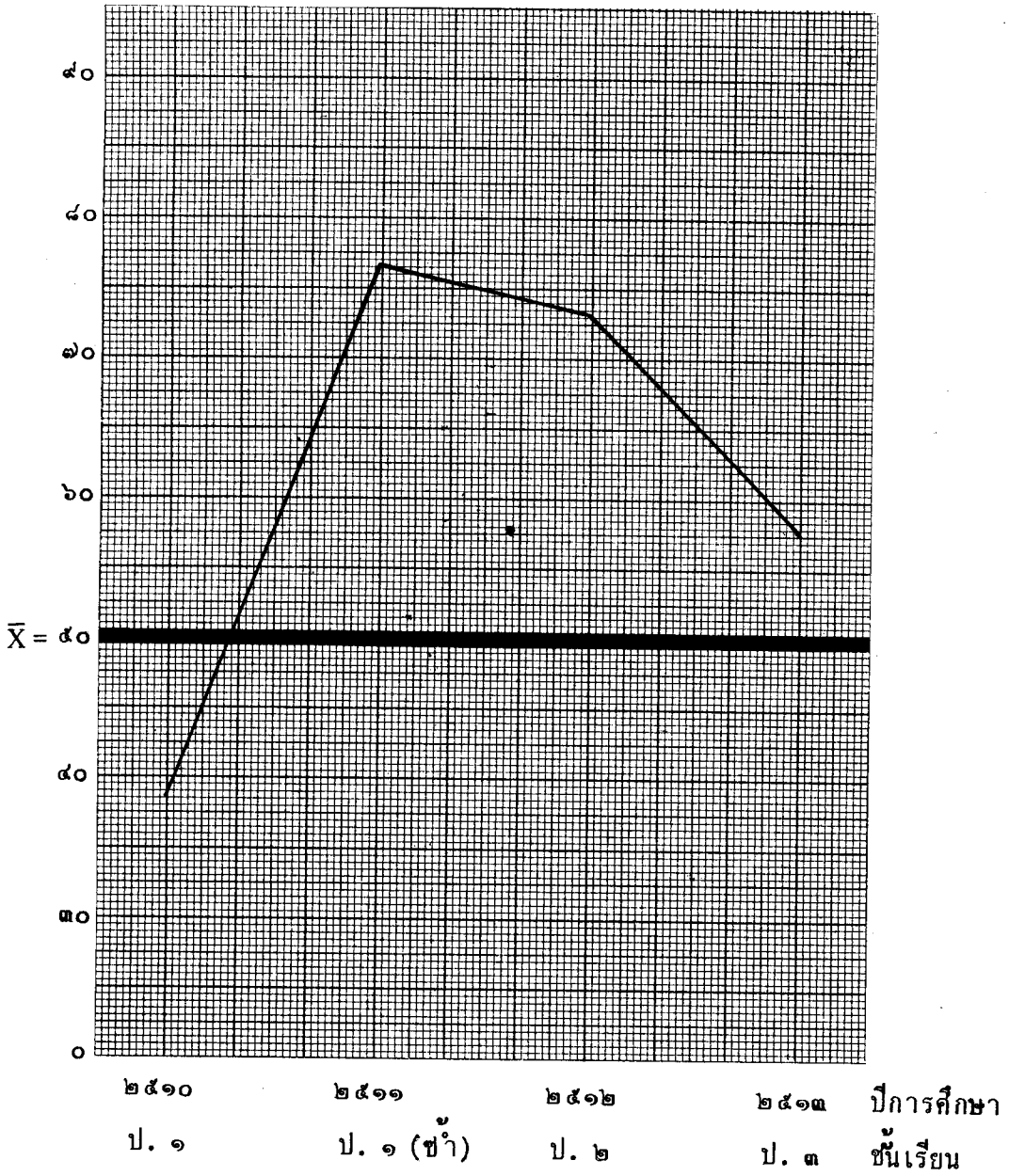
ช. ขอบมาโรงเรียน จะหยุดก็ต่อเมื่อไม่สบาย ไม่ค่อยจะได้หยุดบ่อยนัก โดยเฉพาะปีนี้ (2514) ลาป่วยไม่เกิน 5 วัน ลักษณะ ช. เป็นเด็กทำทางสงบเสถียร รูปร่างบอบบาง ताไม่เท่ากัน เสื้อผ้าขาดเก่า ช. บอกว่าไม่ชอบหยุดโรงเรียนบ่อยๆ เวลาเรียนไม่ค่อยพอ ที่โรงเรียน ช. ชอบเพื่อนมากที่สุด ในวัยเด็ก (ปี 2512) ช. ชอบเลขและคำ แต่ชอบคำมากกว่าเลข แต่มาในปี 2514 ช. กลับชอบวาดเขียนและภาษาไทย การที่ชอบวาดเขียนเพราะได้ผ่อนหัว ส่วนวิชาภาษาไทยชอบเพราะมีเรื่องสนุกๆ หลายเรื่อง ค่ะแนกก็ได้โลๆ กับวิชาอื่น เมื่อถามถึงผลการเรียนในปี 2510 ช. สอบตก ช. เล่าให้ฟังว่าปีนั้นครูสอนยากเกินไป เรียนไม่รู้เรื่องโดยเฉพาะครูคุเกินไป แต่มาในปีนี้ (2514) เรียนสนุก แต่ไม่ทราบว่าเป็นเพราะเหตุใด เมื่อถามถึงครูประจำชั้น ช. ตอบว่าชื่อ.... ชอบเรียนกับครู...ปานกลาง เพราะสอนดี บางครั้งคุ แต่บางครั้งก็ไม่คุ บางครั้งก็ใจดี แต่บางครั้งก็เฉยๆ ดังนั้นจึงชอบเป็นบางเวลา เคยง่วงในเวลาเรียนสองครั้ง พอเคลิ้มไม่ถึงกับหลับ เพื่อนๆ มักจะปลุกเวลาหลับ ถ้าอ่านหนังสือก็มักจะง่วงหลับทุกครั้ง แต่ถ้าไม่อ่านก็สบายไม่ง่วง ครูมักจะคุพวกนี้ข้างหลัง เพราะส่วนมากไม่อ่านหนังสือ เล่นคุยกัน ทั่วๆ . เองก็เคยถูกคุ เพราะคุยกับเพื่อน ออกทำทาง แต่โดนคุไม่ค่อยบ่อยนัก กับเพื่อนเคยทะเลาะกัน แต่ไม่ถึงกับตบตี เพียงแต่เถียงกันนิดหน่อย แต่ ช. ก็ไม่เคยด่าคำหยาบ ครูตักสินให้ทั้งสองข้างผิด ส่วนมากแล้วครูมักจะไม่รู้ นอกจากพวกเพื่อนๆ พี่อง ครูก็ตีคนผิด ช. เองคิดว่าครูทำถูกแล้ว สำหรับครู ช. ไม่คิดว่าจะรักตนเองมากหรือไม่ เพราะถือว่าไม่สำคัญ ครูจะรักใคร่มากก็ได้ แต่คิดว่าครูคงรักทุกคน ในเวลาเรียนเคยคุยกันบ้าง เอาวาดเขียนขึ้นมาทำบ้าง เมื่อครูเห็นก็ถูกคว่ำยังไม่ถึงชั่วโมง เคยต้อยหยอกล้อกันในห้องกับเพื่อนผู้หญิง ครูตีหมดทุกคนที่เล่น ช. โคนตีทีเดียว ช. ชอบตอบงานตอนครูถาม ถ้ารู้ก็จะยกมือทุกที ถ้าตอบถูกครูไม่ชม แต่บางทีเพื่อนก็ปรบมือให้ ถ้าตอบผิดเพื่อนก็เฉยๆ ครูก็เฉยๆ ครูที่สอนดี ๆ มีหลายคน เช่นครู .. สอนเลขคู่กับครู .. ชอบครูคนหลังนี้มากที่สุด เพราะสอนตลกดีได้หัวเราะและเข้าใจดี ครูเคยสั่งว่าถ้าใครสอนดี หรือไม่เข้าใจให้ไปบอกครูใหญ่ แต่พวก ช. กับเพื่อนไม่เคยไปบอก ถ้าเลือกครูได้ ช. ก็ชอบอย่างที่เป็นอยู่นี้ คุน้อยก็ดี

โดยปกติ ช. มาโรงเรียนคนเดียวโดยนั่งรถเมล์มา และมักจะมาถึงแต่เช้าประมาณ 7 น. (โรงเรียนเข้าเวลา 8.00 น.) เมื่อมาถึงบางครั้งก็เอาหนังสือขึ้นมาดู บางครั้งก็เล่นหมากเก็บแต่ถ้าเป็นเวรก็ไม่ได้เล่น ช. ไม่เคยมาโรงเรียนสาย ก่อนออกจากบ้าน ช. ต้องล้างชาม ถูห้อง และเช็ดบ้านให้เสร็จก่อน ในชั้นเรียน ช. มีเพื่อนผู้หญิง 13 คน เพื่อนผู้ชายอื่นไม่ต่ำกว่า 10 คน แต่มีที่รักมากเพียงคนเดียว ชอบเพื่อนผู้หญิงมากกว่าเพื่อนผู้ชาย แต่เพื่อนผู้ชายก็เฉยๆ ไม่ได้กับเกลียด ในเวลาพักตอนเที่ยง ช. มักอยู่แต่บนห้อง เล่นหมากเก็บกับเพื่อนๆ เคยทะเลาะกับเพื่อนบ้างแต่ไม่ค่อยบ่อยนัก สาเหตุที่ขัดใจกันก็เพราะเพื่อนชอบแกล้งช. และทำกับ ช. เจ็บๆ บางครั้งก็เปิดกระโปรง ช. โกรธแต่ไม่ถึงชั่วโม่งเดียวก็ดี สำหรับตัวช. เองเคยนึกอยากแกล้งเพื่อนเหมือนกัน แต่คิดๆ ก็ไม่ยอมทำ เพราะทำไปแล้วไม่ได้ประโยชน์อะไร เพื่อนที่ชอบมากเป็นผู้หญิงทั้งหมดมี 4 คน ชื่อ ไม่ชอบพวกเกอร์มีอยู่ 2-3 คน เป็นผู้ชายหมด พวกนี้ไม่ยอมให้เข้าใกล้ ในทัศนะของ ช. คิดว่าการมีเพื่อนมากดีกว่า เพราะถ้าสมมุติขาดอะไรเขาอาจช่วยได้ เช่น ขาดสมุด ดินสอ เงิน ไม่เคยมีใครชวน ช. หนีโรงเรียน บางครั้ง ช. เคยไปบ้าน ต้องลงเรือไปเพื่อไปดูหนังสือ แต่บางทีก็ไปเที่ยว แต่เขาไม่เคยมาบ้าน ช. เมื่อโรงเรียนเลิก ช. จะกลับบ้านเลย ไม่เคยอยู่โรงเรียนต่อ

เมื่อถาม ช. ว่าคิดอย่างไรถึงมาโรงเรียน ช. ตอบว่า อยากมาโรงเรียนเพราะอยากได้ความรู้มาก ถึงพ่อแม่ไม่บังคับก็จะมา เพราะช่วยให้ได้ความรู้ต่อไปในภายภาคหน้าจะได้ไม่ลำบาก ส่วนอนาคตอยากเป็นครู จะได้สอนนักเรียน งานก็สบาย แต่บิดาอยากให้เรียนแพทย์ หรือไม่ก็เป็นพยาบาล ส่วนมารดาจะให้ออก ป. 4 เพราะจะได้เอาพี่สาว ช. ไปทำงาน ช. เกรงว่ามารดาจะเอาออกจากโรงเรียน ช. ไม่อยากออก ชอบเป็นครูมากกว่าอาชีพอื่น บิดามารดาเคยบอกบ่อยๆ เรื่องให้มาโรงเรียน ช. เองก็เชื่อและอยากเรียนต่อไปเรื่อย ๆ แต่ไม่ทราบว่าจะเรียนได้จนถึงชั้นไหน ไม่แน่ใจว่าจะได้เรียนถึง ป. 5 หรือไม่และไม่ทราบว่าการศึกษาจะเป็นครูจะต้องเรียนอะไรบ้าง อยากเรียนไปจนถึงมหาวิทยาลัย แต่รู้สึกว่าจะไม่ได้เรียน นึกว่าถ้าได้เรียนคงสำเร็จ แต่คิดว่าพ่อแม่คงไม่ให้เรียนแน่ๆ

ภาพที่ ๑๐ กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กหญิง ช.

คะแนนสอบไล่คิดเป็นเปอร์เซ็นต์



4.2 สรุปความแตกต่าง และ/หรือ ความคล้ายคลึงกันระหว่างกลุ่มสอบได้กับกลุ่มสอบตก

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้าน ผู้ปกครอง, ครู และตัวเด็กเองเพื่อประกอบการศึกษารายกรณีของเด็ก อาจสรุปความแตกต่าง และ/หรือ ความคล้ายคลึงกันระหว่างเด็กกลุ่มสอบได้กับเด็กกลุ่มสอบตกได้เป็นบางประการดังต่อไปนี้

ก. ฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครอบครัว

ในเรื่องนี้มีคำถามหลายข้อที่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเป็นผลกระทบกระเทือนต่อการสอบได้หรือตกของเด็ก เช่นในเรื่องอาชีพของบิดามารดา ปรากฏว่าในกลุ่มที่สอบได้ มีอาชีพที่แน่นอนทั้งบิดาและมารดา รายได้ก็แน่นอนอยู่ระหว่างกว่า 1,000 บาท ถึง 3,000 บาท ส่วนกลุ่มสอบตกนั้น แม้ว่าบิดาทุกคนมีอาชีพแต่มารดามีอาชีพเพียงคนเดียว นอกนั้นอยู่กับบ้าน รายได้ก็ไม่แน่นอนถึง 2 ราย ที่แน่นอนก็มีรายได้เพียง 540—1,200 บาท จำนวนบุตรกลุ่มสอบได้มี 5, 6, 7, 7, 3 คนตามลำดับเฉลี่ยครอบครัวละ 5.6 คน กลุ่มสอบตกมี 6, 5, 8, 6, 7 ตามลำดับ เฉลี่ยครอบครัวละ 6.4 คน จะเห็นว่าจำนวนรายได้และจำนวนบุตรแตกต่างกันมากพอใช้ การเลี้ยงดูตอนเล็ก ๆ ก็คล้ายกันทั้งสองกลุ่มคือ มีทั้งค้ำยันนมมารดาและค้ำยันนมกระป๋อง การเจ็บป่วยเหมือนกันทั้งสองกลุ่มคือมีคนละเล็ก ๆ น้อย ๆ และรักษาตนเองโดยซื้อยามารับประทาน ส่วนการเรียนตลอดเวลา 4 ปี คือตั้งแต่ พ.ศ. 2510—2513 ปรากฏว่าในกลุ่มสอบได้ยังคงรักษาระดับสอบได้้อยู่ทุกปี เว้นแต่รายเดียวที่สอบตกในชั้น ป.3 ส่วนกลุ่มสอบตกหลังจากสอบตกในปีแรก (2510) แล้ว ปีต่อๆ มา ก็สอบได้ยกเว้นรายเดียวที่สอบตกซ้ำในชั้น ป.2 การมาเรียนของทั้งสองกลุ่มคล้ายคลึงกันคือมีทั้งที่เต็มใจมาเรียนและที่ต้องบังคับกัน การได้รับความรู้เพิ่มเติมจากที่บ้าน ปรากฏว่าเหมือนๆ กันคือได้จากวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือต่างๆ (การ์ตูน, หนังสือพิมพ์) ความช่วยเหลือจากครอบครัวทางด้านการศึกษา ก็คล้ายคลึงกันทั้งสองกลุ่ม คือ บิดามารดาไม่สามารถสอนลูกๆ โดยตรงได้เพราะมีความรู้ต่ำทุกคน จึงได้แต่เพียงคอยกวาดซั้วและเตือนให้เด็กทำการบ้านโดยตนเอง ความคิดเห็นในเรื่องการสอบได้—ตกของบิดามารดานั้นก็เหมือนกัน คืออยู่ที่ตัวเด็ก, บ้านและครู แต่กลุ่มสอบตกมีอยู่หนึ่งรายที่บิดามารดาเห็นว่าเพราะมีความพิการทางกายและอีกหนึ่งรายเพราะสติปัญญาต่ำ

ในเรื่องภาระทางบ้านนั้น สำหรับกลุ่มสอบได้ก็ต้องช่วยแบ่งเบาภาระทางบ้านพอสมควรแก่กำลัง เช่นดูแลน้อง, หุงข้าว และช่วยงานเบ็ดเตล็ดอื่นๆ กลุ่มสอบตกก็ต้องทำเช่นเดียวกัน แต่บางคนต้องทำมากกว่าเช่นหยุดโรงเรียนเพื่อดูแลน้อง เป็นต้น

ข. เวลาที่มาเรียน

กลุ่มสอบได้มาเรียนสม่ำเสมอ จะมีหยุดเรียนเป็นบางครั้งก็เพราะป่วย ส่วนกลุ่มสอบตกปรากฏว่าขาดเรียนบ่อยๆ จนบางคนไม่มีสิทธิเข้าสอบหรือบางคนก็ขาดเรียนคราวหนึ่งๆ เป็นเวลานานบางครั้งตั้งเดือนก็มี ที่จะมาเรียนสม่ำเสมอจริงๆ นั้นมีประมาณ 26% เท่านั้น ในกลุ่มนี้ สาเหตุของการขาดเรียนที่เหมือนกันทั้งสองกลุ่มคือป่วย ส่วนกลุ่มสอบตกบางรายต้องหยุดเรียนเพื่อช่วยเลี้ยงน้องหรือเเกะ มาแล้วไม่ถึงโรงเรียนเป็นต้น ซึ่งทั้งทางบ้านและทางโรงเรียนก็ไม่ทราบเพราะไม่ค่อยได้ติดต่อกัน การขาดเรียนบ่อยๆ ทำให้เรียนไม่ทันเพื่อนเลยไม่อยากเรียน และผลก็คือการสอบตก

ค. ทศนคติของเด็กต่อครูโรงเรียนและเพื่อน ๆ

ทั้งสองกลุ่มมีทัศนคติต่อครูเหมือนกัน คือมีทั้งรัก และกลัว มีหลายคนที่ยกย่องว่าครูดีมากอยากให้ครูคุณน้อยลงกว่านี้ และทั้งสองกลุ่มถูกครูดุและทำโทษพอๆ กัน เมื่อถามความเห็นเรื่องการถูกทำโทษก็ยอมรับว่าเป็นความผิดของตนเอง เรื่องการมาโรงเรียนนั้นส่วนใหญ่ชอบมาโรงเรียน มีอยู่เพียง 1-2 คนในกลุ่มสอบตกที่บอกว่าไม่อยากมาโรงเรียนเพราะถูกครูดุ ครูทำโทษหรืออยากจะอยู่เล่นที่บ้านมากกว่า ส่วนความประพฤติเวลาอยู่กับเพื่อนนั้นก็ต่างกัน จากคำบอกเล่าของครูปรากฏว่ากลุ่มสอบได้จะเล่นกับเพื่อนด้วยความเรียบร้อย เพื่อนชอบเล่นด้วย แต่กลุ่มสอบตกจะมีพฤติกรรมโน้มเอียงไปในทางก้าวร้าว ชอบแกล้งเพื่อนและเป็นพี่รังเกียจของเพื่อนเพราะเนื้อตัวและการแต่งกายสกปรกหรือมีบางคนไม่ชอบสังคมกับเพื่อน เป็นคนเฉยๆ หรือชอบแยกตัวไปอยู่ตามลำพัง

ง. ความคิดเห็นของครูประจำชั้นเกี่ยวกับตัวเด็ก

ในการสัมภาษณ์ครูประจำชั้นถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวเด็ก จากการศึกษารายการนี้ มีข้อมูลที่พอจะสรุปได้ดังนี้

ในเรื่องการติดต่อกับผู้ปกครองของเด็กนั้นปรากฏว่า มีการติดต่อน้อยมากกับเด็กทั้งสองกลุ่ม นอกจากบางรายที่พบกันบ่อยๆ เพราะบ้านอยู่ติดๆ กัน นอกนั้นก็พบปะกันเป็นครั้งคราว เรื่องการทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ปรากฏว่าไม่มีเลยในเด็กทั้งสองกลุ่ม ส่วนการช่วยงานในบ้านได้รับคำตอบต่างๆ กัน เช่น ไม่มี, ไม่ทราบ หรือมีบ้าง แต่จากการสัมภาษณ์ตัวเด็กเองจะเห็นได้ว่าทั้งสองกลุ่มต้องทำกันทุกคน เช่น ช่วยเลี้ยงน้อง กวาดบ้าน ถูบ้าน และงานเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ แต่กลุ่มสอบตกต้องทำมากกว่า บางคราวก็ถึงกับต้องหยุดโรงเรียน การมาเรียนของเด็กทั้งสองกลุ่มนั้นแตกต่างกัน คือกลุ่มสอบได้มาเรียนค่อนข้างสม่ำเสมอ หยุดบ้างก็เพราะป่วย ส่วนกลุ่มสอบตกไม่สม่ำเสมอ หยุด

บ่อยเพราะป่วยบ้าง เลี้ยงน้องบ้าง และเก็บบ้าง ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจเป็นผลต่อการสอบได้ เพราะในกลุ่มสอบตกนั้นสอบตกทุกหมวดวิชา ถึง 3 คน ใน 5 คน อีกหนึ่งคนตกเพราะขาดเรียนบ่อย ส่วนกลุ่มสอบได้ ผลการสอบได้จะอยู่ในเกณฑ์ดี คือได้ที่ 1-2 หรือเลขตัวเดียว หรือปานกลางแต่ค่อนข้างดี ความรู้สึกของครูที่มีต่อเด็กนั้นเหมือนกันคือมีทั้งรักและสงสาร แต่กลุ่มสอบตกครูมีความสงสารมากกว่าและในกลุ่มสอบได้ครูยังมีความรู้สึกอยากสนับสนุนหรืออยากให้ขยันขึ้นเพราะสติปัญญาค่อนข้างดี ในเรื่องความประพฤติครูมีความเห็นว่าเรียบร้อยทั้งสองกลุ่ม มีอยู่คนเดียวในกลุ่มสอบตกที่เพื่อนๆ ไม่ชอบเพราะไม่ค่อยเรียบร้อยในห้องเรียน ความเห็นของครูในเรื่องสอบได้-สอบตก นั้น สำหรับกลุ่มสอบตกครูเห็นว่าเกิดจากปัญหาทางบ้าน เช่น ไม่มีอุปกรณ์การเรียน, พ่อแม่ทะเลาะกันบ่อย, เกียจคร้านไม่ชอบมาโรงเรียน หรือมีความพิการทางกาย หรือสมองไม่สมบูรณ์เช่นเขียนหนังสือกลับหัวและทำงานช้าเป็นต้น ส่วนในกลุ่มสอบได้ครูมีความเห็นว่าเด็กเข้าใจบทเรียน, ฟังตนเอง, เชื่อมั่นในตนเอง, ผู้ปกครองเอาใจใส่กวดขัน ซึ่งทำให้แลเห็นความแตกต่างกันอย่างชัดเจน การที่จะช่วยการเรียนให้ดีขึ้นนั้นต้องอาศัยทางบ้านช่วยกวดขัน ครูสนใจเป็นพิเศษเช่นช่วยสอนตัวต่อตัวให้ ในเรื่องสุขภาพทางกาย กลุ่มสอบตกไม่ค่อยแข็งแรงว่องไว, หูตาไม่ดี กลุ่มสอบได้มีสุขภาพทางกายดีหรือปกติ ส่วนสุขภาพทางจิตเราจะเห็นความแตกต่างได้ชัดคือ กลุ่มสอบได้ครูมีความเห็นว่าเป็นเด็กปกติมีสุขภาพทางจิตดี ำรง เข้ากับเพื่อนได้ ส่วนเด็กสอบตกเป็นเด็กซึมๆ, ไม่ร่าเริง หรือบางคนก็ว้าววม โมโหงง่าย หรือ มีปัญหาทางบ้าน ทำให้เงียบเฉยไม่เข้ากับเพื่อนฝูง ในด้านประสาทสัมผัสครูบอกว่าเด็กกลุ่มสอบตกประมาณครึ่งหนึ่งที่บกพร่องทางคำัน หู และ สายตา แต่เรื่องนี้ก็ไม่น่าแน่นอนเพราะไม่ได้มีการตรวจสุขภาพจากแพทย์เลย การดูแลจากทางบ้านนั้นก็ตรงกันข้ามทั้งสองกลุ่ม คือกลุ่มสอบได้ มีพ่อแม่ที่คอยเอาใจใส่กวดขันพอใช้ ส่วนกลุ่มสอบตกไม่ได้รับความเอาใจใส่อย่างพอเพียงจากพ่อแม่

จ. ความมุ่งหวังทางด้านการศึกษา

เด็กทั้งสองกลุ่มยังไม่มี ความเข้าใจในเรื่องนี้ ส่วนใหญ่ตอบแต่เพียงว่าต้องการรู้หนังสือ ไม่ได้บอกว่าจะเรียนถึงชั้นไหนและจะทำอะไรต่อไป มีอยู่เพียง 2 ราย รายที่หนึ่งบอกว่าต้องการเรียนจนจบชั้น ม.ศ. 3 แล้วไปสมัครเข้าวิทยาลัยครู และออกไปเป็นครูเพราะชอบสอนหนังสือ อีก รายหนึ่งบอกว่าต้องการเรียนจนจบชั้น ป. 7 หรือ ม.ศ. 3 แล้วจะอุปสมบทให้แม่ หลังจากนั้นจะไปสมัครเป็นทหารเพราะอยากเป็นทหารอย่างนำชาย

แต่จากการสัมภาษณ์แบบติดตามผลครั้งหลังสุดในปี 2514 ปรากฏว่าแต่ละคนทั้งความมุ่งหวังทางด้านการศึกษาและอาชีพได้แน่นอนขึ้น ทุกๆ คนอยากมีอาชีพต่างๆ กัน เช่นอยากเป็นครู

2 คน, ทหาร 2 คน ค้าขาย, ตัดเสื้อ 2 คน ช่างเครื่องยนต์ 1 คน และที่ยังไม่ทราบว่าทำอะไร 2 คน มีอยู่หนึ่งคนที่ต้องการเรียนจบแค่ ป. 4 และไม่ยอมเรียนต่อเพราะปัญหาทึบ

ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตลอดเวลา 4 ปี คือตั้งแต่ปีการศึกษา 2510 ถึง 2513 ทั้งของกลุ่มสอบได้และสอบตก รวม 10 คน ซึ่งแสดงไว้ในกราฟประจำรายบุคคลนั้น จะเห็นได้ว่าในกลุ่มสอบได้แต่ละคนจะมีผลทางการเรียน คล้ายคลึงกันในแต่ละปี คือผู้เรียนดีปานกลางก็จะเป็นเช่นนั้นตลอด 4 ปี มียกเว้นอยู่รายเดียวที่สอบตกในชั้น ป. 3 ส่วนกลุ่มสอบตกผลการเรียนในแต่ละปีจะผิดกันมากอย่างเห็นได้ชัด และมีอยู่คนหนึ่งในกลุ่มนี้ ซึ่งตกอีกในชั้น ป. 2

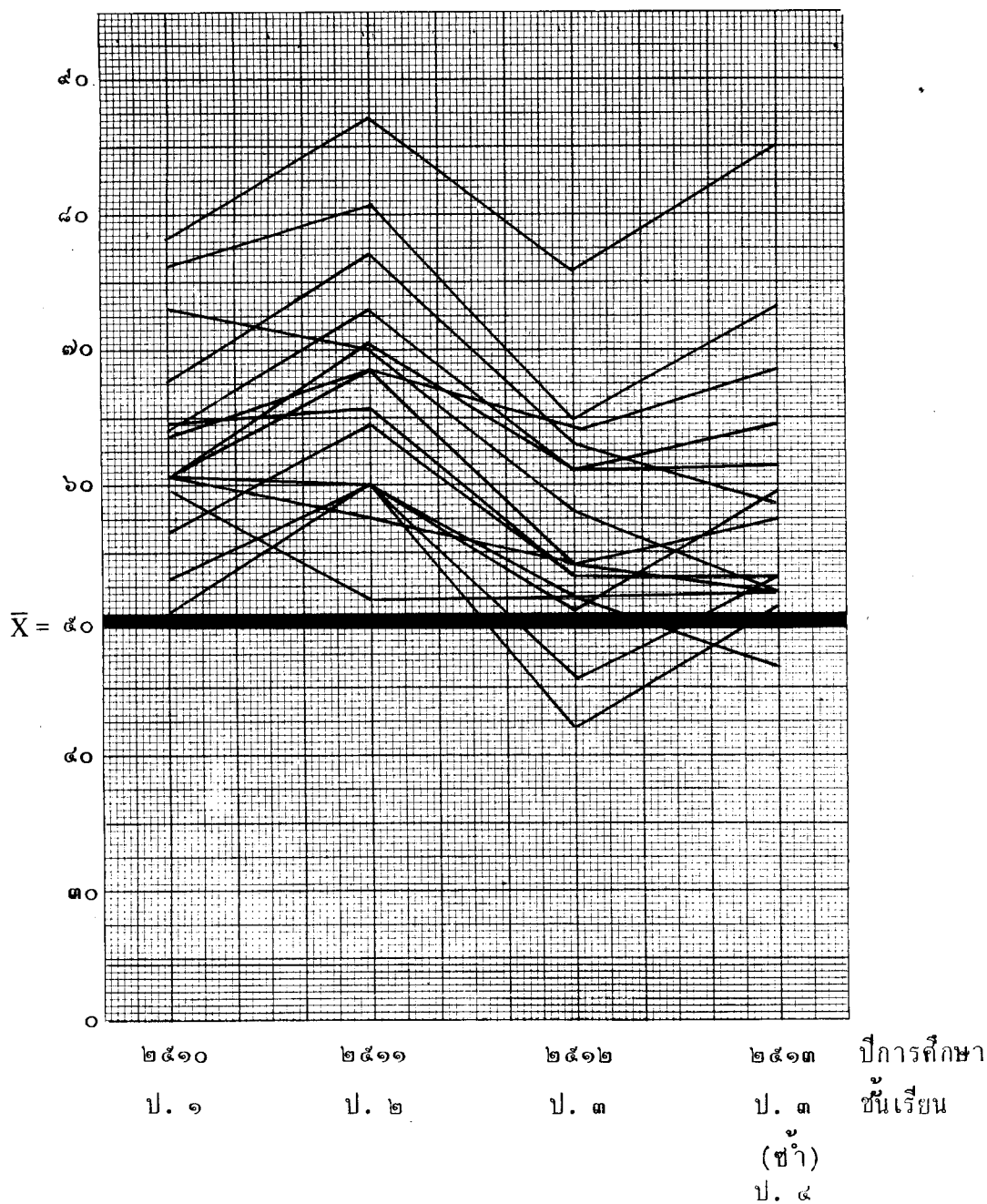
นอกจากนี้จากกราฟที่แสดงผลการเรียนของเด็กทั้งหมด 2 กลุ่มในท้ายบทนี้ เราจะสังเกตเห็นได้ว่าเด็กกลุ่มสอบได้มีคะแนนเป็นกลุ่มก้อนไม่ทิ้งห่างกันมากนัก เส้นกราฟจะเป็นแบบเดียวกันทั้ง 4 ปี คือแต่ละคนจะรักษาความคงที่ในการเรียนของตนไว้ คนที่เรียนดีก็มักจะเรียนดีตลอด และคนเรียนปานกลางก็จะเป็นเช่นนั้นตลอดมา คะแนนเฉลี่ยของทั้งกลุ่มอยู่ระหว่างร้อยละ 50—70 และมีอยู่ 2 รายที่ได้คะแนนสูงกว่าร้อยละ 80 ในชั้นประถมปีที่ 2 ส่วนกลุ่มสอบตกนั้นคะแนนแตกต่างกันมากไม่เป็นกลุ่มก้อน บางคนก็สูงมากเกือบร้อยละ 80 แต่บางคนก็ได้คะแนนต่ำมากที่สุดที่เดียว สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งก็คือว่าในชั้นประถมปีที่ 2 รายเฉลี่ยคะแนนสูงกว่าชั้นอื่นๆ แต่พอถึงชั้นประถมปีที่ 3 เส้นกราฟจะตกลงมาอย่างเห็นได้ชัด ที่เป็นเช่นนั้นพอจะอธิบายได้ประการหนึ่งว่า เพราะในชั้นประถมปีที่ 3 หลักสูตรกำหนดให้เรียนวิชาเพิ่มขึ้นกว่า 2 ชั้นแรกอีกหลายอย่าง เด็กอาจปรับตัวไม่ทัน ผลการเรียนจึงลดลง

เมื่อใช้แบบทดสอบของสถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็กกับเด็กทั้งสองกลุ่มเมื่อปี 2510 ในวิชาเลขคณิตและอ่านไทย ก็ปรากฏว่าคะแนนถัวเฉลี่ยของกลุ่มสอบได้จะเป็น 28.58 และ 46.89 ส่วนกลุ่มสอบตกได้คะแนนเพียง 12.22 และ 36.09 ซึ่งแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

สรุปว่าจากการศึกษารายกรณี และการพิจารณาลักษณะต่างๆ ของเด็กทั้งสองกลุ่มโดยส่วนรวม ทำให้เห็นชัดพอสมควรถึงความคล้ายคลึงกัน และความแตกต่างกันระหว่างเด็กกลุ่มสอบได้ และเด็กกลุ่มสอบตกในแง่ต่าง ๆ ซึ่งพอจะเป็นเครื่องนำทางให้เรามองเห็นได้ว่า เด็กสอบได้หรือสอบตกอาจเนื่องมาจากเหตุผลประการใดบ้างดังข้างต้น

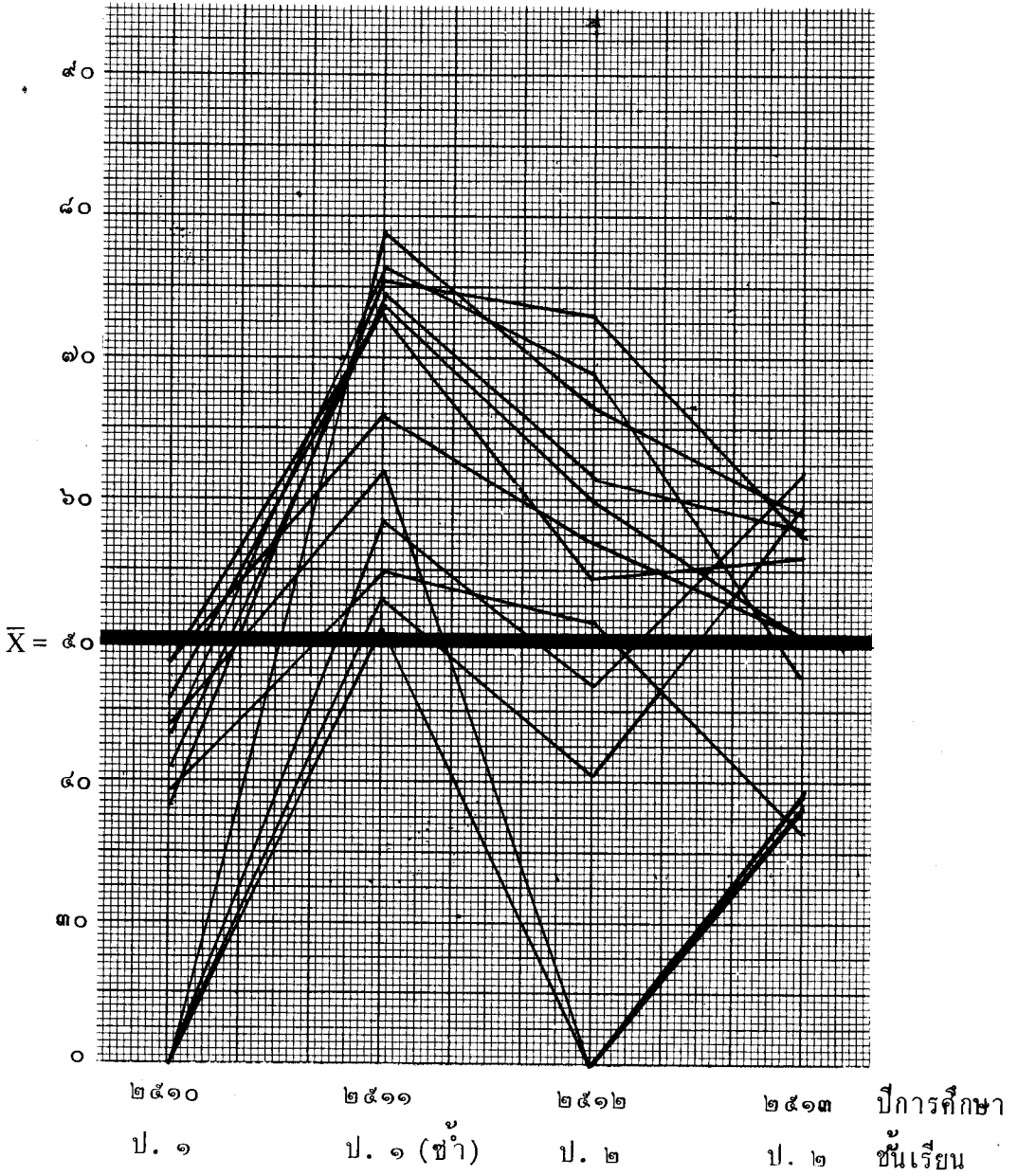
ภาพที่ ๑๑ กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของกลุ่มสอบได้

คะแนนสอบไล่คิดเป็นเปอร์เซ็นต์



ภาพที่ ๑๒ กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของกลุ่มสอบตก

คะแนนสอบไล่คิดเป็นเปอร์เซ็นต์



บทสรุปและอภิปรายผล

ผลจากการวิจัยเรื่องนี้ปรากฏว่า การสอบตกของเด็กมีสาเหตุเกี่ยวเนื่องมาจากปัจจัยที่สำคัญหลายประการด้วยกัน ที่สำคัญที่สุดได้แก่ ปัจจัยที่มาจากตัวเด็กเอง จากทางครอบครัว และจากทางโรงเรียนและครู

5.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องมาจากตัวเด็กเอง

จากการสัมภาษณ์ครูในกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เด็กสอบตก ได้รับคำตอบจากครูเรียงลำดับความสำคัญ คือ ชาวนับัญญาต่ำ ขาดอุปกรณ์การเรียน สุขภาพทางกาย เช่น ประสาทสัมผัสต่างๆไม่ปกติ, ขาดความพร้อม, มีปมด้อย, ขาดเรียนบ่อยๆ, ไม่สนใจการเรียน, เกียจคร้าน, และหนีโรงเรียน นอกจากนี้ครูยังมีความเห็นในเรื่องการเรียนเร็วเรียนช้าว่า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กนั้น สถิติปัญหาและความสนใจของเด็กเป็นเรื่องสำคัญ เด็กที่มีความฉลาดอยู่แล้ว ประกอบกับความสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ย่อมเรียนได้เร็วกว่าเด็กที่ขาดความสนใจและมีความฉลาดน้อยกว่า ความพิการทางหู ตา ร่างกาย หรือมีโรคประจำตัว ก็เป็นอุปสรรคสำคัญอีกอย่างหนึ่งซึ่งพบผลจากการวิจัยว่า เด็กในกลุ่มสอบตกประมาณครึ่งหนึ่ง มีความบกพร่องทางประสาทสัมผัส คือทาง การได้ยิน และการเห็น อีกประการหนึ่งก็คือ ประสบการณ์ของเด็ก เด็กที่อยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชนที่เจริญแล้วย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้เร็วกว่าเด็กที่อยู่ในชนบทที่ยังล้าหลัง เพราะมีประสบการณ์มากกว่า ในเรื่องสุขภาพจิตก็เช่นเดียวกัน พบว่าเด็กที่สอบตกมักเป็นคนที่ยึดขรัมี มีนซึม และไม่ร่าเริง และบางคนก็มีปฏิกิริยาก้าวร้าว

จากผลของการวิจัยที่ได้พบดังกล่าวข้างต้นนี้ อาจกล่าวได้ว่า การที่เด็กมีความบกพร่องทางร่างกาย เช่น ความบกพร่องทางด้านประสาทสัมผัสต่างๆ การมีโรคประจำตัว หรือการขาดความพร้อมในการเรียน เป็นอุปสรรคต่อการเรียนของเด็กคือ ทำให้เด็กไม่สามารถเรียนได้อย่างเต็มที่ ต้องขาดเรียนบ่อยๆ หรือรู้สึกเหนื่อยหน่ายไม่สนใจต่อการเรียน จนเป็นเหตุให้สอบตก หรือไม่มีสิทธิเข้าสอบ นอกจากนี้แล้วยังมีผลต่อสุขภาพจิตของเด็กเช่นกัน คือ จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับตัวเด็กและจากการสัมภาษณ์ตัวเด็กเอง ตลอดจนจากการสังเกตของผู้สัมภาษณ์ พบว่าเด็กในกลุ่มสอบตกมักเป็นเด็กที่ไม่ร่าเริง มีกิริยาเชื่องซึมผิดกับเด็กในกลุ่มสอบได้ นอกจากนี้ครูยังให้ความเห็นว่าเด็กในกลุ่มสอบตกมักจะมีปมด้อยและบางคนแสดงกิริยาก้าวร้าวในชั้นเรียน

การสอบตกของเด็กอันสืบเนื่องมาจาก ความบกพร่องทางร่างกาย หรือการมีโรคประจำตัวนี้อาจแก้ไขได้โดยการร่วมมือระหว่างทางบ้านกับทางโรงเรียน กล่าวคือ ทางบ้านควรเอาใจใส่ต่อสุขภาพของเด็ก หมั่นสังเกตดูว่าเด็กของตนมีความบกพร่องทางร่างกายส่วนใดหรือไม่ หรือถ้าเด็กมีโรคประจำตัว ผู้ปกครองควรนำไปรับการตรวจรักษาและแจ้งให้ทางโรงเรียนหรือครูประจำชั้นได้ทราบ เพื่อครูจะได้ปฏิบัติเป็นพิเศษต่อเด็กตามความเหมาะสม ในขณะเดียวกัน ครูประจำชั้นควรสังเกตเด็กในชั้นเรียนของตนว่ามีความบกพร่องทางร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางด้านประสาทสัมผัส เช่น หู ตา หรือไม้ ถ้าหากรู้สึกผิดสังเกตควรแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ เพื่อจะได้มีการแก้ไขต่อไป อีกประการหนึ่งทางโรงเรียนควรมีบริการทางการแพทย์เพื่อตรวจสุขภาพของเด็กโดยทั่วไปเป็นครั้งคราว รวมทั้งการตรวจสอบทางด้านประสาทสัมผัสด้วย เพื่อที่ว่าเด็กมีความบกพร่องทางด้านใดบ้าง และควรมีบริการช่วยเหลือบ้างพอสมควร เช่น การจ่ายยาหรือการรักษาพยาบาลเท่าที่จะทำได้ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยขจัดอุปสรรคต่อการเรียนของเด็กไปได้ส่วนหนึ่ง จะทำให้เด็กสามารถเรียนได้อย่างเต็มที่

จากการสัมภาษณ์ครูในกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการสอบตกของเด็ก ครูได้เน้นถึงความสำคัญ ของสติปัญญาของเด็กว่าเป็นสาเหตุสำคัญยิ่งที่จะทำให้เด็กสอบตกหรือไม่ จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับเด็กในกลุ่มสอบตกครูได้ให้ความเห็นว่า ความพร้อมทางการเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งเช่นกัน เด็กในกลุ่มสอบตกมักเป็นเด็กที่ขาดความพร้อมในการเรียนทำให้ตามชั้นเรียนไม่ทัน สิ่งที่สนับสนุนความคิดนี้ก็คือ พบว่า เด็กกลุ่มสอบตกในกลุ่มตัวอย่างจะเรียนดีขึ้นเมื่อได้เรียนซ้ำชั้นอีกหนึ่งปี และในกลุ่มนี้มีจำนวนน้อยมากที่จะตกซ้ำชั้นอีกในชั้นเรียนต่อไป ฉะนั้นการสอนโดยคำนึงถึงความพร้อมของเด็กนั้นน่าจะเป็นสิ่งจำเป็นประการหนึ่ง ซึ่งถ้าหากสามารถทำได้ โรงเรียนควรจัดสอนพิเศษเพิ่มเติมให้แก่เด็กที่เรียนอ่อน หรือแยกชั้นเรียนไว้เป็นพิเศษสำหรับเด็กที่เรียนอ่อนหรือตามชั้นเรียนไม่ทันเพราะขาดความพร้อม โดยให้ครูช่วยเหลือเป็นพิเศษก็จะเป็นสิ่งที่ช่วยเหลือเด็กประเภทนี้ได้มาก

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองเกี่ยวกับการปรับตัวของเด็กที่โรงเรียน ผู้ปกครองเชื่อว่าเด็กของตนเข้ากับครูและเพื่อนได้ดี โดยให้เหตุผลว่าเด็กของตนไม่เคยนำเรื่องทางโรงเรียนมาฟ้องที่บ้านเลย คำบอกเล่าของผู้ปกครองเช่นนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าอาจเป็นเพราะผู้ปกครองไม่มีเวลาเอาใจใส่ซักถามเด็ก และเด็กบางคนเมื่อกลับจากโรงเรียนก็เอาแต่เล่นอย่างเดียวจนลืมเรื่องราวต่างๆ ทางโรงเรียนหมด นอกจากนี้มีผู้ปกครองยังเข้าใจว่า ครูคงเอาใจใส่เด็กดีทั้งในด้านการเรียนและการอบรมมารยาทความประพฤติ สำหรับเรื่องการสอบได้หรือตกของเด็กนั้น บิตามารดาส่วน

ใหญ่มีความเห็นว่าขึ้นอยู่กับความสามารถของเด็กเอง เช่น สติปัญญา ความจำ สุขภาพ เป็นต้น รองลงไปขึ้นอยู่กับความสามารถของครู เช่น วิธีสอน การรู้จักใช้อุปกรณ์การสอน ตลอดจนบุคลิกภาพของครูและความสัมพันธ์ระหว่างครูกับตัวเด็กด้วย มีผู้ปกครองบางคนของเด็กในกลุ่มสอบตกตอบว่าเด็กของตนกลัวครู และไม่อยากไปโรงเรียน ทั้งนี้ก็สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ตัวเด็กเอง ซึ่งมีหลายคนตอบว่าครูคุมมาก อยากให้ครูดูน้อยลง และมีเด็กบางคนในกลุ่มสอบตกตอบว่าไม่อยากมาโรงเรียนเพราะครูทำโทษ ผลที่ได้พบครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสถาบันระหว่างชาติ สำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก¹ เรื่องความกลัวของเด็กไทยซึ่งพบว่าสิ่งที่เด็กกลัวมากที่สุดขณะอยู่โรงเรียนไม่ว่าจะเป็นเด็กอยู่ในหมู่บ้านชนบทหรือเด็กในโรงเรียนประถมศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ซึ่งเป็นเด็กในพระนคร ได้แก่ครู การกลัวครูในที่นี่ ส่วนมากเป็นความกลัวในเรื่องถูกครูลงโทษมากกว่าเรื่องอื่น การที่เด็กกลัวครูลงโทษกันมากนี้ ผู้วิจัยในเรื่องดังกล่าวข้างต้นได้ให้ความเห็นว่าอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากสาเหตุสองประการด้วยกัน คือประการแรก เด็กได้รับการอบรมปลูกฝังให้มีความเคารพยำเกรงผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูมาตั้งแต่เล็กๆ และบิดามารดามักมอบอำนาจสิทธิ์ขาดในการอบรมสั่งสอนให้แก่ครูอย่างเต็มที่ อีกประการหนึ่งความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนก็เป็นความสัมพันธ์ที่เป็นแบบแผนมากเกินไป จึงทำให้เด็กกลัวครูมาก รายงานการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความกลัวของเด็กไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ นับได้ว่าเป็นเครื่องช่วยอธิบายข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพระหว่างครูกับผู้ปกครอง และตัวเด็กเองที่ได้พบจากการวิจัยเรื่องการสูญเปล่าทางการศึกษานี้ กล่าวคือ พบว่าถึงแม้ว่าผู้ปกครองบางคนจะตอบว่า เด็กของตนกลัวครูและไม่อยากไปโรงเรียน แต่ผู้ปกครองก็ไม่เคยซักถามเด็กถึงสาเหตุของการกลัวครู ตลอดจนไม่เคยได้ซักถามครูเกี่ยวกับเรื่องนี้เลย ทั้งนี้ก็อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองไม่มีเวลาและยังคงมีความคิดที่ว่า การให้เด็กกลัวครูไว้เป็นสิ่งที่ดี ทั้งนี้เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเคารพยำเกรงครู และได้มอบสิทธิ์ขาดในการอบรมสั่งสอนเด็กให้แก่ครูอย่างเต็มที่นั่นเอง ส่วนทางด้านตัวเด็กเองนั้น นอกจากจะเคารพยำเกรงครูเพราะได้รับการอบรมสั่งสอนจากทางบ้าน เด็กยังยอมรับว่าที่ตนกลัวครูก็เพราะครูทำโทษ แต่การลงโทษของครูนั้นเป็นการเหมาะสมแล้วเพราะตนเองได้ทำผิดสมควรได้รับโทษจริง

¹ สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก, ความกลัวของเด็กไทย รายงานการวิจัย ฉบับที่ 6 หน้า 53.

5.2 ปัจจัยที่เกี่ยวกับครอบครัว

ผลของการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่า ครอบครัวเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งประการหนึ่งอย่างแน่นอนที่จะทำให้เด็กสอบได้หรือตก จะเห็นได้ชัดว่าเด็กในกลุ่มสอบได้มีผู้ปกครองที่มองเห็นความสำคัญของการศึกษามากกว่าผู้ปกครองในกลุ่มสอบตก จึงได้กระตุ้นให้เด็กรักการเรียน และอยากไปโรงเรียนในขณะที่เด็กยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการไปโรงเรียนมาก่อนเลย เมื่อปลูกฝังความรักการเรียนให้แก่เด็กแล้ว ผลที่ได้รับตามมาก็คือ เด็กจะชอบไปโรงเรียนและสามารถปรับตัวเข้ากับครูและเพื่อนได้ดี ส่วนเด็กในกลุ่มสอบตก มีบางคนที่ไม่สามารถปรับตัวได้ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งเนื่องมาจากขาดการอบรมดูแลและปลูกฝังนิสัยใจคอและทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนของผู้ปกครองนั่นเอง

ในแง่ของความเป็นอยู่ในครอบครัวพบว่า เด็กในกลุ่มสอบได้มีผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมดีกว่าผู้ปกครองของเด็กในกลุ่มสอบตก คือมีรายได้ที่แน่นอนกว่าและสูงกว่า จำนวนเฉลี่ยของบุตรของผู้ปกครองเด็กในกลุ่มสอบตกสูงกว่ากลุ่มสอบได้ ซึ่งเป็นเหตุให้กระทบกระเทือนสภาพความเป็นอยู่บางประการของเด็กในกลุ่มสอบตก เช่น ไม่ได้รับประทานอาหารอย่างเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย หรือ ไม่ได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ขาดแคลนเครื่องนุ่งห่ม หรือมีเครื่องนุ่งห่มที่สกปรกเป็นที่รังเกียจของเพื่อน ไม่มีรถแท็กซี่ไปโรงเรียน ขาดอุปกรณ์การเรียนและสิ่งอื่น ๆ ที่จำเป็นในการเรียน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กเบื่อน่ายในการเรียน เบื่อโรงเรียน เป็นสาเหตุให้เด็กหนีโรงเรียน เมื่อขาดโรงเรียนบ่อยเข้าก็เรียนตามเพื่อนไม่ทันจนในที่สุดก็สอบตก

สำหรับเรื่องภาระทางบ้านนั้น เด็กทั้งสองกลุ่มต้องช่วยทำงานบ้านเหมือน ๆ กัน เช่น เลี้ยงน้อง หุงข้าว กวาดถูบ้าน และงานเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ แต่กลุ่มสอบตกต้องทำงานมากกว่าเนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวซึ่งยากจน บางคนถึงกับต้องหยุดโรงเรียนเพื่อช่วยเลี้ยงน้อง การได้รับความรู้เพิ่มเติมจากทางบ้าน เช่น อ่านหนังสือ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ หรือได้มีโอกาสไปเที่ยวนอกบ้านเป็นครั้งคราวนั้น ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าในกลุ่มสอบได้สามารถให้สิ่งเหล่านี้แก่เด็กได้ดีกว่าในกลุ่มสอบตก นอกจากนั้น ความประพฤติของผู้ปกครองบางคนในกลุ่มสอบตกก็เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่จะเป็นเหตุเกี่ยวเนื่องให้เด็กสอบตก เช่น มารดาคิดเล่นการพนันหรือบิดาเมาสุราเป็นอาชิต์ก็ทำให้ครอบครัววระส่ำระสาย ขาดความรักความอบอุ่นและความมั่นคงทางจิตใจของสมาชิกในครอบครัวขึ้นได้

ผลของการวิจัยที่ได้พบข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการที่ผู้ปกครองละเลยไม่เข้มงวดกวดขัน

เด็กเท่าที่ควรทั้งทางด้านการเรียนและอื่น ๆ ตลอดจนการขาดการให้กำลังใจและความรักความอบอุ่นจากที่บ้าน เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของการสอบตกของเด็ก วิธีการแก้ไขอาจทำได้โดยผู้ปกครองกวาดขัน เอาใจใส่การเรียนของเด็กให้มากกว่าที่เป็นอยู่ขณะนี้ เช่น ในด้านการไม่让孩子ขาดโรงเรียน ในด้านจัดหาอุปกรณ์การเรียนที่จำเป็นแก่เด็ก และสนับสนุนให้กำลังใจแก่เด็กอย่างมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นอกจากนี้ สิ่งที่ต้องแก้ไขอย่างยิ่งก็คือ การพยายามทำให้ผู้ปกครองมีการติดต่อกับทางโรงเรียนอยู่เสมอและมากกว่าที่กำลังทำอยู่ในขณะนี้

5.3 ปัจจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียนและครู

ก. สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน

สิ่งแวดล้อมในชั้นนี้ได้แก่ ทำเลที่ตั้งของโรงเรียน บริเวณโรงเรียน และจำนวนนักเรียนในห้องหนึ่ง ๆ ผลการวิจัยเรื่องนี้ปรากฏว่า โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีพอสมควร ไม่อยู่ในที่แออัด หรือที่ ๆ มีอันตราย เด็กสามารถเรียนและกลับไปได้โดยปลอดภัยแม้จะมีเสียงรบกวนบ้าง เว้นบางโรงเรียนที่ตั้งอยู่ริมคลองจะมีเสียงรบกวนจากเรือหางยาวเป็นอย่างมาก บริเวณโรงเรียนส่วนใหญ่มีสนามเด็กเล่นกว้างขวางพอสมควร แต่ที่ไม่มีสนามเลยก็มี โรงเรียนทั้งหมดมีบริเวณพอที่จะปลูกต้นไม้หรือจัดสวนไม้ประดับ สรุปได้ว่า สำหรับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่โรงเรียน เด็กได้รับดีพอสมควรแทบทุกโรงเรียน

ข. อาคารเรียนและห้องเรียนตลอดจนบริการอื่น ๆ

โรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีอาคารเรียนไม่พอกับจำนวนนักเรียน จำนวนนักเรียนในห้องเรียนหนึ่ง ๆ มีพิสัยระหว่าง 31—51 คน ซึ่งทำให้เกิดการแออัดยัดเยียด อุปกรณ์ที่จะช่วยในการเรียนการสอนก็ไม่เพียงพอ ทางด้านแสงสว่างและระบบการถ่ายเทอากาศนั้นส่วนมากอยู่ในสภาพใช้ได้ การบริการต่างๆของโรงเรียน เช่น น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องส้วม มีอัตราส่วนระหว่างคำตอบที่ว่าเพียงพอ กับไม่เพียงพอ 9:6 ซึ่งแสดงว่าความจำเป็นในเรื่องนี้ยังมีอยู่พอสมควร ส่วนทางด้านอาหารนักเรียนจะนำมาจากบ้านมารับประทานหรือซื้อเอาที่โรงเรียนก็ได้แล้วแต่ความพอใจ

จากผลของการวิจัยดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่าสิ่งที่เป็นปัญหาและมีส่วนเกี่ยวพันกับการสอบตกของเด็กนั้น ได้แก่ อัตราส่วนระหว่างจำนวนอาคารเรียนและจำนวนนักเรียน และอัตราส่วนระหว่างจำนวนห้องเรียนกับจำนวนนักเรียน ซึ่งพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีอาคารเรียนและห้องเรียนไม่เพียงพอ เพราะฉะนั้นทางโรงเรียนจึงพยายามหาทางแก้ไขโดยการจัดจำนวนห้องเรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทำให้เกิดการแออัดยัดเยียดและห้องเรียนมีเสียงรบกวนจากห้องข้าง

เคียง ทำให้ครูทำการสอนไม่สะดวก นอกจากนี้แล้วการขาดอุปกรณ์การเรียนการสอนก็เป็นปัญหาหนึ่งเช่นเดียวกันที่ทำให้ครูไม่สามารถทำการสอนได้อย่างเต็มที่ การแก้ไขในสิ่งต่างๆ เหล่านี้ควรทำอย่างยั้ง คือ โรงเรียนควรปรับปรุงห้องเรียนเสียใหม่โดยลดจำนวนนักเรียนแต่ละชั้นไม่ให้อัดแอ่มากจนเกินไป เพราะจะทำให้เกิดการด้อยคุณภาพทางการเรียนการสอน ตลอดจนหาทางขจัดเสียงรบกวนไม่ให้เกิดขึ้น จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็นให้แก่ครู และการจัดบริการค่าน้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องส้วม ให้พอกับความจำเป็น การแก้ไขดังกล่าวนี้อาจเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาการสอบตกของเด็กลงได้บ้าง

ค. ปัจจัยเกี่ยวกับครู

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า เมื่อเทียบส่วนจำนวนครูต่อจำนวนนักเรียนในโรงเรียนแล้ว จำนวนครูในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างแต่ละโรงเรียนมีเพียงพอกับความต้องการ หน้าที่ของครูนอกจากเป็นครูประจำชั้นทำการสอนในตำราวิชาการแล้วยังทำหน้าที่อื่นๆ อีก เช่น เป็นครูเวรควบคุมนักเรียนประจำวัน งานค่านักเรียน อนุภาซาด และช่วยงานธุรการอื่นๆ เป็นครั้งคราว รวมทั้งงานรักษาและตกแต่งบริเวณโรงเรียนด้วย ครูส่วนใหญ่ต้องสอนแทบทุกวิชาและส่วนใหญ่ต้องสอนสัปดาห์ละ 21-25 ชั่วโมง มีอยู่ประมาณร้อยละ 19 ที่ต้องสอนถึง 26-30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ครูส่วนใหญ่ตอบว่าปริมาณงานที่ต้องรับผิดชอบไม่หนักเกินความสามารถ มีอยู่เพียงร้อยละ 13 ที่บอกว่าหน้าที่การงานหนักเกินความสามารถ ครูส่วนใหญ่กล่าวว่า มีความพอใจในอาชีพของตน แม้จะรู้สึกเบื่อหน่ายอาชีพครูบ้างเป็นครั้งคราว เนื่องจากงานหนักและมีเด็กที่ต้องรับผิดชอบในชั้นเรียนมากเกินไป แต่ก็ไม่ได้คิดจะละทิ้งอาชีพครูไปประกอบอาชีพอื่น เกี่ยวกับสถานที่สอนมีครูประมาณร้อยละ 50 ที่อยากขอย้ายไปสอนที่โรงเรียนอื่นโดยมีเหตุผลต่างๆ กัน เช่น ต้องเดินทางไกล ครอบครัวยากกันอยู่ อยากไปสอนในโรงเรียนที่มีจำนวนครูพอเพียง มีอุปกรณ์การสอนอย่างบริบูรณ์ เบื่อการจำเจ อยากเปลี่ยนที่สอนบ้าง เป็นต้น

ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวครูนี้พอสรุปได้ว่า ครูส่วนใหญ่ต้องสอนทุกวิชายกเว้น ขั้วร้องและพลศึกษา และจำนวนชั่วโมงที่ต้องสอนในสัปดาห์หนึ่งๆ ค่อนข้างสูง นับเป็นภาระหน้าที่ที่หนักมาก ซึ่งมีครูอยู่ประมาณร้อยละ 13 ที่บอกว่าหน้าที่การงานหนักเกินความสามารถโดยมีเหตุผลต่างๆ กัน เช่น จำนวนนักเรียนในห้องเรียนมีมากเกินไปดูแลไม่ทั่วถึง ผู้ปกครองไม่ค่อยเอาใจใส่กวาดขันเด็ก ทำให้เด็กขาดเครื่องใช้ในการเรียน หรือขาดเรียนบ่อยๆ สติปัญญาของเด็กไม่เท่ากัน ในชั้นเรียนหนึ่งๆ ในชั้นเรียนมีเด็กที่มีปัญหาหลายคน เหล่านี้เป็นต้น

ถึงแม้ว่าปัจจัยที่เกี่ยวกับครูนี้จะไม่ใช่สาเหตุโดยตรงที่ทำให้เด็กสอบตก แต่ก็ต้องยอมรับ

ว่าครูเป็นจักรกลสำคัญทางด้านการเรียนของเด็กและมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากต่อการสอบได้หรือตกของเด็ก กล่าวคือ ถ้าหากครูมีภาระหน้าที่หนักเกินไป ก็ไม่สามารถทำการสอนได้อย่างเต็มที่ การขาดอุปกรณ์การสอน สภาพห้องเรียนที่ไม่เหมาะสม ก็เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งต่อการทำงานของครู เช่นเดียวกัน นอกจากนี้แล้วกำลังใจของครูก็นับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งอย่างหนึ่ง การสอนจำเจอยู่เพียงชั้นเดียวบีบแล้วบีบเล่า สอนวิชาที่ไม่มีความถนัดหรือไม่ชำนาญ หรือไม่สนใจปัญหาส่วนตัว เช่น การแยกกันอยู่กับครอบครัว ภาวะความเป็นอยู่ที่บีบคั้น สัมพันธภาพของครูที่มีต่อเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา เหล่านี้ก็มีผลต่อการสอนของครูเช่นเดียวกัน

ฉะนั้นเพื่อเป็นการช่วยให้งานสอนของครูได้ผลดี โรงเรียนควรจัดชั่วโมงสอนและงานธุรการอื่นๆ ให้พอเหมาะกับกำลังของครู จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความสามารถและความชำนาญ และควรจัดจำนวนนักเรียนในชั้นแต่ละชั้นไม่ให้แออัดมากเกินไป มีอุปกรณ์การสอนครบครัน และมีการส่งเสริมให้กำลังใจแก่ครูตามความเหมาะสม เช่น ให้ได้มีโอกาสเลื่อนวิทยฐานะหรือมีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน เป็นต้น ก็จะช่วยให้ครูมีกำลังใจทุ่มเทความสนใจในการสอนอย่างเต็มที่ อันจะนำไปสู่การลดจำนวนการสอบตกของเด็กในชั้นได้

สำหรับการแก้ไขปัญหาการสูญเปล่าทางการศึกษาซึ่งในการวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตเฉพาะอยู่ที่การสอบตกซ้ำชั้นของเด็กนั้นไม่ควรมีการแก้ไขเฉพาะสาเหตุที่มาจากปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ควรแก้ไขพร้อมกันไปทุกๆ ด้าน คือ ทางด้านโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และตัวเด็ก ทางโรงเรียนควรปรับปรุงบริการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน และบริการด้านอื่นๆ ที่จำเป็น มีการสร้างขวัญหรือกำลังใจที่ดีให้แก่ครู ตลอดจนปรับปรุงระบบการทำงานของครูและระบบการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง ทางด้านครูนั้นควรหมั่นพิจารณาผลงานของตนเองพยายามแก้ไขปรับปรุงวิธีการสอนให้เหมาะสมและมีผลดีต่อเด็กมากที่สุด และพยายามศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ส่วนทางด้านผู้ปกครองก็ควรกวาดขันเอาใจใส่ดูแลเด็กของตนให้มากที่สุด ทั้งด้านการเรียนและการสนับสนุนให้กำลังใจ ตลอดจนการพยายามติดต่อและให้ความร่วมมือแก่ทางโรงเรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ส่วนทางด้านตัวเด็กนั้น ทางโรงเรียนหรือผู้ปกครองต้องหาทางขจัดหรือแก้ไขสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนของเด็กซึ่งได้แก่ ความบกพร่องทางด้านร่างกายและโรคประจำตัวต่างๆ ซึ่งเชื่อว่าเมื่อขจัดหรือปรับปรุงแก้ไขไปได้แล้วจะช่วยให้เด็กเรียนได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามในการที่จะแก้ไขปัญหาคือการตกซ้ำชั้นของเด็กให้ได้ผลนั้น ต้องอาศัยความร่วมมืออย่างดียิ่งระหว่างโรงเรียน ครู และผู้ปกครอง ที่จะร่วมกันพิจารณาสิ่งต่างๆ และดำเนินการแก้ไขให้ลุกลงไปด้วยดี

อย่างไรก็ตามการที่จะแก้ไขปัญหาการสอบตกซ้ำชั้นของเด็กให้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายอย่างแท้จริงนั้น เราควรคำนึงถึงปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับตัวเด็ก และมีอิทธิพลต่อการเรียนของเด็กอยู่ไม่น้อย ปัจจัยดังกล่าวนี้ได้แก่ ปัจจัยทางด้านชุมชน ซึ่งพบว่าชุมชนที่คนส่วนใหญ่สนใจการศึกษาของเด็ก มีศรัทธาและยอมรับคุณประโยชน์ของการศึกษา ย่อมมีส่วนช่วยสนับสนุนและปลูกฝังคุณค่าของการศึกษาในตัวเด็ก เช่น การปลูกฝังนิสัยรักการเรียนให้แก่เด็ก และพยายามสร้างบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมที่ช่วยสนับสนุนให้เด็กสนใจการเรียน เช่น มีห้องสมุดสำหรับเด็กในชุมชนนั้น หรือมีกลุ่มกิจกรรมพิเศษสำหรับเด็ก เหล่านี้ หรือวิธีการอื่น ๆ ที่จะสนับสนุนให้เด็กรักการเรียน และโรงเรียนของตน . ซึ่งนับได้ว่าเป็นสิ่งช่วยในการลดปัญหาการสอบตกซ้ำชั้นของเด็กไปโดยปริยาย เพราะเมื่อเด็กรักการเรียนแล้ว ก็ย่อมมีความสนใจต่อการเรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่าย การหนีโรงเรียนก็คงมีน้อย และการสอบตกซ้ำชั้นก็คงไม่มีหรือถ้ามีก็คงมีจำนวนน้อยที่สุด เพราะฉะนั้นการแก้ไขปัญหาการสูญเปล่าทางการศึกษาซึ่งนอกจากจะแก้ไขที่ปัจจัยอันเป็นที่มาโดยตรง ซึ่งได้แก่ปัจจัยทางด้านโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และตัวเด็กเองแล้ว ผู้วิจัยยังมีข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่ง คือ การปลูกฝังศรัทธาของการศึกษาให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้สังเกตเห็นและยอมรับคุณประโยชน์ของการศึกษาที่มีต่อตนเองและส่วนรวม ซึ่งจะส่งผลสะท้อนไปยังตัวเด็กและการศึกษาของเด็กโดยปริยาย ถ้าหากทำได้เช่นนี้แล้วก็เชื่อว่าจะช่วยลดหรือแก้ไขปัญหาทางการศึกษาในด้านการสูญเปล่าทางการศึกษาซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนการศึกษาด้านอื่น ๆ นอกเหนือไปจากนี้ได้อย่างมากทีเดียว

บรรณานุกรม

- รุ่ง แก้วแดง “จำนวนนักเรียนซ้ำชั้น” วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ 4 (7) : 43—52
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2513.
- สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก ความกลัวของเด็กไทย รายงานการวิจัย
ฉบับที่ 6 สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก 2509, 104 หน้า.
- สมชัย วุฒิปรีชา “สภาพการศึกษาปัจจุบันของประเทศไทย” วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ
3 (10) : 25—36 พฤษภาคม 2512.
- สามัญศึกษา, กรม กระทรวงศึกษาธิการ รายงานการสัมมนาปัญหาหนักเรียนประถมศึกษา
ซ้ำชั้น กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2509, 243 หน้า.
- สามัญศึกษา, กรม กระทรวงศึกษาธิการ รายงานประจำปี 2514 กรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ 2515.
- Goodlad, John I., “Some Effects of Promotion and Non-Promotion upon the Social
and Personal Adjustment of Children,” *Journal of Experimental Education*,
22: 301—328, 1954.
- Technical Seminar on Educational Wastage and School Dropouts, Bangkok 5—12 Septem-
ber 1966, Final Report, Unesco, Bongkok, 1966.**
- UNESCO Report, **Educational Investment Programming Mission, Unesco, Bangkok
1963.**

ภาคผนวก

1. โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในโครงการวิจัย
การสูญเปล่าอันเนื่องมาจากความล้มเหลวทางการเรียนของนักเรียน
ในชั้นประถมศึกษา

- ก. สังกัดเทศบาลนครกรุงเทพ ฯ
1. โรงเรียนวัดสวนพลู
 2. โรงเรียนวัดจันทร์สโมสร
 3. โรงเรียนวัดคิสีหงสาราม
 4. โรงเรียนวัดราชดิ้งขร
 5. โรงเรียนวัดช่องลม
 6. โรงเรียนวัดคอกไม้ (สุขุมวิท)
- ข. สังกัดเทศบาลนครธนบุรี
1. โรงเรียนวัดบางสะแกนอก
 2. โรงเรียนวัดพิชัยญาติ
 3. โรงเรียนวัดบางเสาธง
 4. โรงเรียนวัดบางขุนนนท์
- ค. สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนคร
1. โรงเรียนบ้านคลองบัว
 2. โรงเรียนบ้านบางกะปิ
 3. โรงเรียนวัดลาดพร้าว
- ง. สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี
1. โรงเรียนวัดอู่คนรังสี
 2. โรงเรียนวัดบางปะแก้ว

2. แบบสอบถามต่าง ๆ

แบบสอบถามฉบับที่ 1

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโรงเรียน

ส่วนที่ 1 จำนวนครูและจำนวนนักเรียน

1. โรงเรียน.....
2. ที่ตั้ง.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
3. ตั้งเมื่อ พ.ศ.
4. ชั้นที่จัดสอน ชั้นเด็กเล็ก - ประถมปีที่ 4 ประถมปีที่ 1-ประถมปีที่ 4
 ประถมปีที่ 1-ประถมปีที่ 7 ประถมปีที่ 5-ประถมปีที่ 7
5. สังกัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด
6. การสอนจัดเป็น 1 ผลัด 2 ผลัด
7. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำนวนครูทั้งหมด จำแนกเป็น เพศ และวุฒิ

วุฒิ

จบประถมศึกษา

จบมัธยมศึกษา

จบเตรียมอุดมศึกษา

ประกาศนียบัตรครูมูลหรือเทียบเท่า (ป. หรือ พ.)

ประกาศนียบัตรครูประถมหรือเทียบเท่า (ป.ป., พ.ป., ป.กศ. ต้น)

ประกาศนียบัตรครูมัธยมหรือเทียบเท่า (ป.ม., พ.ม., อ.กศ. ป.กศ.สูง)

ปริญญาตรีทางการศึกษา (เช่น กศ.บ., ค.บ. หรือปริญญาตรีอื่นนอก ค.บ.)

ปริญญาตรีอื่นๆ (เช่น วท.บ., อ.บ., ธ.บ. เป็นต้น)

รวม

ชาย หญิง รวม

..... ..

..... ..

..... ..

..... ..

..... ..

..... ..

..... ..

..... ..

..... ..

8. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับระยะเวลาสอนของครู

ระยะเวลา

สอนมานานเป็นปีเวลา 1 - 3 ปี

สอนมานานเป็นปีเวลา 4 - 6 ปี

สอนมานานเป็นปีเวลา 7 - 9 ปี

ชาย หญิง รวม

..... ..

..... ..

..... ..

4. อยู่ในบริเวณที่ปลอดภัยจากยานพาหนะต่าง ๆ
5. ตั้งอยู่ในบริเวณที่สูง น้ำไม่ท่วม
6. บริเวณโรงเรียนไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ น้ำไม่ขังเฉอะแฉะเมื่อฝนตก
7. ปราศจากเสียงรบกวนจากบริเวณใกล้เคียง
8. มีสนามกว้างขวางพอเพียงสำหรับเด็กเล่น

ความเห็นของผู้สำรวจ

1.
.....
2.
.....
3.
.....
4.
.....
5.
.....
6.
.....

2. อาคารเรียนและบริการต่าง ๆ

ข้อควรพิจารณา

1. เป็นอาคารไม้หรือตึก สร้างมากี่ปีแล้ว มีทั้งหมดกี่หลัง
2. ลักษณะภายนอก และภายใน (ความสวยงาม ความชำรุดทรุดโทรมต่าง ๆ)
3. ทางเข้าออก หรือทางขึ้นลงตัวอาคาร และสภาพทั่วไปของตึกอาคารในแง่ของสุขภาพและความปลอดภัย
4. บริการต่าง ๆ สำหรับนักเรียน

แนวทางสำหรับการพิจารณา

1. ลักษณะภายนอก ความชำรุดทรุดโทรมต่าง ๆ หลังคาอาคาร
2. การจัดแบ่งห้องเรียน
3. ระเบียบ ทางเข้าออก หรือทางขึ้นลง บันไดขึ้นลง
4. ลักษณะการถ่ายเทของอากาศ
5. แสงภายในห้องเรียน
6. น้ำดื่ม น้ำใช้ในอาคารเรียน
7. ส้วมและการดูแลรักษา ตลอดจนจำนวนเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนหรือไม่

ความเห็นของผู้สำรวจ

3. ห้องเรียน

สิ่งที่ควรพิจารณา

1. ขนาดเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนหรือไม่
2. วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น
3. ความเหมาะสมในแง่สุขภาพของนักเรียน
4. การตกแต่งชั้นเรียน

แนวทางสำหรับการพิจารณา

1. จำนวนนักเรียนในชั้นเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อที่ (ยัดเยียด อัดแอ)
2. ลักษณะโต๊ะเรียน ม้านั่ง สภาพเป็นอย่างไร
3. การถ่ายเทของอากาศ (หน้าต่าง ประตู)
4. กระดานดำ ซอล์ก แผ่นป้ายต่างๆ
5. วัสดุอุปกรณ์อื่นๆ
6. การตกแต่ง ตลอดจนการบำรุงรักษาความสะอาด
7. การจัดแบ่งห้องเรียนเป็นสัดส่วนกันดีหรือไม่ เสียงรบกวนจากห้องข้างเคียง

ความเห็นของผู้สำรวจ

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานที่สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ

1. ห้องประชุม
2. ห้องอาหารกลางวัน
3. ห้องสมุด
4. อื่น ๆ (ห้องพัสดุ)

สิ่งที่ควรพิจารณา

ควรพิจารณาถึงความเหมาะสมในเรื่อง ขนาด โต๊ะ ม้านั่ง การถ่ายเทอากาศ แสง เสียง-
รบกวน ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่าง ๆ

ความเห็นของผู้สำรวจ

ส่วนที่ 3 กิจกรรมและบริการต่างๆที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น

ก. เพื่อช่วยเหลือนักเรียน

1. บริการอาหารกลางวัน

2. บริการในเรื่องแบบเรียน

3. บริการรับส่งนักเรียน

4. บริการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

5. เสื้อผ้า-เครื่องนุ่งห่ม

6. อื่นๆ

ข. เพื่อช่วยเหลือครู

1. ในด้านสวัสดิการครู

2. ในด้านปรับปรุงวิทยฐานะ เช่นอนุญาตให้เรียนต่อ หรือส่งเสริมให้สอบเลื่อนวิทยฐานะ เป็นต้น

3. อื่น ๆ

ค. เพื่อปรับปรุงการสอนในโรงเรียน

1. การจัดให้มี in-service training

2. การประชุมภายในโรงเรียน หรือกลุ่มโรงเรียน (เพื่อปรึกษาหารือกันในเรื่องหลักสูตร ประมวลการสอน วิธีสอนต่างๆ การทดสอบเด็กเป็นต้น)

3. รวบรวมหนังสือตำราตลอดจนเอกสาร การศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้ครูมีโอกาสอ่านกันคว่ำ
เพิ่มเติมความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ

4. การจัดโครงการสอนต่าง ๆ (เช่น เพื่อการทดลองใช้วิธีการสอนใหม่ ๆ หรือจัดให้มี
มาตรการต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียน เป็นต้น)

ง. เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

1. การติดต่อกับผู้ปกครองของเด็ก ให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของโรงเรียน กฎ ข้อบังคับ
และข้อควรรู้อื่น ๆ ตลอดจนความเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ภายในโรงเรียน

2. ให้ความร่วมมือกับชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ (เช่นมีส่วนร่วมช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชนอย่างจริงจัง ให้ใช้อาคารสถานที่ในโอกาสอันควรเป็นต้น)

3. พยายามจัดให้มีการพบปะกันระหว่างครู และผู้ปกครอง เพื่อปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่จะเสริมสร้างความเจริญให้แก่โรงเรียน และชุมชน

แบบสอบถามฉบับที่ 2

คำชี้แจง วิธีกรอกแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้ มุ่งหมายจะสำรวจข้อมูลของเด็กเป็นรายบุคคล ฉะนั้นแบบสอบถามชุดหนึ่งใช้กรอกข้อมูลของเด็กหนึ่งคน
2. สดมภ์ด้านซ้ายมือเป็นรายละเอียดข้อมูลที่ต้องการ สดมภ์ด้านขวามือเป็นตัวเลขกำกับรายละเอียดแต่ละสิ่งแต่ละอย่าง เช่น ในข้อ 3 เรื่องอายุของนักเรียนจะมีลักษณะดังนี้

3. อายุ

5.0—5.11 ปี	๑
6.0—6.11 ปี	2
7.0—7.11 ปี	3
8.0—8.11 ปี	4
9.0—9.11 ปี	5
10.0—10.11 ปี	6
11.0—11.11 ปี	7
12.0—12.11 ปี	8

ในการกรอกก็ดูว่า เด็กคนนี้อายุเท่าไร แล้วเขียนวงกลมรอบตัวเลขที่กำกับไว้ทางด้านขวามือ ให้ตรงกับอายุของเด็ก เช่นถ้าเด็กมีอายุ 5 ปี 5 เดือน ก็เขียนวงกลมล้อมรอบเลข 1 ในสดมภ์ด้านขวามือ ดังในตัวอย่าง

3. ในกรณีที่ข้อเท็จจริงในเรื่องใดก็ตาม เป็นข้อเท็จจริงที่นอกเหนือไปจากรายละเอียดที่กำหนดไว้ในสดมภ์ด้านซ้ายมือโปรดเขียนต่อเติมด้วย เช่นเรื่องอายุที่กล่าวแล้ว ถ้าเด็กบางคนอายุ 13 ปี ซึ่งเกินจากที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามได้โปรดเขียนต่อลงไปด้วย
4. ผลของการวิจัยเรื่องนี้ จะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาของประเทศชาติเป็นส่วนรวมจึงใคร่ขอความร่วมมือจากครูและอาจารย์ที่เกี่ยวข้อง ได้โปรดกรอกข้อมูลของเด็กแต่ละคนให้ตรงตามความเป็นจริงที่สุด

ขอขอบคุณอย่างยิ่ง

คณะผู้ดำเนินการวิจัย

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก
ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียน

ชื่อ ที่อยู่

1. Identification No.		(1-4)
2. เพศ		(5)
ชาย		1
หญิง		2
3. อายุ		(6)
5.0-5.11 ปี		1
6.0-6.11 ปี		2
7.0-7.11 ปี		3
8.0-8.11 ปี		4
9.0-9.11 ปี		5
10.0-10.11 ปี		6
11.0-11.11 ปี		7
12.0-12.11 ปี		8
4. ปีที่เข้าโรงเรียน		(7)
ปีที่หนึ่ง		1
ปีที่สอง		2
ปีที่สาม		3
ปีที่สี่		4
ปีที่ห้า		5
ปีที่หก		6
ปีที่เจ็ด		7
ปีที่แปด		8
ปีที่เก้า		9
ปีที่สิบ		0
ปีที่สิบเอ็ด		X
ปีที่สิบสอง		Y

5. ชั้นที่กำลังเรียน (8)
- | | |
|---------|---|
| ประถม 1 | 1 |
| ประถม 2 | 2 |
| ประถม 3 | 3 |
| ประถม 4 | 4 |
| ประถม 5 | 5 |
| ประถม 6 | 6 |
| ประถม 7 | 7 |
6. ห้องเรียน (9)
- | | |
|---------|---|
| ห้อง ก. | 1 |
| ห้อง ข. | 2 |
| ห้อง ค. | 3 |
| ห้อง ง. | 4 |
| ห้อง จ. | 5 |
| ห้อง ฉ. | 6 |
| ห้อง ช. | 7 |
- ฯลฯ
- ในกรณีที่ไม่ได้แบ่งเป็น ก. ข. ค. ง. ให้ถือห้องแรกเป็น 1 ต่อไปเป็น 2, 3, 4 ตามลำดับ
7. ครูประจำชั้นเป็นหญิง หรือชาย (10)
- | | |
|------|---|
| ชาย | 1 |
| หญิง | 2 |
8. ครูประจำชั้นมีวุฒิอะไร (เฉพาะวุฒิสูงสุด) (11)
- | | |
|--|---|
| จบประถมศึกษา | 1 |
| จบมัธยม 6 | 2 |
| จบมัธยม 8 | 3 |
| ประกาศนียบัตรครูมูล (ป. หรือ พ.) | 4 |
| ประกาศนียบัตรครูประถม (ป.ป. หรือ พ.ป.) | 5 |
| ประกาศนียบัตรครูมัธยม (ป.ม. หรือ พ.ม.) | 6 |

ประกาศนียบัตรวิชาชีพต่าง ๆ	7
ปริญญาตรีในทางการศึกษา (เช่น กศ.บ.)	8
ปริญญาตรีในทางอื่น (เช่น อ.บ., วท.บ.)	9
อื่นๆ (ระบุ	0

9. ครูประจำชั้นสอนมากี่ปีแล้ว (12)

น้อยกว่า 1 ปี	1
1-2 ปี	2
3-4 ปี	3
5-6 ปี	4
7-10 ปี	5
11-15 ปี	6
16-20 ปี	7
21-25 ปี	8
26-30 ปี	9
30+ ปี	0

10. ที่พำนักอาศัย (ขณะนี้พักอาศัยอยู่กับใคร เพราะเหตุใด) (13)

อยู่บ้านของตนเองกับพ่อและแม่	1
อยู่บ้านของตนเองกับพ่อ แม่ตาย (หรือหย่าร้าง แยกกันอยู่)	2
อยู่บ้านของตนเองกับแม่ พ่อตาย (หรือหย่าร้าง แยกกันอยู่)	3
อยู่กับญาติ พ่อแม่อยู่ต่างจังหวัด	4
อยู่กับญาติ พ่อแม่ตาย	5
อยู่วัด พ่อแม่อยู่ต่างจังหวัด	6
อยู่วัด พ่อแม่ตาย	7

11. จำนวนพี่น้องทั้งหมดเดียวกันทั้งหมด (รวมทั้งเด็กคนนั้นด้วย) (14)

1 คน	1
2 คน	2
3 คน	3

4 คน	4
5 คน	5
6 คน	6
7 คน	7
8 คน	8
9 คน	9
10 คน	0
มากกว่า 10	X

12. เป็นลูกคนที่เท่าไร (15)

เป็นลูกคนโต	1
เป็นลูกคนที่ 2	2
เป็นลูกคนที่ 3	3
เป็นลูกคนที่ 4	4
เป็นลูกคนที่ 5	5
เป็นลูกคนที่ 6	6
เป็นลูกคนที่ 7	7
เป็นลูกคนที่ 8	8
เป็นลูกคนที่ 9	9
เป็นลูกคนที่ 10	0
เป็นลูกคนที่ 11	X

13. อาชีพของพ่อ (ทำงานอะไร) โปรดระบุให้ชัดเจน..... 0 (6)

อาชีพที่เป็นวิชาชีพ (profession เช่น ทนายความ หมอ ครู)	1
อาชีพการค้า	2
ทำงานเป็นเสมียน	3
อาชีพบริการ เช่น ทหาร ตำรวจ	4
พนักงานเสนอขาย (salesman)	5
คนขับรถ รถเมล์ แท็กซี่ ฯลฯ	6

อาชีพช่างต่าง ๆ (ช่างยนต์ ช่างไม้ ช่างไฟฟ้า)	7
กรรมกร (unskilled เช่น กรรมกรแบกหาม ชนดิน ฯลฯ)	8
เกษตรกร (เช่น ชาวนา หรือชาวสวน)	9
นักปกครอง หรือผู้จัดการ	0
ไม่มีอาชีพอะไร	X

14. อาชีพของแม่ (ทำงานอะไร) โปรดระบุ..... (17)

อาชีพที่เป็นวิชาชีพ	1
อาชีพค้าขาย	2
ทำงานเป็นเสมียน	3
อาชีพบริการ	4
พนักงานเสนาชขาย	5
คนขับรถ	6
อาชีพช่างต่าง ๆ	7
กรรมกร	8
เกษตรกร (เช่น ชาวนาหรือชาวสวน)	9
นักปกครองหรือผู้จัดการ	0
ไม่ได้ทำอะไร	X

15. รายได้ของพ่อ (เป็นรายเดือน) (18)

ต่ำกว่า 450 บาท	1
451--600 บาท	2
601--750 บาท	3
751--900 บาท	4
901--1200 บาท	5
1201--1650 บาท	6
1651--1950 บาท	7

1951—2050 บาท	8
2051—2500 บาท	9
2501—3000 บาท	0
3001 +	X
ไม่มีรายได้	Y

16. รายได้ของแม่ (เป็นรายเดือน) (19)

ต่ำกว่า 450 บาท	1
451—600 บาท	2
601—750 บาท	3
751—900 บาท	4
901—1200 บาท	5
1201—1650 บาท	6
1651—1950 บาท	7
1951—2050 บาท	8
2051—2500 บาท	9
2501—3000 บาท	0
3001 +	X
ไม่มีรายได้	Y

17. การศึกษาของพ่อ (20)

จบอุดมศึกษาได้ปริญญาจากมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย	1
จบการศึกษาต่ำกว่ามหาวิทยาลัย ได้ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ไปรตระบุ)	2
จบมัธยมศึกษาชั้นเตรียมอุดม	3

จบมัธยม 6

4

จบมัธยม 3

5

จบประถมศึกษา (ป. 4)

6

ไม่จบประถมศึกษา

7

18. การศึกษาของแม่

(21)

จบอุดมศึกษา

1

จบจากโรงเรียนวิชาชีพ (ระบุ.....)

2

จบเตรียมอุดม

3

จบมัธยม 6

5

จบประถมศึกษา (ป. 4)

6

19. บ้านอยู่ใกล้หรือไกลจากโรงเรียน

ใกล้

(22)

ไกล

1

20. ปรกติใช้เวลาเดินทางจากบ้านมาโรงเรียนนานเท่าใด

2

1- 9 นาที

(23)

10-19 นาที

1

20-29 นาที

2

30-39 นาที

3

40-49 นาที

4

50-59 นาที

5

60 + ... นาที

6

7

21. ตามปกติมาโรงเรียนโดยวิธีใด

(24)

เดิน

1

ขึ้นรถเมล์

2

มีรถยนต์ส่วนตัว

3

มีแท็กซี่รับส่งประจำ

4

อาศัยมากับรถยนต์ของเพื่อนบ้าน

5

22. มาโรงเรียนกับใคร (25)
- | | |
|------------------|---|
| พ่อหรือแม่มาส่ง | 1 |
| มากับพี่หรือน้อง | 2 |
| มากับเพื่อนๆ | 3 |
| มากคนเดียว | 4 |
23. การมาเรียนสม่ำเสมอหรือไม่ (26)
- | | |
|-------------|---|
| สม่ำเสมอ | 1 |
| ไม่สม่ำเสมอ | 2 |
24. ในรอบปีที่แล้วขาดเรียนกี่วัน (โปรดตรวจดูในบัญชีเรียกชื่อ) (27)
- | | |
|-----------|---|
| 1-10 วัน | 1 |
| 11-20 วัน | 2 |
| 21-30 วัน | 3 |
| 31-40 วัน | 4 |
| 41-50 วัน | 5 |
| 51-60 วัน | 6 |
| 61-70 วัน | 7 |
| 71-80 วัน | 8 |
| 81-90 วัน | 9 |
| 90+ วัน | 0 |
- เพราะเหตุใดเด็กจึงขาดเรียน.....
25. เด็กเข้าสอบไล่ปลายปีหรือเปล่า (28)
- | | |
|--|---|
| เข้าสอบ | 1 |
| ขาดสอบ | 2 |
| ทางโรงเรียนไม่อนุญาตให้เข้าสอบ (โปรดระบุด้วยว่าเพราะเหตุใด
.....) | 3 |

26. ผลการสอบและการเลื่อนชั้น (29)
- | | | |
|--------|-------------------------------|---|
| สอบได้ | ได้เลื่อนขึ้นไปเรียนชั้นต่อไป | 1 |
| สอบได้ | ย้ายไปเรียนที่อื่น | 2 |
| สอบตก | เรียนซ้ำชั้นเดิม | 3 |
| สอบตก | ย้ายไปเรียนที่อื่น | 4 |
27. สุขภาพทางกายโดยทั่วไป (30)
- | | | |
|--|---------|---|
| | แข็งแรง | 1 |
| | อ่อนแอ | 2 |
28. เด็กเจ็บป่วยบ่อยหรือไม่ (31)
- | | | |
|--|---------|---|
| | บ่อย | 1 |
| | ไม่บ่อย | 2 |
29. เด็กมีความผิดปกติในทางกายอย่างใดหรือไม่ (32)
- | | | |
|--|-----------------------|---|
| | มี | 1 |
| | ไม่มี | 2 |
| | •(ถ้ามีโปรดระบุ)..... | |
30. เด็กมีปัญหาน่าหนักใจอย่างไรบ้าง โปรดเขียนตามความเป็นจริงที่ท่านพบเห็น อาทิ เช่น
ปัญหาการเรียน ปัญหาการปรับตัว ปัญหาทางอารมณ์ ปัญหาทางบ้าน ฯลฯ

แบบสอบถามฉบับที่ 3

แบบสอบถามครู

คำชี้แจง ขณะนี้สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าวิจัยเด็ก กำลังดำเนินการวิจัยตามโครงการวิจัยเรื่อง “การติดตามผลการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดพระนครและธนบุรี” ในกรณีนี้ สถาบันต้องการข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กหลายแง่หลายมุมด้วยกัน แบบสอบถามฉบับนี้มีความมุ่งหมายที่จะตรวจสอบสาเหตุที่ทำให้เด็กสอบตกและขาดสอบอันเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย คณะผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากท่านให้ตอบคำถามในแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริงที่ท่านเคยประสบมา โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับเหตุผลนั้น ขอให้ท่านชี้แจงโดยละเอียดที่สุดเท่าที่ท่านจะทำได้ ในการขอให้ท่านกรอกแบบสอบถามนี้ คณะผู้วิจัยทราบดีว่าเป็นการรบกวนเวลาของท่านอยู่ไม่น้อย ท่านเองก็มียานประจำที่ต้องทำอยู่มาก แต่เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาโดยรวม จึงหวังว่าท่านคงจะกรุณาตอบคำถามทุกข้อโดยละเอียดและตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด ขอรับรองว่าคำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบกระเทือนถึงตัวท่านแต่อย่างใด

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งในความร่วมมือของท่าน

คณะผู้วิจัย

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าวิจัยเด็ก

ตอนที่ 1

1. ตำแหน่งงาน
2. เพศ อายุ.....
3. สถานภาพสมรส โสด แต่งงานแล้ว หย่า หม้าย
4. จำนวนผู้อยู่ในอุปการะของท่าน บุตร คน อื่น ๆ คน
5. อาชีพของภรรยาหรือสามี
- รายได้ของสามีหรือภรรยาประมาณเดือนละ บาท
6. เงินเดือนที่ท่านได้รับอยู่เป็นประจำขณะนี้ บาท
7. นอกจากเงินเดือนแล้วมีรายได้หรือไม่ มี ไม่มี
- ถ้ามี ได้ประมาณเดือนละ บาท
8. รายได้ของครอบครัวของท่านทั้งหมดประมาณเดือนละ บาท
9. ภาวะการครองชีพ เดือดร้อนมาก เดือดร้อน ไม่เดือดร้อน

10. วุฒิปัจจุบัน วุฒิตามัญ..... วุฒิทางครู..... วุฒิอื่นๆ (ถ้ามี)
11. ประสบการณ์ในการทำงาน สอนมาแล้ว..... ปี เคยสอนชั้นอะไรบ้าง
- เมื่อปีการศึกษา 2510 สอนชั้น..... จำนวนนักเรียนในชั้น..... คน
- นักเรียนในชั้นของท่านสอบไล่ปลายปีได้..... คน สอบตก..... คน
- ขาดสอบ..... คน

ตอนที่ 2

1. เพราะเหตุใดท่านจึงเลือกอาชีพครู?
2. ถ้าท่านมีทางเลือก ท่านจะเปลี่ยนอาชีพไปทำอย่างอื่นหรือไม่? เพราะเหตุใด?
3. การทำงานในตำแหน่งหน้าที่ของท่านในปัจจุบันนี้ มีทางเจริญก้าวหน้าหรือไม่? เพราะเหตุใด?
4. มีผู้กล่าวกันว่าปัจจุบันนี้ เด็กมีความรู้เรื่องนี้เพราะเด็กที่สอบได้เป็นจำนวนมากมิได้สอบได้ เพราะความสามารถที่แท้จริง แต่เป็นเพราะมีคะแนนพิเศษระหว่างปีมาช่วยด้วยเป็นอันมาก ท่านมีความเห็นอย่างไรบ้างในเรื่องนี้

ตอนที่ 3

การที่เด็กสอบตกหรือขาดสอบนั้น มีสาเหตุอยู่มากมายหลายประการ สาเหตุบางอย่าง อาทิเช่น เด็กมีสติปัญญาต่ำ หรือมีสุขภาพไม่คั้นั้นเป็นสาเหตุที่มองเห็นได้ชัดเจนอยู่แล้ว แต่ยังมีสิ่งอื่นอีกมากที่ไม่ทราบแน่นอนว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กสอบตกหรือไม่ และถ้าเป็นจริง เพราะเหตุใดสิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กสอบตก ปัญหานี้เป็นปัญหาสำคัญที่แบบสอบถามนี้มุ่งหมายจะสำรวจ

ขอให้ใช้ประสบการณ์ของท่านเองเป็นหลักในการตอบคำถามต่อไปนี้ ข้อใดที่ท่านเห็นเป็นสาเหตุทำให้เด็กสอบตกจริง จะมีความสำคัญมากหรือมีความสำคัญพอประมาณก็ตาม โปรดให้เหตุผลประกอบด้วย ตัวอย่างเช่น ถ้าท่านเห็นว่า “ครูไม่มีเวลาเอาใจใส่กวัดขันเด็กเท่าที่ควร” เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งทำให้เด็กสอบตก ขอให้ท่านให้เหตุผลด้วยว่า เพราะเหตุใดครูจึงไม่มีเวลาเอาใจใส่เด็กเท่าที่ควร เหตุผลที่ท่านให้นี้ ขอให้ละเอียดและชัดเจนมากที่สุด คุณประโยชน์ที่จะได้จากarviจัยครั้งนี้อยู่ที่เหตุผลที่ท่านให้มากกว่าอย่างอื่น

สาเหตุที่ทำให้เด็กสอบตก

การที่เด็กสอบตกนั้น ท่านเห็นว่าสิ่งต่อไปนี้ เป็นสาเหตุที่สำคัญมากน้อยเพียงใด

1. ครูไม่มีเวลาเอาใจใส่กวัดขันเด็กที่เรียนอ่อน
สำคัญมาก สำคัญ ไม่สำคัญ

เพราะเหตุใดครูจึงไม่มีเวลาเอาใจใส่กวัดขันเด็ก

2. ครูสอนไปวันหนึ่ง ๆ ตามหน้าที่ ไม่มีความกระตือรือร้นในการสอน
สำคัญมาก สำคัญ ไม่สำคัญ

เพราะเหตุใดครูจึงไม่มีความกระตือรือร้นในการสอน

3. ครูเอาใจใส่กวาดชั้นนักเรียนไม่ทั่วถึง

สำคัญมาก สำคัญ ไม่สำคัญ

เพราะเหตุใดครูจึงสอนนักเรียนไม่ทั่วถึง

4. ครูสอนวิชาที่ไม่ถนัดและไม่สนใจ ทำให้สอนเด็กไม่ได้ผล

สำคัญมาก สำคัญ ไม่สำคัญ

เพราะเหตุใดครูจึงสอนวิชาที่ไม่ถนัดและไม่สนใจ

5. เด็กขาดแคลนอุปกรณ์ในการเรียน เช่น สมุด ดินสอ แบบเรียน

สำคัญมาก สำคัญ ไม่สำคัญ

เพราะเหตุใดเด็กจึงขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน

6. เด็กไม่สนใจการเรียน

สำคัญมาก สำคัญ ไม่สำคัญ

เพราะเหตุใดเด็กจึงไม่สนใจเรียนหนังสือ

7. เด็กขาดเรียนบ่อย เรียนไม่ทันเพื่อน

สำคัญมาก สำคัญ ไม่สำคัญ

เพราะเหตุใดเด็กจึงขาดเรียนบ่อย

8. พ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กที่บ้านไม่ช่วยกวดขันการเรียนของบุตรหลาน
สำคัญมาก สำคัญ ไม่สำคัญ

เพราะเหตุใดทางบ้านจึงไม่ช่วยกวดขัน

9. เด็กสอบตกเพราะข้อทดสอบที่ใช้ไม่เหมาะสม
สำคัญมาก สำคัญ ไม่สำคัญ

ก. เพราะเหตุใด

ข. ไม่เหมาะสมอย่างไร

10. ท่านเห็นว่าสาเหตุอื่นใดอีกบ้างที่ทำให้เด็กสอบตก และเพราะเหตุใด?

11. เด็กที่เรียนซ้ำชั้น ส่วนหนึ่งเป็นเด็กที่ขาดเรียนจนไม่มีสิทธิเข้าสอบ อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กเหล่านี้ขาดเรียนบ่อยมาก

ถ้ามีสิ่งใดที่ต้องการจะเขียนเพิ่มเติมอีก กรุณาเขียนลงในช่องว่างข้างล่างนี้

แบบสอบถามฉบับที่ ๔

แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

ตอนที่ 1

ชื่อ.....ที่อยู่.....

อายุชื่อสามี (หรือภรรยา)

เป็นผู้ปกครองของโดยเกี่ยวข้องเป็น

ภาวะการครองเรือน อยู่ด้วยกัน.....หย่าร้าง.....หม้าย

จบการศึกษาชั้น.....การศึกษาของสามี (หรือภรรยา)

อาชีพ.....อาชีพของสามี (หรือภรรยา)

รายได้รวม.....ความแน่นอนของรายได้

จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....(แจ้งโดยละเอียด บุตรชายหญิงกี่คน ญาติพี่น้องที่มาพักอาศัย ฯลฯ)

จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ยังเป็นภาระต้องเลี้ยงดู

กำลังเรียนหนังสือ.....คน ยังไม่ได้เข้าเรียน

ภาวะการครองชีพโดยทั่วไป. (ขัดสนหรือลำบากมากเพียงใด)

.....

ตอนที่ 2

1. ทำไมท่านจึงส่งลูกไปเรียนหนังสือ (มีคนเป็นจำนวนมากที่ไม่เรียนหนังสือก็ทำมาหากินเลี้ยงตัวได้)

2. เพราะเหตุไรท่านจึงส่ง.....ไปเรียนที่โรงเรียนนี้

3. ถ้าท่านมีทางเลือกได้ ท่านจะย้าย.....ไปเรียนที่โรงเรียนอื่นหรือไม่ เพราะเหตุใด
4. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรในการที่.....ต้องเรียนซ้ำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (หรือได้เลื่อนชั้นไปเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2)
5. ท่านคิดว่าเป็นเพราะเหตุใด.....จึงต้องเรียนซ้ำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (หรือได้เลื่อนไปเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2) ตามโดยละเอียดทุกคำตอบ เพราะเหตุใด เพราะเหตุใด เพราะเหตุใด ฯลฯ
6. มีคนพูดกันมากกว่า เด็กเรียนหนังสืออ่อนเพราะทางบ้านไม่กวดขัน ท่านมีความเห็นอย่างไร เพราะเหตุใด

แบบสอบถามฉบับที่ 5

แบบสอบถามครู

ตอนที่หนึ่ง

1. เพศ.....อายุ.....ปี
2. เมื่อปีการศึกษา 2510 ท่านเป็นครูประจำชั้น ป. 1 (ก.ข.ค.ง.จ.)
ขณะนี้ดำรงตำแหน่ง.....
สอนประจำวิชา.....เวลาที่สอน.....ชม./สัปดาห์
3. งานพิเศษอย่างอื่นนอกจากงานสอน.....เวลาที่ทำ.....ชม./สัปดาห์
.....
.....
.....
4. ท่านคิดว่าปริมาณงานที่ท่านรับผิดชอบอยู่ในขณะนี้ หนักเกินความสามารถของท่านที่
จะรับไว้ได้หรือไม่ กรุณาบอกเหตุผล
.....
.....
.....
.....
.....
5. ถ้าท่านมีสิทธิที่จะเลือกประเภทของโรงเรียนที่สอนได้ ท่านจะเลือกโรงเรียนประเภทใด

— โรงเรียนประถมศึกษา	— โรงเรียนสหศึกษา
— โรงเรียนมัธยมศึกษา	— โรงเรียนธรรมคา ๆ ที่มีชื่อเสียง
— โรงเรียนหญิงล้วน	— โรงเรียนที่ใหญ่โตมีชื่อเสียง
— โรงเรียนชายล้วน	— โรงเรียนอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว

 เหตุผลที่ท่านเลือกสอนโรงเรียนประเภทนั้น เพราะ

และเพราะเหตุใดท่านจึงมาสอนที่โรงเรียนปัจจุบันนี้ ?

.....

.....

.....

.....

6. ท่านสอนวิชาอะไรบ้าง ? เพราะเหตุใด ?

.....

.....

.....

7. ท่านชอบสอนเด็กประเภทใดต่อไปนี้มากที่สุด

— เด็กเล็ก (ที่อยู่ในระหว่าง ป.1 — ป.3.) หรือเด็กโต (ที่อยู่ระหว่าง ป.4. — 7.) เพราะเหตุใด?

.....

.....

— เด็กหญิงหรือเด็กชาย ? เพราะเหตุใด ?

.....

.....

— เด็กเรียนเร็วหรือเด็กเรียนช้า ? เพราะเหตุใด ?

.....

.....

— อื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว เพราะเหตุใด ?

.....

.....

8. ตามความเห็นของท่าน ท่านคิดว่าสิ่งที่เป็นอุปสรรคสำคัญ ซึ่งทำให้การทำงานหรือการสอนของท่านไม่ได้ผลดีเท่าที่ควรนั้นมีอะไรบ้าง ? และท่านได้หาทางแก้ไขบ้างหรือไม่ ?

.....
.....
.....
.....
.....

ตอนที่สอง

1. ท่านเคยเจ็บป่วยหรือไม่ ? ส่วนมากเป็นโรคอะไร ? เมื่อเกิดการเจ็บป่วยขึ้นท่านเคยได้รับการช่วยเหลือจากทางโรงเรียน หรือจากทางหน่วยงานที่ท่านสังกัดอยู่หรือไม่ และได้รับทางกันใดบ้าง ?

.....
.....
.....
.....
.....

2. ท่านเคยประสบอุบัติเหตุใด ๆ บ้างหรือไม่ ถ้าเคย ประสบอย่างไร ? และได้รับการช่วยเหลือจากทางโรงเรียนหรือจากหน่วยงานที่ท่านสังกัดอยู่หรือไม่ ? อย่างไร ?

.....
.....
.....
.....
.....

3. ท่านเคยลาหยุดงานบ้างหรือไม่ เป็นระยะเวลาอย่างน้อยเพียงใด และเนื่องจากสาเหตุอะไร?

.....

.....

.....

.....

.....

4. จากการทำงานในตำแหน่งหน้าที่ของท่าน ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ร่วมงานและผู้ปกครอง ให้ความสนับสนุนและเห็นคุณค่าในการทำงานของท่านหรือไม่ และแสดงออกต่อท่านอย่างไร ? (เช่น ชมเชยให้กำลังใจ)

.....

.....

.....

.....

.....

5. ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ร่วมงาน และผู้ปกครอง ทำให้ท่านหมดกำลังใจในการทำงานบ้างหรือไม่ ? (เช่นตำหนิติเตียนในการทำงาน หรือจากสาเหตุอื่น ๆ)

.....

.....

.....

.....

.....

6. ในการทำงานร่วมกับครูคนอื่น ๆ เมื่อมีความเห็นตกลงกันว่าจะดำเนินงานกันโดยวิธีใดแล้ว ท่านเคยมีความเห็นขัดแย้งกับครูเหล่านั้นบ้างหรือไม่ และท่านใช้วิธีการอย่างไรในการที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งเหล่านั้น ?

.....

.....

.....

7. เป็นสิ่งธรรมดาที่บางครั้งท่านอาจไม่เห็นด้วยกับระเบียบ คำสั่งต่าง ๆ ของครูใหญ่ หากเกิดกรณีเช่นนี้ท่านปฏิบัติอย่างไร ?
-
-
-
-
-
-
-
8. ท่านได้รับความพอใจอะไรบ้างจากการสอนของท่าน กรุณาให้เหตุผล
-
-
-
-
-
-
-
-
9. ในบางครั้งท่านอาจเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายการสอน สาเหตุที่ทำให้ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายการสอนมีอะไรบ้าง ? ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
-
-
-
-
-
-
-
-
10. ท่านคิดอยากจะลาออกจากโรงเรียนนี้หรือย้ายไปสอนที่โรงเรียนอื่นหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? กรุณาให้เหตุผลด้วย
-
-
-
-
-
-
-

15. ตามความคิดเห็นของท่าน ถ้าหากตัวท่านกับผู้ร่วมงานทางโรงเรียน และผู้ปกครองของเด็ก ร่วมมือกันแล้วจะสามารถแก้ไขปัญหาการสอบตกของเด็กได้หรือไม่ ? ถ้าได้ ท่านคิดว่าควร จะมีวิธีการอย่างไรบ้าง ที่จะทำให้ครูทางโรงเรียน และผู้ปกครองได้มีโอกาสร่วมมือกัน ?

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามฉบับที่ 6
แบบสอบถามครูใหญ่
ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพในโรงเรียนโดยทั่ว ๆ ไป
ตอนที่ 1

ลักษณะและทำเลที่ตั้งของโรงเรียน

1. ชื่อโรงเรียน.....
2. ที่ตั้ง.....
3. ชนิดของโรงเรียน ขึ้นอยู่กับ
4. โรงเรียนตั้งอยู่ในแหล่งหรือบริเวณที่จะมีผลต่อสุขภาพของเด็กหรือไม่ ? อย่างไร ?.....
.....
.....
5. แหล่งที่โรงเรียนตั้งอยู่นั้นเป็นที่แออัดหรือไม่ ? เป็นที่ ๆ มีอันตรายอันเกิดจากไฟไหม้หรือการจราจรหรือไม่ ?
.....
6. มีเสียงรบกวนจากบริเวณใกล้เคียงหรือไม่ ? ถ้ามี คืออะไร และทางโรงเรียนได้จัดการแก้ไขอย่างไรบ้าง ?
.....
7. โรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณที่นักเรียนจะไปมาได้สะดวกหรือไม่ ?.....
.....
8. ใกล้บริเวณที่โรงเรียนตั้งอยู่ มีสถานเริงรมย์ต่าง ๆ อาทิเช่น โรงหนัง โรงละคร บาร์ ฯ ล ฯ อยู่บ้างหรือเปล่า ? และถ้าหากมี สถานที่ดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดผลเสียต่อการเรียนของนักเรียนหรือไม่ ? อย่างไร ?.....
.....
.....
9. ขนาดของโรงเรียนมีความเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนหรือไม่ ?
10. ในบริเวณโรงเรียนมีสนามเล่นกว้างขวางเพียงพอสำหรับให้นักเรียนเล่นหรือไม่ ?

11. ในโรงเรียนมีบริเวณกว้างขวางพอที่จะจัดกิจกรรมพิเศษทางการศึกษาต่าง ๆ หรือไม่?
12. ในบริเวณโรงเรียนมีการตกแต่งเพื่อความร่มรื่นและสบายตา อาทิเช่น มีการปลูกต้นไม้หรือสวนไม้ประดับ ฯลฯ หรือไม่? เพียงไร? โปรดอธิบาย.....
13. มีอุปสรรคต่าง ๆ เกิดขึ้นในบริเวณโรงเรียน อาทิเช่น น้ำท่วมในฤดูฝน และอื่น ๆ หรือไม่? ถ้ามีโปรดอธิบาย

ตอนที่ 2

อาชีพของบิดามารดา

อาชีพของบิดามารดาของนักเรียนชั้นประถมหนึ่ง ปีการศึกษา 2510 ในโรงเรียนของท่าน (โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความที่ต้องการ)

บิดา

- _____ นักปกครองหรือผู้จัดการ
- _____ อาชีพที่เป็นวิชาชีพ (เช่น ทนายความ หมอ ครู)
- _____ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า เช่น พนักงานเสนอขาย
- _____ เสมียนพนักงานในส่วนราชการ หรือองค์การเอกชน
- _____ อาชีพบริการ เช่น ทหาร ตำรวจ
- _____ ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการขนส่ง และคมนาคม (เช่น ขับรถรับจ้าง รถบรรทุก พนักงานรถเมล์)
- _____ ช่าง คนปฏิบัติงานในการผลิต และกรรมกร (เช่น อาชีพช่างต่าง ๆ)
- _____ เกษตรกร (เช่น ชาวนาหรือชาวสวน)
- _____ อาชีพที่จัดจำแนกเข้าประเภทใดไม่ได้หรือไม่ทราบ

มารดา

- _____ อาชีพที่เป็นวิชาชีพ (เช่น ทนายความ หมอ ครู)
- _____ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า
- _____ เสมียนพนักงานในส่วนราชการหรือองค์การเอกชน
- _____ อาชีพบริการ เช่น คนเสิร์ฟอาหาร คนรับใช้
- _____ พนักงานเสนอขาย
- _____ ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการขนส่งและคมนาคม (เช่น เป็นพนักงานรถเมล์)
- _____ ช่าง คนปฏิบัติงานในการผลิต และกรรมกร (เช่น ช่างทำผม เย็บเสื้อผ้า ทำดอกไม้หรืออื่นๆ)
- _____ เกษตรกร (เช่น ชาวนา ชาวสวน)
- _____ อาชีพที่จัดจำแนกเข้าประเภทใดไม่ได้หรือไม่ทราบ

ตอนที่ 3

อาคารเรียนและห้องเรียน

1. จำนวนอาคารเรียนในโรงเรียนของท่านมี.....หลัง
โปรดบอกด้วยว่าอาคารแต่ละหลังสร้างมาก็ี่ปีแล้ว.....
2. อาคารเรียนดังกล่าวนี้เป็น (โปรดเลือก)
- อาคารชั่วคราว อาคารถาวร
- สร้างด้วยวัสดุ..... (เช่น ไม้หรือปูน)
- ตัวอาคารมี.....ชั้น
- ในอาคารหลังหนึ่ง ๆ มีจำนวนห้องเป็นเท่าไร ?
- ห้องเรียน.....ห้อง ห้องอื่นๆ เช่น ห้องสมุด ห้องพยาบาล ห้องพักรู ฯลฯ

มีกี่ห้อง กรุณาชี้แจงโดยละเอียด.....

4. ตัวอาคารมีความสะดวกในด้านการขึ้นลงพอที่จะให้ความปลอดภัยแก่นักเรียนหรือไม่? อาทิเช่น จำนวนทางขึ้นลง ทางขึ้นลงยामฉุกเฉิน สภาพความมั่นคงแข็งแรงของตัวอาคาร เหล่านี้ เป็นต้น.....
5. ลักษณะการถ่ายเทอากาศและแสงในอาคารเรียน เป็นไปอย่างเหมาะสมและเพียงพอกับความต้องการหรือไม่?
6. ในอาคารเรียนมีน้ำดื่ม น้ำใช้ พอเพียงกับความต้องการหรือไม่?
7. จำนวนห้องส้วมมีพอเหมาะกับความจำเป็นหรือไม่? อยู่ในสภาพดีและถูกสุขลักษณะหรือไม่? ถ้าไม่ กรุณาบอกเหตุผลด้วย.....
8. โปรยชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับห้องเรียนดังต่อไปนี้
- ก. ในโรงเรียนของท่านชั้นเรียนหนึ่ง ๆ แบ่งเป็นกี่ห้องเรียน?
- ชั้นประถมศึกษาที่หนึ่งแบ่งออกเป็นกี่ห้องเรียน?
- ข. ตามปกติในห้องเรียนหนึ่ง ๆ มีนักเรียน.....คน
- ห้องเรียนหนึ่ง ๆ ในชั้นประถมศึกษาที่หนึ่งมีนักเรียน.....คน
- จำนวนนักเรียนในชั้นเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อที่ของห้อง (กรุณาเลือก)
- กำลังพอดี มากไป น้อยไป
- ค. แสงและระบบการถ่ายเทอากาศในห้องเรียนมีความเหมาะสมในแง่สุขภาพของนักเรียนหรือไม่? ห้องเรียนได้รับแสงอาทิตย์มากหรือน้อยเกินไปมีหรือไม่?

ง. ในห้องเรียนมีวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการสอนของครู เช่น กระดานดำ ชอล์ก แผ่น บ้ายต่าง ๆ อย่างพอเพียงหรือไม่? ถ้ามีไม่พอกฎหมายบอกเหตุผลด้วย.....

.....

จ. จำนวนโต๊ะ ม้านั่ง มีพอเพียงกับจำนวนนักเรียนหรือไม่?.....

.....

ฉ. การจัดแบ่งห้องเรียนเป็นสัดส่วนกันดีหรือไม่? มีเสียงรบกวนจากห้องข้างเคียงหรือไม่? ถ้ามี ทางโรงเรียนได้จัดการแก้ไขอย่างไรบ้าง?.....

.....

ตอนที่ ๔

ครูและการสอบเลื่อนชั้นของเด็ก

1. โปรดบอกจำนวนครูในโรงเรียนของท่าน

มี.....คน

โปรดบอกตำแหน่งหน้าที่ของครูแต่ละคนในโรงเรียนของท่าน เช่น

ครูใหญ่ 1 คน

ผู้ช่วยครูใหญ่ 1 คน

ครูประจำชั้น (ป. 1, ป. 2, ป. 3, ป. 4, ป. 5, ป. 6, ป. 7) ฯลฯ กี่คน?

กรุณาบอกงานประจำในตำแหน่งหน้าที่ของครูแต่ละคนในโรงเรียนของท่าน (เช่น เป็นครูสอนวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา ฯลฯ)

นอกเหนือไปจากงานประจำแล้ว ครูแต่ละคนยังมีงานด้านอื่นอีกหรือไม่? (อาทิเช่น งานด้านธุรการ ฯลฯ) กรุณาชี้แจงโดยละเอียดด้วย

.....

.....

.....

.....

.....

2. การสอนในโรงเรียนของท่าน แบ่งเป็น

 1 ผลัด 2 ผลัด 3 ผลัด

3. จำนวนนักเรียนในโรงเรียนของท่านทั้งหมด มี คน

4. โปรดบอกจำนวนนักเรียนในแต่ละชั้น เช่น

ชั้นประถมหนึ่งมี คน

ชั้นประถมสองมี คน

ชั้นประถมสามมี คน

ชั้นประถมสี่ มี คน

ชั้นประถมห้า มี คน

ชั้นประถมหก มี คน

ชั้นประถมเจ็ดมี คน

ตอนที่ 5

โปรดชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการให้คะแนนสอบไล่ในชั้นประถมปีที่หนึ่ง

ก. ในการที่เด็กชั้นประถมหนึ่งคนหนึ่ง ๆ จะสอบผ่านขึ้นไปเรียนชั้นสูงขึ้นนั้น จะต้องได้รับคะแนนต่อไปนี้เป็นจำนวนเท่าไรจึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้สอบไล่ได้

คะแนนเต็มทั้งปี คะแนน ต้องได้ คะแนน

คะแนนได้จากการสอบไล่ คะแนน ต้องได้ คะแนน

คะแนนจากการสอบซ่อม คะแนน ต้องได้ คะแนน

คะแนนพิเศษระหว่างปี คะแนน ต้องได้ คะแนน

ข. หลักการและกฎเกณฑ์ในการให้คะแนนพิเศษระหว่างปีมีอย่างไรบ้าง? ใครบ้างเป็นผู้กำหนดคะแนนพิเศษระหว่างปีดังกล่าวนี้? กรุณาชี้แจงโดยละเอียด

ค. วิชาที่เด็กชั้นประถมปีที่ 1 ต้องสอบในเวลาสอบไล่ปลายปี มีอะไรบ้าง?

.....

ง. ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการสอบของเด็กชั้นประถมปีที่หนึ่งคือ

- (1) (2)
 (3) (4)
 อื่น ๆ

จ. ผู้ที่กำหนดระบบการให้คะแนนสอบคือ

- (1)
 (2)
 (3)
 อื่น ๆ

และโปรดชี้แจงถึงระบบการให้คะแนนสอบทุก ๆ ครั้ง (เช่น คะแนนสอบข้อประจำ
 เทอมและการสอบไล่) รวมทั้งจำนวนครั้งของการสอบข้อในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ.....

ตอนที่ 6

เกี่ยวกับผลการสอบ

1. จำนวนนักเรียนในชั้น ป. 1 – ป. 7 มี คน
2. จำนวนนักเรียนที่เข้าสอบ คน
3. สอบได้ คน
4. สอบตก คน

ตอนที่ 7

โปรดชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการบริการเพื่อนักเรียนในโรงเรียนของท่านดังต่อไปนี้

ก. โรงเรียนของท่านจัดให้มีบริการเพื่อนักเรียนหรือไม่?

- มี ไม่มี

ถ้ามีกรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ที่ เกี่ยวกับบริการที่ท่านมีดังข้างล่างนี้

.....
.....
.....

ข. ในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ มีจำนวนเด็กที่ทางโรงเรียนไม่อาจรับเข้าเรียนเป็นจำนวนประมาณเท่าไร?

.....

ค. เหตุผลที่โรงเรียนไม่ยอมรับเด็กนั้น ๆ เข้าเรียน

.....
.....
.....
.....

ถ้ามีข้อความที่ต้องการจะเขียนเพิ่มเติม กรุณาเขียนในที่ว่างข้างล่างนี้

แบบสอบถามฉบับที่ 7

เพื่อหาทัศนคติของเด็กที่มีต่อโรงเรียน และความสัมพันธ์ที่เด็กมีต่อครู

ถามชื่อ

นามสกุล

อายุ

1. หนูชอบมาโรงเรียนไหม? ถ้าโรงเรียนมีวันหยุดบ่อย ๆ หนูดีใจหรือไม่? ทำไม?
2. หนูชอบเรียนอะไรมากที่สุดที่โรงเรียน?
3. หนูรู้จักชื่อครูประจำชั้นปีที่แล้วของหนูหรือไม่?
4. หนูลองวาดรูปครูของหนูให้ดูหน่อยจะได้ไหม?
(ให้กระดาษเด็กวาด และผู้สัมภาษณ์สังเกตกิริยาท่าทาง สภาพทางร่างกาย การแต่งกาย และการให้ความเป็นกันเองกับผู้สัมภาษณ์ พร้อมกับบันทึกลงไว้)
5. หนูเรียนหนังสือกับครูคนนี้สนุกหรือไม่สนุก?
6. หนูเคยหลับในห้องเรียนบ้างไหม? เพราะอะไร? (เช่น เหนื่อย ไม่สนุก ไม่สนใจในบทเรียน ไม่สนใจครู)
7. มีเพื่อนคนไหนในชั้นบ้างที่ครูชอบดู? หนูเองเคยถูกดูบ้างหรือไม่?
8. หนูเคยทะเลาะกับเพื่อนบ้างหรือไม่? ถ้าเคยเรื่องอะไร? เวลาทะเลาะกับเพื่อนครูตัดสินให้ใครถูกหรือผิด? หนูคิดว่าครูทำถูกหรือไม่?
9. หนูคิดว่าครูรักหนูมากกว่าเพื่อนคนอื่นไหม?
10. หนูคิดว่าครูรักเพื่อนมากกว่าหนูหรือไม่?
11. หนูเคยทำอะไรผิดบ้างไหมในห้องเรียน?
12. ถ้าเคย ครูทำอย่างไรเวลาหนูทำผิด?
13. หนูเห็นว่าครูเป็นคนอย่างไร? เดียวใจดี เดียวดี ไม่คงที่ น่ากลัว หรือไม่น่ากลัว หรือ
14. มีบ้างหรือไม่ที่บางทีหนูทราบคำตอบที่ครูถาม แต่หนูไม่ยอมตอบ
15. ถ้าให้เลือกครูจะเลือกครูอย่างไร? (เช่น ใจดีกว่านี้ แต่งตัวดีกว่านี้ ฯลฯ)
ผู้สัมภาษณ์จะต้องพยายามให้เด็กประเมินความสามารถของตัวเอง และดูว่าอะไรเป็นเหตุผลที่ทำให้เด็กประเมินเช่นนั้น

แบบสัมภาษณ์ฉบับที่ 8

Form – A กลุ่มสอบตก

แบบสัมภาษณ์ครู

ชื่อครู เมื่อปีการศึกษา 2510 สอนชั้น

ชื่อนักเรียน X

ตอนที่ 2

ผู้สัมภาษณ์สังเกตครู และบันทึกความประทับใจในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ :-

กิริยาท่าทาง

ดีมาก ก่อนข้างดี ดีปานกลาง ไม่ค่อยดี ไม่ดีเลย
สภาพร่างกายทุกๆ ไป

ดีมาก ก่อนข้างดี ดีปานกลาง ไม่ค่อยดี ไม่ดีเลย
การแต่งกาย (ความเหมาะสม เรียบร้อย)

ดีมาก ก่อนข้างดี ดีปานกลาง ไม่ค่อยดี ไม่ดีเลย
การให้ความคุ้นเคยเป็นกันเอง

ดีมาก ก่อนข้างดี ดีปานกลาง ไม่ค่อยดี ไม่ดีเลย

เกณฑ์ในการพิจารณา

ดีมาก หมายความว่า ผู้สัมภาษณ์ไม่พบข้อบกพร่องใดๆ เลยในค่านที่ตนสังเกตนั้น

ก่อนข้างดี หมายความว่า มีส่วนดีมากกว่าส่วนบกพร่อง

ดีปานกลาง หมายความว่า มีส่วนที่อยู่ในเกณฑ์ปกติทุกๆ ไป (ไม่มีข้อดีที่ประทับใจเป็นพิเศษ)

ไม่ค่อยดี หมายความว่า มีส่วนบกพร่องมากกว่าส่วนดี

ไม่ดีเลย หมายความว่า พบแต่ส่วนบกพร่องแต่เพียงด้านเดียว

ตอนที่ 2

สัมภาษณ์ความรู้ที่ครูมีเกี่ยวกับเด็กในด้านต่างๆ

1. ครูมีการติดต่อกับผู้ปกครองของนักเรียน X เพื่อแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของโรงเรียน กฎข้อบังคับ และเรื่องที่ควรรู้อื่นๆ ตลอดจนความเคลื่อนไหวใหม่ๆ ภายในโรงเรียนหรือไม่ ถ้ามีเกี่ยวกับเรื่องอะไร และใช้วิธีการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ทางโรงเรียนเคยจัดให้มีการพบปะระหว่างครูประจำชั้นและผู้ปกครองของ X เพื่อปรึกษาหารือจัดกิจกรรมที่จะเสริมสร้างความเจริญให้แก่ X แก่โรงเรียน หรือชุมชนบ้างหรือไม่ ถ้ามี เนื้อหาโอกาสอะไร และผู้ปกครองให้ความร่วมมือเพียงไร

.....

.....

.....

.....

3. ครูประจำชั้นมีโอกาสพบปะกับผู้ปกครองของ X ในเรื่องเกี่ยวกับ X เป็นพิเศษอีกหรือไม่ ถ้ามี โปรดแจ้งด้วยว่า พบปะบ่อยเพียงไร ที่ไหน ด้วยเรื่องอะไร

.....

.....

.....

4. บ้านของนักเรียน X อยู่ใกล้หรือไกลจากโรงเรียนเพียงใด (กะโดยประมาณ)

.....

.....

.....

5. ตามปกติ นักเรียน X มาโรงเรียนโดยวิธีใด (เช่น เดินมา ขึ้นรถเมล์ หารถส่วนตัว รถรับจ้าง เรือ ฯลฯ)

.....

.....

6. การเดินทางโดยวิธีข้างต้นของนักเรียน X ใช้เวลามากน้อยเพียงไร

.....

7. นักเรียน มาโรงเรียนกับใคร (พ่อแม่มาส่ง มากับพี่หรือน้อง มากับเพื่อนๆ มากคนเดียว)

.....

8. นักเรียน X ต้องทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้ช่วยเหลือผู้ปกครองหรือไม่ (เช่น ขายหนังสือพิมพ์ ขายพวงมาลัย เป็นต้น) ถ้าทำ ทำอะไร ใช้เวลามากน้อยเพียงไร และมีรายได้ประมาณวันละเท่าไร

.....

.....

9. นักเรียน X มีภาระทางบ้านต้องช่วยงานผู้ปกครองหรือไม่ (เช่น ช่วยเลี้ยงน้อง หุงอาหาร ค้าขาย รดน้ำสวนผัก เป็นต้น) ถ้ามี ทำอะไร ใช้เวลามากน้อยเพียงไร

.....

.....

10. นักเรียน X ย้ายมาอยู่ในละแวกนี้เมื่อไร (กะโดยประมาณ จำนวนปี หรือจะระบุเป็นเดือน พ.ศ. ก็ได้)

.....

11. ฐานะความเป็นอยู่ทางครอบครัวของ X เป็นอย่างไร (เช่นฐานะดี ปานกลาง หรือยากจนขั้นแค่น มากน้อยเพียงไร จากการที่ครูได้ไปพบเห็นมาด้วยตนเอง)

.....

.....

12. พ่อแม่ของนักเรียน X มีอาชีพอะไร โปรดระบุให้ชัดเจนในกรณีที่ทั้งพ่อและแม่ต่างก็ประกอบอาชีพ ถ้านักเรียน X อยู่กับผู้อื่น โปรดแจ้งอาชีพของผู้ปกครองด้วย

.....

13. รายได้ของครอบครัวนักเรียน X ประมาณเดือนละ.....บาท เป็นรายได้ของพ่อ.....บาท ของแม่.....บาท ความแน่นอนของรายได้เป็นอย่างไร.....

14. ในรอบปีการศึกษา 2510 การมาเรียนของ X เป็นอย่างไร (มาเรียนสม่ำเสมอหยุดบ้าง หยุดบ่อย ไม่เคยมาเลย)

.....

15. การหยุดเรียนของ X มีสาเหตุมาจากอะไร (เช่น บ่วย ลากิจธุระ หนีโรงเรียน) โปรดชี้แจงรายละเอียดเท่าที่ท่านทราบ

.....

16. ครอบครัวของ X มีด้วยกัน รวม.....คน เป็นใครบ้าง

.....

ผู้ที่อยู่ในอุปการะของพ่อแม่ มี.....คน

.....

17. ในปีการศึกษา 2510 X อาศัยอยู่กับใคร เพราะเหตุใด (เช่น อยู่บ้านตนเองกับพ่อแม่ อยู่กับญาติ อยู่กับพระที่วัด เป็นต้น)

.....

18. การศึกษาของพ่อแม่ของ X (ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ)
 พ่อ
 แม่
-
19. ในการศึกษา 2510 X บ่วยบ่วยหรือไม่
 บ่วยเป็นโรคอะไร
 กินเวลานานเท่าไร
20. ขณะที่บ่วย X ได้ไปรับการรักษายาบาลบ้างหรือไม่ ไปที่ไหน นานเท่าไร

-
21. ผลการสอบไล่ประจำปีของ X ได้หรือตก คะแนนเป็นอย่างไร (ได้คะแนนดี หรือพอสอบได้ หรือต้องเพิ่มคะแนนเพื่อให้สอบได้ หรือคะแนนต่ำเกินไปจนต้องซ้ำชั้น)

-
22. ผลการเรียนตลอดปีเป็นอย่างไร (หมวดไหน เรียนดี หรือเรียนอ่อน)

-
23. X ได้เข้าสอบไล่ปลายปีหรือไม่
 ถ้าขาดสอบ โปรดระบุว่า เพราะเหตุใด (เช่น บ่วย หรือขาดเรียนมากจนไม่มี สิทธิเข้าสอบ)

ตอนที่ 3

ทัศนคติของครูเกี่ยวกับเด็ก X

24. โดยทั่วไป ครูมีความรู้สึกต่อ X อย่างไร (เราต้องการดูว่า ครูชอบ หรือไม่ชอบ X)

-

25. จากพฤติกรรมต่าง ๆ ของ X ครูคิดว่า X มีความรู้สึกต่อครูอย่างไร มีอะไร
บ้างที่แสดงว่า X ชอบครูมากน้อยเพียงไร

26. X มีความประพฤติอย่างไรเมื่ออยู่ในห้องเรียน

27. X มีความประพฤติอย่างไรในเวลาเล่นกับเพื่อน ๆ เช่น ตอนลงสนามเล่น

28. เมื่ออยู่ในที่อื่น ๆ (เช่น ในห้องอาหาร นอกบริเวณโรงเรียน เป็นต้น)
X มีความประพฤติอย่างไร

29. X มีความประพฤติอย่างไรเมื่ออยู่กับ

- ผู้ใหญ่ทั่ว ๆ ไป

- ครู

- เพื่อน ๆ

ตอนที่ 4

ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับ X สำหรับกลุ่มสอบตก (Experimental Group)

30. ท่านคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ X สอบตก หรือต้องเรียนซ้ำชั้น

31. มีวิธีใดบ้างที่จะช่วยให้ X เรียนได้ดีขึ้น โปรดชี้แจงโดยละเอียด

32. ท่านคิดว่า x มีสุขภาพทางกาย และสุขภาพทางจิตเป็นอย่างไร มีความบกพร่องหรือไม่ถ้ามีคืออะไร ควรแก้ไขอย่างไร

.....

33. ในด้านประสาทสัมผัสต่างๆ เช่น สายตา การได้ยิน เป็นต้น x มีความบกพร่องด้านใดบ้างหรือไม่ ถ้ามี ท่านทราบได้อย่างไร ควรแก้ไขโดยวิธีใด

.....

34. ท่านคิดว่า ทางบ้านให้ความดูแลเอาใจใส่กวดขัน x พอเพียงหรือไม่ เพียงไร

.....

แบบสัมภาษณ์ครู

ชื่อครู.....เมื่อปีการศึกษา 1510 สอนชั้น

ชื่อนักเรียน X

ตอนที่ 1

ผู้สัมภาษณ์สังเกตครู และบันทึกความประทับใจในด้านต่าง ๆ เหล่านี้:—

กิริยาท่าทาง

ดีมาก	ค่อนข้างดี	ดีปานกลาง	ไม่ค่อยดี	ไม่ดีเลย
สภาพทางร่างกายทั่ว ๆ ไป				

ดีมาก	ค่อนข้างดี	ดีปานกลาง	ไม่ค่อยดี	ไม่ดีเลย
การแต่งกาย (ความเหมาะสม เรียบร้อย)				

ดีมาก	ค่อนข้างดี	ดีปานกลาง	ไม่ค่อยดี	ไม่ดีเลย
การให้ความคุ้นเคยเป็นกันเอง				

ดีมาก	ค่อนข้างดี	ดีปานกลาง	ไม่ค่อยดี	ไม่ดีเลย
-------	------------	-----------	-----------	----------

เกณฑ์ในการพิจารณา

- ดีมาก หมายความว่า ผู้สัมภาษณ์ไม่พบข้อบกพร่องใด ๆ เลยในด้านที่ตนสังเกตนั้น
- ค่อนข้างดี หมายความว่า มีส่วนดีมากกว่าส่วนบกพร่อง
- ดีปานกลาง หมายความว่า มีส่วนดีอยู่ในเกณฑ์ปกติทั่ว ๆ ไป (ไม่มีข้อดีประทับใจเป็นพิเศษ)
- ไม่ค่อยดี หมายความว่า มีส่วนบกพร่องมากกว่าส่วนดี
- ไม่ดีเลย หมายความว่า พบแต่ส่วนบกพร่องแต่เพียงด้านเดียว

ตอนที่ 2

สัมภาษณ์ความรู้ที่ครูมีเกี่ยวกับเด็กในด้านต่าง ๆ

1. ครูมีการติดต่อกับผู้ปกครองของนักเรียน X เพื่อแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของโรงเรียน กฎ ข้อบังคับ และเรื่องที่ควรระวังอื่น ๆ ตลอดจนความเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ภายในโรงเรียนหรือไม่ ถ้ามี เกี่ยวกับเรื่องอะไร และใช้วิธีการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ทางโรงเรียนเคยจัดให้มีการพบปะกันระหว่างครูประจำชั้นและผู้ปกครองของ X เพื่อปรึกษาหารือจัดกิจกรรมที่จะเสริมสร้างความเจริญให้แก่ X แก่โรงเรียน หรือชุมชนบ้างหรือไม่ ถ้ามี เนื่องในโอกาสอะไร และผู้ปกครองให้ความร่วมมือเพียงไร

.....

.....

.....

.....

3. ครูประจำชั้นมีโอกาสพบปะกับผู้ปกครองของ X ในเรื่องเกี่ยวกับ X เป็นพิเศษอีกหรือไม่ ถ้ามี โปรดแจ้งด้วยว่า พบปะบ่อยเพียงไร ที่ไหน ด้วยเรื่องอะไร

.....

.....

.....

4. บ้านของนักเรียน X อยู่ใกล้หรือไกลจากโรงเรียนเพียงใด (กะโดยประมาณ)

.....

.....

.....

5. ตามปกติ นักเรียน X มาโรงเรียนโดยวิธีใด (เช่น เดินมา ขึ้นรถเมล์ ี่ารถสวน ี่ั้ว รถรับจ้าง เรือ ฯลฯ)

.....

 6. การเดินทางโดยวิธีข้างต้นของนักเรียน X ใช้เวลาอย่างน้อยเพียงไร

.....
 7. นักเรียน X มาโรงเรียนกับใคร (พ่อแม่มาส่ง มากับพี่หรือน้อง มากับเพื่อนๆ มากคนเดียว)

.....
 8. นักเรียน X ต้องทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้ช่วยเหลือผู้ปกครองหรือไม่ (เช่น ขายหนังสือพิมพ์ ขายพวงมาลัย เป็นต้น) ถ้าทำ ทำอะไร ใช้เวลาอย่างน้อยเพียงไร และมีรายได้ประมาณวันละเท่าไร

.....
 9. นักเรียน X มีภาระทางบ้านต้องช่วยงานผู้ปกครองหรือไม่ (เช่น ช่วยเลี้ยงน้อง หุงหาอาหาร ค้าขาย รดน้ำสวนผัก เป็นต้น) ถ้ามี ทำอะไร ใช้เวลาอย่างน้อยเพียงไร

.....
 10. นักเรียน X ย้ายมาอยู่ในละแวกนี้เมื่อไร (กะโดยประมาณ จำนวนปี หรือจะระบุเป็น เดือน พ.ศ.ก็ได้)

.....
 11. ฐานะความเป็นอยู่ทางครอบครัวของ X เป็นอย่างไร (เช่นฐานะดี ปานกลาง หรือยากจนขั้นแค้น มากน้อยเพียงไร จากการที่ครูได้ไปพบเห็นมาด้วยตนเอง)

.....
 12. พ่อแม่ของนักเรียน X มีอาชีพอะไร โปรดระบุให้ชัดเจนในกรณีที่ทั้งพ่อและแม่ต่างก็ประกอบอาชีพ ถ้านักเรียน X อยู่กับผู้อื่น โปรดแจ้งอาชีพของผู้ปกครองด้วย

.....
.....
.....

13. รายได้ของครอบครัวนักเรียน X ประมาณเดือนละบาท เป็นรายได้ของพ่อบาท ของแม่บาท ความแน่นอนของรายได้เป็นอย่างไร.....

14. ในรอบปีการศึกษา 2510 การมาเรียนของ X เป็นอย่างไร (มาเรียนสม่ำเสมอหยุดบ้าง หยุดบ่อย ไม่เคยมาเลย)

.....
.....

15. การหยุดเรียนของ X มีสาเหตุมาจากอะไร (เช่น ป่วย ลากิจธุระ หนีโรงเรียน) โปรดชี้แจงรายละเอียดเท่าที่ท่านทราบ

.....
.....

16. ครอบครัวของ X มีด้วยกัน รวม.....คน เป็นใครบ้าง

.....
.....

ผู้ที่อยู่ในอุปการะของพ่อแม่ มี.....คน

.....

17. ในปีการศึกษา 2510 X อาศัยอยู่กับใคร เพราะเหตุใด (เช่น อยู่บ้านตนเองกับพ่อแม่ อยู่กับญาติ อยู่กับพระที่วัด เป็นต้น)

.....
.....

18. การศึกษาของพ่อแม่ของ X (ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ)

พ่อ

แม่

.....

19. ในปีการศึกษา 2510 X บ่วยบ่อยหรือไม่ว่วยเป็นโรคอะไร

กินเวลานานเท่าไร

20. ขณะที่บ่วย X ได้ไปรับการรักษายาบาลบ้างหรือไม่ ไปที่ไหน นานเท่าไร

.....

.....

21. ผลการสอบไล่ประจำปีของ X ได้หรือตก คะแนนเป็นอย่างไร (ได้คะแนนดีหรือ พอสอบได้ หรือต้องเพิ่มคะแนนเพื่อให้สอบได้ หรือคะแนนต่ำเกินไปจนต้องซ้ำชั้น)

.....

.....

22. ผลการเรียนตลอดปีเป็นอย่างไร (หมวดไหน เรียนดี หรือเรียนอ่อน)

.....

.....

23. X ได้เข้าสอบไล่ปลายปีหรือไม่.....

ถ้าขาดสอบ โปรดระบุว่า เพราะเหตุใด (เช่น บ่วย หรือขาดเรียนมากจนไม่มีสิทธิ์เข้าสอบ)

.....

ตอนที่ 3

ทัศนคติของครูเกี่ยวกับเด็ก X

24. โดยทั่วไป ครูมีความรู้สึกต่อ X อย่างไร (เราต้องการดูว่าครูชอบ หรือไม่ชอบ X)

.....

.....

25. จากพฤติกรรมต่าง ๆ ของ X ครูคิดว่า X มีความรู้สึกต่อครูอย่างไร มีอะไรบ้างที่แสดงว่า X ชอบครูมากน้อยเพียงไร

.....

.....

26. X มีความประพฤติอย่างไรเมื่ออยู่ในห้องเรียน

.....

.....

27. X มีความประพฤติอย่างไรในเวลาเล่นกับเพื่อน ๆ เช่น ตอนลงสนามเล่น

.....

28. เมื่ออยู่ในที่อื่น ๆ (เช่น ในห้องอาหาร นอกบริเวณโรงเรียน เป็นต้น) X มีความประพฤติอย่างไร

.....

29. X มีความประพฤติอย่างไรเมื่ออยู่กับ

— ผู้ใหญ่ทั่ว ๆ ไป.....

— ครู

— เพื่อน ๆ

ตอนที่ ๔

ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับเด็ก สำหรับกลุ่มสอบได้ (Control Group)

30. ท่านคิดว่า อะไรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ X สอบได้ หรือได้เลื่อนชั้นไปเรียนชั้น
ป. 2

.....

.....

.....

31. มีอะไรบ้างเกี่ยวกับ X ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี ที่ควรส่งเสริมให้มีอยู่ต่อไป อันจะเป็นคุณ
ประโยชน์ในการเรียนของ X

.....

.....

.....

32. มีอะไรบ้างเกี่ยวกับ X ที่ควรจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อจะได้เกิดผลดีในค่าน
การเรียนของ X ยิ่งขึ้น

.....

 33. สุขภาพทางร่างกาย และสุขภาพจิตของ X เป็นอย่างไร มีปัญหาอะไรบ้างหรือไม่ ถ้ามี โปรดระบุ และบอกวิธีที่จะทำเพื่อแก้ไขด้วย

.....

 34. ในค่านประสาทสัมพันธ์ต่าง ๆ ท่านคิดว่า X มีความบกพร่องทางใดหรือไม่ ถ้ามี ท่านทราบได้อย่างไร ควรช่วยเหลือโดยวิธีใด

.....

 35. ท่านคิดว่า ทางบ้านให้ความดูแล เอาใจใส่กวอดขัน X พอเพียงหรือไม่ เพียงไร

.....

แบบสัมภาษณ์ ฉบับที่ 9

การสัมภาษณ์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวเด็กกับครอบครัว

ตอนที่ 1

แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองหรือบิดามารดา

นักเรียนชื่อ ค.ณ, ค.ช, X.....นามสกุล.....อายุ.....

อาชีพของบิดา.....ศาสนา.....

อาชีพของมารดาศาสนา.....

เวลาที่ต้องออกจากบ้านไปประกอบอาชีพ

เวลากลับ

ก. ก่อนเข้าโรงเรียน

เมื่อก่อนเข้าโรงเรียน ผู้ที่ได้เลี้ยงดู X คือ

คุณเลี้ยง X ด้วยนมมารดาหรือนมกระป๋อง หรือทั้งสองอย่าง

มีปัญหาอะไรบ้างในการเลี้ยงดู (เช่นเลี้ยงง่าย หรือยาก เพราะเหตุใด)

การเจ็บป่วย (มีมากแค่ไหน ได้รับความอย่างไรบ้าง)

เคยมีอุบัติเหตุอะไรบ้าง รุนแรงแค่ไหน

X เป็นลูกคนที่ ในจำนวน คน เมื่อตอนที่มียุคนั้น คุณมีความรู้สึก
อย่างไร (เช่น อยากจะมีลูกเหลือเกิน ยังไม่พร้อมที่จะมีลูก หรืออยากมีลูกผู้หญิง หรือ
ลูกผู้ชายเป็นพิเศษ)

ภาวะความเป็นอยู่ทางบ้านตั้งแต่ X เกิด เป็นอย่างไร (ฐานะดีขึ้นหรือเลวลง เพราะอะไร X มีส่วนเป็นสาเหตุหรือไม่)

.....

ข. ตั้งแต่เริ่มเข้าโรงเรียนมาจนถึงปัจจุบัน

ใครเป็นคนชักจูงให้ส่ง X ไปโรงเรียน

วันแรกๆไปโรงเรียน ใครเป็นคนไปส่ง

X อยากไปโรงเรียนหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

มีปัญหอะไรบ้างเกี่ยวกับการไปโรงเรียน (เช่นเด็กร้องไห้ ไม่ยอมไปโรงเรียน)

.....

ได้แก้ปัญหาเหล่านั้นอย่างไรบ้าง

.....

X ชอบหรือไม่ชอบไปโรงเรียน (เพราะเหตุใด)

.....

X เข้ากับเพื่อนที่โรงเรียนได้ดีหรือไม่เพียงไร (เพราะเหตุใด)

.....

X เข้ากับครูได้ดี หรือไม่ เพียงไร (เพราะเหตุใด)

.....

X เคยมีเรื่องอะไรจากทางโรงเรียนมาฟ้องบิดา มารดา หรือผู้ปกครองบ้าง

.....

คุณรู้สึกว่าการเรียนของ X เป็นอย่างไร (เช่น ดี อยู่ในเกณฑ์น่าพอใจ ยังไม่ดีเท่าที่ควร)

เพราะเหตุใด)

.....

คุณมีความรู้สึกต่อโรงเรียนและครูในการให้การศึกษาแก่ X อย่างไร (เช่น เอาใจใส่กวดขัน
ดี หรือปล่อยปละละเลย)

ทางด้านกรอบมรรยาท ความประพฤติ คุณรู้สึกว่าทางโรงเรียนและครูทำได้ดีมากน้อย
เพียงไร

ความเอาใจใส่ในการมาเรียนของ X มีมากน้อยเพียงไร (เช่น X ขาดเรียนบ่อย ๆ ครูเคย
ติดต่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบไหม?)

ขณะที่ X อยู่ที่บ้าน ได้มีโอกาสรับความรู้เพิ่มเติมจากอะไรบ้าง (เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หรือ
หนังสือพิมพ์ ศูนย์เยาวชน ห้องสมุด ยืมหนังสือจากโรงเรียน อ่านหนังสือการ์ตูน เป็นต้น)

ในครอบครัวของคุณ มีบุคคลใดบ้างที่มักจะสนทนาให้ข้อคิดเห็นหรือชี้แจงเรื่องราวต่างๆ ที่
เป็นประโยชน์แก่ X (เช่น บิดามารดา พี่ บ้า น้า อา ผู้ปกครอง ฯลฯ)

บิดามารดา (หรือผู้ปกครอง) เคยพา X ไปเที่ยวที่ไหนบ้าง และในโอกาสอะไร (เช่น
สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์ วัด เทียววันขึ้นปีใหม่ วันเด็ก)

X นำอาหารจากบ้านไปรับประทานที่โรงเรียนหรือไม่

ได้ค่าขนมวันละเท่าไร คุณรู้สึกว่ที่โรงเรียนมีอะไรบ้างที่ดึงดูดใจ X
(เช่น สนามเด็กเล่น เครื่องเล่นสนาม ห้องสมุด ฯลฯ)

มีอะไรบ้างที่คุณเห็นว่าโรงเรียนควรจัดเพิ่มเติมจากที่มีอยู่แล้ว (เช่น จัดสอนพิเศษตอนเย็น
จัดช่วยเหลือเรื่องเสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียน อาหารกลางวัน ฯลฯ)

มีอะไรบ้างที่คุณเห็นว่าโรงเรียนยังขาดอยู่ หรือถ้ามีอยู่แล้ว ควรจะได้ปรับปรุงให้ดีขึ้น (เช่น
โต๊ะ เก้าอี้ อาคารสถานที่ อุปกรณ์ต่าง ๆ ฯลฯ)

เมื่อ X จบชั้นสูงสุดในโรงเรียนนี้ คุณอยากให้เข้าเรียนต่อไหม? ถ้าอยากให้เรียนต่อจะให้
เรียนสาขาวิชาอะไร (เช่น วิชาครู แพทย์ ทหาร ตำรวจ นางพยาบาล พ่อค้า) หรือ
อยากให้ออกไปประกอบอาชีพเลย (อาชีพอะไร เพราะเหตุใด)

ตอนที่ 2
แบบสัมภาษณ์เด็ก

หมายเหตุ ที่ขีด — หมายความว่า เมื่อได้คำตอบแล้วจึงค่อยถามต่อไป

1. หนูรู้สึกว่ พ่อแม่ชอบหนูมากหรือน้อยกว่าพี่น้องคนอื่น ๆ — เพราะอะไร

.....

2. หนูจำได้ไหมว่า นอกจากพ่อแม่แล้ว ใครเป็นคนเลี้ยงหนูมาบ้าง (ถามต่อ เท่าที่เด็กจะจำได้)

.....

หนูชอบการเลี้ยงแบบนี้ไหม?

3. ในขณะนี้ หนูรักใคร่มากที่สุด — เพราะเหตุใด

.....

4. สมมุติว่า เลือกได้ หนูอยากเป็นเหมือนใครมากที่สุด — เพราะเหตุใด

.....

5. หนูชอบใช้เวลาว่างที่บ้านทำอะไร

.....

6. หนูต้องช่วยพ่อแม่ทำงานอะไรบ้าง — (หนูชอบไหม? เพราะอะไร)

.....

มีอะไรที่หนูอยากทำมากกว่าไหม

พี่ ๆ น้อง ๆ คนอื่น ต้องช่วยทำหรือไม่ (เพราะเหตุใด)

.....

7. หนูกินอาหารกลางวันโรงเรียนอย่างไร (เอาข้าวห่อไปจากบ้าน หรือหาซื้อกินเอง หรือไม่กินเลย)

.....

หนูได้เงินค่าขนม วันละเท่าไร หนูรู้สึกว่ พ่อใช้ไหม หรืออยากได้เพิ่มมากขึ้นอีกเท่าไร.....

.....

.....

8. หนูเคยได้รับการยกย่องชมเชยจากพ่อแม่บ้างไหม - ถ้าเคย เพราะหนูทำอะไร

.....
 บางครั้งพ่อแม่เคยดุๆ หรือลงโทษหนูบ้างหรือไม่

.....
 ถ้าเคย ท่านใช้วิธีอะไรบ้าง (เช่น เขียนตี งดเงินค่าขนม ฯลฯ)

.....
 หนูคิดว่าที่ท่านทำเช่นนั้นเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

9. หนูลองนึกถึงฐานะความเป็นอยู่ของพ่อแม่ในขณะนี้ แล้วบอกครูซิว่า หนูอยากให้เป็นอยู่
 อย่างนี้เรื่อยไปหรืออยากให้เป็นอย่างอื่น

10. หนูชอบนิสัยใจคอของพ่อแม่ที่เป็นอยู่ในขณะนี้ไหม

.....
 หนูอยากจะทำให้พ่อแม่เปลี่ยนนิสัย เป็นอย่างไร หรือไม่

.....

แบบสัมภาษณ์ฉบับที่ 10

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก

แบบสัมภาษณ์เด็ก

คำถาม

- ก. เพื่อหาทัศนคติของเด็กที่มีต่อโรงเรียนและครูในปัจจุบัน
1. หนูชอบมาโรงเรียนทุกวันหรือเปล่า? ถ้าหนูหยุดโรงเรียน หยุดเพราะเหตุใด? ถ้าหากโรงเรียนมีการหยุดบ่อยๆ หนูดีใจหรือไม่?
 2. หนูชอบอะไรมากที่สุดโรงเรียน? (ครู เพื่อน, สนามวิ่งเล่น, ห้องเรียน ฯลฯ)
 3. หนูชอบเรียนวิชาอะไรมากที่สุด? เพราะอะไร?
 4. เดี่ยวนี้หนูเรียนหนังสือสนุกไหม? เพราะอะไร?
 5. ครูประจำชั้นของหนูชื่ออะไร? หนูชอบเรียนหนังสือกับครูก่อนนี้หรือไม่? เพราะอะไร? (ครูใจดี, ครูสวย, ครูสอนดี, ครูชมเสมอเวลาตอบคำถามได้ ฯลฯ)
 6. หนูเคยนอนหลับในห้องเรียนบ้างไหม? ทำไม? (เหนื่อย, ไม่สนุก, ไม่สนใจบทเรียน, ไม่สนใจครู)
 7. มีเพื่อนคนไหนในชั้นบ้างที่ครูชอบดู? หนูเองเคยโดนดูหรือไม่?
 8. หนูเคยทะเลาะกับเพื่อนหรือไม่? และเวลาทะเลาะกับเพื่อนครูตัดสินให้ใครถูก หรือผิด? หนูคิดว่าครูทำถูกหรือไม่?
 9. หนูคิดว่าครูรักหนูมากกว่าเพื่อนคนอื่นไหม?
 10. ในเวลาเรียนหนูตั้งใจฟังหรือเปล่า หรือทำอะไรอย่างอื่น? หนูเคยประพฤติตัวไม่สมควรในห้องเรียนจนโดนครูดูบ้างไหม? (เช่น ไม่ฟังครู, พูดคุยกับเพื่อน, หรือเอหนังสืออื่นขึ้นมาอ่าน)
 11. ถ้าเคย ครูทำโทษอย่างไรบ้าง?
 12. หนูชอบตอบคำถามของครูในห้องเรียนบ่อยๆ ไหม?
 13. หนูชอบเรียนกับครูก่อนไหนมากที่สุด? ทำไมหนูจึงชอบครูก่อนนี้?
 14. นอกจากครูก่อนแล้ว มีครูก่อนอื่นในโรงเรียนอีกบ้างไหมที่หนูรักและอยากเรียนด้วย?
 15. หนูอยากให้ครูของหนูเป็นอย่างไรบ้าง? (เช่น ใจดีกว่านี้, แต่งตัวสวยกว่านี้ ฯลฯ)
- ข. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนในชั้นเรียนและในโรงเรียน
1. หนูมาโรงเรียนกับใคร?
 2. หนูชอบมาโรงเรียนแต่เช้าไหม? ทำไม?

3. หนูมีเพื่อนในชั้นเรียนมากไหม ? นอกจากเพื่อนในชั้นเรียนแล้ว หนูยังมีเพื่อนที่อยู่ในชั้นอื่นบ้างไหม ? หนูชอบมีเพื่อนผู้หญิงหรือผู้ชาย ?
 4. เวลาหยุดพัก หนูทำอะไรบ้าง ? (เล่นกับเพื่อนหรือเปล่า?)
 5. หนูทะเลาะกับเพื่อนบ่อยๆ ไหม ? เรื่องอะไร ?
 6. ในเวลาเรียนหนูเคยแกล้งเพื่อนบ้างไหม ? ถ้าแกล้ง เพราะอะไร ?
 7. ในเวลาเรียนหนูเคยถูกเพื่อนแกล้งบ้างหรือเปล่า? หนูทำอะไรบ้างเวลาถูกเพื่อนแกล้ง?
 8. หนูมีเพื่อนที่หนูรักมาก (ชอบเล่นด้วย) ในชั้นนี้กี่คน ? มีใครบ้าง ? และเพื่อนที่หนูไม่ชอบมีบ้างไหม ? ถ้ามี กี่คน ใครบ้าง ?
 9. หนูคิดว่าการมีเพื่อนมาก ๆ กับมีเพื่อนน้อย อย่างไหนจะดีกว่ากัน ? เพราะเหตุใด ?
 10. เพื่อนเคยชวนหนูหนีโรงเรียนไปเที่ยวบ้างไหม ? แล้วหนูไปหรือเปล่า ? เพื่อนคนนั้นเรียนอยู่ชั้นเดียวกับหนูหรืออยู่ชั้นอื่น ?
 11. หนูเคยไปบ้านเพื่อนเพื่อคุุหนังสือด้วยกันบ้างไหม ?
 12. หนูเคยอยู่โรงเรียนตอนเย็นหลังจากที่โรงเรียนเลิกแล้ว เพื่ออยู่ดูหนังสือกับเพื่อนบ้างไหม ? ถ้าเคย เพื่อนเหล่านั้นมีใครบ้าง ?
- ก. เพื่อหาความมุ่งหวังทางด้านการศึกษา (aspiration) ของเด็กในปัจจุบัน
1. หนูทราบไหมว่า ทำไมหนูจึงต้องมาโรงเรียน ? และการมาโรงเรียนนี้มีประโยชน์อะไรแก่ตัวหนูบ้าง ?
 2. หนูอยากเรียนเป็นอะไร ? เพราะเหตุใด ?
 3. คุณพ่อคุณแม่เคยบอกหนูบ้างไหมว่า ให้ตั้งใจเรียนและให้มาโรงเรียนทุกวัน ? หนูเชื่อท่านหรือเปล่า ?
 4. คุณพ่อคุณแม่เคยพูดหรือบอกกับหนูบ้างไหมว่าจะให้หนูเรียนเป็นอะไร ? และหนูชอบหรือไม่ ?
 5. เมื่อหนูจบจากโรงเรียนนี้แล้ว หนูอยากเรียนต่อไหม? ถ้าอยาก หนูอยากไปเข้าที่ไหน?
.....
 6. หนูคิดว่า ตัวหนูมีความสามารถเรียนได้ถึงชั้นไหน ? เพราะอะไร ?